

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ЦИЦЮРА КСЕНІЯ ВАЛЕРІЇВНА

УДК 378:[33+658]:004]-051(510)(043.5)

ДИСЕРТАЦІЯ
ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ
З БІЗНЕС-ЕКОНОМІКИ В УНІВЕРСИТЕТАХ
КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ

011 Освітні, педагогічні науки

01 Освіта/Педагогіка

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ К. В. Цицюра

Науковий керівник: Романова Ганна Миколаївна, доктор педагогічних наук,
професор

Київ – 2023

АНОТАЦІЯ

Цицюра К. В. Професійна підготовка майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – «Освітні, педагогічні науки». – ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, Київ, 2023.

Зміст анотації

У дисертації «Професійна підготовка майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки» досліджено теоретичні та практичні основи професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки.

Виявлено, що професійна підготовка майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в закладах вищої освіти КНР відповідає світовим стандартам та має такі тенденції, як полікультурність, білінгвальний характер, аксіологічна спрямованість професійної підготовки, цифровізація вищої економічної освіти, проєктування освітнього процесу на компетентнісній основі та управління змінами в економічній освіті. Зазначені тенденції закріплено в нормативних документах Китайської Народної Республіки, зокрема Законі «Про вищу освіту» КНР; Державному освітньому стандарті вищої освіти КНР, який регламентує вимоги до спеціальних дисциплін та методик їх викладання у професійній підготовці бакалаврів економічних спеціальностей; освітньо-професійних програмах професійної підготовки бакалаврів за напрямом «Бізнес-економіка», «Міжнародна економіка».

Визначено і обґрунтовано чинники забезпечення якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки, які розподілено на 2 категорії – зовнішні та внутрішні. До

зовнішніх чинників віднесено спільну залученість установ рівня держави та провінцій у забезпеченні професійної освіти бакалаврів з бізнес-економіки, системне оновлення матеріально-технічної бази ЗВО за підтримки міністерств КНР, підтримку державою міжнародної академічної мобільності учасників освітнього процесу, активне залучення стейкхолдерів до професійної підготовки економістів, сприяння навчальній проєктній діяльності та її системній взаємодії з іншими видами професійної підготовки. Внутрішні чинники представлені змістовими (зв'язок змісту підготовки зі сталим розвитком суспільства та економіки, трирівневість формування змісту підготовки, що забезпечується спільною залученістю держави, провінції та ЗВО, забезпечення компетентісно-орієнтованого змісту підготовки, професіоналізація вивчення англійської мови як обов'язкового компоненту ОПП), навчально-методичними (впровадження продуктивних методів і технологій в навчальний процес) та організаційними (сприяння професійному розвитку науково-педагогічних працівників, які забезпечують підготовку бакалаврів з бізнес-економіки та єдність зовнішнього та внутрішнього контролю професійної підготовки економістів). Таким чином, комплексна реалізація виявлених та науково обґрунтованих чинників уможливорює підвищення якості професійної підготовки бакалаврів економічних дисциплін, а також рівня економічної освіти майбутніх економістів в Україні.

Представлено результати емпіричних досліджень, а саме анкетування студентів економічних кафедр та глибинні інтерв'ю з викладачами економічного інституту закладу вищої освіти Китайської Народної Республіки, що підтверджують гіпотезу про ефективність професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки.

Проведено компаративний аналіз освітньо-професійних програм професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в закладах вищої освіти Китайської Народної Республіки та України, узагальнено спільні та відмінні характеристики професійної підготовки в українських і китайських

університетах. Схожі складники ОПП КНР та України (тривалість ОПП (як правило 4 роки), кількість кредитів (240 ЄКТС), відсоткове співвідношення обов'язкової та вибіркової компонент ОПП, англійська мова за професійним спрямуванням як обов'язковий компонент ОПП, форми, методи та технології навчання, контролю успішності студентів-економістів) свідчать про можливість апробації позитивного досвіду професійної підготовки бакалаврів-економістів КНР на суміжних спеціальностях ЗВО України. До відмінностей належать організація практичної складової професійної підготовки, гнучкість навчальних планів, білінгвальний характер підготовки, додаткова спеціалізація, важливість дослідницької роботи в професійній підготовці в китайських університетах; фіксованість організації навчального плану, відмінне від китайських освітньо-професійних програм співвідношення основних та вибіркового фахових дисциплін з різних галузей наук в українських закладах вищої освіти.

Встановлено, що унікальними перевагами бізнес-освіти КНР є: комплексне забезпечення оволодіння здобувачами освіти англійською мовою, технологіями Інтернет, бізнес-етикетом та культурою зарубіжних держав для здійснення ефективної економічної діяльності в КНР та за її межами; врахування особливостей економічної освіти інших країн для сприяння розвитку результативних бізнес-відносин; комплексний державний іспит на отримання місця роботи в установах державного сектору економіки; адаптивність, гнучкість, готовність до змін, послідовність в реалізації освітніх цілей; практична спрямованість економічної освіти, зокрема наскрізне залучення студентів до діяльності у бізнес-інкубаторах провідних компаній країни; орієнтованість студентів на ринок праці та привабливі умови працевлаштування для успішних випускників-економістів.

На основі здійсненого аналізу досвіду професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в закладах вищої освіти Китайської Народної Республіки обґрунтовано рекомендації щодо його творчої адаптації у вдосконаленні системи професійної підготовки бакалаврів економічних

спеціальностей в Україні на загальнодержавному, інституційному та суб'єктному рівнях.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що:

– *уперше* в теорії вітчизняної професійної освіти *виявлено й обґрунтовано* провідні особливості професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки, що відображено у визначених тенденціях (полікультурність, білінгвальний характер, аксіологічна спрямованість професійної підготовки, цифровізація вищої економічної освіти, проєктування освітнього процесу на компетентнісній основі та управління змінами в економічній освіті) і в таких чинниках її ефективності: спільна залученість установ рівня держави та провінцій у забезпеченні професійної освіти бакалаврів з бізнес-економіки, системне оновлення матеріально-технічної бази ЗВО за підтримки міністерств КНР, підтримка державою міжнародної академічної мобільності учасників освітнього процесу, активне залучення стейкхолдерів до професійної підготовки економістів, підтримка проєктної діяльності та її системна взаємодія з іншими видами професійної підготовки, зв'язок змісту підготовки зі сталим розвитком суспільства та економіки, трирівневість формування змісту підготовки, що забезпечується спільною залученістю держави, провінції та ЗВО, забезпечення компетентісно-орієнтованого змісту підготовки, професіоналізація вивчення англійської мови як обов'язкового компоненту ОПП, впровадження продуктивних методів і технологій в навчальний процес, сприяння професійному розвитку науково-педагогічних працівників, які забезпечують підготовку бакалаврів з бізнес-економіки, єдність зовнішнього та внутрішнього контролю професійної підготовки економістів;

– *уточнено* зміст поняття «підготовка бакалаврів з бізнес-економіки» у контексті виокремлення його ключових видових ознак та забезпечення якості, що передбачає цілеспрямований неперервний процес опанування здобувачами вищої освіти сукупності базових та прикладних професійних знань, умінь, норм

поведінки, навичок та досвіду в сфері економіки й бізнесу, розвитку суспільно важливих цінностей і професійних якостей як системи компетентностей для виконання спеціалізованих завдань і прикладних проблем за фахом та здійснення успішної економічної діяльності в межах країни та за кордоном;

– *подальшого розвитку* набули науково-педагогічні положення щодо організації професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки у закладах вищої освіти України з урахуванням ідей Китайської Народної Республіки щодо комплексного забезпечення оволодіння здобувачами освіти англійською мовою, технологіями Інтернет, бізнес-етикетом та культурою зарубіжних держав для здійснення ефективної економічної діяльності в КНР та за її межами.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у розробленні і впровадженні в освітній процес закладів вищої економічної освіти України рекомендацій щодо використання позитивного досвіду підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки, підрозділу «Зарубіжний досвід розвитку цифрової компетентності науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти» методичного посібника «Професійний розвиток педагогічних і науково-педагогічних працівників в умовах відкритої освіти», авторського міждисциплінарного спецкурсу «Формування професійної компетентності майбутніх економістів в університетах Китайської Народної Республіки».

Матеріали дисертації можуть бути використані для оновлення освітньо-професійних програм професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки, навчальних планів, навчально-методичних посібників, конспектів лекцій і семінарських занять із теорії і методики професійної освіти та порівняльної педагогіки, у здійсненні подальших наукових досліджень із порівняльної педагогіки.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутні економісти, підготовка фахівців, підготовка бакалаврів, бізнес-економіка, бакалавр з бізнес-економіки, економічні дисципліни, зміст підготовки, освітній процес, методика, технологія,

проектна діяльність, тенденції, чинники, порівняльний аналіз, компетентнісний підхід, професійна компетентність, проектна компетентність, культура, полікультурна компетентність, міжкультурна взаємодія, м'які навички, цифрова компетентність, цифровізація освітнього процесу, цифрові навички, інформаційно-комунікаційні технології, ІКТ-компетентність, вища освіта, заклад вищої освіти, забезпечення якості, освітньо-професійна програма, стандарт освіти, дистанційне навчання, науково-педагогічний працівник, Китайська Народна Республіка, Україна.

ABSTRACT

Tsytsiura K. V. Professional training of future Bachelors of Business Economics in the universities of the People's Republic of China. – Qualification work on the rights of the manuscript.

The thesis is to obtain the scientific degree of the Philosophy Doctor by the speciality 011 – Educational sciences. – SIHE «University of Educational Management» of National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Kyiv, 2023.

Annotation content

The thesis “Professional training of future Bachelors in Business Economics in the universities of the People's Republic of China” examined the theoretical and practical bases of the professional training of future bachelors in business economics in the universities of the People's Republic of China.

It was found that the professional training of the future Bachelors in Business Economics in the higher education institutions of the People's Republic of China meets the world standards and has such trends as multiculturalism, bilingualism, axiological orientation of professional training, digitalization of higher business education, design of the educational process on competency basis and management of changes in business education. These trends are enshrined in the regulatory documents of the People's Republic of China, in particular in the Law “On the Higher Education” of the People's Republic of China; in the state educational standard of higher education of the People's Republic of China, which regulates the requirements for the special disciplines and their teaching methods in the professional training of the Bachelors in the economic specialities; in the educational and professional programs of the professional training of the Bachelors in “Business Economics”, “International Economics”.

The factors of ensuring the quality of professional training for the future Bachelors in Business Economics in the universities of the People's Republic of

China, which are divided into 2 categories (external and internal), have been determined and substantiated. The external factors include the joint involvement of the state and provincial level institutions in the provision of professional training of the Bachelors in Business Economics, systematic renewal of the material and technical base of the higher education institutions with support of the ministries of the People's Republic of China, state support for international academic mobility of the educational process participants, active involvement of the stakeholders in the professional training of the economists, promotion of educational project activity and its systematic interaction with other types of the professional training. The internal factors are represented by the content (connection of the education content with the sustainable development of the society and economics, a three-level formation of the education content, which is ensured by the joint involvement of the state, province and higher education institutions, provision of the competence-oriented education content, professionalization of English learning as a mandatory component of the educational and professional program), the educational and methodical (an introduction of the productive methods and technologies into the educational process) and organizational (support to the professional development of the scientific and pedagogical workers who provide the education of the Bachelors in Business Economics and the unity of external and internal control of the economists' professional training). Thus, a comprehensive implementation of the identified and scientifically substantiated factors makes it possible to improve the quality of the professional training of the Bachelors in Economics and the level of the economic education of the future economists in Ukraine.

The results of an empirical study have been presented, namely, the questionnaires with the students of the economic departments and in-depth interviews with the directors and teachers of the economic institute of the institution of higher education of the People's Republic of China, which confirm the hypothesis about the effectiveness of the professional training of the Bachelors in Business Economics in the universities of the People's Republic of China.

A comparative analysis of the educational and professional programs of professional training of Bachelors in Business Economics in the institutions of higher education of the People's Republic of China and Ukraine has been carried out. The common and distinctive characteristics of professional education in Ukrainian and Chinese universities have been summarized. The similar components of the educational and professional program of the People's Republic of China and Ukraine (the duration of the educational and professional program (usually 4 years), the number of credits (240 ECTS), the percentage ratio of the mandatory and optional components of the educational and professional program, English for professional purposes as a mandatory component of the educational and professional program, forms, methods and technologies of learning, success monitoring of the economics students) testify to the possibility of approbation of the positive experience of the professional training of the Bachelors in Economics of the People's Republic of China in the related specialities of the higher education institutions of Ukraine. The differences include the organization of the practical component of professional training, the flexibility of the curricula, the bilingual nature of the education, an additional specialization, the importance of study work in professional training in Chinese universities; a fixity of the organization of the curriculum, the difference from the Chinese educational and professional programs, a ratio of the basic and selective professional disciplines from the various science areas in the Ukrainian institutions of the higher education.

It has been established that the unique advantages of business education in China include: comprehensive provision of English language proficiency, Internet technology, business etiquette, and the culture of foreign countries for effective economic activities both within and beyond China; consideration of the peculiarities of economic education in other countries to promote the development of productive business relationships; comprehensive state examination for employment in public sector institutions; adaptability, flexibility, readiness for change, and consistency in achieving educational goals; practical orientation of economic education, including

the active involvement of students in the activities of business incubators of leading companies in the country; students' orientation towards the job market and attractive employment prospects for successful economics graduates.

Based on the analysis of the experience of the professional training of the future Bachelors in Business Economics in the higher education institutions of the People's Republic of China, the recommendations for its creative adaptation in improving the system of the professional training of the Bachelors in the economic specialities in Ukraine have been substantiated at the national, institutional and subject levels.

The scientific novelty of the study is that:

– *for the first time* in the theory of domestic professional education, the leading features of the professional training of Bachelors in Business Economics in the universities of the People's Republic of China were identified and substantiated, which is reflected in certain trends (multiculturalism, bilingualism, axiological orientation of professional training, digitalization of higher business education, design of the educational process on competency basis and management of changes in business education) and in the following factors of its effectiveness: joint involvement of the state and provincial level institutions in the provision of professional training of the Bachelors in Business Economics, systematic renewal of the material and technical base of the higher education institutions with support of the ministries of the People's Republic of China, state support for international academic mobility of the educational process participants, active involvement of the stakeholders in the professional training of the economists, promotion of educational project activity and its systematic interaction with other types of the professional training, connection of the education content with the sustainable development of the society and economics, a three-level formation of the education content, which is ensured by the joint involvement of the state, province and higher education institutions, provision of the competence-oriented education content, professionalization of English learning as a mandatory component of the educational and professional program, introduction of the productive methods and technologies

into the educational process, support to the professional development of the scientific and pedagogical workers who provide the education of the Bachelors in Business Economics and the unity of external and internal control of the economists' professional training;

– the content of the concept of “professional training of the Bachelors in Business Economics” has been clarified in the context of identifying its key features and ensuring quality, which involves a purposeful continuous process of mastering a set of basic and applied professional knowledge, skills, norms of behaviour and experience by the students of higher education in the field of the economics and business, development of the socially important values and professional qualities as a system of competence for performing the specialized tasks and applied tasks according to their major as well as the implementation of a successful economic activity within the country and abroad;

– scientific and pedagogical regulations regarding the organization of professional training of the Bachelors in Business Economics in higher education institutions of Ukraine *acquired further development*, with the consideration of the ideas of the People's Republic of China regarding the need to master foreign languages and Internet technologies along with the features of business etiquette and culture of foreign countries for successful economic development activities in the country and abroad.

The practical significance of the obtained research results lies in the development and introduction of the recommendations into the educational process of institutions of higher economic education of Ukraine regarding the use of positive experience of professional training Bachelors in Business Economics in the universities of the People's Republic of China, subsection 1.6. “Foreign experience in the development of digital competence of scientific and pedagogical employees of higher education institutions” of the methodological manual “Professional development of pedagogical and scientific-pedagogical employees in the conditions of open education”, the author's interdisciplinary special course “Development of

professional competence of future economists in universities of the People's Republic of China". The materials of the thesis can be used to update the educational and professional programs for the professional training of future Bachelors in Business Economics, the curricula, the programs, the teaching and methodical manuals, the abstracts of the lectures and seminar classes on the theory and methods of the professional education and comparative pedagogy, in carrying out of the further scientific studies on the comparative pedagogy.

Key words: professional training, future economists, specialists training, Bachelors training, Business Economics, Bachelor of Business Economics, economics disciplines, training content, educational process, methods, technology, project-based activity, tendencies, factors, comparative analysis, competence approach, professional competence, project competence, culture, polycultural competence, intercultural communication, soft skills, digital competence, digitalization of educational process, digital skills, information and communication technologies, ICT competence, higher education, higher educational institution, quality assurance, educational and professional programme, education standard, distance education, scientific-pedagogical worker, People's Republic of China, Ukraine.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дисертації

*Статті у наукових фахових виданнях України:
(які входять до переліку МОН)*

1. Цицюра К. В. Соціокультурна компетентність майбутніх бакалаврів з бізнес економіки. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*: зб. наук. праць. 2018. Вип. 17. С. 62–69. URL: <https://jrnls.ivet.edu.ua/index.php/1/article/view/224/768>
2. Гао В., Цицюра К. В. Досвід Китайської Народної Республіки у визначенні результатів професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*: зб. наук. праць. 2019. Вип. 19. С. 154–160. URL: <https://jrnls.ivet.edu.ua/index.php/1/article/view/339/493>
3. Гао В., Цицюра К. В., Романова Г. М. Цифровізація освіти як сучасна тенденція професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки у Китайській Народній Республіці. *Науковий журнал «Інноваційна педагогіка»*. 2020. Т. 3. Вип. 21. С. 201–204. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2020/21/part_3/45.pdf
4. Цицюра К. В. Провідні тенденції професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузів. зб. наук. праць молодих вчених Дрогобицького держ. пед. ун-ту ім. І. Франка*. 2020. Т. 4. Вип. 31. С. 209–215. URL: http://www.apfn-journal.in.ua/archive/31_2020/part_4/36.pdf
5. Цицюра К. В. Компаративний аналіз освітньо-професійних програм професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в університетах КНР та України. *Науковий часопис нац. пед. ун-ту імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*: зб. наук. праць. 2020. Т. 5. Вип. 78. С. 238–243. URL: <http://chasopys.ps.npu.kiev.ua/archive/78/52.pdf>
6. Цицюра К. В. Чинники забезпечення якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної

Республіки. *Науковий журнал «Інноваційна педагогіка»*. 2022. Вип. 47. С. 231–238. URL: <http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2022/47/45.pdf>

Публікації в зарубіжних періодичних наукових виданнях

7. Tsytsiura K., Gao W. Internet Plus strategy as a factor of development of economic education in the People's Republic of China. *Scientific Journal of Polonia University*. 2020. № 38(2). P. 291–300.

URL: <http://pnap.ap.edu.pl/index.php/pnap/article/view/499/471>

8. Tsytsiura K., Romanova G. Analysis of the Efficiency of China's Distance Economic Education in Force Majeure Circumstances. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*. 2020. Vol. 19. № 9. P. 175–195.

URL: <http://ijlter.org/index.php/ijlter/article/view/2656/pdf>

9. Gao W., Tsytsiura K. V. Information Literacy as a Factor of Developing Teaching Competency in Foreign Language Teachers in the People's Republic of China. *Journal for Educators, Teachers and Trainers*. 2021. Vol. 12(3). P. 133–145.

URL: <https://jett.labosfor.com/index.php/jett/article/view/580/456>

Наукові праці, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації

Публікації в інших наукових виданнях та матеріалах науково-практичних конференцій

10. Цицюра К. В. Актуальність позитивного досвіду професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки Китайської народної республіки для системи вищої економічної освіти України. *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: зб. матеріалів XIII звітної Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 18–28 берез. 2019 р. Київ : ІПТО НАПН України, 2019. С. 56–58.*

11. Цицюра К. В. Застосування компетентнісного підходу у підготовці майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китаю. *Тенденції розвитку професійної та технологічної освіти в умовах ринку праці: матеріали*

Міжнар. інтернет-конф. молодих учених і студентів, 3 квіт. 2019 р., м. Суми. Суми : Вінніченко М. Д., 2019. С. 261–263.

12. Цицюра К. В. Структура професійної компетентності бакалаврів з бізнес-економіки в Китаї. *Актуальні проблеми професійного розвитку майстрів виробничого навчання закладів професійної (професійно-технічної) освіти*: зб. матеріалів Всеукр. веб-конф., м. Київ, 20 трав. 2019 р. Київ : Ін-т проф.-тех. освіти НАПН України, 2019. С. 138–140.

13. Цицюра К. В. Формування навичок міжкультурної комунікації як тенденція професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в Китаї. *Підготовка майстра виробничого навчання, викладача професійного навчання до впровадження в освітній процес інноваційних технологій*: матеріали III Всеукр. наук.-метод. семінару, 1 листоп. 2019 р., м. Суми. Суми : Вінніченко М. Д., 2019. С. 247–249.

14. Цицюра К. В. Білінгвальне навчання як умова професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в Китаї. *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи*: тези доп. X Міжнар. наук.-практ. конф., м. Хмельницький, 7–8 листоп. 2019 р. Хмельницький : ХНУ. 2019. С. 220–221.

15. Цицюра К. В. Особливості застосування технології проблемно-орієнтованого навчання у підготовці бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки. *Психологія і педагогіка як науки становлення і розвитку сучасної особистості*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 27–28 груд., 2019 р. Вроцлавек: Baltija Publ, 2019. С. 105–107.

16. Цицюра К. В. Альтернативна технологія Flipped Classroom як тенденція підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки. *Проблеми реформування педагогічної науки та освіти*: матеріали II наук.-практ. конф., м. Ужгород, 14–15 лют. 2020 р. Херсон : Вид-во «Молодий вчений», 2020. С. 101–103.

17. Цицюра К. В. Використання компетентнісної моделі професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в Китайській народній республіці.

Розвиток професійної культури майбутніх фахівців: виклики, досвід, стратегії, перспективи: зб. матеріалів IV Міжнар. наук.-практ. конф., Київ-Ірпінь, 7 квіт. 2020 р. Київ : Ун-т ДФС України, 2020. С. 316–318.

18. Цицюра К. В. Культурно-мовна підготовка як складова моделі професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в Китайській Народній Республіці. *Актуальні проблеми реформування системи виховання та освіти в Україні*: зб. тез наук. робіт учасників Міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 24–25 квіт. 2020 р. Львів : ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2020. Ч. 2. С. 138–141.

19. Цицюра К. В. Формування навичок володіння рідною та іноземною мовою як сучасна умова професійної підготовки економістів Китайської Народної Республіки. *Педагогіка та психологія: виклики і сьогодення*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 1–2 трав. 2020 р. Київ : ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2020. Ч. I. С. 69–71.

20. Цицюра К. В. Дистанційне навчання як чинник ефективної організації навчання студентів в університетах Китайської Народної Республіки. *Актуальні питання застосування на практиці досягнень сучасної педагогіки і психології*: зб. тез Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 8–9 трав. 2020 р. Харків : Східноукр. організація «Центр педагогічних досліджень», 2020. С. 35–37.

21. Цицюра К. В. Інтеграція глобальної та традиційної культури у вищій економічній освіті Китайської народної республіки. *Актуальні проблеми технологічної і професійної освіти*: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., 14 трав. 2020 р. Глухів : РВВ Глухів. НПУ ім. О. Довженка, 2018. С. 261–262.

22. Цицюра К. В. Використання скринкастингу для організації дистанційної освіти економістів в університетах Китаю. *Сучасні наукові дослідження у психології та педагогіці – прогрес майбутнього*: зб. наук. робіт учасників Міжнар. наук.-практ. конф., 15–16 трав. 2020 р., м. Одеса. Одеса : ГО «Південна фундація педагогіки», 2020. С. 180–182.

23. Цицюра К. В. Цифровізація як сучасна тенденція професійної освіти економістів Китаю. *Психологія та педагогіка у XXI столітті: перспективні та пріоритетні напрямки досліджень*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 5–6 черв. 2020 р. Київ : ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2020. С. 110–112.

24. Цицюра К. В. Використання відео-лекцій в дистанційному навчанні економістів в університетах Китаю. *Modern Achievements of Science and Technology: Abstracts of the 4th International scientific and practical conference*. Liber A. Stockholm, Sweden, 2020. P. 150–153.

25. Цицюра К. В. Конфуціанство як аксіологічна основа професійної підготовки економістів в університетах КНР. *Pedagogical and psychological education as a component of the education system in Ukraine and the EU countries: proceedings Scientific and pedagogic internship, August 3 – September 11, 2020*. Baltija Publishing, s. Wroclawek, Republic of Poland, 2020. С. 249–251.

26. Цицюра К. В. Інформаційна грамотність як фактор розвитку педагогічної компетентності китайських викладачів іноземних мов. *Abstracts of XVIII International Scientific and Practical Conference, Canada, Ottawa, 19–20, April 2021*. Pegas Publishing, Ottawa, Canada, 2021. С. 178–182.

27. Цицюра К. В. Управління змінами в економічній освіті як тенденція професійної підготовки економістів в закладах вищої освіти КНР. *Підготовка майстра виробничого навчання, викладача професійного навчання до впровадження в освітній процес інноваційних технологій*: матеріали V Всеукр. наук.-метод. семінару, 5 листоп. 2021 р. Глухів : Глухів. НПУ ім. О. Довженка, 2021. С. 280–282.

28. Tsytsiura K., Li Q. National economics competitions as a method of developing soft skills in future Bachelors of Business Economics in China. *Modern issues of practice and theory: Abstracts of II International Scientific and Practical Conference*. London, Great Britain, 2022. P. 240–242. URL: <https://eu-conf.com/events/modern-issues-of-practice-and-theory/>

29. Цицюра К. В. Спільна залученість установ рівня держави та провінції як чинник забезпечення якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китаю. *Innovations technologies in science and practice: Abstracts of the VI International Scientific and Practical Conference*. Haifa, Israel, 2022. P. 377–380.

30. Цицюра К. В. Підтримка державою міжнародної економічної мобільності та залучення стейкхолдерів як важливі чинники забезпечення якості професійної підготовки економістів в закладах вищої освіти КНР. *Розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога в умовах освітніх трансформацій: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 13 трав. 2022 р.* Глухів : Глухів. НПУ ім. О. Довженка, 2022. С. 282–284.

31. Tsytsiura K V. Introduction of productive methods and technologies into the educational process as a factor of quality assurance of professional training of future Bachelors in Business Economics in the higher education institutions of China. *Actual priorities of modern science, education and practice: Abstracts of the XXI International Scientific and Practical Conference*. France, Paris, 2022. P. 501–502.

32. Tsytsiura K. V. Comparative analysis of Chinese and Ukrainian educational and professional programs for Bachelors' professional training in Business Economics. *Innovation in Science and Technology: The 14th International Scientific and Practical Conference, January 25–26, 2021*. Primedia E-launch LLC, USA, Boston, 2021. P. 180–184.

Наукові праці, що додатково відображають наукові результати дисертації

33. Цицюра К. В. Зарубіжний досвід розвитку цифрової компетентності науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти. *Професійний розвиток педагогічних і науково-педагогічних працівників в умовах відкритої освіти: метод. посібник / Л. М. Сергеєва, Н. П. Муранова, С. М. Микитюк, К. В. Цицюра та ін.* Чернівці : Вид. дім «Букрек», 2023. С. 65–76.

34. Gao W., Tsytsiura K. Study and Application of the “Sharing and Family” Teaching Mode Based on Keynote Speech. *Science and Technology Vision*. 2020. (18). Pp. 79–82.

URL: <https://kns.cnki.net/kcms/detail/detail.aspx?doi=10.19694/j.cnki.issn2095-2457.2020.18.34>

35. Hordiienko V., Sultanova L., Romanova G., Tsytsiura K. Development of soft skills of teachers of Physics and Mathematics. *Journal of Physics: Conference Series*, XII International Conference on Mathematics, Science and Technology Education (ICon-MaSTEd 2020), 15–17 October 2020. Kryvyi Rih, Ukraine, 2021. Vol. 1840. P. 1–14.

URL: <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1742-6596/1840/1/012038/pdf>

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	23
ВСТУП	24
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ З БІЗНЕС-ЕКОНОМІКИ В УНІВЕРСИТЕТАХ КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ	33
1.1 Стан дослідженості в педагогічній науці та практиці професійної підготовки економістів в університетах Китайської Народної Республіки	33
1.2 Обґрунтування понятійно-категоріального апарату дослідження	49
1.3 Провідні тенденції професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки	70
Висновки до першого розділу	86
РОЗДІЛ 2 ВИЗНАЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ З БІЗНЕС-ЕКОНОМІКИ В УНІВЕРСИТЕТАХ КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ	89
2.1 Постановка завдань і методика дослідження	89
2.2 Чинники забезпечення якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки	102
2.3 Дослідження ефективності професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки	120
Висновки до другого розділу	145

РОЗДІЛ 3	ВИКОРИСТАННЯ ЗАКЛАДАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ	
	УКРАЇНИ ПОЗИТИВНОГО ДОСВІДУ	
	ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ЕКОНОМІСТІВ В	
	УНІВЕРСИТЕТАХ КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ	
	РЕСПУБЛІКИ	150
3.1	Компаративний аналіз професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки та України	150
3.2	Рекомендації щодо використання в закладах вищої освіти України позитивного досвіду підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки	178
	Висновки до третього розділу	196
	ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	200
	СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	207
	ДОДАТКИ	232

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ЗВО – заклад вищої освіти.

ІКТ – інформаційно-комунікаційні технології (з англ. Information and communications technology, ICT).

КНР – Китайська Народна Республіка.

МОН – Міністерство освіти і науки.

ОКР – освітньо-кваліфікаційний рівень.

ОПП – освітньо-професійна програма.

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Світові процеси глобалізації та інтеграції закладають основи формування єдиного демократичного простору, побудованого на основі забезпечення прав людини, фундаментальних свобод, формування єдиного ринку праці, а також створення безпеки для всіх націй, народностей і країн. Особливої значущості набуває проблема професійної підготовки майбутніх економістів з розвиненим економічним мисленням, сформованою економічною культурою, готових до підприємницької діяльності, конкурентоспроможних на ринку праці. Це потребує осучаснення професійної підготовки майбутніх економістів у вітчизняних закладах вищої освіти на основі оновлення змісту, вдосконалення форм і методів викладання, запровадження інноваційних технологій навчання.

Провідні цілі та стратегічні положення, що зумовлюють необхідність підвищення якості професійної підготовки таких фахівців, відображено в Законах України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), «Про професійно-технічну освіту» (1998), у Стратегії сталого розвитку «Україна 2020» (2015), «Концептуальних засадах розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір» (2004), у «Білій книзі національної освіти в Україні» (2010), «Національній доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні» (2021) та ін.

У Доктрині збалансованого розвитку «Україна – 2030» (2017) визначено основні гальмівні фактори розвитку економіки України та наголошено на необхідності створення передумов для інноваційного стрибка національної економіки. Відтак, актуалізується проблема осмислення позитивного досвіду професійної підготовки економістів в тих країнах світу, які змогли зробити швидкий економічний стрибок, зокрема Китайської Народної Республіки, та екстраполяції зарубіжних досягнень у національний освітній простір.

Науково-теоретичні основи вирішення проблеми вдосконалення професійної підготовки економістів досліджували щодо: професійної підготовки майбутніх економістів в Україні (М. Артюшина, Л. Грущенко, Г. Дутка, Т. Коваль, Г. Ковальчук, Т. Поясок, Г. Романова та ін.); професійно значущих якостей майбутніх бакалаврів з економіки в ЗВО України (О. Кириленко, О. Науменко, Н. Петренко, О. Степова та ін.); проблем професійної підготовки фахівців у сфері економіки в процесі навчання іноземної мови на рівні вищої школи в Україні (О. Булаченко, І. Сасова, Л. Шипуліна та ін.); розвитку освіти в КНР, зокрема економічної (Н. Боревська, Ван Гуйсян, Ван Чанчунь, І. Газієва, С. Гала, І. Животовська, Лінь Ю-ен, Лю Хафен, Су Цзюньян, Сюй На, Сяо Су та ін.); тенденцій розвитку освіти в КНР (І. Бастрич, О. Бондаренко, Денг Сяопін, Ліу Янін, Л. Лук'янчу, Чен Сієнкун, Чжан Чжень, І. Штефан та ін.); розвитку ключових компетентностей у майбутніх економістів КНР (Лі Сюйлінь, Цзао Вей, Чжан Цзяньсюй, Ян Цзяньмін та ін.)

Грунтуючись на результатах аналізу наукових доробків вітчизняних і зарубіжних вчених, дослідженнях актуальних проблем української освітньої практики щодо підготовки бакалаврів з бізнес-економіки, ми можемо констатувати наявність об'єктивних *суперечностей* між:

- потребою українського суспільства у фахівцях з бізнес-економіки інноваційного типу і недостатнім рівнем врахування актуальних тенденцій азійських країн щодо такої підготовки;
- визнанням світовою спільнотою економічних досягнень КНР, що ґрунтується на якості підготовки фахівців з бізнес-економіки, і відсутністю досліджень чинників ефективності такої підготовки;
- необхідністю реалізації в національній освітній практиці позитивного досвіду підготовки бакалаврів з бізнес-економіки КНР як країни з проривною економікою і нерозробленістю рекомендацій щодо впровадження такого досвіду.

Отже, актуальність і, водночас, недостатня теоретична й практична розробленість наукового завдання щодо вивчення особливостей професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в Китайській Народній Республіці, а також необхідність розв'язання виявлених суперечностей зумовили вибір теми дисертаційного дослідження *«Професійна підготовка майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки»*.

Зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до зведеного плану науково-дослідної роботи Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України і пов'язано із науковими дослідженнями «Наукові засади управління якістю вищої освіти в контексті чинного законодавства України» (РК № 0117U002379), «Трансформація професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників в умовах відкритого університету післядипломної освіти» (РК № 0120U104637).

Тему дисертації затверджено Вченою радою ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (протокол № 3 від 19 лютого 2020 р.) та узгоджено бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 2 від 31 березня 2020 р.).

Об'єктом дослідження є підготовка економістів в університетах Китайської Народної Республіки.

Предметом дослідження є чинники забезпечення якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є визначення провідних особливостей професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки та обґрунтування рекомендацій щодо використання позитивного досвіду досліджуваної країни у підготовці економістів в закладах вищої освіти України.

Для реалізації поставленої мети нами визначено наступні **дослідницькі завдання:**

- проаналізувати стан дослідження проблеми в педагогічній науці та практиці, уточнити понятійно-категоріальний апарат дослідження;
- виявити провідні тенденції професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки;
- визначити та обґрунтувати чинники забезпечення якості професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки;
- здійснити компаративний аналіз освітньо-професійних програм професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки та України;
- на основі порівняльного аналізу обґрунтувати рекомендації щодо використання позитивного досвіду КНР у підготовці економістів в закладах вищої освіти України.

На різних етапах наукового пошуку використано такі **методи дослідження:** теоретичні аналіз та синтез (з метою розкриття стану дослідженості проблеми професійної підготовки спеціалістів економічних дисциплін у закладах вищої освіти КНР), порівняння (з метою визначення відмінностей у системах підготовки майбутніх фахівців економічних дисциплін в Україні та Китайській Народній Республіці), узагальнення та систематизація (з метою визначення найважливіших педагогічних засад професійної підготовки економістів у КНР), бібліографічний метод (з метою вивчення джерел із проблеми дослідження), емпіричні методи (з метою проведення анкетування, тестування, інтерв'ювання студентів галузі бізнес-економіки у КНР).

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що:

- *уперше* в теорії вітчизняної професійної освіти *виявлено й обґрунтовано* провідні особливості професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки, що відображено у

визначених тенденціях (полікультурність, білінгвальний характер, аксіологічна спрямованість професійної підготовки, цифровізація вищої економічної освіти, проєктування освітнього процесу на компетентнісній основі та управління змінами в економічній освіті) і в таких чинниках її ефективності: спільна залученість установ рівня держави та провінцій у забезпеченні професійної освіти бакалаврів з бізнес-економіки, системне оновлення матеріально-технічної бази ЗВО за підтримки міністерств КНР, підтримка державою міжнародної академічної мобільності учасників освітнього процесу, активне залучення стейкхолдерів до професійної підготовки економістів, підтримка проєктної діяльності та її системна взаємодія з іншими видами професійної підготовки, зв'язок змісту підготовки зі сталим розвитком суспільства та економіки, трирівневість формування змісту підготовки, що забезпечується спільною залученістю держави, провінції та ЗВО, забезпечення компетентісно-орієнтованого змісту підготовки, професіоналізація вивчення англійської мови як обов'язкового компоненту ОПІ, впровадження продуктивних методів і технологій в навчальний процес, сприяння професійному розвитку науково-педагогічних працівників, які забезпечують підготовку бакалаврів з бізнес-економіки, єдність зовнішнього та внутрішнього контролю професійної підготовки економістів;

– *уточнено* зміст поняття «підготовка бакалаврів з бізнес-економіки» у контексті виокремлення його ключових видових ознак та забезпечення якості, що передбачає цілеспрямований неперервний процес опанування здобувачами вищої освіти сукупності базових та прикладних професійних знань, умінь, норм поведінки, навичок та досвіду в сфері економіки й бізнесу, розвитку суспільно важливих цінностей і професійних якостей як системи компетентностей для виконання спеціалізованих завдань і прикладних проблем за фахом та здійснення успішної економічної діяльності в межах країни та за кордоном;

– *подальшого розвитку* набули науково-педагогічні положення щодо організації професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки у закладах

вищої освіти України з урахуванням ідей Китайської Народної Республіки щодо комплексного забезпечення оволодіння здобувачами освіти англійською мовою, технологіями Інтернет, бізнес-етикетом та культурою зарубіжних держав для здійснення ефективної економічної діяльності в КНР та за її межами.

Практичне значення дослідження полягає у розробленні і впровадженні в освітній процес закладів вищої економічної освіти України рекомендацій щодо використання позитивного досвіду підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки, підрозділу «Зарубіжний досвід розвитку цифрової компетентності науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти» методичного посібника «Професійний розвиток педагогічних і науково-педагогічних працівників в умовах відкритої освіти», авторського міждисциплінарного спецкурсу «Формування професійної компетентності майбутніх економістів в університетах Китайської Народної Республіки».

Матеріали дисертації можуть бути використані для оновлення освітньо-професійних програм професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки, навчальних планів, навчально-методичних посібників, конспектів лекцій і семінарських занять із теорії і методики професійної освіти та порівняльної педагогіки, у здійсненні подальших наукових досліджень із порівняльної педагогіки.

Упровадження результатів дослідження здійснено в освітньому процесі Київського Національного Економічного Університету (довідка № 01/12-720 від 06.10.2023 р.); Інституту професійної освіти Національної академії педагогічних наук України (довідка № 02-15/296 від 09.10.2023 р.); Національного транспортного університету (довідка № 1490/13 від 10.10.2023 р.); Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України (довідка № 01-02/667 від 18.10.2023 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження оприлюднювалися на таких наукових конференціях різних рівнів:

Міжнародні конференції: «Тенденції розвитку професійної та технологічної освіти в умовах ринку праці» (Суми, 2019), «Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи» (Хмельницький, 2019), «Психологія і педагогіка як науки становлення і розвитку сучасної особистості» (Вроцлавек, Польща, 2019), «Розвиток професійної культури майбутніх фахівців: виклики, досвід, стратегії, перспективи» (Київ-Ірпінь, 2020), «Актуальні проблеми реформування системи виховання та освіти в Україні» (Львів, 2020), «Педагогіка та психологія: виклики і сьогодення» (Київ, 2020), «Актуальні питання застосування на практиці досягнень сучасної педагогіки і психології» (Харків, 2020), «Актуальні проблеми технологічної і професійної освіти» (Глухів, 2020), «Наука і молодь – 2020: пріоритетні напрями глобалізаційних змін» (Київ, УМО, 2020), «Сучасні наукові дослідження у психології та педагогіці – прогрес майбутнього» (Одеса, 2020), «Психологія та педагогіка у XXI столітті: перспективні та пріоритетні напрями досліджень» (Київ, 2020), “Modern Achievements of Science and Technology” (Стокгольм, Швеція, 2020), “Pedagogical and psychological education as a component of the education system in Ukraine and the EU countries” (Вроцлавек, 2020), “Development of soft skills of teachers of Physics and Mathematics” (Кривий Ріг, 2020), 18th International Scientific and Practical Conference (Оттава, Канада, 2021), “Modern issues of practice and theory” II International Scientific and Practical Conference (Лондон, Великобританія, 2022), 6th International Scientific and Practical Conference “Innovations technologies in science and practice” (Хайфа, Ізраїль, 2022), «Наука і молодь – 2022: пріоритетні напрями глобалізаційних змін» (Київ, УМО, 2022), “Actual priorities of modern science, education and practice” (Париж, Франція, 2022).

Всеукраїнські конференції: «Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання» (Київ, 2019), «Актуальні проблеми професійного розвитку майстрів виробничого навчання закладів професійної (професійно-технічної) освіти» (Київ, 2019), «Проблеми реформування педагогічної науки та освіти» (Ужгород, 2020), «Підготовка майстра

виробничого навчання, викладача професійного навчання до впровадження в освітній процес інноваційних технологій» (Глухів, 2021), «Розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога в умовах освітніх трансформацій» (Глухів, 2022).

Особистий внесок здобувача у статтях, виконаних у співавторстві з В. Гао, а саме: «Досвід Китайської Народної Республіки у визначенні результатів професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки» полягає у визначенні позитивних рис формування професійної компетентності бакалаврів-економістів та можливостей їх використання у вищій економічній освіті України; «Information Literacy as a Factor of Developing Teaching Competency in Foreign Language Teachers in the People's Republic of China» – автору належить розробка запитань для опитування та проведення емпіричного дослідження рівня інформаційної грамотності викладачів ЗВО КНР; «Study and Application of the «Sharing and Family» Teaching Mode Based on Keynote Speech» – авторський внесок полягає в обґрунтуванні необхідності використання методів розвитку емоційного взаємозв'язку між викладачами та студентами ЗВО КНР; у статті у співавторстві з В. Гао та Г. Романовою «Цифровізація освіти як сучасна тенденція професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки у Китайській Народній Республіці» автором було проведено пряме спостереження та ґрунтовний аналіз позитивних рис цифровізації професійної підготовки бакалаврів під час навчального процесу в державному університеті КНР Jiaxing University (м. Цзясін, КНР); у статті у співавторстві з Г. Романовою «Analysis of the Efficiency of China's Distance Economic Education in Force Majeure Circumstances» для емпіричного дослідження автором було особисто проведено глибинні інтерв'ю з керівництвом, викладацьким складом та опитування зі студентами економічних кафедр державного університету КНР Jiaxing University (м. Цзясін, КНР); у статті у співавторстві з В. Гордієнко, Л. Султановою та Г. Романовою «Development of soft skills of teachers of Physics and Mathematics» авторський внесок полягає в обґрунтуванні зарубіжного

досвіду формування м'яких навичок викладачів на прикладі ЗВО Jiaying University (м. Цзясін, КНР).

Публікації. Основні результати дослідження висвітлено в 35 працях, 27 з яких – одноосібні. До публікацій входять зокрема: 6 статей у провідних наукових фахових виданнях України, 5 – в зарубіжних періодичних наукових виданнях (з яких 3 статті – у виданнях, що включено до міжнародних наукометричних баз (2 статті – у міжнародній наукометричній базі Scopus, 1 стаття – у міжнародній наукометричній базі Web of Science), 23 тез – у збірниках наукових праць і матеріалів конференцій, 1 одноосібний підрозділ методичного посібника.

Структура й обсяг дисертації. Робота складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел із 215 найменувань (із яких 102 – іноземною мовою) і 11 додатків. Загальний обсяг дисертації – 287 сторінок, з них 12 сторінок – анотації, 183 – основного тексту. Робота містить 13 таблиць та 9 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ З БІЗНЕС-ЕКОНОМІКИ В УНІВЕРСИТЕТАХ КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ

У розділі розкрито стан дослідженості професійної підготовки економістів в університетах Китайської Народної Республіки в педагогічній науці та практиці, обґрунтовано понятійно-категоріальний апарат дослідження, визначено провідні тенденції професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки.

1.1 Стан дослідженості в педагогічній науці та практиці професійної підготовки економістів в університетах Китайської Народної Республіки

У сучасному глобалізованому світі значна увага приділяється професійній підготовці економістів з високим рівнем сформованості економічного мислення, економічної культури, готових до підприємницької діяльності на міжнародному рівні. Китайська Народна Республіка є однією з провідних економічних систем у світі, яка продовжує стрімко розвиватися та має широкі можливості для створення наддержави. За таких умов попит на освітні програми КНР в економічній сфері постійно підвищується, викликаючи неабиякий інтерес світової спільноти. З огляду на це, дослідження підготовки економістів у системі вищої економічної освіти в цій країні є важливою передумовою впровадження змін у вітчизняну економічну освіту.

Вища освіта Китайської Народної Республіки в цілому та професійна підготовка економістів в університетах цієї країни зокрема дедалі частіше стає предметом аналізу вітчизняних і зарубіжних дослідників. В першу чергу, це пов'язано з інтересом вчених, сьогодні ще переважно зарубіжних, до діяльності Міністерства освіти КНР, яке за останній час досить сильно вдосконалило перевірку і оцінку умов та якості навчання у закладах вищої освіти.

Важливими джерелами інформації в межах теми дослідження стали англomовні джерела – документи міжнародних організацій із питань професійної освіти, розроблені ЮНЕСКО, Світовим банком, організаціями ЮНІСЕФ, ЮНЕВОК, європейським національним бюро з питань економічних досліджень (NBER, CES), національним дослідним центром із питань професійної освіти (NCVER, CIVTE), організаціями міністерств освіти Східно-Азіатських країн (SEAMEO).

Аналіз законодавчих та нормативних першоджерел, написаних китайською та англійською мовами, дозволяє констатувати, що Китайська Народна Республіка має дуже ґрунтовну та диверсифіковану нормативно-правову базу в сфері освіти. Вона представлена низкою законів (Закон про освіту [135], Закон про професійну освіту, Закон про вищу освіту [215], Закон про розвиток громадянської освіти [169], Закон про освіту для людей з обмеженими можливостями [67], а також положень, затверджених Державною радою КНР (Положення про грамотність [214], Положення про організацію навчання на громадських засадах, Положення про нагороди за успіхи у викладанні, Положення про мандат викладачів) та адміністративних актів Міністерства освіти КНР. Також Китайською національною комісією у справах ЮНЕСКО було створено Департамент професійної освіти та освіти дорослих, який об'єднав фахівців і вчених Китайського Національного інституту досліджень у галузі освіти, Китайської Асоціації освіти дорослих та інших установ.

Світова педагогічна спільнота цікавиться питаннями освіти Китайської Народної Республіки, про що свідчать численні дослідження вчених країн Європи, США та Австралії. Реформування освіти знаходиться в постійному русі, а тому питання про роль конкурентоспроможності вищої освіти Китаю в цілому та економічної освіти зокрема залишається актуальним. Дослідження європейських вчених Організації економічного співробітництва та розвитку (Organisation for Economic Cooperation and Development) містить широкий огляд

організації та функціонування системи освіти в Китаї, а також того, як реформи змінили освіту в країні [133].

Заслуговують на увагу дослідження італійських (К. Пінна) [179] та нідерландських вчених (П. Андерсон, Г. Віессала) [203] в сфері інтернаціоналізації та масовості китайської вищої освіти в контексті глобального культурного діалогу та співробітництва з ЄС. Вчені наголошують на тому, що масовість освіти в поєднанні з її високою якістю може стати головною перевагою Китайської Народної Республіки, що дозволить їй на рівних змагатися із провідними економіками світу та навіть випереджати їх.

Британські дослідження направлені здебільшого на освітні тенденції, реформи та розвиток освіти в КНР. Дослідниця з Великобританії Дж. Райан в своїй книзі «Освіта в Китаї: філософія, політика та культура» аналізує історичне та сучасне місце освіти в КНР, вплив традиційного досвіду на сьогоденні освітні тенденції та останні фундаментальні освітні реформи [188]. Англійські дослідники М. Брей [121] та С. Пеппер [177] в своїх роботах також зверталися до питань освітніх реформ, розвитку та модернізації освіти в КНР.

Серед американських досліджень переважають дослідження окремих етапів реформ у галузі освіти КНР (Л. Орїон, Дж. Тітс) [173], тенденцій вищої освіти КНР (У. Джейкоб, Дж. Хокінс) [149, с. 133–147], а також особливості модернізації освіти КНР в 80-і роки ХХ століття (С. Борсвік [119], С. Пеппер [176]). Дослідник зі США П. Льюїс надає американський погляд на економічну освіту в Китаї. Він вважає, що хоча китайські студенти економічних спеціальностей добре розуміють традиційні економічні моделі, однак в умовах, що змінюються, студенти не завжди можуть їх вдало використовувати. Дослідник наголошує, що здатність аналізувати зарубіжні економічні моделі та розвивати критичне мислення є важливими для освітньої системи КНР [158, с. 325]. Однак американська дослідниця з Міннесоти Б. Преус, виконуючи порівняльне дослідження тенденцій освіти США та КНР, встановила, що для задоволення потреб глобалізації китайська освіта стає більш децентралізованою

та студентоцентрованою, змінює підходи до методів навчання та орієнтується на якість, що є прямою протилежністю напряду останніх реформ у США щодо централізації та тест-орієнтованості системи освіти [183]. Інший американський вчений Д. Перкінс акцентує увагу на тому, що важливо зрозуміти виклики, з якими стикається Китай, і це сприяло б залученню досвіду Китаю у порівняльні дослідження, розроблені з метою кращого розуміння економічного зростання та аналізу економічної освіти КНР [178].

Австралійські дослідники Б. Делло-Яково, Дж. Мессініс, Дж. Найт, Р. Сміт, Е. Уелч, Х. Уїт також проводили дослідження системи вищої освіти КНР. Б. Делло-Яково проводила дослідження у сфері реформ навчальних програм (curriculum) КНР та переходу до «якісної освіти», що відображає більш цілісний підхід до навчання. Австралійська вчена наголошує на тому, що нові навчальні програми активно впроваджують у закладах освіти КНР, але цілі цих програм ще недостатньо відображені в іспитах і часто суперечать поглядам викладачів та студентів у суспільстві, де результати вступних іспитів до ЗВО мають дуже серйозний вплив на подальше життя абітурієнтів [131]. Дж. Мессініс виокремив взаємозв'язки між рівнем заробітної плати та міграцією робітників в КНР, а також вивів кількісні показники повернення до освіти робітників, які працюють на повний робочий день [168]. Предметом дослідження Дж. Найта та Х. Уїта стала інтернаціоналізація китайської освіти [156], а Р. Сміт у співавторстві з китайським дослідником В. Гао акцентував на впливі трьох хвиль експансії та стрімкого підвищення рівня освіти, які відбулися в першій декаді XXI століття, на повернення до шкільного навчання в містах Китаю [141]. Інший австралійський вчений Е. Уелч, у свою чергу, провів дослідження в рамках китайсько-датської програми з метою аналізу перспектив та обмежень китайсько-європейського співробітництва в сфері вищої освіти, а також інтернаціоналізації, інноваційності та підприємництва у вищій освіті КНР [200; 201]. Дослідник вважає, що вдосконалення системи

освіти є важливою складовою частиною стратегії КНР, а також неодмінною умовою переходу до обізнаного суспільства та побудови інноваційної держави.

Згідно з працями зарубіжних вчених, наразі КНР переживає новий етап свого розвитку, що зумовлено, в першу чергу, політикою, яка реалізується як в соціальному, так і в економічному аспектах. Позиція китайського керівництва ґрунтується на визнанні важливості високої свідомості та освіченості громадян, які готові максимально допомагати державі у здійсненні реформ, для забезпечення конкурентоспроможності країни. Визнавши освіту стратегічно важливою для соціально-економічного розвитку країни, китайський уряд розробив курс розвитку народної освіти. «Освіта повинна повернутись до модернізації, до світу, до майбутнього» – цю ідею висловив Ден Сяопін ще в 1983 р., та саме на цій основі сформована стратегія підйому КНР за рахунок науки і освіти, а також стратегія пріоритетного розвитку вищої освіти [131].

Китайські дослідники в сфері педагогіки зробили вагомий внесок у вивчення системи освіти власної держави. Найбільш актуальною темою досліджень є стрімкі реформи останніх двох десятиліть у галузі вищої освіти КНР, представлені у роботах Ю. Цай [122; 123], Ф. Чжао [209]. Інтернаціоналізація вищої освіти КНР представлена у працях Р. Янг [207], Ф. Хуанг (в порівняльному аспекті) [148], С. Дзянг [151]. Пріоритети освітньої політики КНР вивчали Пу Дзінчань, У. Хуа, Цзян Мінхе. Сучасні концепції розвитку освіти в КНР стали предметом досліджень Фачжань Гуань, Лі Ісянь, Лю Фонянь, Тань Сунхуа, Чан Лі та ін. Аналізуючи результати реалізації «Концепції наукового розвитку», Фачжань Гуань зазначає, що вона спирається на науку і освіту як чинники підйому і процвітання держави, що дозволило підвищити рівень грамотності населення КНР. Період обов'язкової освіти збільшився з 4,5 років у 1982 році до 8,5 років у 2005 році, частка неписьменних осіб у віці 15–45 років знизилася до 4 %. Повну середню освіту в 2000 р. мали 18 % китайців у віковій групі 25–64 років, а вищу освіту – тільки

8 %. Загальна кількість осіб із вищою освітою збільшилася на 10 000 (у 1982 році – 68 осіб).

Особливості функціонування освітньої галузі КНР в умовах економіки знань у своїх працях охарактеризував Ян Сінмін [75]. У доповіді ЮНЕСКО «Освіта для всіх» зазначається, що вже до 2003 року Китай вийшов на перше місце за масштабами розвитку освіти. Поява низки законодавчих актів уряду посприяла обов'язковому підвищенню грамотності всіх жителів, розвитку сфери вищої освіти, збільшенню кількості зарубіжних професорів у ЗВО і притоку студентів з інших країн.

Дослідження теми також потребує попереднього ознайомлення з положеннями та висновками наукових праць вітчизняних дослідників, зокрема, Н. Абашкіної, Б. Вульфсон, О. Джуринаського, Т. Кошманової, З. Малькова, О. Матвієнко, Л. Пуховської, О. Сухомлинської, які охарактеризували методологію порівняльної педагогіки. Важливими джерелами щодо аналізу особливостей функціонування педагогічної системи стали праці І. Зязюна, С. Гончаренко, В. Кременя. Сутність розвитку неперервної освіти є предметом дослідження О. Глузмана, В. Лугового, Н. Ничкало, С. Сисоевої. Українських вчених також цікавлять питання соціально-економічного розвитку КНР, що підтверджується працями А. Антиповського, Е. Баженової, Ю. Галенович, В. Гельбрас, М. Титаренко, С. Тихвінського та інших.

Серед вітчизняних вчених початкова освіта КНР проаналізована в роботах Л. Калашник. Дослідниця приділила увагу питанню педагогічних засад родинного виховання в початковій школі КНР.

Вища технічна та професійно-технічна освіта КНР частково охарактеризована Р. Іщенко, Н. Пазюрою. Зокрема, Р. Іщенко фокусує увагу на дослідженні вищої технічної освіти в КНР на сучасному етапі, аналізуючи наукову, навчально-методичну та матеріально-технічну бази для підготовки висококваліфікованих фахівців. Н. Пазюра розглядає у своїх дослідженнях особливості розвитку системи освіти КНР, надає загальну характеристику

професійно-технічної освіти КНР, аналізує її структуру, мету та особливості розвитку у системі народної освіти, а також досліджує сучасну систему управління закладами вищої освіти, основні напрями розвитку і реформи вищої освіти Китаю.

Проблеми та перспективи розвитку сучасної освіти Китаю у своїх дослідженнях розглянули І. Газієва, С. Гала, Н. Голобор, Н. Джгун, В. Лунячек, В. Мумладзе, І. Сергійчук, О. Шацька, В. Юрківський. С. Доценко приділила увагу вивченню досвіду організації дистанційного навчання в Китаї [23], Л. Сергеева, Н. Муранова та В. Купрієвич вивчали позитивні практики розвитку цифрової компетентності науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти на прикладі досвіду Китайської Народної Республіки [73]. Я. Лю та Г. Кравченко зосередили увагу на особливостях підготовки перекладачів-бакалаврів у ЗВО Китаю [46].

Аналіз документів і різноманітних наукових праць свідчить про те, що сучасні заклади вищої освіти в КНР, які здійснюють підготовку бакалаврів-економістів, були створені не так давно. Підходи до професійної підготовки саме цих фахівців у Китаї також сформовані нещодавно, водночас, кожен із них має свої незаперечні переваги. Під вищою освітою сьогодні розуміють певний рівень підготовки фахівців вищої кваліфікації, які володіють теоретичним і практичним досвідом, отриманим в закладах вищої освіти.

Висновки китайських вчених із питань історії становлення і розвитку освіти в КНР представлено у працях Ван Чанчунь, Лю Чжицян, Лю Шифен, Мін Вейфанг, Су Сяохуань, Ван Лімін. У контексті високої динамічності розвитку китайської освіти зазначимо, що у 80-х роках ХХ століття було введено обов'язкову початкову освіту, а в 1990 роках дев'ятирічне навчання стало обов'язковим. Головним показником ефективності початкової освіти є рівень письменності населення. Наприклад, в Індії, рівень неписьменності дорівнює 44 %, а в досить європеїзованій Туреччині – 8 %. Ще в 50-х роках

XX століття 80 % китайців були неписьменними, а вже сьогодні молоді люди у віці від 15 до 24 років на 99 % грамотні.

Розвиток професійної освіти став предметом аналізу вчених Сунь Лінь, Хань Міннь. В останні роки професійна освіта в різних регіонах країни розвивається нерівномірно, проте в цілому досягла значних масштабів: більше ніж 15,6 млн осіб навчається у закладах вищої освіти країни. Система професійної освіти в повній мірі задовольняє попит на китайському ринку праці. Також стрімко розвивається система професійно-технічної освіти, виступаючи новим фактором зростання всієї системи освіти Китаю.

Через зростання попиту на вищу освіту в середині 90-х років було вирішено розширити мережу установ вищої освіти. У зв'язку з цим, разом із збільшенням кількості державних ЗВО з'явилося також багато недержавних.

Специфіка розвитку вищої освіти в КНР висвітлена у роботах Чен Сяююй, Хао Вейцянь, Лонг Чженчжун та ін. Увагу дослідників привертає той факт, що Китай є унікальною республікою, яка з року в рік займає одне з перших місць за рівнем розвитку економічної системи та завоювала високий міжнародний авторитет у галузі вищої освіти. За рейтингом QS (2022) 4 установи КНР увійшли в сотню кращих університетів світу:

- університет Цінхуа (Tsinghua University) – 16 місце;
- Пекінський університет (Beijing University) – 23 місце;
- університет Чжецзян (Zhejiang University) – 46 місце;
- університет Фудан (Fudan University) – 82 місце [185].

Національна політика стимулює розвиток вищої освіти, що підтверджується результатами реалізації «Проекту 211» та «Проекту 985». У ЦК КПК неодноразово підкреслювали, що «вища освіта має в повній мірі відповідати науковій концепції розвитку і ефективно фокусуватися на поліпшенні якості навчання». Міністерство освіти КНР підтримує державну політику у сфері вищої освіти щодо домінування п'яти основних стратегій: реформування системи забезпечення освітніх послуг, управління

університетами, фінансування ЗВО, прийом на роботу і просування по службі, внутрішній академічний менеджмент [124]. Очевидно, що одне з центральних місць у підвищенні конкурентоспроможності вищої освіти займає якість професійної підготовки фахівців, які працюють в цій системі.

Охарактеризуємо особливості розвитку сфери вищої освіти, властивих саме КНР. У 1949 році в Китаї було тільки 205 коледжів і університетів, число студентів складало 11,7 млн осіб. Однак, за останні 30 років у поєднанні з появою відкритості, вільної ринкової економіки вища освіта в Китаї пережила прогресивні реформи і показала суттєві результати. Зокрема, у 1999 році Китай зробив історичний стрибок вперед, вперше досягнувши 15 % загального рівня вищої освіти. Китайський уряд відзначив політику стрімкого зростання кількості абітурієнтів з метою гарантування громадянам доступності навчання у вищій школі. Вже у 2002 році китайська вища освіта вступила в стадію своєї популяризації. Відсоток охоплення молоді вищою освітою у 2002 р. склав 15 % та вже 17 % в 2003 р., а прийом до закладів вищої освіти збільшився з 7,2 % в 1995 р. до 21 % в 2005 році.

У 2007 році для заохочення розвитку вищої освіти Міністерство освіти розробило 100 моделей професійних коледжів. Міністерство фінансів, у свою чергу, виділило 2 млрд юанів для підтримки цих коледжів [169]. Цього ж року загальний рівень охоплення китайської вищої освіти досяг вже 23 %, а у 2012 році піднявся до 30 %. У 2015 році загальний обсяг всіх видів вищої освіти в країні досяг 36,99 млн осіб, а у 2016 році загальний коефіцієнт охоплення китайської вищої освіти зріс до 42,76 %, з 2880 функціонуючими ЗВО [57]. Із цього моменту він підвищується з кожним роком, завдяки чому елітна вища освіта Китаю вже перейшла до етапу масової за міжнародною нормою. За цей період було створено базу кваліфікованих кадрів для вступу Китайської Народної Республіки до суспільства «малого добробуту».

Зростанню та вдосконаленню системи вищої освіти сприяли два найважливіші кроки політичного керівництва країни та органів державної

влади у цьому напрямі: по-перше – це заклик Голови КНР Цзян Цземіна на святкуванні 100-річчя Пекінського університету (травень 1998 р.) до створення університетів світового рівня, по-друге – це розпорядження Міністерства освіти про обов'язкове збільшення прийому студентів у різні ЗВО країни в 1999 році.

Саме тоді було поставлено завдання, щоб до 2010 року не менше 20 % випускників середньої школи продовжили навчання у системі вищої освіти. Коли воно було вирішено, відповідно до нових середньострокових і довгострокових планів розвитку вищої освіти до 2020 року було визначено нову мету – 40 % випускників мають стати студентами закладів вищої освіти [167].

У липні 2010 року ЦК КПК і Держрада прийняли «Національну середньострокову і довгострокову програму реформи і розвитку освіти на 2010–2020 рр.» [52] та чітко озвучили стратегію вищої освіти: «На 2020 р. кількість осіб, задіяних у вищій освіті, буде досягати 35,5 млн осіб». За даними «Статистичного щорічника освіти в Китаї на 2014 р.» [79] кількість осіб, задіяних у вищій освіті Китаю, вже досягала 35,59 млн. Відсоток охоплення населення вищою освітою склав 37,5 %. Отже, за 4 роки китайський уряд практично виконав план, розрахований на 10 років [79].

Також згідно з прогнозами Міністерства освіти КНР на 2020 р., якщо темпи зростання системи вищої освіти складатимуть 3 %, то прийом до закладів вищої освіти збільшиться до 38 %, а за умов темпу в 4–6 % досягне 45–61 % відповідно [29].

Усі заклади вищого рівня мають свою ієрархію, встановлену у відповідному рейтингу. Від балу єдиного іспиту випускника старшої школи залежить, в який заклад він може вступати – «вищого рівня» або провінційного рівня.

Вища школа Китаю – це коледжі з дворічною (свідоцтво фахівця середнього рівня) і чотирирічною (диплом бакалавра) програмами навчання. Заклади вищої освіти, що готують за рівнями «бакалавр», «магістр», «доктор наук», зазвичай мають вузьку спеціалізацію. Фахівці здійснюють підготовку за 820 спеціальностями. Навчання проводиться англійською або китайською

мовами за вибором. Система навчального процесу семестрова, з зимовими та літніми канікулами. Для обдарованих громадян КНР, переможців національних конкурсів та олімпіад, а також для студентів з малозабезпечених сімей передбачені бюджетні місця, однак з дуже високим конкурсом.

Завдяки подальшому процесу забезпечення масовості розвиток вищої освіти в КНР стрімко прискорився, що призвело до формування однієї з найбільших систем вищої освіти в світі. Китай здійснив значний стрибок і став розвиненою державою в галузі вищої освіти за кількісними показниками. Одним з таких показників є процент фахівців із вищою освітою. 20 років тому цей показник був на позначці 600 випускників на кожні 100 тисяч педагогів. «Міністерством освіти Піднебесної було заплановано до 2020 року досягти показника в 13,5 тисяч фахівців» [57].

Вища освіта у Китаї активно розвивається з точки зору її масштабів, ресурсів, кількості підготовлених викладачів, інвестицій. Вона поступово стала відповідати міжнародним стандартам, а масштаби діючих закладів вищої освіти продовжують розширюватися.

Сучасні соціально-економічні умови розвитку Китаю вимагають підготовки фахівців відповідної галузі, що передбачає зміну цільових установок професійної освіти в цілому. З огляду на те, що в КНР відбувається зміна парадигми економічного знання, яка виявляється в економічній культурі суспільства та економічній компетентності сучасної людини, особливо актуальною стає модернізація процесу професійної підготовки бакалаврів економіки.

КНР, порівняно з країнами Західної Європи, володіє специфічним досвідом у галузі підготовки фахівців, зокрема економічних спеціальностей, який становить наукову і практичну цінність. Питанням розвитку вищої економічної освіти в КНР присвячені роботи таких китайських дослідників, як Дін Сінь, Дін Яфей, Лу Шаньшань, Лю Шусянь, Су Цзюньян, Сюе Фей, Тао Фуюань та ін. Науковий інтерес таких дослідників як А. Ареф'єв, Н. Боревська, В. Борисенков, Д. Буяров, І. Животовська, Ю. Зіятдінова, Ш. Калан, В. Кузнецова, А. Савіна становить

історія та перспективи співробітництва у сфері вищої освіти, зокрема економічної.

Система вищої економічної освіти представлена власною структурою, завданнями, функціями і відповідними процедурами, що забезпечують автономію даної сфери. Економічну освіту здобувають у закладах вищої освіти КНР, що є освітніми установами та мають статус юридичної особи, яка реалізує послуги з надання вищої професійної освіти, і як результат – здійснює випуск висококваліфікованих фахівців, а також сприяє розвитку професійної і наукової діяльності.

Основними завданнями закладу вищої економічної освіти в КНР є:

- просування наукової і соціально-культурної діяльності;
- виконання вимог розвитку особистості в інтелектуальній діяльності;
- сприяння культурному розвитку суспільства та кожного індивіда, а також формування громадянської позиції людини, збереження суспільних цінностей та повага до них [112].

Вищу економічну освіту у країні надають класичні університети, де навчання здійснюється якнайменше за 8 галузями освіти, та профільні. Як зазначає С. Гала, більшість ЗВО в КНР з економічними спеціальностями є профільними, однак все більше з них перепрофілюються у класичні та розширюють спектр галузей підготовки [22, с. 53]. До класичних університетів, що здійснюють підготовку за економічними напрямками, належать Чжецзянський університет, університет Цинхуа, Пекінський нормальний університет, Нанкінський університет, а також Цзясінський університет, на прикладі якого здійснюється дисертаційне дослідження.

Профільні економічні університети представлені Університетом міжнародного бізнесу та економіки, Пекінським інститутом економіки та менеджменту, Столичним університетом економіки та бізнесу, Ляонінським університетом міжнародного бізнесу та економіки, Південно-західним університетом фінансів та економіки та ін.

Одним з провідних профільних університетів Китаю, що надає економічну освіту, є Університет міжнародного бізнесу та економіки, заснований в 1951 році. Цей заклад вищої освіти продовжує стрімко розвиватися одночасно із розвитком країни в цілому. У січні 1989 року у цьому ЗВО вперше в Китаї сформували університетське правління. Уряд Китаю, великі підприємства і фінансові організації виділяють субсидії для університету, створюють спеціальні фонди і засновують стипендії. Університетське містечко знаходиться всього в 10 км від таких всесвітньо відомих пам'яток архітектури та мистецтва, як Заборонене місто, площа Тянанмін, Велика Китайська стіна тощо.

Із часу свого заснування, Університет зовнішньої економіки і торгівлі (University of International Business and Economics) працював на благо активної участі Китаю в міжнародній конкуренції. Зовнішня відкритість Китаю надала університету можливості і шанси небувалого розвитку.

Виокремимо ключові причини, за якими абітурієнти обирають навчання в University of International Business and Economics:

- є учасником «Проекту 211» – урядової програми, спрямованої на перетворення існуючих університетів в високоякісні академічні установи;
- визнаний урядом Китаю як провідний університет за більшістю академічних програм;
- пропонує більше 30 програм за найсучаснішими і актуальними спеціальностями для отримання ступеня бакалавра, магістра або доктора наук;
- готує за спеціальностями: International trade, International Economic Law, International Business Management виділені як пріоритетні програми «Проекту 211»;
- надає можливість навчання як китайською, так і англійською мовами;
- в ньому здобувають освіту близько 20,000 студентів і працюють 1,400 викладачів та співробітників. Щороку заклад запрошує провідних іноземних фахівців для проведення лекцій і семінарів;

- є першим університетом в Китаї, що пропонує програми обміну студентами університетів;
- відповідає міжнародним стандартам якості викладання.

Китайські дослідники також акцентують увагу на зростаючій популярності освіти в КНР для іноземців. Розпочата в 1985 році реформа освіти дала відчутні плоди, а її завершення відзначилося зміною системи освіти. Цю систему було переорієнтовано з урахуванням модернізації економіки в перспективі. З того моменту пройшло 40 років. Результати вражають, а число іноземних студентів, в тому числі українців, які бажають здобути вищу освіту в КНР, щорічно збільшується. Важливим аспектом є набір студентів, що здійснюється два рази на рік: взимку і влітку.

У Китаї є можливість вчитися англійською мовою безкоштовно. Наприклад, університет Southern University of Science and Technology (SUSTech) в м. Шеньчжень, а також досліджуваний нами Jiaying University в м. Цзясін наразі активно залучають іноземних студентів на англійські програми бакалаврату.

Із окремих дисциплін (інженерні та інформаційні технології, хімія та інші) китайські університети лідирують у світових рейтингах. Наприклад, Шанхайський університет транспортних комунікацій (Shanghai Jiaotong University) лідирує в позиції інженерних технологій. Дев'ять провідних університетів Китаю увійшли до освітнього проєкту «Група К-9». Ця група ідентична з відомою всім «Лігою плюща» в Америці. Витрати на наукові дослідження та технічні розробки в цій групі повністю фінансуються державою, а це становить 10 % річного бюджету.

Крім уже згаданих чотирьох рейтингових університетів, в китайську «Лігу плюща» входять Нанкінський університет (Нанкін), Чжецзянський університет (Ханчжоу), Китайський університет науки і технологій (Пекін), Сіаньський університет транспортних комунікацій (Пекін), Харбінський інститут науки і технологій (Харбін)» [22].

Диплом про закінчення китайського ЗВО є затребуваним на світовому ринку. У 64 країнах світу визнаються дипломи спеціалістів економічної галузі, отримані у ЗВО КНР. Взаємодія КНР з іншими країнами в галузі економічної освіти особливо ефективно реалізується у впровадженні програм МВА, які можуть бути достойним продовженням освіти для бакалаврів з бізнес-економіки. Зокрема ще 20 років тому про китайські програми МВА не було відомо, але вже сьогодні бізнес-освіта Піднебесної заявила про себе у світі. Відомо, що безумовними лідерами в сфері бізнес-освіти завжди були (і продовжують залишатися) американські школи. Конкуренцію їм до недавніх пір становили тільки бізнес-школи Європи, проте до серйозного суперництва справа поки не доходила. Тільки згодом азіатські країни почали дивувати світ своїми досягненнями. Наприклад, в 2006 р. китайська China Europe International Business School (CEIBS) зайняла 21 місце в рейтингу кращих бізнес-шкіл світу TOP 100 МВА. Для порівняння, з моменту появи ступеня МВА в США пройшло вже більше 100 років.

Звичайно, китайські програми на тлі їх американських та європейських аналогів поки не настільки досконалі, але спеціалісти Азії оперативно працюють над своїми помилками. Якщо ще п'ять-шість років тому китайські програми МВА потребували значного доопрацювання, то зараз їх структура дуже чітка і складена професійно, форма і зміст багато в чому відповідають європейським стандартам якості.

Отримати ступінь МВА пропонують близько 100 китайських університетів і шкіл. Щорічно слухачами бізнес-програм в КНР стають близько 10 тисяч осіб, більшість із них, звичайно, самі громадяни КНР. Програми МВА дуже затребувані, в першу чергу, серед топ-менеджерів компаній і урядових чиновників через зростаючу потребу у професійних управлінцях. Отже, розвиток бізнес-освіти в КНР стає необхідністю у зв'язку із стрімким економічним розвитком держави.

Для європейців з освітою бакалавра з бізнес-економіки китайські програми MBA теж доступні, щоправда, не всі. Основна проблема полягає в тому, що більшість шкіл КНР поки що здійснюють навчання китайською мовою. Це означає, що для багатьох українців список закладів вищої освіти КНР скорочується до тих, де викладання здійснюється англійською мовою. Серед таких шкіл China Europe International Business School, Cheung Kong Graduate School of Business MBA, Fudan University International, Hong Kong UST Business School та інші.

Економіка КНР суттєво відрізняється від західної та продовжує активно розвиватися, тому орієнтація на позитивний досвід економічних програм КНР може бути корисною для аналізу. Країна використовує перевірені західні технології щодо укладання навчальних планів та методик викладання з характерним китайським акцентом. У Китаї діє близько 150 бізнес-програм для бакалаврів-економістів, найпопулярніша – Executive MBA (для керівників вищої ланки). Більшість програм розраховано на два роки навчання, хоча зустрічаються і більш короткі курси, що тривають 17–18 місяців. Жодна програма MBA неможлива без таких дисциплін, як «Управління людськими ресурсами», «Стратегічний маркетинг» або «Міжнародний бізнес». Більшість кейсів (змодельовані ситуації, запропоновані для аналізу на заняттях) розроблені китайськими викладачами і, отже, орієнтовані на китайські реалії.

До того ж, багато бізнес-шкіл КНР плідно співпрацюють із західними університетами та пропонують спільні MBA-програми. Так, наприклад, знаменита China Europe International Business School використовує кейси Harvard Business School, Гонконгський університет науки і технологій розробив програму MBA спільно з Kellogg school of Business (США). Активну участь у створенні програм і кейсів беруть Queensland University (Австралія), INSEAD (Франція), Michigan Business school (США), Staffordshire University (Велика Британія) [15].

Таким чином, Китайська Народна Республіка стала найбільшим в світі центром вищої освіти взагалі та економічної освіти зокрема, що забезпечує інтелектуальну підтримку економічного розвитку цієї країни.

Вища освіта Китаю досягла значних успіхів, вона поступово стала на шлях розвитку соціалістичної вищої освіти з китайською специфікою педагогіки. Однак в цілому, як і раніше, існує великий розрив між розвитком вищої освіти в Китаї і розвитком вищої освіти в світі. До того ж, глобальна економічна інтеграція КНР та реформування вищої освіти зазнали серйозних труднощів.

В Україні питання професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в університетах КНР тільки починає зацікавлювати як предмет наукового аналізу, про що свідчить хоча б і той факт, що більшість фахових видань економічного спрямування, виданих в Україні у період 2010–2019 років, не висвітлюють, або лише частково характеризують процеси, ступені та якість підготовки економістів в університетах Китайської Народної Республіки [101, с. 210]. Також поза увагою дослідників у сфері теорії та методики професійної освіти Китаю залишилася проблема проектування системи навчання, яка сприяє формуванню професійно значущих компетентностей майбутніх бакалаврів економіки. З одного боку така ситуація дещо ускладнює процес наукового аналізу теми дисертації, а з іншого – доводить її актуальність та новизну в українському науковому дискурсі.

1.2 Обґрунтування понятійно-категоріального апарату дослідження

У понятійно-категоріальному апараті сучасної педагогічної науки міститься велика кількість дефініцій, які трактуються вченими та дослідниками по-різному відповідно до сфери та контексту їх застосування. Саме тому ми вважаємо за потрібне здійснити аналіз, обґрунтування та уточнення термінів, пов'язаних з професійною підготовкою майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки України та Китайської Народної Республіки.

На нашу думку, для детального розгляду проблеми професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в закладах вищої освіти України та Китайської Народної Республіки важливим є аналіз таких термінів як «вища освіта», «заклад вищої освіти» та пов'язаних з ними понять «спеціальність», «кваліфікація» та «професія», «бізнес-економіка», «бакалавр з бізнес-економіки», «стандарт підготовки бакалаврів з бізнес-економіки», «компетентність бакалавра з бізнес-економіки», «освітньо-професійна програма підготовки бакалаврів з бізнес-економіки» в наукових та нормативно-правових джерелах України та Китайської Народної Республіки, а також формулювання поняття «підготовка бакалаврів з бізнес-економіки».

В Україні поняття «вища освіта» регламентується Законом України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р., який спрямований на регулювання суспільних відносин у галузі навчання, виховання та професійної підготовки громадян України. У статті 1 Закону термін «вища освіта» визначено як сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у закладі вищої освіти (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти [63].

У КНР поняття «вища освіта» також визначається Законом Китайської Народної Республіки «Про вищу освіту», який був прийнятий на 4-му засіданні Постійного комітету 9-го Національного з'їзду народних депутатів 29 серпня 1998 року та набрав чинності 1 січня 1999 року. Вища освіта в статтях 2 та 5 Закону визначена як «така, що надається на основі закінчення середньої загальноосвітньої школи, спрямована на підготовку спеціалізованих фахівців з інноваційним духом та практичними можливостями, розвиток науки, технологій та культури, а також сприяння соціалістичній модернізації» [146].

Отже, порівняльний аналіз визначень поняття «вища освіта» в Україні та КНР свідчить про те, що окрім отримання знань, вмінь, навичок за фахом розуміння вищої освіти в цих країнах передбачає формування світогляду, цінностей, якостей фахівців.

Однак, поняття закладу вищої освіти в КНР дещо відрізняється від сформульованого в Україні. Заклад вищої освіти (ЗВО) визначено в пункті 1 статті 1 Закону України «Про вищу освіту» як «окремий вид установи, яка є юридичною особою приватного або публічного права, діє згідно з виданою ліцензією на провадження освітньої діяльності на певних рівнях вищої освіти, проводить наукову, науково-технічну, інноваційну та/або методичну діяльність, забезпечує організацію освітнього процесу і здобуття особами вищої освіти, післядипломної освіти з урахуванням їхніх покликань, інтересів і здібностей» [63].

Стаття 18 Закону «Про вищу освіту» КНР розмежовує заклади вищої освіти та вищі спеціальні заклади. До закладів вищої освіти відносять університети та приватні коледжі, що в основному надають бакалаврську та післядипломну освіту (4–5 років) в межах освітньо-професійних програм, затверджених Міністерством освіти КНР. Науково-дослідні інститути також можуть, за схваленням департаменту управління освітою при Державній раді, взяти на себе завдання забезпечення післядипломної освіти. Вищі спеціальні заклади надають спеціальну освіту (3 роки) та можуть діяти поза межами навчальних програм [146].

Здобувачі вищої освіти навчаються в ЗВО на певному рівні вищої освіти за певною спеціальністю з метою здобуття відповідної кваліфікації та отримання професії. Розглянемо формулювання даних термінів в нормативних документах України та КНР детальніше.

Згідно з Законом України «Про вищу освіту» спеціальністю, яку обирає здобувач для отримання вищої освіти, є гармонізована з Міжнародною стандартною класифікацією освіти предметна область освіти і науки, яка об'єднує споріднені освітні програми, що передбачають спільні вимоги до компетентностей і результатів навчання випускників [63].

В документах «Нормативні вимоги до спеціальностей вищої освіти» та «Норми змісту вищої освіти в Китайській Народній Республіці» Міністерства освіти КНР спеціальність визначено наступним чином: це конкретна галузь знань або професійна діяльність коледжів та університетів, в процесі якої здобувачі поступово набувають відповідності професійним стандартам та отримують відповідний професійний статус або кваліфікацію протягом певного періоду часу. Кожна спеціальність має свою назву, опис та перелік предметів до вивчення [190].

Результатом навчання здобувачів за відповідними спеціальностями є отримання кваліфікації, визначення якої в Україні та КНР має певні відмінності. Згідно з Законом України «Про вищу освіту» та Постановою Кабінету Міністрів України № 1341 «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій», кваліфікацію визначено як «офіційний результат оцінювання і визнання, який отримано, коли уповноважена установа встановила, що особа досягла компетентностей (результатів навчання) відповідно до стандартів вищої освіти, що засвідчується відповідним документом про вищу освіту» [63; 66].

Закон КНР «Про вищу освіту» у статті 20 визначає академічну кваліфікацію як результат навчання, що є схваленим на основі нормативних актів держави відповідно до тривалості навчання та виконання академічного плану здобувачем вищої освіти. Студенти, які отримують вищу освіту за неакадемічними кваліфікаціями, повинні отримати відповідні дипломи у відповідних закладах вищої освіти чи інших вищих спеціальних закладах [146].

У частині 1 статті 1 Закону України «Про вищу освіту» професію визначено як вид професійної діяльності, доступ до якого надається за умови наявності освіти відповідного рівня та спеціальності, а також визначається законом або міжнародним договором [63].

Стаття 16 Закону КНР «Про вищу освіту» визначає професію як результат спеціальної або вищої освіти, який передбачає практичну роботу за умови набуття базових навичок та здібностей за профільними предметами відповідної галузі знань [146].

Для нашого дисертаційного дослідження важливим є також аналіз тлумачення терміну «вища економічна освіта» в Україні та КНР. В нормативних документах України вищу економічну освіту визначають як сукупність економічних знань, умінь та навичок господарювання, засвоєння досвіду розвитку соціально-економічного середовища у процесі підготовки фахівців для економічних служб, підприємств і спеціальних економічних організацій. Концепція розвитку економічної освіти в Україні також регламентує мету вищої економічної освіти України – «розвиток і використання економічних знань для формування творчої особистості, підвищення якості життя українського народу і прогресивного розвитку суспільства» [38].

У КНР «вищу економічну освіту» визначають як комплекс знань, умінь та навичок в сфері економіки, яких здобувачі набувають впродовж 4 років в коледжах та університетах. Вища економічна освіта в КНР має на меті набуття фахівцями міцних професійних базових знань та вивчення базових теорій в галузі економіки, а також формування економічного мислення, інноваційності та підприємницьких навичок [171, с. 6–14].

Як у китайському, так і в українському тлумаченні поняття «вищої економічної освіти» крім необхідності набуття базових професійних знань, умінь та навичок в результаті набуття економічної освіти зроблено акцент на важливості формування творчої особистості майбутнього підприємця.

В Україні «бізнес-економіка» є сучасною та досить молодого спеціальністю, представленою в закладах вищої освіти. «Бізнес-економіку» визначають як науку, що вивчає закономірності функціонування сучасної економіки на мікро- та макрорівнях. В Україні спеціальність «Бізнес-економіка» відноситься до галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки напряму 051 Економіка згідно до стандарту вищої освіти, затвердженому наказом МОН від 13.11.2018 р. № 1244. Спеціальність спрямована на підготовку фахівців економіко-управлінського профілю з поглибленим знанням

сучасної економічної реальності та вмінням комплексного аналітичного мислення, що дозволяє приймати обґрунтовані бізнес-рішення [78].

У КНР поняття «бізнес-економіка» визначене як наука, що в основному вивчає базові знання та навички в галузі економіки, бізнесу, торгівлі, маркетингу, менеджменту. Вона пов'язана з тенденціями розвитку, політикою та правилами міжнародної торгівлі КНР, а також аналізом бізнесу, бізнес-плануванням, діловими операціями та розвитком бізнесу. «Бізнес-економіка» – це спеціальність шифру 020105Т, затверджена Міністерством освіти КНР в 2012 році, що входить до напрямку 0201 Економіка [191].

Розглянемо поняття «бакалавр з бізнес-економіки» на основі нормативних документів в досліджуваних країнах. Бакалавр з бізнес-економіки в Україні – це освітньо-кваліфікаційний рівень фахівців, які володіють сучасним економічним мисленням, теоретичними знаннями і практичними навичками, необхідними для розв'язання складних спеціалізованих завдань і прикладних проблем у сфері економіки й бізнесу на засадах оволодіння системою компетентностей. Реалізація українських освітньо-професійних програм навчання бакалаврів з бізнес-економіки дає можливість досягти всіх програмних результатів навчання, визначених Стандартом вищої освіти України 051 «Економіка» [78].

Нормативний термін навчання за даною програмою в Україні складає 4 роки. Студенти, які успішно пройшли державну атестацію у формі публічного захисту (демонстрації) кваліфікаційної роботи або атестаційного іспиту (іспитів), отримують документи встановленого зразка про здобуття базової вищої освіти за відповідним напрямом підготовки та кваліфікації «Бакалавр з економіки за спеціалізацією», що зазначається за наявності, та можливість продовжувати освіту за другим (магістерським) рівнем вищої освіти.

Бакалавр з бізнес-економіки в Китаї – це «освітньо-кваліфікаційний рівень фахівця, який на основі повної загальної середньої освіти здобув поглиблену загальнокультурну підготовку, фундаментальні та професійно-

орієнтовані уміння й знання щодо узагальненого об'єкта праці і здатний вирішувати типові професійні завдання, передбачені для відповідних посад, у певних напрямках економіки та бізнесу» [25].

Нормативний термін навчання за даною програмою в КНР також складає 4 роки. Положення Китайської Народної Республіки «Про наукові ступені» регламентує умови, за яких ступінь бакалавра присвоюється випускникам закладів вищої освіти, що включають володіння хорошими знаннями базових теорій, спеціалізованих знань та базових навичок за відповідною спеціальністю, а також набуття здатності проводити наукові дослідження або займатися спеціальною технічною роботою за спеціальністю [186]. Особи, які виконали ці умови та успішно пройшли державну атестацію, отримують документи встановленого зразка про здобуття базової вищої освіти за відповідним напрямом підготовки та кваліфікації «бакалавр з бізнес-економіки» та можливість продовжувати освіту за другим (магістерським) рівнем вищої освіти.

Поняття «стандарт підготовки бакалаврів з бізнес-економіки» в Україні тлумачиться як освітній стандарт вищої освіти України за першим (бакалаврським) рівнем галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», метою якого є підготовка фахівців, які володіють сучасним економічним мисленням, теоретичними знаннями і практичними навичками, необхідними для розв'язання завдань предметної галузі 051 «Економіка» [78]. Стандарт вищої освіти України за спеціальністю «Економіка» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти затверджений і введений в дію наказом Міністерства освіти і науки № 1244 від 13 листопада 2018 року [78].

Під поняттям «стандарт підготовки бакалаврів з бізнес-економіки» в КНР розуміємо державний освітній стандарт вищої освіти, що становить собою сукупність вимог, обов'язкових при реалізації основних професійних освітніх програм вищої освіти – освітніх програм бакалаврату за напрямом підготовки «Економіка», за підсумками освоєння яких присвоюється кваліфікація «академічний бакалавр» або «прикладний бакалавр». Державний освітній

стандарт вищої освіти поширюється на систему вищої освіти: органи управління в сфері вищої освіти; освітні організації і у випадках, встановлених Стандартом, на організації, що здійснюють навчання, а також фізичних осіб-підприємців. Освітня установа має право на реалізацію основних освітніх програм тільки за наявності відповідної ліцензії, виданої уповноваженим органом державної виконавчої влади [146].

У досліджуваних країнах Стандарт вищої освіти за спеціальністю «Економіка» визначає нормативний зміст підготовки економістів та результати навчання, які висвітлюють, що саме бакалавр з економіки має знати, розуміти та бути здатним виконувати після успішного завершення навчання за ОПП. Стандарт вищої освіти в Україні та КНР регламентує вимоги до освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів економічних спеціальностей, які мають бути реалізовані в закладах вищої освіти, але також надають можливість ЗВО обидвох країн вводити в ОПП додаткові дисципліни, практики та інші види освітньої діяльності разом з додатковими формами атестації здобувачів вищої освіти.

Важливо зазначити, що сучасні соціально-економічні умови розвитку Китаю вимагають підготовки фахівців відповідної галузі, що передбачає зміну цільових установок професійної освіти в цілому. З огляду на те, що в даний час в КНР відбувається зміна парадигми економічного знання, яка виявляється в розвитку економічної культури суспільства та економічної компетентності сучасної людини, особливо актуальною стає модернізація процесу професійної підготовки бакалаврів економіки. Визначення результатів такої підготовки спеціалістів у різних країнах світу відбувається на засадах компетентнісного підходу, саме тому ми погоджуємося з М. Головань, що в цьому випадку «дуже актуальним є аналіз особливостей процесу формування професійної компетентності майбутніх спеціалістів з бізнес-економіки та її компонентної структури за кордоном» [19, с. 25].

Упродовж останніх десятиліть у дидактичній літературі став широко вживаним термін «компетентність». Над визначенням цього поняття працюють

вчені різних галузей знань (лінгвісти, соціолінгвісти, лінгвокультурознавці, психологи, педагоги та ін.), а також, на більш узагальненому рівні, міжнародні організації сфери освіти, але усталеного погляду на це явище в науці поки що немає. Відтак, для повноцінного впровадження компетентнісного підходу у вітчизняну освіту необхідно надати цьому поняттю певний визначений статус. І хоча за кордоном «компетенція» та «компетентність» ототожнюються, у вітчизняній науці ці поняття не є синонімічними, їх взаємозв'язок має ієрархічний характер [102, с. 63].

Поняття «компетенція» визначається вченими по-різному, але, на нашу думку, всі аналізовані трактування мають спільну основу. Дане поняття виникло в контексті запровадження компетентнісного підходу, започаткованого в Америці у 70 роках ХХ ст. Вперше термін «компетенція» був уживаний Н. Хомським (1965 р.). Аналізуючи процеси засвоєння граматичної будови рідної мови, Н. Хомський дійшов висновку, що в основі мовної поведінки та комунікативної діяльності людини лежать знання основних лінгвістичних категорій (універсалій) і здатність конструювати для себе граматику – правила опису речень, що сприймаються в мовному середовищі. Ці знання та здатності вчений назвав компетенцією, а «використання» набутих знань є актуальним її проявом [102, с. 63].

Узагальнимо основні погляди вчених на трактування поняття «компетентність» [102], під яким розуміють:

- комплекс компетенцій, що визначають зміст даної компетентності, актуальні, діяльнісні прояви компетенцій, які стають особистісними якостями, властивостями людини;
- актуальну, прижиттєво сформовану, інтелектуально і особистісно обумовлену інтегровану особистісну якість, що ґрунтується на знаннях, виявляється в діяльності та поведінці людини;
- досвід соціально-професійної життєдіяльності [40];

- цілий спектр особистісних якостей людини, що має особистісне забарвлення, містить когнітивну, операційно-технологічну, мотиваційну, етичну, соціальну та поведінкову складові [102, с. 63–65].

ОПШ України та КНР, розроблені згідно зі Стандартами вищої освіти та Законами «Про вищу освіту» цих країн, містять компетентності, що визначають специфіку підготовки бакалаврів зі спеціальності «Бізнес-економіка». Відповідно до Стандарту вищої освіти та Національного класифікатора професій України [54], освітньо-професійні програми навчання майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в Україні виокремлюють такі групи компетентностей, якими мають оволодіти здобувачі:

- 1) інтегральна компетентність (здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у сфері економіки та бізнесу, а також у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів економічної науки);

- 2) загальні компетентності (такі як планувати, організовувати і контролювати власну діяльність, здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, здатність спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, здатність до адаптації та дій в новій ситуації, навички використання інформаційних технологій і баз даних та ін.);

- 3) фахові (спеціальні, або предметні) компетентності за спеціальністю (такі як здатність працювати в команді, налагоджувати міжособистісні взаємодії, визначати інтереси і мотиви поведінки інших осіб, здатність до самостійного розроблення та впровадження бізнес-проектів, виявлення проблем у бізнес-діяльності при аналізі конкретних ситуацій, пропонування способів їх розв'язання, знання специфіки ведення міжнародного бізнесу, чинників досягнення конкурентних переваг на світових ринках та ін.) [54].

Бакалаври економіки і бізнесу, які пройшли навчання в університетах Китаю за відповідними спеціальностями, на основі набутих знань і навичок повинні вміти:

- виконувати аналітичні та управлінські функції відповідного рівня в діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади в сфері національного та міжнародного економічного співробітництва;
- приймати самостійні, сумлінні й відповідальні рішення в сфері управління міжнародним бізнесом і економічними процесами в діяльності китайських та іноземних компаній;
- займатися дослідницькою та консультативною роботою в галузі економіки та бізнесу.

Між спеціальностями «Бізнес» та «Економіка» у підготовці бакалаврів існують певні відмінності. Головна відмінність двох спеціальностей – це різні предметні сфери викладання і відповідно різні знання і вміння випускників:

- для спеціальності «Економіка» предметна сфера викладання – це макро- і мікрорівні економічних процесів, факторів і явищ, що визначаються такими основними поняттями, як світова та національна економіка, міждержавні економічні відносини, зовнішньоторговельний баланс країни, конкурентоспроможність країни в світовому господарстві, кон'юнктура світових товарних ринків, вплив на національну економіку прямих іноземних інвестицій, роль країни в глобальних і регіональних інтеграційних процесах, взаємини з міжнародними економічними організаціями, зовнішньо-торгівельна політика і державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності тощо;
- для спеціальності «Бізнес» предметною сферою викладання є мікро- (корпоративний) рівень економічних процесів, факторів і явищ, що визначаються такими засадничими поняттями як зовнішньо-економічна діяльність підприємства, організація і техніка здійснення зовнішньоторгівельних операцій компанії, маркетингова і конкурентна стратегія корпорації на зовнішньому ринку, корпоративний менеджмент у міжнародних компаніях: стратегічний, фінансовий, ризик-менеджмент, крос-культурний, креативний, менеджмент змін тощо; техніко-економічне обґрунтування (бізнес-

планування) міжнародного інвестиційного проєкту, галузеві особливості міжнародних бізнес-проєктів тощо.

Різна предметна сфера двох спеціальностей обумовлює різний набір навчальних дисциплін (або різний обсяг годин із фахових дисциплін) і відповідно різні знання і вміння випускників бакалаврських програм.

Для виведення основних груп компетентностей в КНР нами було розглянуто 14 освітньо-професійних програм навчання майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки китайських закладів вищої освіти, включаючи також Цзясінський університет, на прикладі якого проведене дисертаційне дослідження. В КНР виокремлюють наступні групи компетентностей, якими мають оволодіти здобувачі:

- 1) загальні (інтегральні) компетентності;
- 2) особистісні (суб'єктні) компетентності;
- 3) фахові (предметно-спеціальні) компетентності.

Загальні (інтегральні) компетентності втілюють комплексні вимоги до якості освіти, що висуваються до майбутнього бакалавра з бізнес-економіки в Китайському університеті [136] та включають багато гнучких, або «м'яких», навичок (soft skills), які відповідають за успішну участь в робочому процесі, високу продуктивність і, на відміну від спеціалізованих навичок, не пов'язані з конкретною сферою. У китайських програмах зазначені такі:

- позитивний погляд на життя та підприємництво;
- тісний зв'язок з національними традиціями та культурою;
- високий міжкультурний гуманістичний рівень грамотності та знань;
- бажання робити внесок в націю і служіння суспільству;
- оволодіння професійними теоретичними знаннями та практичними навичками, можливостями застосування професійних знань у міжнародному середовищі;
- відкритість для міжкультурної спільної роботи та глобальне мислення;

- професійна етика з дотриманням патріотизму, чесності та надійності [99, с. 139–140].

Вимогами до особистісних, або суб'єктних, компетентностей випускника китайського університету з бізнес-економіки [136] є:

- розуміння правил транскордонної електронної комерції та управління міжнародним бізнесом, а також основні правила та процедури Світової організації торгівлі; знайомство з культурою, політикою, правилами та практикою міжнародного бізнесу, економіки та торгівлі, уміння працювати в контексті ініціативи «Один пояс один шлях»;

- розуміння сучасних тенденцій та вимог до знань для управлінського розвитку в транскордонній електронній торгівлі та міжнародному бізнесі;

- володіння високим рівнем професійної відповідальності та національної свідомості;

- підтримання чіткого стилю міжкультурного менеджменту та здорових психологічних якостей;

- бажання та високий рівень професіоналізму для співпраці в міжкультурних колективах;

- володіння методами наукового мислення, що відповідають міжнародним стандартам, практичні інноваційні навички для роботи в міжкультурних умовах [16, с. 156].

Згідно з ОПП китайських університетів [136], основними фаховими, або предметно-спеціальними, компетентностями, якими має володіти майбутній бакалавр з бізнес-економіки, є такі:

- мати міцну теоретичну підготовку в сфері міжнародної бізнес-економіки та торгівлі, а також навички роботи в оффлайн/онлайн продажах, навички управління міжнародним бізнесом;

- уміти використовувати сучасні інформаційні технології Інтернету для управління міжнародними торговими підприємствами, розуміти способи виконання операцій та процедури транзакцій у міжнародній електронній комерції,

- оволодіти основними технологіями і навичками використання телефонних та комп'ютерних додатків електронної комерції та їх управління;
- вміти опрацьовувати, аналізувати та вирішувати на основі великих баз даних у питаннях глобальної торгівлі та управління міжнародним бізнесом;
- уміти проводити міжкультурні обміни та спілкуватися з питань управління бізнесом, організовувати і координувати міжнародну бізнес-діяльність, формувати можливості самостійного розвитку для стратегічного планування;
- мати високий рівень володіння принаймні однією іноземною мовою (особливо англійською) в усній та писемній формах, знатися з особливостями міжнародного ділового етикету та навичками ведення переговорів;
- уміти шукати відповідні дані у спеціалізованих областях, а також мати стійку здатність до подальшого самонавчання [16, с. 156].

Наведені навички відносяться до «твердих», тобто вмінь виконувати певні функціональні завдання. Такі навички добре доступні для огляду, стійкі, вимірні. Вони ототожнюються з конкретними конструкціями та їх включено до переліку вимог, викладених в посадових інструкціях, також їх можна легко розкласти на ряд простих і кінцевих операцій [16, с. 157].

Компетентності, вказані в ОПП обидвох досліджуваних країнах, представлені загальними (інтегральними), особистісними (суб'єктними) та фаховими (предметно-спеціальними). Інтегральні компетентності бакалаврів з бізнес-економіки в Україні та КНР є комплексними та містять м'які навички, що підвищують продуктивність та розвивають особистість майбутніх підприємців.

При формулюванні особистісних компетентностей бізнес-економістів як в Україні, так і в КНР, особливу увагу зосереджено на опануванні культури, правил та практик ведення міжнародного бізнесу разом із формуванням інноваційних навичок та професіоналізму для роботи в команді в міжкультурних умовах. Однак в КНР формулювання деяких особистісних та загальних компетентностей містить також ідеологічний та аксіологічний контекст, характерний тільки для цієї

країни (наприклад, уміння працювати в контексті китайської ініціативи «Один пояс один шлях»).

Формулювання фахових (предметно-спеціальних) компетентностей в КНР також відрізняється від українських. В Україні знання іноземної мови, навички міжособистісної взаємодії та вміння використовувати мережу Інтернет віднесено до особистісних навичок здобувача, в той час як в КНР оволодіння принаймні однією іноземною мовою та її використання для практики спілкування в міжнародному бізнесі, вміння спілкуватися та проводити міжкультурні обміни з питань управління бізнесом, опанування основних технологій телефонних та комп'ютерних застосунків, вміння використовувати сучасні інформаційні технології Інтернету для управління міжнародними торговими підприємствами є складовими фахових (предметно-спеціальних) компетентностей випускника.

Слід зазначити, що зміни в інформаційній та технологічній галузях привели весь світ, а також і українське суспільство, до встановлення нового типу міжкультурних відносин, для якого однобічне традиційне розуміння освіти втратило свою ефективність. З'явилися нові можливості та перспективи співпраці із зарубіжними країнами, що сприяє розвитку діалогу культур, взаємодії та розумінню інших культурних цінностей. Саме тому соціокультурний аспект стає визначальним при підготовці майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки, які повинні мати не тільки певну систему знань, духовний та особистий досвід, а також уміти творчо проєктувати реально життєві ситуації та самостійно вирішувати міжкультурні й соціокультурні труднощі при спілкуванні з представниками різних мов та культур, почуватися впевнено та комфортно в іншомовному соціокультурному середовищі. В цьому контексті одним із завдань сучасної вищої освіти як в Україні, так і в КНР, стало створення умов для того, щоб студенти, незалежно від держави, в якій вони навчаються, набували досвіду міжкультурного спілкування, розвивали

уміння і навички взаємодії з представниками інших національностей, формуючи тим самим соціокультурну компетентність [102, с. 62].

Процес її формування має свої специфічні особливості щодо методичних принципів, змісту, структури та функцій системи реалізації даного явища, що зумовлює різні тлумачення цього терміну в науково-педагогічній літературі. З точки зору педагогіки, психології, лінгвістики та суміжних наук, проблему формування соціокультурної компетентності у вищій школі в Україні вивчали В. Біблер, Г. Томахін, Г. Крючков, В. Сафонова, І. Тараненко та інші дослідники.

Зокрема, Т. Поштарева акцентує увагу на тому, що соціокультурна компетентність, якої набуває спеціаліст, дає йому змогу знайти адекватні моделі поведінки для підтримання атмосфери взаємного розуміння та довіри, а також усунення нетерпимого ставлення до людей, які відрізняються кольором шкіри, звичками, поведінкою, життєвими цінностями, мовою та культурою [61, с. 35–42]. Л. Воротняк визначає соціокультурну компетентність як здатність людини інтегруватися в іншу культуру при збереженні взаємозв'язку з рідною мовою, культурою, яка ґрунтується на поєднанні особистісних якостей, синтезованих знаннях, уміннях та навичках позитивної міжетнічної й міжкультурної взаємодії, що, в результаті, сприяє безконфліктній ідентифікації особистості в багатокультурному суспільстві та її інтеграції в полікультурний світовий простір [13, с. 105].

Таким чином, узагальнюючи тлумачення поняття вітчизняними і зарубіжними авторами, вважаємо за потрібне сформулювати інтегральне визначення феномену соціокультурної компетентності майбутнього бакалавра з бізнес-економіки, що поєднує погляди вчених на заявлену проблему.

Соціокультурна компетентність майбутнього бакалавра з бізнес-економіки – це інтегративна багатоконпонентна якість особистості, що формується на засадах теоретичних знань та об'єктивних уявлень про етнокультурне різноманіття світу в процесі навчання, та включає систему соціокультурних знань, умінь, навичок, інтересів, потреб, мотивів, цінностей, соціокультурних

якостей, досвіду, соціальних норм поведінки та етикету, необхідних для повсякденного життя й діяльності у сучасному полікультурному суспільстві, що реалізується в здатності ефективно вирішувати завдання власної професійної діяльності під час взаємодії із представниками різних культур в сучасному полікультурному середовищі [102, с. 67].

Після детального розгляду компетентностей як складових освітньо-професійної програми, важливим є аналіз тлумачення поняття самої освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів економіки для розуміння особливостей та результатів навчання здобувачів вищої економічної освіти за рівнем «Бакалавр» в Україні та КНР. Розглянемо, як дане поняття тлумачиться в нормативних документах досліджуваних країн детальніше.

Поняття «освітньо-професійна програма підготовки бакалаврів економіки» (далі – ОПП) в Україні є нормативним документом, у якому визначаються галузь використання, нормативний термін та зміст навчання здобувачів вищої освіти, сформований у термінах результатів навчання у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» зі спеціальності 051 «Економіка», спеціалізація «Бізнес-економіка». ОПП підготовки бакалаврів економіки розробляють на основі Стандарту вищої освіти України бакалаврського рівня освіти спеціальності 051 «Економіка» [78] та Закону України «Про вищу освіту» [63].

Поняття «освітньо-професійна програма підготовки бакалаврів економіки» в КНР розглядають як основну освітньо-професійну програму вищої освіти, що реалізується за напрямом підготовки «Економіка» і так само, як і в Україні, становить собою систему документів, розроблену і затверджену з урахуванням потреб регіонального ринку праці на основі державного освітнього стандарту вищої освіти (рівень бакалаврату). С. Гала зазначає, що ОПП бакалаврату в Китаї, що реалізується за напрямом «Економіка», «становить собою систему документів, розроблену з урахуванням потреб

регіонального ринку праці на основі державного освітнього стандарту вищої професійної освіти» [14].

ОПП підготовки бакалаврів економіки як в Україні, так і в КНР, регламентує цілі, очікувані результати, зміст, умови та технології реалізації освітнього процесу, оцінку якості підготовки випускника за даним напрямом підготовки і включає в себе навчальний план, робочі програми навчальних курсів, предметів, дисциплін (модулів) та інші матеріали, що забезпечують якість підготовки бакалаврів, а також програми навчальної та виробничої практик, календарний навчальний графік і методичні матеріали, що забезпечують реалізацію відповідної освітньої технології.

Основна мета освітньої програми бакалавра економіки в Україні полягає в підготовці висококваліфікованих бакалаврів, здатних успішно працювати в обраній сфері діяльності, які володіють сучасним економічним мисленням, універсальними і професійними компетентностями щодо аналізу взаємозв'язків у традиційних та мережевих економічних системах, розробки і прийняття обґрунтованих рішень в області економічних і фінансових завдань [78].

Основна мета освітньої програми бакалавра економіки в Китаї полягає в підготовці випускників до професійної діяльності у всіх галузях народного господарства для забезпечення суб'єктів всіх організаційно-правових форм незалежно від форми власності і типу фінансування кваліфікованими кадрами в сфері стратегічного управління [136].

Концепція освітньої програми полягає у наступному. Програма бакалаврату за напрямом підготовки «Бізнес-економіка» покликана дати систематичні знання про характер розвитку світового господарства як взаємопов'язаної системи взаємодіючих на світовій арені національних господарств, міжнародних організацій і транснаціональних структур, а також допомогти розумінню основних тенденцій, проблем і перспектив світової економіки. Вона поєднує завдання поглибленої фундаментальної освіти, розвитку навичок науково-дослідницької роботи і формування компетенцій,

необхідних висококваліфікованим професійним фахівцям-керівникам та працівникам підрозділів різного рівня державних і комерційних структур, пов'язаних із зовнішньоекономічною діяльністю, аналітикам і експертам зовнішньоекономічної діяльності, висококваліфікованим дослідникам і викладачам у сфері світової економіки і міжнародних економічних відносин. Навчання за даною ОПП орієнтоване на задоволення потреб у фахівцях в галузі національної та світової економіки Китайської Народної Республіки [212].

Зміст освіти бакалаврів економіки в КНР за ОПП – це «обумовлені цілями та потребами суспільства вимоги до системи знань, умінь, навичок і компетентностей, що формуються в процесі навчання з урахуванням перспектив розвитку науки, техніки, технологій, культури і визначаються освітньо-професійною програмою підготовки (ОПП) та програмами навчальних дисциплін». Зміст освіти складається з нормативної та вибіркової частини. Нормативні навчальні дисципліни встановлюються державним стандартом освіти. Вибіркова частина змісту освіти визначається університетом і складається з частини самостійного вибору навчального закладу і частини вільного вибору студента [146]. Вибіркові навчальні дисципліни встановлюються для задоволення освітніх і кваліфікаційних потреб, ефективного використання можливостей університету, регіональних потреб тощо. Студенти повинні навчитися використовувати економічну теорію та статистичні інструменти для аналізу економічних проблем як Китаю, так і світу. Щоб задовольнити потреби майбутнього кар'єрного росту студентів, програми передбачають наступні п'ять спеціалізацій, мінімум дві з яких мають обрати студенти:

- економічна теорія – найкраща для студентів, які хочуть стати видатними дослідниками або провідними економістами;
- фінансова економіка – для студентів, які мають намір працювати у фінансовій індустрії;
- економіка бізнесу – для студентів, зацікавлених в застосуванні економіки до бізнес-рішень [25].

Студенти економічних факультетів зосереджують особливу увагу на вивченні поведінки людини, соціальних явищ, а також надають увагу засвоєнню систематичних і аналітичних методів для інтерпретації спостережень. Крім того, програма навчання бізнес-економістів прагне надати студентам розуміння англійської мови та культури, розуміння фінансових та юридичних операцій за кордоном, а з глобальної точки зору – можливостей для навчання, практики спілкування у бізнес-середовищі, в тому числі англійською мовою, управління, певного духу інновацій та підприємництва [136].

Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра з «Бізнес-економіки» забезпечує одночасне здобуття базової вищої освіти за напрямом підготовки та кваліфікації бакалавра на базі повної загальної, середньої освіти. Програма також орієнтована на підготовку фахівців, які володіють навичками бізнес-аналізу і моделювання процесів економічної діяльності підприємств, прийняття рішень в умовах ризику, можуть здійснювати супровід сучасних інформаційних проєктів і програм.

Посади, які можуть займати бакалаври «Бізнес-економіки», численні і різноманітні, з акцентом на фінансовий сектор (включаючи банківський, фінансовий аналіз, прогнозування, бухгалтерський облік, податкові консультації, страхування і торгівлю). Також випускники освітньо-професійної програми «Бізнес-економіка» можуть працювати в сфері маркетингу та інформаційних технологій.

Вивчення педагогічної літератури дозволило нам проаналізувати зміст поняття «професійна підготовка фахівця» для того, щоб дати визначення поняттю «професійна підготовка бакалаврів з бізнес-економіки». Нам близька думка дослідниці Н. Ничкало, яка зазначає, що професійна підготовка являє собою «процес формування сукупності фахових знань, умінь і навичок, атрибутів, трудового досвіду і норм поведінки, що забезпечують можливість успішної професійної діяльності» [55].

Базовими вимогами до професійної підготовки спеціалістів є знання теоретичних основ за спеціальністю та вміння використовувати їх в межах своєї професійної практики, однак професійна підготовка також спрямована на розвиток особистості здобувача вищої освіти, результатом якого є формування його готовності до здійснення професійної діяльності за фахом.

Професійна підготовка бізнес-економістів обумовлена сферою професійної діяльності, що включає:

- економічні, фінансові, маркетингові, виробничо-економічні, аналітичні, зовнішньоекономічні служби організацій різних галузей, сфер і форм власності;
- фінансові, кредитні і страхові установи Китаю та інших країн світу;
- органи державної і муніципальної влади;
- академічні та відомчі науково-дослідні організації;
- загальноосвітні установи, освітні установи початкової професійної, середньої професійної, вищої професійної і додаткової професійної освіти.

Відповідно, сфера, об'єкт, види професійної діяльності визначають вибір даного профілю.

Враховуючи вищезазначене, надаємо таке визначення поняття «професійна підготовка бакалаврів з бізнес-економіки» – це цілеспрямований неперервний процес опанування здобувачами вищої освіти сукупності базових та прикладних професійних знань, умінь, норм поведінки, навичок та досвіду в сфері економіки й бізнесу, розвитку суспільно важливих цінностей і професійних якостей як системи компетентностей для виконання спеціалізованих завдань і прикладних проблем за фахом та здійснення успішної економічної діяльності в межах країни та за кордоном.

У результаті дослідження проблематики розділу можемо констатувати, що результати професійної підготовки майбутніх бакалаврів із бізнес-економіки як в Китаї, так і в Україні визначаються на основі компетентнісного підходу [36, 50, 59, 72, 83].

Наголошуємо на тому, що аналіз освітньо-професійних програм дозволяє виокремити у складі професійної компетентності України та КНР такі групи компетентностей, як загальні (інтегральні), що передбачають володіння гнучкими, або «м'якими» навичками, особистісні (суб'єктні), які включають цінності, мотивації та якості випускників, та фахові (предметно-спеціальні), до складу яких входять «тверді» навички.

Важливим акцентом освітньо-професійної програми китайських університетів [136] є особлива увага до комплексного забезпечення оволодіння здобувачами освіти англійською мовою, технологіями Інтернет, бізнес-етикетом та культурою зарубіжних держав для здійснення ефективної економічної діяльності в КНР та за її межами [58].

1.3 Провідні тенденції професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки

За часи глобальних економічних трансформацій на шляху до повноцінних ринкових відносин Китай потребує висококваліфікованих економістів для роботи у вітчизняній та міжнародній економіці. Проте досягти успіху у професійній кар'єрі реально виключно за умов конкурентоспроможності випускника на ринку праці. Отже, сьогодні одним із першочергових завдань системи професійної освіти Китаю є підготовка конкурентоспроможного фахівця, який має високий рівень професійної компетентності [101, с. 209].

В Україні ж важливим залишається питання щодо вивчення досвіду тих країн, в яких підготовка фахівців з бізнес-економіки здійснюється на високому рівні. Основою означеної підготовки є застосування компетентнісного підходу, що виявив свою ефективність як в країнах Європейського Союзу, так і в Китаї.

Охарактеризуємо визначені провідні тенденції професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки [101].

Полікультурність підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки. Сьогодні КНР є країною, що стрімко розвивається, все більше інтегрується в систему міжнародних відносин. Процеси експансії охоплюють також і сферу культури – все більша кількість людей в усьому світі цікавиться китайською філософською традицією, поезією, обрядами і ритуалами, історією цієї країни.

Очевидно, що озвучені процеси породжують небувалі можливості для інтеграції самобутньої і багатой культури Китаю, культури азійського регіону і культури західних країн. Але разом із тим, подібні позитивні інтеграційні процеси не завжди можуть бути реалізовані в силу певних соціокультурних, економічних та інших стереотипів, що обмежують можливості соціальної і культурної взаємодії людей різних країн. Також така взаємодія передбачає позитивну трансляцію унікальних культурних та соціальних елементів, носієм яких є кожна людина, а врахування особливостей економічної освіти інших країн дозволяє сформувати адекватне усвідомлення специфіки культур і їх носіїв, що сприяє розвитку результативних бізнес-відносин [95, с. 261].

Формування подібного сприйняття економічної освіти в КНР неможливе без комплексного освоєння необхідної сукупності суспільних знань, які забезпечують адекватність сприйняття відповідних навчальних програм та осмислення економічної діяльності через призму досвіду відомих китайських та іноземних фахівців. Створення педагогічних технологій із освоєння міжкультурної взаємодії є однією з центральних проблем, яка тісно пов'язана із загальною кризою міжкультурних відносин і гуманістичних цінностей в світовому масштабі. Дане положення покликане на практиці відобразити нову парадигму гуманізації системи освіти, її спрямування на виховання гуманістичної орієнтації, духовно-ціннісного осягнення світу, толерантності і готовності до міжкультурного діалогу, взаємодії між майбутніми бакалаврами-економістами [95, с. 261–262].

На думку Р. Готліба, в умовах зростання швидкості, кількості, різноспрямованості та полілінгвістичності інформаційних потоків, а також

збільшення різноманіття та міри проникнення у життя електронних носіїв, здатність до швидкого та правильного сприйняття та інтерпретації іншомовного змістового контенту є фундаментальним фактором прийняття правильних управлінських рішень. З огляду на те, що в процесі навчання мова і культура виступають як основні особисті професійно-формуючі фактори, є підстава вести дискусію про культурно-мовну підготовку фахівця, яку пропонує освітньо-професійна програма університетів в Китайській Народній Республіці. Введення терміну «міжкультурна компетентність» для економічної сфери [2] пояснюється тим, що фахівець у галузі економіки повинен володіти іноземною мовою як засобом комунікації з урахуванням специфіки лінгвокультурної спільності, особливостей конкретних понять в своїй та іншій професійній культурі, маючи вміння виокремити та розмежувати загальне і специфічне [101, с. 210–211].

Під час ділових контактів важливе місце надається професійному міжкультурному спілкуванню. У його процесі здійснюється обмін інформацією, встановлюються партнерські контакти. Перед сучасною педагогікою постало завдання навчання основам міжкультурної компетенції фахівців економічного профілю. О. Мельник [48] зазначає, що такий підхід у навчанні відзначається необхідним як власне економістами, так і педагогами, викладачами іноземних мов. Він зумовлений як потребами сучасного ринку до фахівців-економістів, так і сучасними вимогами до якісного педагогічного процесу [101, с. 211].

Таку тенденцію можна визначити як *полікультурність професійної підготовки економістів у ЗВО Китайської Народної Республіки*, що передбачає формування навичок міжкультурної комунікації. Такі навички охоплюють свідомі знання власної культури (культурний самоаналіз), здатність аналізувати взаємодію, прогнозувати непорозуміння й адаптивну поведінку [118, с. 149]. Зазначені навички дозволяють індивіду знайти адекватні моделі поведінки, які допомагають підтримувати атмосферу злагоди та взаємної довіри, усуненню

нетерпимого ставлення до людей, які відрізняються кольором шкіри, мовою, цінностями та культурними особливостями [61, с. 36].

Професійна підготовка бізнес-економістів в закладах вищої освіти КНР передбачає адаптування студентів до міжнародних бізнес-стосунків, формування в них вміння прийняття рішень, вміння здійснювати глобальний комерційний менеджмент та національну торгівлю, а також міжнародну торговельну практику, дослідження та планування. Це завдання здійснюється за допомогою залучення іноземних викладачів, семінарів із участю зарубіжних експертів, викладання деяких дисциплін з використанням китайської та англійської мов, або тільки англійської мови. Наприклад, в освітньо-професійній програмі (ОПП) підготовки бакалаврів за спеціальністю «Бізнес-економіка» Цзясінського університету (Jiaxing University, м. Цзясін, КНР) (див. Додаток И) зосереджено особливу увагу на формуванні розуміння культури, політики іноземних держав, а також підтримання чіткого стилю міжкультурного менеджменту. Такі дисципліни ОПП як «Практика міжнародної торгівлі» та «Міжнародна економіка» надають широкі можливості практики спілкування в іноземному бізнес-середовищі [136, с. 877–894].

До того ж, ініціатива економічного розвитку Китайської Народної Республіки «Один пояс, один шлях», що зазначена в освітній програмі всіх китайських ЗВО, передбачає навчання студентів у міжкультурному середовищі та їх підготовку до роботи в урядових, фінансових установах, на вітчизняних підприємствах та підприємствах, що фінансуються за кордоном [22].

Отже, формування навичок міжкультурної комунікації у студентів спеціальності «Бізнес-економіка» дозволить їм вільно орієнтуватися в міжкультурному світі, розуміти його цінності та зміст, здійснювати позитивну економічну взаємодію з носіями іншої культури та покращувати соціально-економічний розвиток своєї держави. Тому підготовка майбутніх фахівців економічного профілю з вільним володінням іноземною мовою стає першочерговим пріоритетом ЗВО [101, с. 211].

Білінгвальний характер підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки. Останнім часом відбуваються суттєві зміни в організації праці на виробництві. Професійна діяльність економіста будується і на основі взаємодій з колегами, організації спільної діяльності, що дає можливість стверджувати про необхідність розвивати у майбутніх економістів уміння і навички відповідно до класифікації психологічних вимог професій типу «Людина – Людина», які включають у себе: прагнення до спілкування; вміння легко вступати в контакт з незнайомими людьми; доброзичливість, чуйність, витримку, вміння стримувати емоції; здатність аналізувати поведінку оточуючих і свою власну, розуміти наміри і настрої інших учасників спілкування; здатність розбиратися у взаєминах людей; знання їхньої психології [101, с. 211].

У висновках Державної ради КНР у вересні 2014 р. щодо поглиблення реформи системи іспиту та зарахування до закладів вищої освіти зазначено, що побудова системи оцінювання володіння іноземною мовою є обов'язковим завданням держави [129]. За даними Міністерства освіти КНР, за це відповідає Національне управління з іспитів в сфері освіти (National Education Examinations Authority), яке серед багатьох завдань побудови системи оцінювання знання іноземних мов виокремлює створення «Китайського стандарту володіння англійською мовою» (China's Standards of English Language Ability). Даний стандарт всебічно визначає рівні володіння мовою за допомогою точних дескрипторів з точки зору мовних навичок та комунікативних функцій, що слугує однією з основних стратегій сприяння вивченню, викладанню та оцінюванню іноземної мови в Китаї [129].

Отже, однією з провідних тенденцій професійної підготовки в закладах вищої освіти КНР є її *білінгвальний характер*.

За умовами Стандарту, всі освітньо-професійні програми підготовки бакалаврів, зокрема економічних спеціальностей, передбачають підготовку студентів, результатом якої є високий рівень володіння принаймні однією

іноземною мовою (особливо англійською) в усній та писемній формах для того, щоб добре орієнтуватися в особливостях міжнародного ділового етикету та навичках ведення переговорів в Китаї та закордоном [171, с. 28].

Наприклад, основними умовами професійної підготовки, що висувуються до випускника спеціальності «Бізнес-економіка» Jiaying University у КНР, є високий рівень володіння іноземною мовою, відкритість для міжкультурної спільної роботи, бажання співпраці в міжкультурних колективах, проведення міжкультурних обмінів та спілкування з питань управління міжнародною бізнес-діяльністю [136].

Саме тому 20 дисциплін, що входять до циклу основних дисциплін програми підготовки бакалаврів з бізнес-економіки, викладають з використанням описаного вище білінгвального підходу (китайської та англійської мов) або тільки англійською мовою. Вони включають такі дисципліни як Мікро- та Макроекономіка, Міжнародна економіка, Англійська мова професійного спрямування, Практика міжнародної торгівлі, Фінанси, Міжнародний маркетинг, Прикладна економетрія, Міжнародна бізнес кореспонденція та документація, а також післядипломну практику та написання дипломної роботи англійською мовою. Всі практичні заняття у ЗВО проводяться з використанням білінгвального або тільки англійського програмного забезпечення [136, с. 882–884].

Як бачимо, освітньо-професійні програми (ОПП) китайських університетів спрямовані на задоволення високого рівня вимог студентів до мовної підготовки (англійська мова), професійних знань і спеціалізованих навичок, які необхідні для всебічного розвитку в галузі міжнародної бізнес-економіки. Крім того, програми навчання бізнес-економістів надають студентам знання зарубіжної культури, розуміння фінансових та юридичних операцій за кордоном. З глобальної точки зору ОПП пропонують можливості для навчання, практики спілкування у бізнес-середовищі, в тому числі

англійською мовою, управління, певного духу інновацій та підприємництва [101, с. 211–212].

Важливо зазначити, що реформування вищої школи в Україні також зумовлює необхідність удосконалення й підвищення рівня якості мовної освіти майбутніх фахівців. Зокрема, без володіння студентом принаймні однією іноземною мовою в Україні неможливо забезпечити виконання основних положень Болонської декларації. «Адаптація до норм і стандартів європейського освітнього простору, мобільність, професійна конкуренція матимуть місце лише за умови знання випускниками університетів іноземної мови та сформованих навичок комунікативної поведінки у відповідних ситуаціях академічного, професійного та повсякденного спілкування» [34]. В Законі України «Про вищу освіту» [63] також зазначено, що випускники ЗВО України мають володіти англійською мовою як мовою міжнародного академічного спілкування на рівні B2 згідно з Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти [27].

Цифровізація вищої освіти в Китаї. Ще з початку введення в Китаї політики реформ і відкритості в 1978 році відзначають величезне зростання у сфері інформаційних і комунікаційних технологій країни. Починаючи з розвитку мікроелектроніки і появи ЕОМ у 1980-і роки, Мережі Інтернет в 1990-і, в 2000-х рр. з'являється робототехніка, штучний інтелект, технології «блокчейн» та «біг дата». В останні роки в Китайській Народній Республіці спостерігається зростання цифровізації економіки переважно в таких сферах, як електронна торгівля, фінансові технології, сфера виробництва, освіта [165]. Елементи цифрової економіки все глибше проникають у повсякденне життя громадян.

Розвиток цифрової економіки в Китайській Народній Республіці неможливий без впровадження сучасних інформаційних технологій (ІТ) в освіту. Поширення Інтернету, модернізація інфраструктури та підвищення технологічності освітнього процесу забезпечують підвищення якості реалізації

освітніх програм та освоєння актуальних знань, умінь і нових цифрових навичок, необхідних для сучасного життя в цифровому суспільстві, що сприяють розширенню творчості, розвитку критичного мислення. Цифрові технології дозволяють не тільки забезпечити персоналізацію навчання (вибір траєкторії, різноманітного навчального матеріалу, допомога при труднощах у навчанні), а й підвищити мотивацію студентів, істотно скоротити часові витрати педагогів на адміністративну роботу (моніторинг, звітність, перевірка робіт) [101, с. 212].

Впровадження сучасних ІТ у вищій школі, розробка нового цифрового освітнього контенту поряд із професійною підготовкою викладача «майбутнього» є одними з основних завдань сучасної освіти на найближчі роки в руслі трансформації соціально-економічного укладу Китайської Народної Республіки і переходу до цифрової економіки. Сучасний викладач повинен вміти не тільки ефективно використовувати наявні ІТ, користуватися різними редакторами і засобами обробки інформації, програмами для створення електронних презентацій, а й освоювати нові технології, приділяти особливе значення самовдосконаленню і розвитку власної цифрової грамотності та необхідних цифрових навичок [101, с. 212].

Отже, для професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в КНР характерна така тенденція, як *цифровізація економічної освіти* [17]. Загалом, цифровізація освіти в Китайській Народній Республіці передбачає реалізацію комплексу заходів, розроблених з урахуванням глобальних трендів цифровізації [187], аналізу стану і перспектив освіти в сучасній школі, а також пріоритетних напрямів державного проєкту «Кадри для цифрової економіки» програми «Цифрова економіка Китаю»:

- розробка і впровадження нового цифрового освітнього контенту, цифрових навчально-методичних комплексів (програм, матеріалів, інструментів оцінки сформованості ключових компетенцій);

- гейміфікація освітнього процесу, розробка та активне впровадження навчальних ігор і цифрових симуляторів (тренажерів, віртуальних лабораторій) на основі сучасних технологій візуалізації і рішень доповненої реальності;
- розвиток дистанційної освіти, розширення спектра масових відкритих онлайн курсів кращих педагогів із різних загальноосвітніх предметів і напрямів додаткової освіти;
- розвиток соціальних мереж в освіті, що дозволяють оперативно обмінюватися інформацією, забезпечувати формування нових взаємин користувачів, освоєння навичок цифрового спілкування [17].

Поступовий розвиток і впровадження представлених концептуальних положень дозволить не тільки підвищити технологічність освітнього процесу, забезпечити формування необхідних професійних компетенцій для цифрової економіки, а й значно підвищити мотивацію студентів, інтерес і залученість до освітнього процесу, що допоможе у досягненні нової якості освіти в умовах цифрової економіки [101, с. 213].

Аксіологічна спрямованість підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки. Система освіти в Китайській Народній Республіці займає особливо важливе місце. Вона є державною та регулюється Міністерством освіти. До того ж, в країні велика увага приділяється всебічному розвитку людини. За останні 15 років Китай здійснив надзвичайний прорив в розвитку освіти: витратив 3–4 % від загальної суми внутрішнього продукту на національну освіту, вирішив зробити обов'язкову дев'ятирічну освіту серед населення безкоштовною [101, с. 213]. Теорія людського капіталу Г. Беккера обґрунтовує необхідність капіталізації людських знань та їх використання. Для того щоб максимально ефективно застосовувати свій індивідуальний капітал, людині необхідно спочатку сформувати його. За Г. Беккером «людський капітал формується за рахунок інвестицій в людину, серед яких можна назвати навчання, підготовку на виробництві, витрати на охорону здоров'я, міграцію і пошук інформації про ціни і доходи» [117, с. 39]. Дослідник акцентує увагу на

тому, що більш ефективно формування основних категорій індивідуальної свідомості зі сфери суспільних уявлень відбувається в процесі навчання. Ця обставина і є мотивацією для звернення до освітніх послуг.

Прихильники даної теорії стверджують, що людські здібності і знання є невід'ємною частиною кожного індивіда, однак позначений капітал не дається людині від народження, а розвивається в процесі життя. Тому для формування, накопичення та використання людського капіталу потрібні інвестиції. Такими інвестиціями можна вважати освіту, накопичення виробничого досвіду, охорону здоров'я, географічну мобільність. Професійні знання та вміння фахівців актуалізуються в повній мірі лише за умови формування стійких цінностей та переконань. Саме тому система вищої економічної освіти Китайської Народної Республіки орієнтована на формування високої відповідальності студентів за результати навчання. З майбутніми бізнес-економістами проводять круглі столи, презентації щодо розвитку та конкурентоспроможності вищої освіти, необхідності навчатися протягом життя, поважати працю педагогів, важливості саморозвитку, ініціативності та позитивного ставлення до навчання для поступового реформування та покращення рівня вищої освіти в Китайській Народній Республіці [101, с. 213].

Таким чином, прослідковується тенденція *аксіологічної спрямованості підготовки економістів у КНР*. У студентів спеціальності «Бізнес-економіка» формують повагу і відповідальність, а також такі професійні цінності як важливість володіння професійною етикою з дотриманням патріотизму, чесності та надійності, тісний зв'язок з національними традиціями та культурою, зокрема орієнтацію на конфуціанський режим мислення [204].

Загальні ідеї гуманістичного аспекту в освіті особистості розкрито у працях Г. Гегеля, І. Гербарта, А. Дістервега, І. Канта, а також китайських мислителів: Конфуція «Бесіди і судження» (V–IV ст. до н.е.), Мен-цзи (IV–III ст. до н.е.), Сюнь Куана (IV–III ст. до н.е.), Дун Чжуншу (III ст. до н.е.), Ян Сюн (I ст. до н.е.), Хань Юй (768–824 pp.), Чжан Цай (1020–1078 pp.), Чен І (1033–1107 pp.),

Чжу Сі (1130–1200 рр.), Лу Цзююань (1139–1193 рр.), Ван Чуаньшань (1619–1692 рр.), Сунь Ятсена (1866–1925 рр.), Фен Юлан (1825–1990 рр.). Аналіз конфуціанської культури представлений в роботах Л. Васильєвої, Л. Переломова, А. Лук'янова, А. Кобзєва, Е. Торчинова, А. Мартинова, В. Малявіна, А. Карапетьянц та інших.

Переважна кількість китайських дослідників сходяться у думці про те, що для відродження власної культури та популяризації китайської освіти за кордоном необхідно повернутися до витоків, наповнити зміст навчання конфуціанським контекстом, відродити духовні традиції китайської культури, які є ціннісним потенціалом для професійного становлення здобувачів вищої економічної освіти КНР [98].

«Давність на службі у сучасності» – такий сформульований ще в Давньому Китаї підхід до професійної підготовки студентів взагалі та економістів зокрема активно впроваджується в контекст навчання КНР [98]. Зокрема, в Параграфі 7 Розділу 1 «Закону про освіту» КНР зазначено, що «Освіта повинна наслідувати і розвивати кращі культурні традиції китайської нації, засвоювати видатні досягнення людської цивілізації» [135].

За оцінками китайських вчених, сильною стороною конфуціанської освіти став широкий і різнобічний зміст гуманітарного освітнього циклу і те, що його традиційним стрижнем слугувало моральне виховання, освоєння культури минулого за допомогою літератури, обрядів та музики. Зміст навчання був частково схожим з тим, що мав місце в Греції на ранній стадії еллінізму, але вже тоді китайська освітня система знайшла свою специфіку, підпорядкувавши всі види навчання етиці та обрядовості [98, с. 249–250].

Головним завданням навчання на засадах конфуціанства є забезпечення високого рівня володіння китайською мовою (каліграфія, література) та культурою (ушу, музика, мистецтво), що забезпечують побудову гармонійного суспільства. Дослідниками М. Jensen та М. Review було також виокремлено цілу низку інших конфуціанських цінностей, таких як пріоритет колективізму над

індивідуалізмом, опора на взаємні обов'язки та особисті зв'язки, повага до соціальної ієрархії, прагнення до соціальної гармонії, а також висока мотивація до навчання, працелюбність, старанність, раціональність та ощадливість, що є особливо важливими для майбутніх фахівців у сфері економіки [150].

Такі цінності відображено у вимогах до якості освіти в освітньо-професійних програмах підготовки економістів у КНР: цикл базової підготовки включає дисципліну «Ідеологічне та моральне виховання», а програма наголошує на тому, що майбутні фахівці в сфері економіки повинні мати глибокий зв'язок з національними традиціями та культурою для того, щоб успішно проводити міжкультурний обмін та спілкування в бізнес-середовищі [136, с. 879, 886].

Очевидно, що конфуціанська модель має на меті створення гармонійної культури як духовної опори прогресу народу та адаптації раціональності традиційної культури до сучасного суспільства. Вона сприяє духовному і моральному розвитку китайських студентів-економістів на основі становлення гуманітарних цінностей, вимагаючи від них постійного самовдосконалення. Впровадження конфуціанства в закладах вищої освіти КНР, розвиток ідей в усій системі китайської освіти сьогодні сприймається як необхідність, а підвищення її якості призводить до зростання конкурентоспроможності китайської освіти [98, с. 251].

Проектування освітнього процесу на компетентнісній основі. Наразі навчання економістів в університетах як Європи, так і КНР, відбувається на засадах компетентнісного підходу. Роботодавцям у будь-якій країні потрібні співробітники, готові до самостійного залучення до виробничих процесів, здатні практично вирішувати різні життєві і професійні завдання. Це залежить не тільки від отриманих у процесі навчання знань, умінь і навичок, а й від тих компетентностей, що сформовані у випускників ЗВО.

Компетентнісний підхід набув широкого використання в бізнесі та різних організаціях і став ключовим компонентом набору чи найму та розвитку

працівників, а також складовою діяльності кадрових служб. У Рекомендації Європарламенту та Ради ЄС від 23 квітня 2008 р. поняття «компетентність» визначається як беззаперечна здатність використовувати знання, навички та індивідуальні, соціальні або методологічні вміння в роботі або навчанні, а також у професійному та особистісному розвитку [64].

Для реалізації «Національного плану середньострокової та довгострокової реформи освіти та плану розвитку (2010–2020)» та згідно з Законом про вищу освіту Китайської Народної Республіки, Державна рада та Міністерство освіти КНР приділили велику увагу розробці стандартів, які передбачають підготовку в закладах вищої освіти на засадах компетентнісного підходу. Було розроблено «Національні Стандарти Якості Навчання Бакалаврів Спеціальностей Класичних Коледжів та Університетів» [171], які включають стандарти якості навчання за спеціальностями, що регламентують професійну підготовку студентів, професійне керівництво розробкою ОПП та оцінку якості викладання. У «Національному Стандарті Якості Навчання в Бізнес-Економіці» зазначені вимоги до компетентностей, що мають бути сформовані у бакалаврів з бізнес-економіки всіх закладів вищої освіти країни. За Стандартом, студенти, які навчаються за спеціальностями в сфері бізнес-економіки, повинні мати відносно повну структуру компетентностей, що включає базові, професійні, інструментальні та загальні компетентності:

- базові компетентності (отримати систематичну підготовку з економічної теорії та методів дослідження, а також добре знати базові теорії, здобути базові знання та навички в галузі економіки та бізнесу);

- фахові компетентності (розуміти закони, нормативні акти та практику внутрішньої, зовнішньоекономічної та торгової діяльності, оволодіти їх основними принципами, а також ознайомитись зі змістом бізнесу, бізнес-процесами, китайською та іноземною писемністю, стандартами ділових документів);

- інструментальні компетентності (володіти відповідними знаннями з математики, іноземних мов, комп'ютерів та Інтернету, необхідних для академічних досліджень та практичної роботи в галузі бізнес-економіки);
- загальні компетентності (володіти відповідними знаннями з літератури, історії, філософії, мистецтва, управління, права тощо, розуміти принципи розвитку людської цивілізації, знати основні світові досягнення науки та культури, мати загальнонаукову підготовку та розуміти сучасні тенденції технологічного розвитку) [171, с. 28–29].

За Стандартом, студенти економічних спеціальностей також повинні мати систематизовану структуру навичок, в якій виокремлені здатність здобувати знання, застосовувати знання, навички інноваційного мислення та міжкультурного спілкування [171, с. 29] Саме на основі вищезазначених навичок та компетентностей мають бути складені ОПП для майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки.

Отже, дану тенденцію навчання бакалаврів з бізнес-економіки в КНР іменуємо як *проектування освітнього процесу на компетентнісній основі*.

Для дослідження професійної компетентності майбутніх економістів важливим є врахування результатів розробок науковців щодо фахових компетентностей, що входять до її складу. У ході дослідження встановлено взаємозв'язок професійно значущих компетенцій майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки та освітнього процесу в сучасному ЗВО КНР: професійно значущі компетенції, що є специфічним педагогічним результатом процесу професійної підготовки майбутніх бакалаврів з економіки, в той же час забезпечують успішний професійний розвиток особистості в даній системі.

Загалом, ОПП економічних спеціальностей закладів вищої освіти КНР передбачають формування у майбутніх бакалаврів здатності отримувати, структурувати і зберігати необхідну інформацію, а також застосовувати її в необхідних умовах, правильно інтерпретувати і оцінювати процеси та результати. Важливим у процесі навчання бізнес-економіці є формування вмінь та навичок

вирішення економічних проблем, прийняття рішень, самостійного навчання, обґрунтування та оцінювання, логічного мислення взагалі [94, с. 262].

Управління змінами в економічній освіті. Сучасна освіта повинна переходити в безперервний формат, в силу того, що інформація в новому суспільстві стрімко втрачає актуальність, а знання швидко застарівають. Тому в КНР, як і в Україні, важливо робити акцент на мобільності освіти. Мета освіти в XXI столітті взагалі та економічної освіти зокрема – це не передача знань про минуле, а підготовка людини до майбутнього. На всіх рівнях навчання повинен робитися наголос на розвитку навичок самостійного мислення та оперування випереджаючою інформацією. Отже, така тенденція професійної підготовки реалізується в *управлінні змінами в економічній освіті* [105, с. 280].

Для досягнення поставленої мети в сфері освіти висунуто п'ять завдань: збереження середньо-високих показників економічного зростання, повсюдне підвищення рівня і якості життя населення, значне поліпшення загальнокультурних характеристик громадян і суспільства в цілому, загальне покращення якості навколишнього середовища, розвиток більш вивірених і чітких норм і правил. Завдяки державним програмам по всій країні активно відкриваються школи, технічні та професійні коледжі та ЗВО економічного спрямування. Головний результат проведеної в Китаї реформи системи освіти – доступність навчання для всього населення. Також однією із задач є досягнення зростання мінімум на 2,5 % в ВВП показників з досліджень, зниження до 30 % імпорту зарубіжних технологій, досягнення лідерських позицій вченими КНР в ТОП-5, реєстрація патентів і підвищення кількості наукових цитувань [127].

Уряд Китаю запровадив такі документи як Національна середньострокова програма розвитку науки і технологій (2006–2020 рр.), Державна стратегія щодо розвитку інформатизації (2006–2020 рр.), Програма «Цифрова економіка – 2020: план дії для китайських підприємств». План «Цифровий Китай» (2016–2021 рр.), в рамках якого реалізуються дві програми – «Зроблено в Китаї – 2025», завдання якої полягає в підвищенні продуктивності з використанням

цифрових технологій і «зелених» стандартів, і «Інтернет плюс» – трансформація промисловості з використанням цифрових технологій, мобільного Інтернету, проведення до 2025 р. комп'ютеризації всіх наявних на території КНР підприємств [105, с. 281–282].

Перед обличчям нових економічних форм і змін у соціальних відносинах Китай ставить завдання щодо адаптації і вдосконалення інтернет-законодавства, прискоренню формування повної правової системи, щоб забезпечити більш сильний правовий захист для розвитку цифрової економіки. З цією метою було прийнято закон «Про кібербезпеку» (2016 р.), закон «Про електронну торгівлю», нову редакцію «Білої книги з інтернет-права» (2017 р.). Розроблено проекти законів «Про безпеку даних» та «Про захист особистої інформації». У зв'язку з такими стрімкими змінами та прогнозуванням кардинального відходу від стандартів і цінностей індустріальної епохи, китайський дослідник Цзінь Сінь Сінь говорить про високу ймовірність важкого процесу перебудови суспільства. Його прогнози підтверджуються соціальними потрясіннями на початку ХХІ століття, що зачіпають більшість країн світу, зрушеннями в економіці, що впливають на глобальну діяльність людства, а також політичною нестабільністю, війнами і технологічними змінами [105].

Однією із найважливіших проблем, для якої слід шукати рішення, є проблема невідповідності здійснення змін, темпів їх впровадження в життя та швидкості адаптації людей до них. Неадекватне співвідношення масштабів значних змін і наявності інструментів адаптації людини призводить до неготовності до майбутнього. В умовах руйнування звичних форм поведінки і відсутності механізмів включення в нове суспільство втрачається можливість адаптуватися і продовжити життя в якості активного учасника соціального прогресу. Це, у свою чергу, веде до загальної дезорієнтації, що є згубною для суспільства. Тому наголошуємо на необхідності створення механізмів і інструментів, що дозволяють підтримувати прагнення до новизни, які допомагають приймати зміни, не втрачаючи власну ідентичність і цінність. У

подібних умовах критично важливою для людини стає мобільність орієнтації в межах середовища, що стрімко змінюється. Отримання нових способів засвоєння інноваційних форм стає одним із чинників успішності. У зв'язку з вищезазначеним американські соціологи стверджують, що суспільство пройде через активний розвиток альтернативних напрямів в освіті, оскільки маючи безліч життєвих стратегій соціум не може підпорядковуватися єдиній, традиційній системі освіти і цінностям. Освіта повинна допомагати людям адаптуватися до цифрового суспільства. Освіта сучасного Китайського суспільства також має бути направлена в майбутнє. Тому й важлива необхідність подальшого відходу від суворої регламентації життя, стандартизованих навчальних програм, масового характеру навчання з ігноруванням індивідуальності [105, с. 281–282].

Представлені тенденції освіти, а також розвитку сучасного суспільства, дозволили визначити провідні напрями соціально-економічного розвитку держави на найближчі п'ять років, що отримали відображення в основних програмних документах розвитку економіки в цілому та освіти зокрема [74].

Висновки до першого розділу

У даному розділі з'ясовано, що Китайська Народна Республіка є однією з провідних економічних систем у світі, масовість її освіти в поєднанні з високою якістю може стати головною перевагою, що дозволить їй на рівних змагатися із провідними економіками світу та навіть випереджати їх. Саме тому дослідження підготовки студентів економічних спеціальностей у системі вищої економічної освіти в цій країні є важливою для впровадження позитивних практик в українську економічну освіту. Визначено, що реформи у сфері освіти мають позитивний вплив на формування та розвиток однієї з найбільших систем вищої освіти в світі взагалі та модернізацію процесу професійної підготовки бакалаврів економіки зокрема. Проведений в даному розділі аналіз дозволив зробити висновок про те, що взаємодія КНР з іншими країнами в галузі економічної освіти особливо ефективно реалізується у впровадженні

програм MBA, які можуть бути достойним продовженням освіти для бакалаврів з бізнес-економіки.

Здійснено аналіз таких термінів як «вища освіта», «заклад вищої освіти» та пов'язаних з ними понять «спеціальність», «кваліфікація» та «професія», «бізнес-економіка», «бакалавр з бізнес-економіки», «стандарт підготовки бакалаврів з бізнес-економіки», «компетентність бакалавра з бізнес-економіки», «освітньо-професійна програма підготовки бакалаврів з бізнес-економіки» в наукових та нормативно-правових джерелах України та Китайської Народної Республіки. На основі аналізу термінології було сформульовано поняття «професійна підготовка бакалаврів з бізнес-економіки» у контексті виокремлення його ключових видових ознак та забезпечення якості, що передбачає цілеспрямований неперервний процес опанування здобувачами вищої освіти сукупності базових та прикладних професійних знань, умінь, норм поведінки, навичок та досвіду в сфері економіки й бізнесу, розвитку суспільно важливих цінностей і професійних якостей як системи компетентностей для виконання спеціалізованих завдань і прикладних проблем за фахом та здійснення успішної економічної діяльності в межах країни та за кордоном.

У результаті дослідження проблематики розділу констатовано, що результати професійної підготовки майбутніх бакалаврів із бізнес-економіки як в Китаї, так і в Україні визначаються на основі компетентнісного підходу. Аналіз освітньо-професійних програм дозволив нам виокремити у складі професійної компетентності України та КНР такі групи компетентностей, як загальні (інтегральні), що передбачають володіння гнучкими, або «м'якими» навичками, особистісні (суб'єктні), які включають цінності, мотивації та якості випускників, та фахові (предметно-спеціальні), до складу яких входять «тверді» навички.

Визначено, що характерною особливістю освітньо-професійних програм китайських закладів вищої освіти є особлива увага до комплексного забезпечення оволодіння здобувачами освіти англійською мовою, технологіями

Інтернет, бізнес-етикетом та культурою зарубіжних держав для здійснення ефективної економічної діяльності в КНР та за її межами. Також ОПП наголошують на тому, що врахування особливостей економічної освіти інших країн дозволяє сформувати адекватне усвідомлення специфіки культур і їх носіїв, що сприяє розвитку результативних бізнес-відносин.

Визначено та охарактеризовано провідні тенденції професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки, а саме: полікультурність, білінгвальний характер, аксіологічна спрямованість професійної підготовки, цифровізація вищої економічної освіти, проектування освітнього процесу на компетентнісній основі та управління змінами в економічній освіті.

Основні наукові результати розділу викладено в публікаціях автора [16], [17], [101], [102].

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ З БІЗНЕС-ЕКОНОМІКИ В УНІВЕРСИТЕТАХ КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ

У розділі представлено методика дослідження, визначено й проаналізовано чинники забезпечення якості та висвітлено результати дослідження ефективності професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки.

2.1 Постановка завдань і методика дослідження

У розробленні методики нашого дослідження враховано методичні поради й рекомендації щодо проведення педагогічних досліджень, викладені у працях А. Ашерова [4], В. Березневої [7], О. Гиленко та П. Філіна [18], С. Гончаренко [20], О. Колонтай [35], В. Крикун [39], А. Римаренко [70] та ін.

За А. Ашеровим, методологією наукового педагогічного дослідження є вчення про її (науки) методи і теорії, про їх створення та практичне застосування, наука конкретної предметної області вступає у вищий період розвитку на методологічному рівні, що характеризується розробкою її методологічних основ [4, с. 30]. С. Гончаренко вказує, що методи наукового дослідження розуміють як прийоми, процедури та операції емпіричного і теоретичного пізнання й вивчення педагогічної дійсності [21, с. 206] або спосіб пізнання реальності, що вивчається, який надає змогу розв'язати завдання та досягти мети пошукової діяльності [28, с. 123].

Вивчення теоретичних досліджень і практичного досвіду з питань професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки у закладах вищої освіти Китайської Народної Республіки дало змогу дійти висновку, що це відкрита й багатовимірною система, зміст і процес якої сприяє формуванню професійної компетентності, професійному самовизначенню й

самовдосконаленню майбутніх бакалаврів в економічній діяльності на міжнародному рівні.

На основі результатів проведеного аналізу джерельної бази *загальну наукову мету* дослідження сформульовано так: визначення провідних особливостей професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки та обґрунтування рекомендацій щодо використання позитивного досвіду досліджуваної країни у підготовці економістів в закладах вищої освіти України.

Дослідження професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки у закладах вищої освіти Китайської Народної Республіки перебуває на стику двох галузей педагогічної науки – теорії і методики професійної освіти та порівняльної педагогіки, що зумовлює напрями наукового пошуку: аналіз стану дослідження проблеми в педагогічній науці та практиці, уточнення понятійно-категоріального апарату дослідження; виявлення провідних тенденцій професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки; визначення та обґрунтування чинників забезпечення якості професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки; здійснення компаративного аналізу освітньо-професійних програм професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки та України та на його основі – обґрунтування рекомендацій щодо використання позитивного досвіду КНР у підготовці економістів в закладах вищої освіти України.

Загальна мета й завдання дослідження, спрямовані на її вирішення, потребують розв'язання кількох часткових завдань: за результатами вивчення наукових джерел проаналізувати наукові пошуки українських і китайських учених із проблеми професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки; конкретизувати зміст поняття «професійна підготовка бакалаврів з бізнес-економіки»; уточнити поняття «результативність підготовки бакалаврів з

бізнес-економіки», «стандарт підготовки бакалаврів з бізнес-економіки»; уніфікувати поняття «освітньо-професійна програма бакалаврів з бізнес-економіки» за міжнародними програмами підготовки КНР та України; сформулювати тенденції професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в КНР та чинники, за яких вони реалізуються; обґрунтувати ефективність професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в КНР; виявити розбіжності й подібні риси в освітньо-професійних програмах професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки та України на прикладі конкретних університетів.

Робочою гіпотезою дослідження було таке припущення: система підготовки економістів в Китайській Народній Республіці є ефективною, тому дослідження тенденцій, чинників та їх імплементація на основі обґрунтованих рекомендацій позитивного досвіду цієї країни дозволить покращити якість підготовки студентів економічних спеціальностей в Україні.

Охарактеризуємо методологічні основи дослідження. Вітчизняні вчені О. Колонтай [35] та А. Римаренко [83] стверджують, що використання комплексу різних методів у педагогічному дослідженні рекомендується з метою збільшення достовірності та репрезентативності результатів дослідження. З ними погоджуються О. Гиленко та П. Філін [18] та доходять висновку про те, що такий підхід дозволяє отримати більш повне та об'єктивне розуміння досліджуваного явища або проблеми.

Аналіз вітчизняної та зарубіжної педагогічно-психологічної літератури засвідчив, що для розв'язання проблеми професійної підготовки бакалаврів-економістів використовують різні підходи. Обґрунтуємо доцільність використаних у нашому дослідженні підходів методологічних досліджень.

Системний підхід передбачає аналіз професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки як цілісної структури, надає змогу досліджувати кожен компонент системи професійної підготовки майбутнього бакалавра з

бізнес-економіки, сукупність структурних зв'язків між елементами системи, визначати функції елементів системи й механізми їх функціонування, та, як наслідок, сформулювати позитивні риси підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах КНР. Професійну підготовку бізнес-економістів в ЗВО КНР проаналізовано як цілісну структуру, кожен елемент якої виконує певну функцію і взаємодіє з іншим, утворюючи систему, що успішно функціонує в КНР, саме тому доцільним є використання системного підходу.

Діяльнісний підхід обґрунтовує процес формування особистості через активну предметну діяльність, активні способи пізнання та перетворення світу, активне спілкування з іншими людьми. Він має на меті формування здатності людини до активної професійної та творчої праці. Навчальний процес у ЗВО Китайської Народної Республіки створює передумови для оволодіння практичними вміннями та орієнтований на здобуття спеціальних знань і відпрацювання практичних умінь, які майбутні бакалаври можуть реалізувати в міжнародній економічній діяльності. Тому діяльнісний підхід став методологічною основою дослідження.

Вивчення вітчизняної та зарубіжної педагогічно-психологічної літератури засвідчило, що проблеми професійної підготовки фахівців у сфері економіки на рівні вищої школи досліджували Н. Муқан, Т. Поясок, І. Сасова, О. Булашенко, Л. Шипуліна та інші вчені. Як вважає Н. Муқан, нові вимоги до випускників на ринку праці пов'язані з *компетентнісним* підходом до освіти. Вчена вважає, що компетентність особистості нерозривно пов'язана не лише з продуктивною діяльністю, спрямованою на вирішення теоретичних і прикладних завдань, а й з відповідальністю за свої дії [50]. Т. Поясок зазначає, що важливим етапом становлення майбутнього фахівця-економіста є формування культури інтернет-комунікації та полікультурної компетентності [62; 182].

На нашу думку, визначення вимог ринку праці стосовно спеціалістів галузі бізнес-економіки надають можливість використовувати засади

компетентнісного підходу як основу системи професійної підготовки майбутніх спеціалістів у сфері бізнес-економіки [90; 114]. Згідно з даним підходом, рівень професіоналізму спеціаліста в економічній галузі можна вимірювати здатністю розв'язувати проблеми різної складності, спираючись на знання, отримані у вищому навчальному закладі. Компетентнісний підхід акцентує увагу на здатності використовувати знання, не знижуючи їх значення, а також направлений на розвиток якостей особистості та системи цінностей, тобто сприяє розширенню знань студентів щодо норм поведінки представників різних народів та культур, мовного етикету, звичаїв, особливостей спілкування. Найбільш важливим є те, що даний підхід дозволяє сформувати компетентність економіста як всебічно розвиненої особистості в результаті реалізації системи професійної підготовки майбутніх бакалаврів у сфері бізнес-економіки. Саме тому в нашому дослідженні також є доцільним використання компетентнісного підходу [90; 114].

Аналіз сучасної філософської й психолого-педагогічної літератури дає підстави стверджувати, що зв'язки освіти та культури продовжують посилюватися, а увага до культурологічних проблем освіти й виховання постійно зростає. Такими науковцями як Н. Алексєєв, Є. Бондаревська, А. Валицька, В. Зоркін, І. Зязюн, О. Кимлик, Л. Соколова, та ін., було сформульовано теоретичні передумови для розробки проблеми *культурологічного* підходу в освіті. Вчені В. Зоркін [30], О. Кимлик [33], Л. Соколова [77] сходяться у думці про те, що гуманітарна культура сприяє формуванню етичних, моральних та громадянських засад у вихованні студентів та наголошують на необхідності використання культурологічного підходу у формуванні змісту освіти. Культурологічний підхід ставить за головну мету закладу освіти створення комфортних умов для досягнення студентами самототожності через формування особистості в соціокультурному значенні. Вивчення культури своєї країни, мотивація, ціннісне ставлення до себе та своїх досягнень у навчанні та творчості, прагнення до самовдосконалення та

інтеріоризації здобутих знань є дуже важливими компонентами виховання майбутніх бакалаврів-економістів в КНР. Зважаючи на це, в нашому дослідженні культурологічний підхід є необхідним для формулювання чинників та тенденцій професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки.

Аксіологічний підхід в освіті розглядали такі вчені як І. Аносов, І. Бех, О. Вишневський, В. Волков, М. Елькін, І. Зязюн, І. Ісаєв, В. Крижко, О. Леонтьєв, Л. Москальова, М. Окса, В. Струманський, О. Сухомлинська. Даний підхід орієнтує на загальнолюдські, громадянські, національні та професійні цінності, які визначають відношення людини до світу, до своєї діяльності, до самої себе. Сутність підходу розкривають поняття «цінність», «ціннісна орієнтація», «ціннісна свідомість». Цей підхід є дуже важливим для проведення нашого дисертаційного дослідження, тому що він дає можливість розглядати професійну підготовку бакалаврів з бізнес-економіки КНР як соціально-педагогічний феномен, що відображається в основних його ідеях: універсальність і фундаментальність гуманістичних цінностей, єдність цілей і засобів; дає змогу розвивати ціннісні орієнтири майбутнього бізнес-економіста (тісний зв'язок з національними традиціями та культурою; врахування особливостей економічної освіти інших країн дозволяє сформувати адекватне усвідомлення специфіки культур і їх носіїв, що сприяє розвитку результативних бізнес-відносин; бажання робити внесок в націю і служіння суспільству; професійна етика з дотриманням патріотизму, чесності та надійності) для його професійного становлення.

Поставлені мета і завдання дослідження зумовлюють такі його основні принципи: *об'єктивності, системності, комплексного використання методів дослідження.*

Принцип *об'єктивності* передбачає відбір інформації з достовірних джерел, використання науково обґрунтованих засобів, об'єктивність і неупередженість висвітлення фактів.

Принцип *системності* обумовлює вивчення об'єкта дослідження як складної системи, враховуючи взаємозв'язки та взаємодії між різними елементами цієї системи. Система професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в закладах вищої освіти Китайської Народної Республіки має відкриті та закриті зв'язки, прості та складні залежності, у них поєднано національні особливості та міжнародні тенденції.

Принцип *комплексного використання методів наукового дослідження* забезпечує цілісне розглядання досліджуваного явища з використанням різних методологічних підходів. Комплексне використання методів наукового дослідження дозволяє поєднувати збір та аналіз статистичних даних, експериментальні дослідження, аналітичні методи і теоретичний аналіз в педагогічному дослідженні. Система професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в ЗВО Китайської Народної Республіки вивчається нами як складник соціальної системи, що функціонує не самостійно, а в поєднанні з іншими системами, такими як економіка, держава та суспільство. Саме тому комплексне використання методів наукового дослідження може дати об'єктивне уявлення про досліджуваний нами предмет.

Дослідження було виконано за допомогою використання теоретичних, емпіричних та соціологічних методів.

До загальнонаукових *теоретичних* методів, застосованих у дослідженні, належать бібліографічний метод (з метою вивчення джерел із проблеми дослідження), теоретичні аналіз та синтез (з метою розкриття стану дослідженості проблеми професійної підготовки спеціалістів економічних дисциплін у вищих навчальних закладах КНР), індукція та дедукція, порівняльний аналіз (з метою визначення відмінностей у системах підготовки майбутніх фахівців економічних дисциплін в Україні та КНР), узагальнення та систематизації (з метою визначення найважливіших педагогічних засад професійної підготовки економістів у КНР).

Серед *емпіричних* методів педагогічного дослідження – діагностичні (бесіда, анкетування студентів галузі бізнес-економіки закладів вищої освіти Китайської

Народної Республіки); обсерваційні (пряме спостереження за освітнім процесом в закладі вищої освіти Китайської Народної Республіки Цзясінський університет (Jiaxing University), провінція Чжецзян, місто Цзясін), метод глибинного інтерв'ю.

До *соціологічних* методів, використаних у дослідженні, належить метод якісного контент-аналізу анкетування студентів, глибинних інтерв'ю з керівництвом та науково-педагогічними співробітниками кафедри бізнес-економіки закладу вищої освіти Китайської Народної Республіки.

Для обґрунтування актуальності дослідження професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки у закладах вищої освіти Китайської Народної Республіки було виявлено та сформульовано основні тенденції професійної підготовки, а також чинники, за яких функціонує професійна підготовка бакалаврів з бізнес-економіки для закладів вищої освіти в Китайській Народній Республіці.

Для цього проаналізовано наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених із різних аспектів (Н. Боревська, Ван Гуйсян, Ван Чанчунь, І. Газієва, С. Гала, І. Животовська, Лінь Ю-ен, Су Цзюньянь, Сяо Су, С. Сяохуань, Сюй На, Лю Хафен та ін.), аналітичні матеріали й статистичні дані щодо професійної освіти та професійної підготовки бакалаврів у галузі бізнес-економіки в КНР, Національний стандарт вищої освіти Китайської Народної Республіки за спеціальностями, освітньо-професійні програми закладу вищої освіти Китайської Народної Республіки Цзясінський університет (Jiaxing University), на базі якого було проведено емпіричне дослідження, а також освітньо-професійні програми інших закладів вищої освіти Китайської Народної Республіки, що пропонують освіту за спеціальністю «Бізнес-економіка» ОКР «Бакалавр».

У таблиці 2.1 представлено методику дослідження підготовки професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в закладах вищої освіти Китайської Народної Республіки.

Таблиця 2.1

Методика дослідження підготовки професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в закладах вищої освіти КНР

МЕТА:	визначення провідних особливостей професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки та обґрунтування рекомендацій щодо використання позитивного досвіду досліджуваної країни у підготовці економістів в закладах вищої освіти України		
Принципи	Об'єктивності, системності, комплексного використання методів дослідження		
Методологічні підходи	Системний, діяльнісний, компетентнісний, культурологічний, аксіологічний		
Етапи	I пошуковий	II дослідно-аналітичний	III порівняльно-узагальнювальний
<i>Завдання</i>	<p>1) визначити стан дослідженості проблеми в педагогічній науці та практиці;</p> <p>2) уточнити понятійно-категоріальний апарат дослідження;</p> <p>3) виявити провідні тенденції професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в закладах вищої освіти КНР</p>	<p>1) визначити та обґрунтувати чинники, які впливають на забезпечення ефективності професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки;</p> <p>2) експериментально перевірити ефективність професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки</p>	<p>1) перевірити часткові гіпотези, використовуючи емпіричні методи;</p> <p>2) виявити спільні та відмінні риси ОПП в закладах вищої освіти КНР та України на прикладі ОПП конкретних університетів;</p> <p>3) на основі порівняльного аналізу обґрунтувати рекомендації щодо використання позитивного досвіду КНР у підготовці економістів в закладах вищої освіти України</p>

Продовження табл. 2.1

1	2	3	4
<i>Результати</i>	<p>1) значні наукові напрацювання щодо аналізу професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в закладах вищої освіти КНР;</p> <p>2) уточнено понятійно-категоріальний апарат дослідження;</p>	<p>1) виявлено дванадцять основних чинників забезпечення якості професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки у закладах вищої освіти КНР, які розподілено за групами (зовнішні та внутрішні);</p> <p>2) сформульовано поняття ефективності проф. підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки; для експер. аналізу ефективності ек. освіти проведено аналіз звітів з працевлаштування випускників та глибинні інтерв'ю з керівництвом та викладачами кафедри бізнес-економіки досліджуваного університету;</p>	<p>1) обґрунтовано, що система професійної підготовки у ЗВО КНР організована та функціонує ефективно;</p> <p>2) визначено, що спільним є компетентнісний підхід до підготовки, відмінним є співвідношення основних та вибіркових фахових дисциплін з різних галузей наук, організація практичної складової професійної підготовки, гнучкість навчальних планів, білінгвальний характер підготовки, додаткова спеціалізація, важливість дослідницької роботи;</p>
	<p>3) виявлено та обґрунтовано шість основних тенденцій професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки ЗВО КНР: полікультурність, білінгвальний характер підготовки, цифровізація, аксіологічна</p>		<p>3) сформульовано та обґрунтовано рекомендації щодо використання позитивного досвіду КНР у підготовці економістів в закладах вищої освіти України.</p>

Продовження табл. 2.1

1	2	3	4
	спрямованість, проєктування ОПП на компетентнісній основі, управління змінами		
<i>Методи</i>	Аналіз, синтез, узагальнення, бібліографічний та порівняльно-педагогічний методи	Аналіз, синтез, бесіда, інтерв'ю, метод експертної оцінки, метод глибинного інтерв'ю, пряме спостереження, інтерпретаційно-аналітичний метод	Пряме спостереження, метод експертної оцінки, метод глибинного інтерв'ю, якісний контент-аналіз анкетування, синтез, узагальнення

Перший етап дослідження (*пошуковий*) передбачав вивчення стану дослідженості проблеми професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки у ЗВО Китайської Народної Республіки, а також уточнення понятійно-категоріального апарату дослідження. Для обґрунтування актуальності дослідження професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в КНР порівняно освітньо-професійні програми професійної підготовки майбутніх бакалаврів економічних спеціальностей у закладах вищої освіти КНР та України за заданими критеріями (формальні ознаки, цілі та результати підготовки, компетентності, що мають бути сформовані у майбутніх бакалаврів, освітні стандарти і програми, навчальні плани, співвідношення обов'язкових, вибіркового фахових дисциплін та практичної підготовки, методи, форми, технології та контроль навчального процесу). Далі було проведено дослідження, результатом якого стало виявлення провідних тенденцій професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки у ЗВО Китайської Народної Республіки.

Другий етап (*дослідно-аналітичний*) передбачав виявлення та обґрунтування чинників, які впливають на забезпечення якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки у ЗВО Китайської Народної Республіки. Для реалізації цього завдання було проаналізовано

закони та постанови про освіту в КНР, аналітичні матеріали та статистичні дані щодо професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки у КНР, проведено глибокі інтерв'ю з дирекцією та педагогічним складом кафедри бізнес-економіки університету, в якому проводилося дослідження, проаналізовано Національний стандарт вищої освіти КНР за спеціальностями, освітньо-професійні програми підготовки економістів ОКР «Бакалавр» закладів вищої освіти КНР, що пропонують освіту за спеціальностями «Бізнес-економіка», «Міжнародна економіка та бізнес». Деякі джерела, використані для проведення дослідження, існують лише у вигляді друкованих видань та були отримані в бібліотеках та на економічних кафедрах закладів вищої освіти КНР. Закони та постанови про освіту в КНР, а також освітньо-професійні програми деяких університетів КНР доступні онлайн у мережі Інтернет. Другим завданням дослідження на даному етапі стала експериментальна перевірка ефективності професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки у ЗВО Китайської Народної Республіки в ході прямого спостереження за освітнім процесом в досліджуваному закладі вищої освіти КНР під час викладання, а також методу бесіди, інтерв'ювання та анкетування, використаних із студентами бізнес-економістами.

На третьому етапі дослідження (*порівняльно-узагальнювальному*) було перевірено часткові гіпотези ефективності професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки у ЗВО Китайської Народної Республіки. Для реалізації цього завдання було проведено та анкетування студентів ОКР «Бакалавр» спеціальності «Бізнес-економіка» Цзясінського університету (Jiaxing University), м. Цзясін, провінція Чжецзян, КНР, щодо сформованості професійної компетентності (див. Додаток Ж); проведено глибокі інтерв'ю з керівництвом та науково-педагогічними працівниками кафедри бізнес-економіки Цзясінського університету (Jiaxing University), м. Цзясін, провінція Чжецзян, КНР, щодо методів та форм навчання, оцінки та контролю рівня знань студентів, залучення стейкхолдерів до процесу навчання та контролю якості

викладання педагогічного складу, а також даних щодо працевлаштування бакалаврів (див. Додатки Д та Е). Загальна кількість студентів-економістів, які взяли участь в анкетуванні, представлена 498 особами. Загальна кількість викладачів та керівництва економічного інституту, які взяли участь в анкетуванні, представлена 10 особами. Аналіз результатів анкетування, проведеного зі студентами економічних спеціальностей, та результатів глибинного інтерв'ю з викладачами та керівництвом економічних кафедр ЗВО КНР подано у підрозділі 2.3 розділу 2 даного дисертаційного дослідження.

Аналіз освітньо-професійних програм університетів Китаю, виконаний у підрозділі 3.1 третього розділу дисертаційного дослідження, дав змогу виокремити у складі професійної компетентності майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки КНР такі групи компетентностей: загальні (інтегральні), що передбачають володіння гнучкими або «м'якими» навичками; особистісні (суб'єктні), котрі включають цінності, мотивації та якості випускників; фахові (предметно-спеціальні), до складу яких входять «тверді» навички [16, с. 159–160]. На основі компонентів виокремлено три рівні сформованості професійної компетентності майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки: низький, середній, високий. Зміст анкет зі студентами китайських закладів вищої освіти розміщено в додатку Ж. В анкетуванні взяли участь 498 студентів Цзясінського університету. Такі критерії якості питань анкетування, як надійність, валідність та об'єктивність, були перевірені під час експертної оцінки, аналіз анкет було проведено за допомогою методу якісного аналізу даних. Проведене анкетування має експлоративний характер.

Другим завданням цього етапу стало порівняння освітньо-професійних програм за спеціальностями «Бізнес-економіка» і «Міжнародна економіка та бізнес» окремих китайських та українських університетів для виявлення спільних та відмінних рис, а також доцільності та необхідності впровадження зарубіжного досвіду підготовки студентів економічних спеціальностей в університетах України.

Останнім завданням цього етапу дослідження стало обґрунтування рекомендацій з використання позитивного досвіду професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки у закладах вищої освіти КНР до освітнього процесу підготовки економістів у закладах вищої освіти України.

Вірогідність наукових положень та результатів дослідження забезпечено методологічним і теоретичним обґрунтуванням вихідних положень, комплексним застосуванням методів дослідження відповідно до предмета, мети і завдань дослідження, системним аналізом широкої джерельної бази, нормативно-правових документів, програмно-методичної та навчально-методичної документації університетів КНР та України, консультаціями з керівництвом та викладачами економічних кафедр закладів вищої освіти КНР, апробацією основних положень дослідження. Важливе значення для вірогідності наукових результатів мало використання наукових і навчальних ресурсів інформаційно-освітнього середовища Цзясінського університету, безпосереднє спостереження навчального процесу з проблеми наукового пошуку, а також особисте викладання обов'язкових навчальних дисциплін студентам кафедри бізнес-економіки Цзясінського університету.

2.2 Чинники забезпечення якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки

Професійна підготовка майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки так само, як і бакалаврів інших спеціальностей в Китайській Народній Республіці, має власну специфіку. Результатом успішного завершення професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки є їх працевлаштування за спеціальністю на підприємствах, в міжнародних компаніях, банках та інших державних та недержавних установах, пов'язаних з економікою, де вони створюють матеріальні цінності або забезпечують економічні послуги. Ефективність та

продуктивність роботи, а також професійне та соціальне зростання кожного випускника, який отримав роботу за економічним фахом, залежить від професіоналізму, основи якого були сформовані закладом вищої освіти. Як результат, це підтримуватиме соціально-економічну стабільність держави, а також сприятиме її економічному розвитку. Саме тому професійна підготовка бакалаврів з бізнес-економіки є стратегічним продуктом КНР, на якість якої впливає багато чинників різного рівня [109, с. 231–232].

Постає необхідність проаналізувати визначення поняття «чинник» та розглянути визначені педагогами-дослідниками чинники професійної підготовки, які пов'язані з нашим дослідженням, а також дослідити, як сукупність певних чинників забезпечує якість професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в закладах вищої освіти КНР на прикладі одного з державних класичних університетів країни, де було безпосередньо проведено наукове дослідження – Цзясінського університету (Jiaxing University) [153].

Академічний тлумачний словник української мови визначає поняття чинник як «умову, рушійну силу, причину будь-якого процесу, що визначає його характер або одну з основних рис» та наводить такий синонім до цього терміну, як «фактор» [1, с. 326]. Стосовно професійної підготовки бакалаврів закладів вищої освіти, з якою пов'язане наше дисертаційне дослідження, чинниками є те, що робиться державою та самим ЗВО для забезпечення якості професійної підготовки своїх студентів.

Вивченням та класифікацією чинників, що впливають на якість професійної підготовки у системі професійної та вищої освіти, опікувалося багато вчених таких як М. Вайнтрауб, А. Вербицький, А. Дьомін, І. Зязюн, Н. Кулалаєва, А. Литвин, О. Мацейко, Г. Романова. М. Вайнтрауб, наприклад, запропонував класифікацію чинників рівнів якості професійної освіти і навчання [8], а А. Дьомін займався вивченням теоретичних та методичних основ професійної підготовки бакалаврів з агроінженерії [24]. І. Зязюн зосередив увагу на педагогічній майстерності викладача як одного з основних

чинників, що впливають на ефективність вищої освіти [31], а Н. Кулалаєва займалася вивченням чинників, що впливають на формування культури безпеки та енергоефективної компетентності професійної діяльності у майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю [40, 41]. А. Литвин та О. Мацейко охарактеризували чинники, що функціонують в освітній системі, а також займалися вивченням методологічних засад поняття «педагогічні умови» [57], а Г. Романова досліджувала індивідуально-типологічні та дидактичні чинники результативності самостійної роботи студентів економічних закладів вищої освіти [71].

Нам близька думка дослідника О. Волкова про те, що методичні, організаційні та технологічні чинники безпосередньо впливають на якість підготовки фахівців [12, с. 110–112]. В. Вікторов також наголошує на тому, що використання сучасних методів пізнання, технічних засобів навчання (ТЗН) та навчально-методичного забезпечення має суттєвий вплив на якість вищої освіти [11, с. 55].

Ураховуючи велике розмаїття класифікацій чинників, які впливають на професійну підготовку, ми погоджуємося з думкою А. Литвина, який запропонував дуже ємну класифікацію чинників, поділяючи їх на зовнішні та внутрішні. Дослідник вказує на те, що до зовнішніх чинників слід віднести суспільні, соціально-культурні, нормативно-правові, що визначаються сутністю загально-державної соціально-освітньої політики щодо розвитку професійної освіти, а до внутрішніх – навчально-методичні, змістові, організаційно-технологічні чинники, що проявляються безпосередньо у кожному закладі вищої освіти [44].

Сформулюємо та конкретизуємо чинники, що безпосередньо впливають на забезпечення якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки [109].

До зовнішніх чинників забезпечення якості підготовки бакалаврів в ЗВО КНР відносимо підтримку держави, зокрема Міністерства освіти, та державних

установ рівня провінцій, пов'язаних з освітою, та їх сприяння розвитку та підвищенню якості освіти взагалі та економічної освіти зокрема [109]. З огляду на це Міністерство освіти КНР сформулювало чіткі зони своєї відповідальності за професійну та вищу освіту в країні [169], зокрема:

1) Розробляти стратегії, політику та плани реформування та розвитку освіти; розробляти відповідні правила та положення та контролювати їх виконання.

2) Надавати орієнтири щодо розвитку та реформування професійної освіти, орієнтованої на працевлаштування; скласти каталоги навчальних програм для професійної освіти, документи керівництва навчанням, стандарти оцінювання викладання; посилити формування навчально-методичних матеріалів для професійної освіти та покращити профконсультування.

3) Спрямувати розвиток та реформування вищої освіти, а також подальше поглиблення реформування адміністративної системи університетів під прямим управлінням Міністерства освіти.

4) Скласти каталоги навчальних програм та документи для керівництва викладанням; перевіряти у співпраці з відповідними відомствами створення, перейменування, ліквідацію та реорганізацію закладів вищої освіти; здійснити реалізацію та координацію проєктів 211 та 985; спрямовувати та координувати всі форми вищої і безперервної освіти, а також надавати рекомендації щодо покращення оцінювання вищої освіти.

5) Здійснювати загальне управління освітніми фондами, що перебувають у веденні Міністерства освіти, брати участь у формуванні політики щодо залучення та розподілу освітніх коштів, капітальних вкладень у будівництво для освітніх цілей, а також готувати статистичні дані про фонди освіти по всій країні.

6) Планувати та спрямовувати виховну роботу для груп етнічних меншин, координувати освітні засоби для груп етнічних меншин.

7) Керувати роботою над ідеологічним і політичним вихованням, формуванням морального та фізичного здоров'я, культури, національної

оборони в усіх типах закладів освіти різного рівня, керувати розбудовою партійних організацій в закладах вищої освіти.

8) Керувати роботою викладачів ЗВО та закладів професійної освіти; спільно з відповідними кафедрами розробляти та контролювати виконання стандартів кваліфікації викладачів і спрямовувати підготовку кадрів для системи освіти.

9) Планувати та керувати науковими дослідженнями закладів вищої освіти з природничих, філософських та суспільних наук; координувати та спрямовувати ЗВО для участі у розвитку національної інноваційної системи, здійснювати основні державні проєкти та програми розвитку науки і техніки; спрямовувати побудову та розвиток науково-технічних інновацій у ЗВО; спрямовувати інформатизацію освіти та сприяти інтеграції виробництва, навчання та наукових досліджень.

10) Організовувати та керувати міжнародними освітніми обмінами та співробітництвом; сформулювати політику програм для китайських студентів, які навчаються за кордоном, та іноземних студентів, які навчаються в Китаї, спільні освітні програми китайських та іноземних навчальних закладів, а також організувати керівництво школами для дітей іноземних громадян. Планувати, координувати та спрямовувати роботу з популяризації китайської мови у світі. Здійснювати освітню співпрацю та обміни з Гонконгом, Макао та Тайванем.

11) Відповідати за роботу з присвоєння вчених ступенів; відповідати за впровадження системи присвоєння наукових ступенів; відповідати за роботу щодо взаємної міжнародної верифікації та визнання вчених ступенів.

12) Здійснювати координацію між державними департаментами та ЮНЕСКО щодо співробітництва в галузі освіти, науки та інших сфер; відповідати за зв'язок державних департаментів із Секретаріатом ЮНЕСКО та відповідними установами та організаціями [103, с. 377–378].

Державні установи рівня провінції, що відповідають за підвищення якості професійної та вищої освіти, також активно працюють над координацією ЗВО

на рівні провінції, контролем за якістю викладання, фінансуванням ЗВО та ін. З моменту імплементації реформи відкритості уряд провінції Чжецзян, в якому розташовано досліджуваний ЗВО, виокремив розвиток професійної та вищої освіти як стратегічний пріоритет у своєму порядку денному. У 2010 році було прийнято «Середньо- та довгострокову реформу розвитку освіти провінції Чжецзян (2010–2020)» [133]. Завдяки багаторічним зусиллям провінція Чжецзян створила повну систему базової освіти, професійно-технічної освіти, вищої освіти, освіти дорослих. Нині її базова освіта займає провідне місце в країні, професійно-технічна освіта досягла величезних успіхів і увійшла до вищих національних рядів, а вища освіта розвивається все швидше. Серед 50 закладів професійно-технічної освіти у провінції 11 віднесено до національних зразкових (основних). Набір до закладів вищої професійної освіти становить 43,2 % від загального набору до звичайних ЗВО провінції. Вища освіта провінції представлена 15 університетами, 21 коледжами, 22 самостійними коледжами, 2 технічними коледжами та 48 коледжами вищої професійної освіти. 10 ЗВО мають право надавати ступінь доктора, а 18 – магістра. У ЗВО представлено 83 освітні програми аспірантури та 256 програм магістратури. У провінції також є 6 національних університетських наукових парків, 14 державних ключових лабораторій та 21 ключова лабораторія Міністерства освіти. Система безперервної освіти в провінції Чжецзян охоплює дистанційну освіту та освіту дорослих. Поступово в провінції також налагоджується система неперервної освіти [132]. Враховуючи вищезазначене, ми можемо констатувати, що відповідальність держави, а також *спільна залученість установ рівня держави та провінцій у забезпеченні професійної освіти бакалаврів з бізнес-економіки* є одним з найвпливовіших чинників, який підвищує рівень професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в КНР [103, с. 379].

Акцентуємо увагу на тому, що матеріально-технічна база всіх державних ЗВО КНР забезпечується не самостійно ними самими, а установами рівня провінції, такими як відділ закордонних справ, а також спеціальними

державними фондами, які виділяються Міністерством фінансів КНР та Міністерством освіти КНР кожному ЗВО щороку. Це дає змогу констатувати, що *системне оновлення матеріально-технічної бази ЗВО за підтримки міністерств КНР* є ще одним важливим чинником, що впливає на професійну підготовку бакалаврів економічних спеціальностей в КНР [109, с. 234]. Якщо розглядати досліджуваний університет як приклад, то кожна аудиторія, де навчаються всі студенти Цзясінського університету, зокрема студенти кафедри бізнес-економіки, оснащена системою «Мультимедійний кабінет», що включає викладацький стіл з вбудованим комп'ютером (монітор, системний блок), який вмикається та вимикається завдяки використанню картки викладача в кардрідері на пульті управління, розміщеному на кожному викладацькому столі, інтерактивну дошку з сенсорним управлінням, мікрофон для викладача, стереосистему для прослуховування аудіо та просмотра відео з гарною якістю звуку, проєктор та звичайну дошку. Пульт управління викладача на кожному викладацькому столі дозволяє увімкнути та вимкнути проєктор, комп'ютер, мікрофон, світло в аудиторії, а також зробити виклик лаборанта або системного адміністратора для вирішення технічних проблем інтерактивних засобів навчання [109, с. 234].

Міністерство освіти КНР вважає дуже важливим забезпечення мотивації викладачів до професійного зростання та розвитку, а також надання студентам можливості брати участь у стажуваннях в КНР та закордоном для кращого засвоєння практичної складової їх освіти. Державні установи фінансують стажування та підвищення кваліфікації викладачів, а також виділяють кошти на стажування студентів закладів вищої освіти у всіх провінціях країни [169]. Це дає підстави стверджувати, що *підтримка державою міжнародної академічної мобільності учасників освітнього процесу* є ще одним чинником ефективної професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки КНР [109, с. 234]. Завдяки тому, що кафедра економіки досліджуваного закладу вищої освіти Цзясінський університет є одним з топових структурних підрозділів та візитною карткою

[152], що підтверджується високим рівнем підготовки студентів, потужним викладацьким складом, активною участю у програмах стажування викладачів та студентів, державних проєктах та ін., її додатково фінансує Міністерство фінансів країни. В інституті економіки Цзясінського університету існує дві програми для студентів спеціальності бізнес-економіка та міжнародна економіка – білінгвальна програма (заняття викладають англійською та китайською мовами) та монолінгвальна програма (заняття викладають тільки англійською мовою). Забезпечити якісну монолінгвальну підготовку студентів кафедри бізнес-економіки іноземною мовою китайським викладачам допомагають 5 іноземних кадрів з Південної Кореї та Вірменії, яких було запрошено до складу економічної кафедри в 2021 році.

Щороку для економічного інституту Цзясінського університету виділяється як мінімум 3–5 місць для студентів, що виїжджають навчатися за кордон, та 3–4 місця для викладачів, що виїжджають на закордонне стажування, за рахунок держави. Для студентів та викладачів також створено локальні бази стажувань за межами кампусу, завдяки яким вони можуть отримати реальні навички роботи в економічній сфері як на підприємствах, так і в міжнародних компаніях [109, с. 234].

Міністерство освіти КНР зазначає, що його відповідальністю є спрямування університетів на співпрацю з міжнародними та місцевими економічними організаціями. Дуже важливим кроком до підвищення якості освіти Міністерство вважає запрошення стейкхолдерів до університетів для передачі досвіду у вигляді проведення лекцій та семінарів [169]. Кожен університет країни намагається співпрацювати з якомога більшою кількістю міжнародних організацій, досвід яких допомагає студентам отримати більш якісну освіту. Тому *активне залучення стейкхолдерів до професійної підготовки економістів* є ще одним дуже важливим чинником, що впливає на практикоорієнтованість підготовки майбутніх бакалаврів з економіки. Враховуючи тісний зв'язок кафедри та інституту з економікою, досліджуваний

нами Цзясінський університет також надає особливе значення співробітництву з організаціями, компаніями та підприємствами КНР. Університет співпрацює як мінімум з 10 державними та приватними економічними компаніями місцевого та міжнародного рівня, в яких викладачі щороку проходять стажування впродовж 4–5 місяців на умовах повного робочого дня 5 днів на тиждень, одночасно маючи можливість викладати в університеті погодинно. На заняттях викладач, що проходить стажування, наводить приклади кейсів реальної роботи на існуючих підприємствах, що виводить метод case study на одну з лідируючих позицій серед методів викладання бізнес-економістам [109, с. 234].

Безсумнівним є той факт, що з розвитком економіки КНР та поглибленням економічних і культурних обмінів з країнами по всьому світу навички, пов'язані з міжнародним бізнесом, поступово стають звичайними діловими навичками, необхідними підприємствам та компаніям цієї країни. Новим співробітникам компаній в КНР необхідно поступово розвивати операційні навички та здібності в міжнародній торгівлі в реальній роботі в реальному часі, що часто означає більші бізнес-ризики та витрати часу, саме тому для ЗВО КНР бізнес-практика є важливою ланкою, що поєднує навчання бізнес-економістів за спеціальністю з реальним досвідом роботи у бізнесі. Через таку бізнес-практику студенти знайомляться зі специфічними операційними процедурами міжнародної бізнес-практики та можуть закріпити й поглибити на практиці знання теорій та методів, які вони засвоїли під час теоретичної підготовки.

Для того, щоб мотивувати студентів покращувати власні бізнес-навички, така практика для студентів організовується у вигляді конкурсів. Міністерство фінансів КНР та Департаменти освіти провінцій КНР виділяють кошти на проведення студентських економічних конкурсів. Університети КНР також дуже активно ведуть проєктну діяльність. Проєкти, в яких беруть участь викладачі та студенти на рівні провінції та держави, також фінансуються Міністерством освіти КНР та Міністерством фінансів КНР. З цього випливає,

що підтримка проєктної діяльності та її системна взаємодія з іншими видами професійної підготовки є впливовим чинником на якість економічної освіти майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки [109, с. 234–235].

Досліджуваний нами Цзясінський університет також дуже активно веде проєктну діяльність. Впродовж одного семестру на рівні університету та провінції викладачі економічних кафедр беруть участь персонально або командами як мінімум в 3–5 наукових або науково-дослідницьких економічних проєктах, які фінансуються Департаментом освіти провінції Чжецзян або місцевими підприємствами та компаніями, що співпрацюють з ЗВО. Конкурси для студентів спеціальностей бізнес-економіка та міжнародна економіка досліджуваного ЗВО проводяться онлайн декілька разів на рік на рівні університетів, провінцій та держави. Щодо конкурсів державного рівня, слід відзначити, що восени 2021 року студентська команда номер 2 кафедри бізнес-економіки Цзясінського університету, на базі якого проводиться дисертаційне дослідження, показала дуже високий рівень професіоналізму та отримала гран-прі (перше місце з відзнакою) [181] в державному економічному конкурсі для студентів ЗВО КНР «POCIB (Practice for Operational Competence in International Business)» [180]. Цей конкурс щорічно проводиться на платформі, яку було спільно запущено Китайським товариством міжнародної торгівлі, бізнес-виданням International Trade Magazine та Sega Software. POCIB зосереджений на студентах закладів вищої освіти, що спеціалізуються на бізнес-економіці, міжнародній економіці та суміжних спеціальностях та використовує імітаційні економічні онлайн-ігри (бізнес-симуляцію) як основний метод ознайомлення студентів з бізнес-економікою на міжнародному рівні. Платформа та конкурси, які проводяться на ній, мають на меті сформувати у студентів навички роботи на реальному підприємстві та дати їм можливість бізнес-практики для формування операційної компетентності в міжнародному бізнесі через інноваційні методи навчання [180].

До внутрішніх чинників, що впливають на якість освіти економістів в КНР, відносимо змістові, навчально-методичні та організаційні чинники, що проявляються безпосередньо у кожному закладі вищої освіти КНР, включаючи також досліджуваний нами Цзясінський університет [109, с. 235].

Цілі та результати підготовки економістів висвітлено в освітньо-професійних програмах університетів КНР. Такі програми використовують як основу розроблення планів усіх навчальних дисциплін, що викладаються в закладах вищої освіти (ЗВО) Китаю. Вони містять структуру змісту дисциплін, що викладаються у ЗВО, в них встановлено обсяг навчального матеріалу для засвоєння студентами, визначено засоби діагностики рівня якості освітньо-професійної підготовки фахівця.

Зміст підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки визначається на трьох рівнях: держави, провінції та університету. Підручники та інші наукові видання, які рекомендовано Міністерством освіти КНР для кожної спеціальності кожного закладу вищої освіти КНР, є основою навчання студентів. Всі вони містяться в достатній кількості екземплярів в бібліотеках закладів вищої освіти, а також студенти можуть самостійно придбати їх за власні кошти. На рівні провінцій установами, які беруть участь у формуванні змісту освіти, також визначається зміст підготовки економістів у закладах вищої освіти. Рекомендовані підручники та посібники, які містять матеріал, що стосується розвитку економіки в межах провінції та країни взагалі, в якій навчаються студенти, матеріали з баз даних case study для вивчення певних економічних дисциплін також є невід'ємною частиною процесу навчання за економічними спеціальностями, що дає підстави судити про те, що *зв'язок змісту підготовки зі сталим розвитком суспільства та економіки* є важливим чинником забезпечення якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки [109, с. 235].

Безпосередньо у закладі вищої освіти також формується зміст освіти для студентів-економістів. У викладачів кафедри економіки є певна академічна

свобода у написанні власних підручників та посібників з економічних дисциплін на основі власного досвіду стажування у міжнародних та китайських компаніях, взаємовідвідування лекцій та практичних занять інших викладачів, відвідування семінарів та відкритих лекцій стейкхолдерів, які співпрацюють з економічною кафедрою університету. Все це допомагає студентам у проходженні економічної практики на підприємствах та в компаніях місцевого та міжнародного рівня, поглибленні теоретичних знань за допомогою використання їх на практиці в роботі на реальному підприємстві чи в компанії. Зважаючи на те, що в процесі такого навчання мова і культура стають основними професійно-формуєчими факторами особистості, є підстава також акцентувати увагу на мовно-культурному компоненті змісту підготовки фахівця, який пропонує освітньо-професійна програма університетів у Китаї. Знання іноземної мови та зарубіжної культури є необхідними складовими змісту освіти майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки всіх ЗВО Китайської Народної Республіки. Враховуючи вищезазначене, стверджуємо, що *трирівневість формування змісту підготовки, що забезпечується спільною залученістю держави, провінції та ЗВО, а також забезпечення компетентнісно-орієнтованого змісту підготовки* є впливовими чинниками, що безпосередньо впливають на якість професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в КНР [109, с. 235].

Акцентуємо увагу на тому, що освітньо-професійні програми китайських університетів спрямовані на задоволення високого рівня вимог студентів до мовної підготовки (англійська мова), професійних знань і спеціалізованих навичок, які необхідні для всебічного розвитку в галузі міжнародної бізнес-економіки. Це дає змогу стверджувати, що *професіоналізація вивчення англійської мови як обов'язкового компоненту ОПП* є чинником, що впливає на якість професійної підготовки майбутніх бакалаврів [109, с. 235]. Прикладом цього є прагнення китайських ЗВО надати студентам розуміння англійської мови та культури, фінансових та юридичних операцій за кордоном, а з

глобальної точки зору – можливостей для навчання, практики спілкування у бізнес-середовищі, в тому числі англійською мовою, управління, певного духу інновацій та підприємництва [136]. Детальніше ми розглянемо зміст ОПП закладів вищої освіти КНР та порівняємо їх з ОПП закладів вищої освіти України в третьому розділі нашого дослідження.

Слід також проаналізувати чинники, пов'язані з **методами та технологіями навчання** бакалаврів з бізнес-економіки в університетах КНР. Ключовими технологіями, які використовуються в закладах вищої освіти КНР, включаючи також досліджуваний Цзясінський університет, є проблемно-орієнтоване навчання (problem-based learning, або PmBL) та проєктне навчання (project-based learning, що позначається аббревіатурою PtBL), які в майбутньому дозволять майбутнім бакалаврам оволодіти практичними аспектами своєї професії [109, с.236]. Проблемно-орієнтоване навчання (PmBL) – це підхід, орієнтований на студентів, за допомогою якого вони дізнаються про предмет, працюючи в групах, щоб розв'язати відкриту проблему. Ця проблема керує мотивацією та навчанням. Цей метод притаманний західній системі освіти, але КНР також погоджується з тим, що класична академічна схема «лекція-семінар-іспит» вже втратила свою актуальність та має певні недоліки, пов'язані з недостатнім рівнем формування конкурентоспроможності майбутніх фахівців-економістів на ринку праці [184]. Замість того, щоб викладати відповідний матеріал і потім запропонувати студентам застосувати знання для розв'язування проблем, проблема надається студентам з самого початку перед поясненням теорії. Завдання PmBL можуть бути короткими, а можуть бути довгостроковими і займати цілий семестр. PmBL часто орієнтований на групу, тому корисно виділити час на занятті, щоб підготувати студентів до роботи в групах і дозволити їм брати участь у своєму власному проєкті PBL. Саме тут варто зазначити проєктне навчання (project-based learning), що являє собою методологію навчання, яка заохочує студентів вчитися, застосовуючи знання та навички через цікавий досвід створення та участі у проєктах. PtBL також надає можливості для глибшого навчання в контексті та для

розвитку важливих навичок, пов'язаних з майбутньою економічною кар'єрою [202]. Метою обох технологій є виконання певного практико-орієнтованого завдання. У PmBL методи розв'язання проблеми визначаються студентами самостійно, де викладач надає проблему та дає студентам можливість у групах дійти до її вирішення, використовуючи будь-які засоби, але у PtBL у студентів є більш чітке формулювання задачі та методів і стратегій, які вони мають використати задля її виконання. Роль викладача закладу вищої освіти у процесі використання цих двох методів є різною: в PmBL викладач є помічником студентів у процесі виконання завдання, а в PtBL – ментором та фасилітатором прогресу, але дані особливості можуть дуже відрізнятися та по-різному трактуватися при використанні у викладанні різних дисциплін. Вдале поєднання цих двох взаємопов'язаних підходів надає студентам шанс замість пасивного сприйняття інформації розуміти її, мислити нетривіально, виявляти проактивність як здатність ініціювати події і брати за них відповідальність, самостійно працювати над матеріалом замість прослуховування його під час лекції, розраховувати свій час (розвиток навичок тайм-менеджменту), працювати у команді, вдало взаємодіяти з іншими, що є дуже важливим для їх майбутньої економічної кар'єри. Це дає нам можливість прослідкувати, що *впровадження продуктивних методів і технологій в навчальний процес* є важливим чинником, що впливає на якість професійної підготовки бакалаврів-економістів у КНР [109, с. 236].

Контроль та оцінювання якості підготовки бакалаврів має дуже велике значення для професійного зростання майбутніх бакалаврів у своїй професії та, як наслідок, – покращення стану економіки країни в цілому. Оцінювання та контроль якості педагогічної діяльності викладачів і підготовки студентів закладів вищої освіти в КНР є дуже жорстким. При університетах існують центри розвитку викладачів, організовані установами рівня провінції та підконтрольні Міністерству освіти, які відповідають за розвиток навичок викладання, мотивують викладачів застосовувати нові сучасні методики викладання, вміти контролювати аудиторію, знаходити підхід до студентів та

спрямовувати студентів до практичного застосування набутих теоретичних знань. Для викладачів всіх закладів вищої освіти КНР державою та провінцією також організовуються курси перепідготовки та підвищення кваліфікації, семінари, конференції, на яких вони можуть здійснити обмін досвідом та отримати нові знання з методик викладання. Експерти з великих міст КНР, які частіше за все є професорами та докторами наук ЗВО, здійснюють візити до ЗВО менших міст для обміну досвідом та прослуховування й оцінювання занять менш досвідчених викладачів. Вони також проводять гостьові лекції, семінари та вебінари для інших викладачів з метою підвищення якості їх викладання, тривалість яких зазвичай складає 2–3 години. Такі заходи в ЗВО КНР проводяться як мінімум раз на місяць по суботах та неділях, у позаурочний час, коли викладачі мають вільний час взяти у них участь. Це дає змогу стверджувати, що одним з вагомих чинників забезпечення якості підготовки економістів в КНР є *сприяння професійному розвитку науково-педагогічних працівників, які забезпечують підготовку бакалаврів з бізнес-економіки* [109, с. 236].

Департамент освіти провінції Чжецзян, у якому розташовано досліджуваний ЗВО Цзясінський університет, має безпосередню відповідальність за забезпечення оцінювання та контролю якості викладання у ЗВО. В обов'язки цього департаменту входить керування роботою викладачів по всій провінції; організація та запровадження професійної кваліфікації викладачів; організація та спрямування підготовки викладачів різних категорій і рівнів; участь у формуванні політики кадрової реформи щодо кадрового забезпечення та заробітної плати у ЗВО; організація та керування формуванням команди висококваліфікованих викладачів та оцінкою вчених звань професійних кадрів [132]. Реалізація даних директив відбувається на трьох рівнях:

1) рівень університету (залучення експертів до перевірки якості викладання у ЗВО шляхом гостьових візитів та прослуховування лекцій та практичних занять викладачів);

2) рівень факультету/інституту (залучення експертів та робітників Департаменту освіти до перевірки навчально-методичної документації на різних факультетах та інститутах);

3) рівень кафедри (взаємовідвідування та взаємооцінювання викладачів на кафедрах з метою покращення якості власного викладання та обміну досвідом, внутрішня перевірка якості проведення занять завідувачами кафедр раз на семестр) [109, с. 237].

На додаткову увагу заслуговує детальний розгляд перевірки якості навчання студентів. У кожному ЗВО країни, включаючи досліджуваний університет, існує департамент моніторингу занять за допомогою вбудованих у кожній аудиторії камер з розпізнанням звуку. Кожне заняття кожного викладача за необхідності можливо подивитися та послухати, а також оцінити поведінку та активність студентів на занятті. До внутрішнього департаменту моніторингу ЗВО раз на семестр також приєднуються експерти з великих міст, про яких велася мова вище, які також дистанційно за допомогою камер оцінюють якість роботи студентів в аудиторії на заняттях [109, с. 237].

Поточний контроль навчання студентів економічних спеціальностей проводиться за допомогою різних методів. Одним з основних методів контролю є проведення регулярних письмових та усних іспитів. Вони можуть включати тестування з теоретичних питань, розв'язування завдань, написання економічних есе та інше. Іспити зазвичай проводяться після закінчення кожного навчального модуля або семестру.

Крім письмових і усних іспитів, викладачі також використовують інші методи контролю. Наприклад, студенти можуть виконувати виробничу практику або проходити стажування, в ході яких їх робота оцінюється викладачем, а також стейкхолдерами, які відвідують аудиторні заняття економістів – представниками підприємств або організацій.

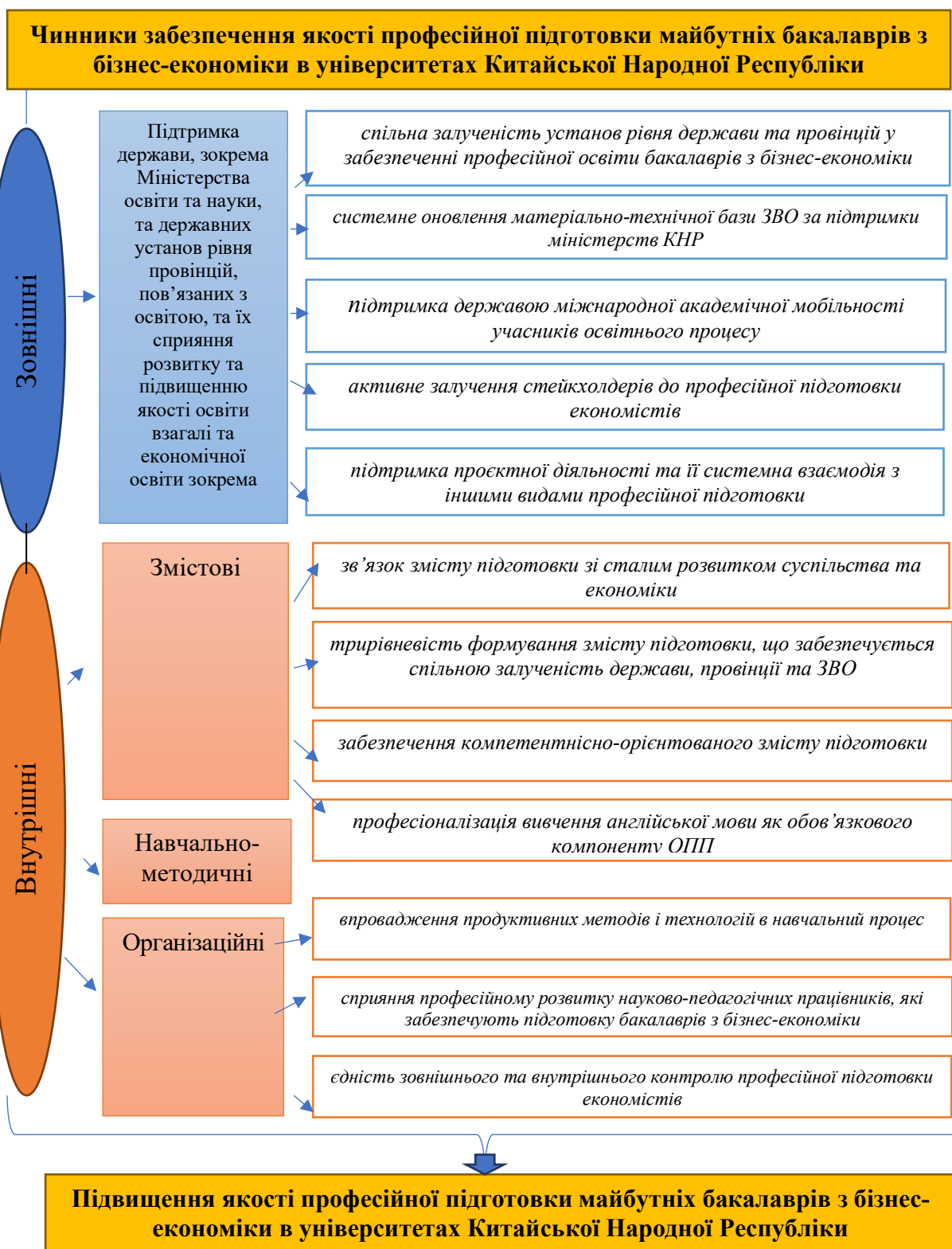

Рис. 2.1 Чинники забезпечення якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в ЗВО КНР

Джерело розроблено автором [109]

Також в КНР активно використовується система навчальних оцінок та академічних рейтингів, де студенти отримують бали за свою академічну успішність за кожним модулем з кожного предмету. Ці рейтингові показники також враховуються при визначенні перспективи отримання стипендій. Крім того, викладачі можуть проводити заняття, присвячені контролю знань, де студентам задають питання або надають завдання для перевірки розуміння матеріалу.

Дуже важливим етапом перевірки якості навчання студентів є підсумковий контроль – перевірка дипломної роботи бакалавра. Після завершення виконання дипломної роботи та її перевірки викладачем та іншими співробітниками кафедри (взаємоперевірка) кожен студент зобов'язаний завантажити файл з текстом роботи на міністерський веб-сайт, який перевіряє її на унікальність у два етапи – перевірка програмою відслідковування плагіату, а також співробітниками державних установ кожної провінції КНР, які відповідають за оцінювання якості виконання дипломних робіт. Тільки після цієї перевірки студент може вийти на передзахист, а потім – захист випускної роботи бакалавра та отримати диплом бакалавра за своєю спеціальністю. Отже, важливим чинником, що впливає на ефективність професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки КНР, також є *єдність зовнішнього та внутрішнього контролю якості професійної підготовки економістів в КНР* [109, с. 237].

Нами було здійснено глибинний аналіз досліджень щодо чинників забезпечення якості професійної підготовки та їх класифікацій, з яких найбільш ємною ми вважаємо розподіл чинників на внутрішні та зовнішні. Сформульовано та конкретизовано специфічні чинники, які впливають на якість підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки на основі досліджуваного закладу вищої освіти Цзясінський університет (Jiaxing University) [109, с. 237]. Визначені чинники представлено у вигляді схеми вище для їх узагальнення та обґрунтування (див. рис. 2.1).

2.3 Дослідження ефективності професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки

Підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців різних спеціальностей є ключовим питанням, що досліджується науковцями у педагогічній сфері різних країн світу. На ефективність професійної підготовки впливає багато факторів, включаючи зміну контингенту викладачів та студентів, зростання вимог до знань та умінь економічних працівників, їх обов'язків в межах економічної діяльності під впливом стрімкого розвитку технологій та інноваційних методів навчання.

У загальному розумінні ефективність являє собою співвідношення між використанням засобів і досягненням мети та виражає економічний принцип досягнення різних рівнів успіху за наявності різних засобів. При цьому оцінюється дієвість використання таких засобів для досягнення певної цілей, у тому числі освітніх [81, с. 118].

Поняття ефективності підготовки у педагогічній літературі часто ототожнюється з поняттям результативності. Як зазначає Т. Лукіна, різниця між цими поняттями у наступному: результативність (від англ. *effectiveness*) визначає те, що приносить позитивний результат, а ефективність (від англ. *efficiency*) – те, що забезпечує найбільший ефект, отже, її ефективність слід визначати як співвідношення між витратами на здійснення професійного навчання та результатами, яких було досягнуто як результат діяльності тих, кого навчають [45, с. 147; 89].

Великий вплив на ефективність професійного навчання має зміст навчання, який, як зазначають В. Луговий, І. Розпутенко та В. Понеділко, визначається «на основі вимог суспільства до кадрового забезпечення органів місцевого самоврядування, до засобів, форм і методів професійної діяльності на основі освітньо-професійних програм відповідних напрямів та включає широкий спектр фахової, економічної, правової, політологічної, управлінської,

соціально-гуманітарної, психолого-педагогічної підготовки тощо» [51]. Показником ефективності є застосування отриманих знань, умінь та навичок у професійній діяльності, тобто, формування у спеціалістів певного рівня компетентності.

З урахуванням вищезазначеного *ефективність професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки* розглядаємо як характеристику, що визначає співвідношення мети професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки та результатів цієї підготовки, що виражаються в рівнях сформованості професійних компетентностей майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки.

Номер	Інститут	Кількість	Процент
1	Бізнес-економіка	1063	28.24%
2	Машинобудування та електротехніка	376	9.99%
3	Математико-інформаційна інженерія	361	9.59%
4	Дизайн	315	8.37%
5	Китайська мова та література	298	7.92%
6	Медицина	271	7.20%
7	Архітектура та техніка	265	7.04%
8	Біологічна та хімічна інженерія	249	6.62%
9	Матеріалознавство та текстильна інженерія	220	5.84%
10	Іноземні мови	210	5.58%
11	Педагогіка	136	3.61%

Рис. 2.2 Розподіл випускників бакалаврату 2020 року за інститутами [213]

Необхідною умовою визначення ефективності професійної підготовки як співвідношення її мети і результату є визначення та обґрунтування рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки.

Основними джерелами інформації про сформованість професійної компетентності майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки закладів професійної та вищої освіти КНР в нашому дослідженні стали звіт про спроможність фахівців-економістів на ринку праці, проведення глибинних інтерв'ю з викладачами спеціальності «Бізнес-економіка» Цзясінського університету та анкетування студентів ОКР «Бакалавр» Цзясінського університету, в якому було проведено дисертаційне дослідження.

Щорічно університет випускає звіт про спроможність випускників на ринку праці. Звіт складається з трьох розділів: характеристика основної ситуації з працевлаштуванням випускників, заходи щодо зайнятості та підприємницької діяльності, аналіз якості зайнятості випускників. За деякими критеріями розглядається весь контингент бакалаврів, а за деякими – контингент за спеціальностями. За допомогою найсвіжішого звіту за 2020 рік, який вийшов у 2021 році, а також глибинних інтерв'ю з деканом про попередню інформацію щодо спроможності бакалаврів-економістів на ринку праці за 2021 рік нам вдалося отримати деякі кількісні дані та проаналізувати показники працевлаштування бакалаврів з бізнес-економіки.

Загалом у 2020 році з університету випустилося 3764 бакалаври за різними спеціальностями, з яких найбільшу кількість представляють бізнес-економісти – 1063 бакалаври, що складає 28,24 відсотків від загального випуску [213, с. 4–5].

Випускники бакалаврату 2020 року розподілені за 11 інститутами, з яких загальні показники працевлаштування інституту дизайну (97,46 %), матеріалознавства та текстильної інженерії (95,00 %) та бізнес-економіки (92,29 %) входять до трійки лідерів [213, с. 8].

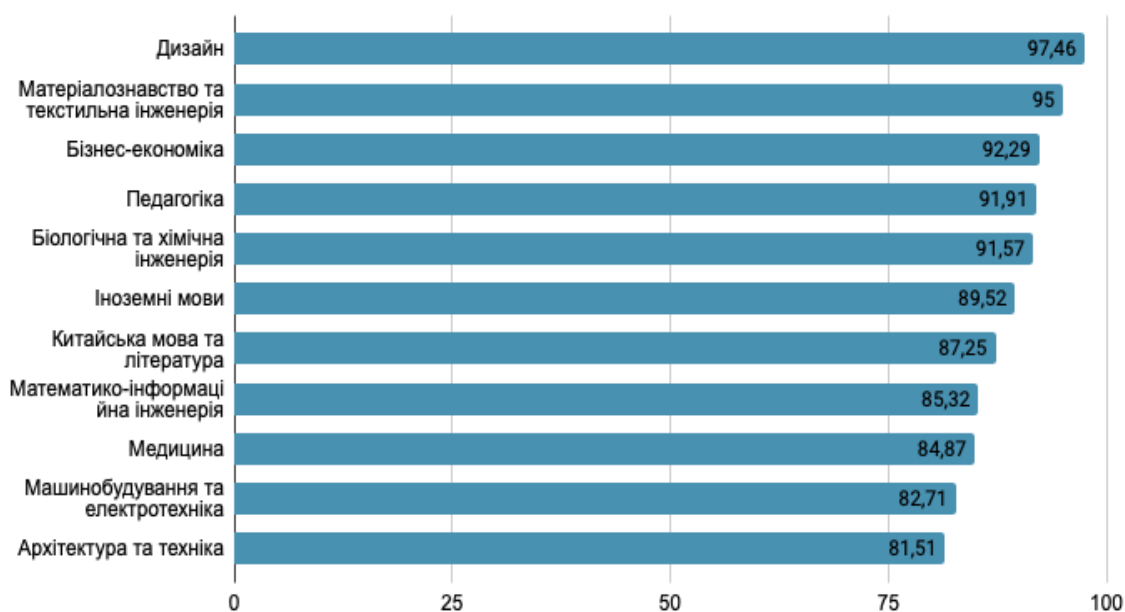

Рис. 2.3 Загальні показники працевлаштування випускників бакалаврату 2020 року за інститутами [213]

Основними галузевими напрямками випускників бакалаврату Цзясінського університету є «Виробництво» (14,31 %), «Індустрія передачі інформації, програмного забезпечення та інформаційних технологій» (13,80 %) (табл. 2.2) [213, с. 14].

Таблиця 2.2

Розподіл випускників бакалаврату за галузевими напрямками [213]

Галузеві напрями	Процент
Виробництво	14,31 %
Індустрія передачі інформації, програмного забезпечення та інформаційних технологій	13,80 %
Освіта	11,87 %
Послуги для резидентів, ремонт та інші послуги	8,48 %
Оптова і роздрібна торгівля	8,01 %
Лізинг та бізнес-послуги	7,35 %
Фінанси	6,66 %
Науково-дослідна галузь та технічне обслуговування	6,55 %
Охорона здоров'я та соціальна робота	6,44 %
Будівельна промисловість	6,26 %

Інформацію щодо загального розподілу студентів за професійними напрямками та місцем роботи, а також спроможністю фахівців на ринку праці за різними спеціальностями розміщено у [213, с. 8–10], однак детальна інформація щодо працевлаштування випускників кожного інституту міститься на кафедрах та не розголошується через те, що містить персональні дані студентів. З глибинного інтерв'ю з деканом економічного інституту було отримано інформацію про те, що у 2021 році процент працевлаштування бізнес-економістів підвищився у порівнянні з 2020 р. (92,29 %) та склав 97 %. 10 % випускників бакалаврату з бізнес-економіки у 2021 р. обрали продовжувати навчання та вступили до магістратури за тією самою спеціальністю, а всі інші випускники (90 %) почали процес працевлаштування. 75% випускників кафедри бізнес-економіки в 2021 році обрали роботу в міжнародних компаніях, пов'язаних з е-комерцією, імпортом та експортом товарів та послуг; ще 12,5 % бакалаврів з бізнес-економіки обрали роботу в банках державної та приватної форми власності; останні 12,5 % випускників обрали шлях підготовки та складання комплексного державного іспиту на отримання можливості розпочати кар'єру офісного співробітника у державних організаціях. Іспит складається з трьох частин – письмова частина, метою якої є перевірка теоретичної підготовки бакалавра з бізнес-економіки, усна частина, метою якої є перевірка м'яких навичок фахівця, та усне інтерв'ю на певну посаду за умови, що майбутній робітник успішно склав перші дві частини іспиту. Навіть успішне складання перших двох частин іспиту та уміння справити гарне враження на усному інтерв'ю на посаду не дає гарантію отримання місця роботи у державних організаціях. Саме тому через те, що цей комплексний іспит є дуже складним та конкуренція за місце роботи є дуже жорсткою, його обирає невеликий відсоток випускників-економістів.

Дослідження роботи економічного інституту досліджуваного ЗВО та кафедри бізнес-економіки зокрема проводилося у вересні-листопаді 2021 року після того, як було опубліковано звіт про процентне співвідношення та

напрямки працевлаштування випускників економічних кафедр за 2020 рік та отримано нову інформацію про працевлаштування випускників-економістів у 2021–2022 році. Із керівництвом та викладацьким складом кафедри бізнес-економіки Цзясінського університету, м. Цзясін, КНР [153] було проведено інтерв'ювання. В інтерв'ю взяли участь 10 викладачів спеціальності «Бізнес-економіка» Інституту економіки Цзясінського університету, двоє з них є деканом економічного інституту та завідувачим кафедрою бізнес-економіки, які також викладають студентам-економістам.

Для проведення аналізу ефективності економічної освіти було використано метод глибинного інтерв'ю. Глибинне інтерв'ю визначають як неструктуроване, пряме, особисте інтерв'ю, яке проводить висококваліфікований інтерв'юер з кожним респондентом із метою отримання детальних відповідей на поставлені запитання і визначення основних переконань респондента щодо обговорюваної проблеми. Повний список запитань із варіантами відповідей та відкритих дискусійних запитань двох гайдів з проведення глибинних інтерв'ю для керівництва економічного інституту та викладачів кафедри бізнес-економіки розміщено в Додатках Д та Е даної дисертаційної роботи.

Глибинні інтерв'ю з керівництвом інституту економіки та викладачами кафедри бізнес-економіки Цзясінського університету було спрямоване на визначення чинників, що впливають на ефективність професійної освіти майбутніх бізнес-економістів, а також аналіз спроможності таких фахівців на ринку праці. В ході проведення глибинних інтерв'ю декану економічного інституту та завідувачому кафедрою бізнес-економіки було запропоновано 15, а викладачам – 10 запитань щодо загальної оцінки рівня організації та забезпечення якості навчання економістів у їхньому закладі освіти, виокремлення внутрішніх та зовнішніх чинників, що впливають на забезпечення якості, аналізу освітньо-професійних програм на предмет змісту навчання, визначення доцільності використання методик та технологій,

виокремлення найефективніших, на їхню думку, методів засвоєння навчального матеріалу під час навчання, реалізації контролю та оцінювання знань та вмінь студентів, оцінки рівня власного викладання, а також аналізу спроможності випускників на ринку праці.

Гайд з проведення глибинних інтерв'ю для керівництва та викладацького складу кафедри бізнес-економіки економічного інституту містить запитання з 4–5 варіантами відповідей, а також відкриті запитання, які потребують детальної дискусії та надання коментарів від кожного учасника інтерв'ювання (див. Додатки Д, Е). Інтерв'ю з кожним учасником було проведено упродовж 1,5 годин. Інформацію з відповідей керівництва та викладачів на відкриті запитання щодо чинників, які впливають на ефективність економічної освіти у досліджуваному закладі вищої освіти, розміщено в пункті 2 другого розділу нашого дослідження.

Проаналізуємо кількісні показники за запитаннями з вибором однієї та декількох варіантів відповідей із глибинних інтерв'ю з керівництвом та викладачами спеціальності «Бізнес-економіка» досліджуваного Цзясінського університету.

5 запитань зі списку мають 4–5 варіантів відповідей, за кожним з яких викладачі та керівництво надали свій коментар. За 4 запитаннями учасники глибинних інтерв'ю мали обрати одну відповідь, яка найближче відповідає їхнім переконанням, а за одним із запитань – 2–3 варіанти відповідей. Розглянемо, як розподілилися відповіді за кожних з них.

Таблиця 2.3

Оцінювання рівня організації та забезпечення якості навчання економістів у Цзясінському університеті

Якою є Ваша загальна оцінки рівня організації та забезпечення якості навчання економістів у Вашому закладі освіти?	
А. Дуже висока	8
Б. Висока	2
В Середня	0
Г. Задовільна	0
Д. Погана	0

Таблиця 2.3 ілюструє оцінювання рівня організації та забезпечення якості навчання економістів у Цзясінському університеті науково-педагогічним складом кафедри економіки. Вісім з десяти учасників інтерв'ю відзначили рівень організації та забезпечення якості навчання як «дуже високий», двоє учасників визначили цей рівень як «високий».

За наступним запитанням щодо реалізації контролю та оцінювання знань та вмінь студентів кожен з викладачів обрав 2–3 варіанти відповідей. Біля кожного з варіантів відповідей надана кількість викладачів, які обрали цей варіант (див. табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Оцінювання ефективності видів реалізації контролю та оцінювання знань та вмінь студентів у Цзясінському університеті

Який вид реалізації контролю та оцінювання знань та вмінь студентів Ви вважаєте найбільш ефективним?	
А. Проблемно-орієнтовані завдання	10
Б. Тести з декількома варіантами відповідей	2
В. Проєкти	10
Г. Завдання з case study	8
Д. Інший варіант	0

Усі 10 учасників глибинного інтерв'ю надають перевагу проблемно-та проєктно-орієнтованим завданням як найефективнішим видам реалізації контролю та оцінювання знань та вмінь студентів. Ще вісім учасників, що складає переважну більшість опитаних, вважають доцільним використання завдань з case study як вид контролю, і два викладачі зауважили, що використання традиційних видів контролю як тести з декількома варіантами відповідей, складені якісно та правильно, є безсумнівно ефективним та традиційним видом перевірки теоретичних знань їхніх студентів-економістів. Інші варіанти реалізації контролю та оцінювання знань та вмінь студентів-економістів не були запропоновані як найефективніші.

Розглянемо, як розподілилися відповіді респондентів щодо оцінювання власного рівня цифрової грамотності та володіння сучасними методиками викладання під час проведення занять бакалаврам з бізнес-економіки (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Оцінювання викладачами Цзясінського університету власного рівня цифрової грамотності та володіння сучасними методиками викладання як чинниками забезпечення якості освіти студентів

Як ви оцінюєте власний рівень цифрової грамотності під час викладання як один з чинників забезпечення якості освіти студентів?	
А. Дуже високий	6
Б. Високий	3
В. Середній	1
Г. Задовільний	0
Д. Низький	0
Як ви оцінюєте власний рівень володіння сучасними методиками викладання як один з чинників забезпечення якості освіти студентів?	
А. Дуже високий	3
Б. Високий	7
В. Середній	0
Г. Задовільний	0
Д. Низький	0

Власну цифрову грамотність під час викладання як один з чинників забезпечення якості освіти студентів переважна більшість респондентів оцінили як «дуже високий» або «високий», на середньому рівні її оцінює тільки один викладач.

Третина керівного складу та викладачів вважають свій рівень володіння сучасними методиками викладання «дуже високим», а переважна більшість респондентів визначили свій рівень як «високий». Викладачі зазначили, що з курсами підвищення кваліфікації, стажуванням для викладачів в компаніях та досить регулярним залученням стейкхолдерів до проведення лекцій та практичних

занять, що включають практичні заняття з використанням цифрової техніки та різноманітного програмного забезпечення, не залишають жодних шансів не оволодіти цифровими навичками та новими сучасними методиками викладання.

Останнє запитання для вибору одного варіанту відповіді було пов'язане з визначенням керівництвом економічного інституту та викладачами кафедри бізнес-економіки рівня спроможності випускників економічних спеціальностей на ринку праці провінції та країни в цілому. Дані розподілилися наступним чином (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Оцінювання керівництвом економічного інституту та викладачами кафедри бізнес-економіки Цзясінського університету спроможності випускників економічних спеціальностей на ринку праці провінції та країни в цілому

Як Ви оцінюєте спроможність випускників економічних спеціальностей на ринку праці провінції та країни в цілому?	
А. Повністю підготовлені до економічної діяльності	5
Б. Дуже добре підготовлені до економічної діяльності	3
В. Добре підготовлені до економічної діяльності	2
Г. Недостатньо підготовлені до економічної діяльності	0

Переважна більшість респондентів вважають, що студенти-економісти, які отримали ОКР «Бакалавр» в економічному інституті Цзясінського університету, повністю або дуже добре підготовлені до економічної діяльності. Половина з них вважають, що бакалаври повністю підготовлені до роботи в компаніях та на підприємствах, пов'язаних з економікою, та можуть відмінно справитись з практичною складовою своєї роботи. Ще одна третина респондентів відзначили, що студенти дуже добре підготовлені до економічної діяльності. Тільки двоє викладачів визначали рівень підготовки бакалаврів до реальної економічної діяльності як «добрий» та жоден з респондентів не вважає, що випускники-бакалаври недостатньо підготовлені до економічної діяльності.

У Китаї одним із важливих показників ефективності професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки є *мобільність реагування на зміни*. В цій країні дистанційне навчання вже багато років вдало комбінують із традиційним, але зараз, коли епідеміологічна ситуація в світі не залишає шансів використовувати лише засади традиційного навчання, вивчення ефективності використання онлайн-платформ, методів навчання в умовах форс-мажору, а також апробація нових форм взаємодії викладачів та студентів в освітніх цілях постали на перший план національної політики розвитку та реформування дистанційної освіти. Однак, на самому початку впровадження дистанційного навчання в умовах форс-мажору викладачі китайських університетів відзначали, що створити атмосферу плідного онлайн-навчання досить непросто, а ефективність такого навчання неможливо гарантувати. Деякі методи взаємодії між студентами та викладачами недостатньо відпрацьовано у дистанційній формі, під час навчального процесу мережа чи платформа, яку використовують для проведення занять, може бути перевантажена та працювати з затримками, що впливає на навчальний ефект. Саме тому почала вестись робота щодо вдосконалення освітнього контенту та якості дистанційного викладання, яку мають гарантувати заклади вищої освіти Китаю.

Стрімкий розвиток інформаційних технологій зумовлює модернізацію освіти у різних країнах світу. Дистанційне навчання вже набуло широкого поширення, і з кожним роком його популярність стрімко зростає. Наприклад, у США, Канаді та Великій Британії як альтернативу традиційному навчанню створено віртуальні університети, де кожен студент може отримати освіту за основними дистанційними курсами на базі будь якого університету. Європейська освітня політика враховує сьогодні ініціативу «Цифровий порядок денний для Європи» [130] та європейську стратегію економічного розвитку «Європа 2020: стратегія розумного, сталого і всеосяжного зростання» [137], в яких зроблено акцент на важливості використання переваг інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому секторі та за межами національних кордонів.

Нами було встановлено, що в посттоталітарних країнах Східної Європи у системі підготовки фахівців із застосуванням дистанційного навчання існує низка протиріч: між потребою у студентоцентрованому підході і недостатнім забезпеченням індивідуальних освітніх траєкторій студентів; між вимогами щодо формування компетентностей випускників та недосконалістю інформаційно-освітнього середовища університетів; між розвитком технологій дистанційного навчання та неготовністю викладачів до їх застосування. Актуальною проблемою підготовки фахівців з вищою освітою в країнах Східної Європи є використання сучасних досягнень науки і техніки, ідей інтеграції освіти і виробництва, пошуку інноваційних педагогічних технологій. Впровадження прогресивного зарубіжного досвіду в університетах цих країн сприяє розвитку вищої освіти та забезпеченню її якості [194, с. 177].

Наразі дистанційна організація освітнього процесу в східній Європі є досі локальною та доступною не для всіх. Існує потреба в осучасненні та підвищенні кваліфікації науково-педагогічних кадрів до цифровізації навчання. Пошук та апробація ефективних форм взаємодії між студентами та викладачами, а також програмного забезпечення (мобільні застосунки та комп'ютерні програми) для ефективної організації онлайн навчання є дуже важливими для запровадження дистанційної освіти [155].

Для вирішення таких складних завдань на етапі реформування дистанційної освіти країн Східної Європи доцільно аналізувати, вивчати та використовувати прогресивний досвід інших країн у сфері ефективної організації дистанційного навчання, зокрема Китаю. Завдяки китайській політиці реформ та відкритості, упродовж останніх 40 років Китай створив справжнє економічне диво, перетворившись з бідної країни із застарілою інфраструктурою на флагмана світової економіки. За останні десятиліття університети Китаю увійшли в топи міжнародних рейтингів, а наукові дослідження стали важливою частиною виробничого процесу. Не дивно, що велика увага держави приділяється саме економічній освіті, основною метою якої є підготувати

професійних фахівців в сфері міжнародної економіки та бізнесу для забезпечення подальшого зростання ВВП, рівня життя населення та економічного зростання. Однак, глобальна епідеміологічна ситуація у світі, що виникла на початку 2020 року, зумовлює особливу актуальність пошуку нових форм, засобів та методів навчання студентів закладів вищої освіти взагалі та економістів зокрема, які можна було б використовувати упродовж навчального року без втрати ефективності викладання та засвоєння навчального матеріалу. Саме тому особливо актуальним стає глобальний розвиток та реформування дистанційної економічної освіти.

У 50-х роках ХХ сторіччя, коли Китай був ще настільки розвинутою країною, уряд почав шукати перші шляхи підвищення доступу до широких можливостей освіти. В той час технології телебачення ще не були доступними широкому колу користувачів, а перші теле-університети в Пекіні, Шанхаї та Шеньяні, які пропонували курси з природничих, інженерних та гуманітарних наук, стали справжнім проривом в освіті дорослих [140].

Сьогоднішній Китай, який розглядається як одна з найперспективніших країн в світі, займає провідне місце як в сфері культури і освіти, так і на світовому ринку. Досягнення китайської економіки були б неможливі без правильно організованої освітньої системи в країні, а з розвитком економіки виникає потреба у висококваліфікованих фахівцях. Тому китайський уряд докладає величезних зусиль для просування економічної освіти, інвестує в освіту величезні матеріальні кошти, і сьогоднішній рівень системи освіти в Китаї відповідає найвищим світовим стандартам [108, с. 110].

Китайський дослідник Liu Meng вважає, що реформа, яка стосується саме вищої освіти, є важливим поштовхом до підвищення рівня соціального розвитку Китаю [163]. Але такий розвиток вищої освіти був би неможливим без цифровізації економіки, елементи якої все більше проникають у повсякденне життя громадян. Ще з початку введення в Китаї політики реформ і відкритості в 1978 році відзначають величезне зростання у сфері інформаційних і

комунікаційних технологій країни. На думку Peng Bingzhan, з появою технологій великих масивів даних «біг дата» викладачам стає все складніше викликати інтерес студентів до навчання за традиційними методиками та повністю задовольнити їх потреби у самовдосконаленні [175]. Також, починаючи з розвитку мікроелектроніки і появи ЕОМ у 1980-і роки, Мережі Інтернет в 1990-і, в 2000-х рр. з'являється робототехніка, штучний інтелект, технологія «блокчейн», а в останні роки спостерігається ще більш активне зростання цифровізації економіки, переважно в таких сферах, як електронна торгівля, фінансові технології, сфера виробництва, а також освіта [108, с. 110].

Згідно даних доповіді Китайської академії інформаційних і комунікаційних технологій (CAICT) при Міністерстві промисловості та інформаційних технологій КНР, обсяг цифрової економіки Китаю в січні – червні 2018 року вже досяг 16 трлн юанів (2,32 трлн дол. США), що еквівалентно 38,2 % ВВП країни (в 2017 р. – 32,9 %) [84].

На сьогоднішній день Китай ще не займає лідируючі позиції за показниками цифровізації, але індекс цифрової адаптації Світового Банку вже ставить Китай на 50-е місце серед 131 країни світу, а індекс цифровізації Світового економічного форуму виводить Китай на 59-е місце зі 139 країн. Це свідчить про впевнену позицію Китаю серед країн-інноваційних лідерів, яка підтверджується також амбітними цілями уряду щодо досягнення частки цифрової економіки 50 % в структурі ВВП до 2030 року [128]. Разом із трансляванням ініціативи «Один пояс – один шлях» лідер Китаю використовує міжнародні майданчики для позначення зростаючої ролі цифрових технологій в економіці країни. Отже, процеси цифровізації та технологічного розвитку Китаю пов'язані з процесами глобальної торгівлі, що є принципово важливим для експортно-орієнтованої економіки країни [108, с. 110–111].

Розвиток цифрової економіки в Китаї неможливий без впровадження сучасних інформаційних технологій (ІТ) в освіту взагалі та економічну освіту зокрема. На думку китайських дослідників Chen Qiang та Fan Yi, поширення

Інтернету, модернізація інфраструктури та підвищення технологічності освітнього процесу забезпечують підвищення якості реалізації освітніх програм та освоєння актуальних знань, умінь і нових цифрових навичок студентів [126]. Такі навички, необхідні для сучасного життя в цифровому суспільстві, сприяють розширенню творчості, розвитку критичного мислення студентів. Саме тому сучасні студенти по достоїнству оцінили усі переваги Інтернету, що становить собою не тільки технологію, але і нове середовище, що дозволяє ним незалежно від положення у часі та просторі отримувати необхідну інформацію, забезпечуючи індивідуалізацію навчання в умовах мережевої взаємодії поза традиційною системою освіти у вищій школі та інших загальноприйнятих форм навчання.

Цифровізація китайської вищої освіти взагалі та вищої економічної освіти зокрема передбачає реалізацію комплексу заходів, розроблених з урахуванням глобальних трендів цифровізації, аналізу стану і перспектив освіти в сучасній школі, а також пріоритетних напрямків державного проєкту «Кадри для цифрової економіки» програми «Цифрова економіка Китаю» [84]. Розглянемо ці заходи детальніше [108]:

- розробка і впровадження нового цифрового освітнього контенту, цифрових навчально-методичних комплексів (програм, матеріалів, інструментів оцінки сформованості ключових компетенцій);
- гейміфікація освітнього процесу, розробка та активне впровадження навчальних ігор і цифрових симуляторів (тренажерів, віртуальних лабораторій) на основі сучасних технологій візуалізації і рішень доповненої реальності. В'єтнамські та австралійські дослідники зазначають, що студенти недостатньо розуміють переваги ігрового дизайну занять та ще не звикли до навчальних ігор як методу. Вони вважають, що в гейміфікацію навчання як процес потрібно постійно вносити корективи задля подолання потенційних проблем [172]. Китайські дослідники Fan Wang, Yanli Wang, Xia Hu також згодні з необхідністю розвивати ігрові методи навчання студентів. Вони запропонували

та апробували ігрову модель дизайну освітньо-професійних програм для професійної підготовки студентів коледжів та переконують у тому, що такі методи допомагають підвищити рівень активності, мотивації та залученості студентів в аудиторну роботу [139];

- розвиток дистанційної освіти, розширення спектра MOOC – масових відкритих онлайн курсів – кращих педагогів із різних загальноосвітніх предметів і напрямів додаткової освіти, на важливості яких наголошує Xiong Qianli. Китайська дослідниця вважає, що викладання на основі курсів MOOC може вдало комбінуватися з традиційними формами навчання [206];

- розвиток мобільних додатків в освіті, які Міністерство освіти Китайської Народної Республіки рекомендує обов'язково реєструвати у національному державному реєстрі, який має назву «Національна система цифрових освітніх ресурсів» [170]. Мобільні додатки для використання в освітніх цілях повинні мати стандартизовану систему управління даними, що мають постійно оновлюватися в національному державному реєстрі та моніторитися управлінням освіти на предмет доцільності, сучасності, ефективності [114]. На думку китайських дослідників Zou Bin та Li Jiaying, а також колективу дослідників Yang Bowen, Zhou Shijun та Ju Weijie мобільні додатки є особливо ефективними для вивчення іноземних мов, а також дозволяють оперативно обмінюватися інформацією та забезпечувати впровадження нових методів інтеракції між викладачами та студентами в освітньому процесі [211; 120];

- підготовка сучасного педагога цифрового майбутнього, який повинен вміти не тільки ефективно використовувати наявні ІТ, користуватися редакторами, засобами обробки інформації та програмами для створення електронних презентацій, а й освоювати нові технології, приділяти особливе значення самовдосконаленню і розвитку власної цифрової грамотності та необхідних цифрових навичок. Китайські дослідники Ma Wenjing, Lin Fengxun та Lin Jinchao вважають, що особливо важливою у такій підготовці є розробка

моделі компетентностей відмінного викладача, складниками якої є особистісні та професійні вміння та навички [166].

За оцінками експертів, саме такі заходи дозволятимуть Китаю висувати більш високі вимоги до взаємодії «викладач-студент», ефективно реалізовувати змішане та повністю дистанційне навчання студентів на високому рівні без втрати ефективності, а також мотивувати студентів до активного залучення у процес отримання знань.

Відповідно до мети дослідження, для проведення експерименту було поставлені такі завдання: розробити анкету для студентів (див. Додаток Ж), провести опитування серед цільової аудиторії, визначити чинники, що визначають ефективність економічної освіти в Китаї. Однак, глобальна епідеміологічна ситуація у світі, що виникла на початку 2020 року, зумовлює особливу актуальність пошуку нових форм, засобів та методів навчання студентів закладів вищої освіти взагалі та економістів зокрема, які можна було б використовувати упродовж навчального року без втрати ефективності викладання та засвоєння навчального матеріалу. Саме тому особливо актуальним стає глобальний розвиток та реформування дистанційної економічної освіти.

Дослідження навчання студентів в закладах вищої освіти в Китаї під час особливої епідеміологічної ситуації проводилося з лютого 2020 по червень 2020 року. Із студентами кафедри бізнес-економіки Цзясінського університету, м. Цзясін, КНР [153], було проведено анонімне анкетування. В анкетуванні взяли участь 498 студентів I–IV курсів спеціальності «Бізнес-економіка» Інституту економіки Цзясінського університету.

Опитування студентів було спрямоване на визначення потреб майбутніх бізнес-економістів в дистанційному навчанні, визначення його проблем та тенденцій розвитку. У ході опитування студентам було запропоновано 15 запитань щодо загальної оцінки рівня організації дистанційного навчання в їхньому закладі освіти, визначення доцільності використання різних освітніх платформ, а також форм інтеракції з викладачами та одногрупниками в навчальному процесі, оцінки

рівня власної цифрової грамотності, а також цифрової грамотності своїх викладачів, виокремлення найефективніших, на їхню думку, форм, методів засвоєння навчального матеріалу під час дистанційного навчання.

Проаналізуємо емпіричні дані, які було отримано в результаті опитування. Перше загальне питання передбачало визначення однієї чи декількох онлайн-платформ, які було застосовано для дистанційного навчання [194]. Найпопулярніші платформи для організації та проведення дистанційного навчання студентів спеціальності «Бізнес-економіка» Цзясінського університету надано у табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Використання Онлайн-платформ для дистанційного навчання студентів спеціальності «Бізнес-економіка» Цзясінського університету

Джерело розроблено автором [194, с. 182]

Запитання	Варіанти відповідей	Процентне співвідношення	
Яку онлайн-платформу Ви використовуєте для дистанційного навчання? (оберіть декілька варіантів відповідей)	Університетська платформа SPOC	7,34 %	37
	MOOC китайських університетів	73,75 %	367
	Superstar Online (мобільний додаток)	16,3 %	81
	School Online	4,25 %	21
	Wisdom Tree	78,82 %	393
	Rain Class	35,99 %	179
	Superstar Online	89,07 %	444
	WeChat	35,65 %	178
	Tencent Classroom	43,9 %	219
	QQ	78,28 %	390
	Інші	35,96 %	179

Відповіді респондентів щодо платформ, які вони вважають найбільш ефективними для дистанційного навчання, розподілилися наступним чином (див. рис. 2.4).

Конкретні запитання щодо якості дистанційного навчання було згруповано в 3 блоки. Перший блок «Аналіз ефективності використання онлайн-платформ та цифрової грамотності» містить 4 запитання з 4–5

варіантами відповідей. Студенти мали обрати одну відповідь, яка найближче відповідає їхнім переконанням.

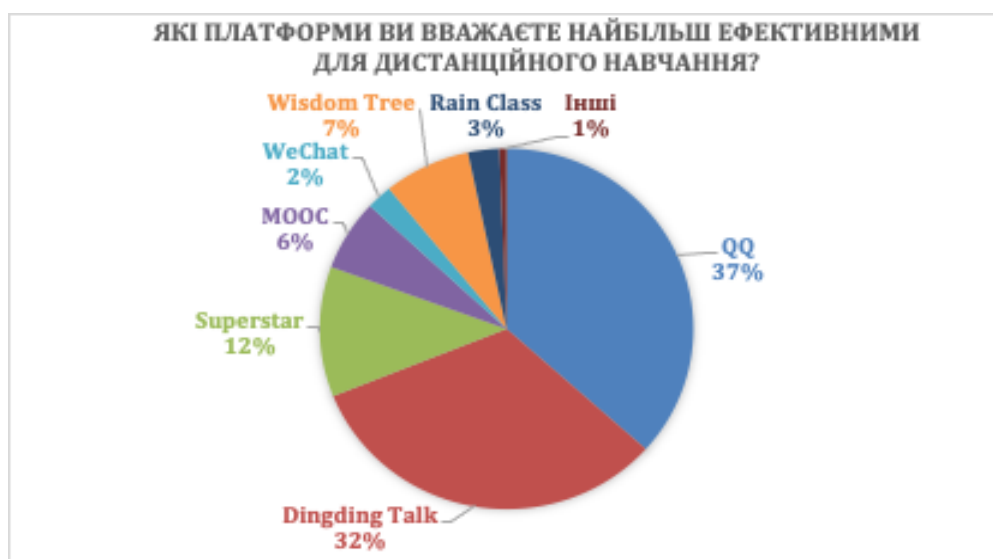

Рис. 2.4 Оцінювання ефективності онлайн-платформ для дистанційного навчання студентами спеціальності «Бізнес-економіка» Цзясінського університету

Джерело розроблено автором [194, с. 183]

63,5 % студентів вважають, що платформа, яку було обрано для використання в дистанційному навчанні, працює «ідеально» або «дуже добре». Власну цифрову грамотність щодо володіння онлайн-платформами 66,3 % студентів оцінили як «експерт» або «просунутий користувач», а цифрову грамотність викладачів на такому самому рівні оцінюють 72,46 % студентів.

Якщо обирати серед найефективніших методів інтеракції між викладачами та студентами, 38,54 % студентів надають перевагу проведенню заняття у форматі відео-конференції онлайн із використанням презентаційних матеріалів, підготовлених за допомогою програмного забезпечення Microsoft Power Point (PPT), а 34,78 % вважають, що попередній запис відео з екрану за допомогою технології скринкастингу, в якому міститься відео-лекція викладача із супроводженням презентації PPT з дисципліни із використанням наочних матеріалів, також є ефективним.

Всі відповіді на запитання першого блоку та процентне співвідношення відповідей респондентів надано у табл. 2.8.

Таблиця 2.8

Дані опитування студентів спеціальності «Бізнес-економіка» Цзясінського університету за першим блоком запитань «Аналіз ефективності використання онлайн-платформ та цифрової грамотності»

Джерело розроблено автором [194, с. 184]

Як ви оцінюєте те, як працює платформа для дистанційного навчання, яку Ви використовуєте?		
Ідеально	49	9,89 %
Дуже добре	267	53,61 %
Добре	153	30,79 %
Погано	29	5,7 %
Як ви оцінюєте свій рівень володіння платформою для дистанційного навчання, яку Ви використовуєте?		
Експерт	61	12,21 %
Просунутий користувач	269	54,09 %
Впевнений користувач	149	29,86 %
Новачок	19	3,84 %
Як ви оцінюєте рівень викладача щодо володіння платформою для дистанційного навчання?		
Експерт	63	12,7 %
Просунутий користувач	298	59,76 %
Впевнений користувач	128	25,68 %
Новачок	9	1,86 %
Який метод інтеракції з викладачем під час дистанційного заняття працює краще, на Вашу думку?		
Попередньо завантажений РРТ+аудіо-запис заняття	46	9,17 %
Попередньо завантажений РРТ+відео-запис заняття	173	34,78 %
РРТ+аудіо-конференція онлайн	75	15,14 %
РРТ+відео-конференція онлайн	192	38,54 %
Інші	12	2,37 %

Другий блок «Аналіз контенту (змісту) дистанційних занять» містить 5 запитань з 4–5 варіантами відповідей. Студенти мали обрати одну відповідь, яка найближче відповідає їхнім переконанням.

95,33 % студентів відзначили, що вони переглядають та вивчають матеріали, надані викладачем на онлайн-платформі, перед дистанційними заняттями. 82,03 % студентів цілком або дуже добре розуміють цілі вивчення дисциплін, задачі, вимоги до виконання домашнього завдання, види оцінювання, що застосовують під час дистанційних занять, а 76,79 % мають «дуже зручний» або «зручний» доступ до онлайн-матеріалів на платформах згідно з цілями навчання. 57,16 % студентів вважають, що у форматі дистанційних занять можливо ефективно подолати труднощі та засвоїти складні моменти кожної з дисциплін, а 65,12 % відзначили, що завдання, надані викладачем в онлайн-форматі, є достатньо корисними та цікавими, а також можуть стимулювати їх інтерес до навчання.

Всі відповіді на запитання другого блоку та процентне співвідношення відповідей респондентів надано у табл. 2.9.

Таблиця 2.9

Дані опитування студентів спеціальності «Бізнес-економіка» Цзясінського університету за другим блоком запитань «Аналіз контенту (змісту) дистанційних занять»

Джерело розроблено автором [194, с. 185]

Чи переглядаєте Ви матеріали, надані викладачем на онлайн-платформі, перед дистанційним заняттям?		
1	2	3
Майже завжди	81	16,33 %
Дуже часто	164	32,8 %
Іноді	230	46,13 %
Ніколи	14	2,89 %
Важко відповісти	9	1,78 %
Чи цілком Ви розумієте цілі вивчення дисциплін, задачі, вимоги до виконання домашнього завдання, види оцінювання?		
Цілком розумію	88	17,65 %

Продовження табл. 2.9

1	2	3
Дуже добре розумію	320	64,38 %
Частково розумію	82	16,39 %
Недостатньо розумію	8	1,57 %
Чи зручно Вам отримувати доступ до онлайн-матеріалів згідно з Вашими цілями навчання?		
Дуже зручно	103	20,79 %
Зручно	279	56 %
Доволі зручно	94	18,86 %
Не дуже зручно	22	4,35 %
Чи можете Ви ефективно подолати труднощі та засвоїти складні моменти кожної з дисциплін у форматі дистанційних занять?		
Завжди можу	54	10,74 %
Майже завжди можу	231	46,42 %
Часто можу	182	36,56 %
Не завжди можу	31	6,28 %
Чи вважаєте Ви, що завдання, надані викладачем, корисні та цікаві? Чи можуть вони стимулювати Ваш інтерес до навчання?		
Завжди	67	13,47 %
Майже завжди	257	51,65 %
Часто	155	31,02 %
Недостатньо	19	3,86 %

Третій блок **«Результативність та ефективність дистанційного навчання»** містить 5 запитань із 2–4 варіантами відповідей, з яких студенти мали обрати один, що найближче відповідає їхнім переконанням.

69,19 % студентів вважають організацію онлайн-курсів у форматі дистанційних занять «дуже ефективною» або «ефективною». 63,03 % студентів відзначили достатньо різноманітні інтерактивні форми, методи та технології дистанційного навчання, а 68,18 % вважають, що різні методи онлайн-контролю знань (опитування, есе, онлайн-тести), які були використані викладачами, допомагають їм краще засвоїти зміст навчальних дисциплін у форматі дистанційних занять. 91,37 % студентів відзначили, що їх викладачі «завжди серйозно» або «майже завжди серйозно» ставляться до організації

онлайн-дискусій, роз'яснення відповідей на складні запитання, оцінювання виконання домашнього завдання.

Не дивлячись на те, що студентами було високо оцінено якість організації та проведення дистанційних занять, в кінці опитування у відповіді на останнє запитання про те, чи обрали б студенти для себе дистанційне або аудиторне навчання з огляду на атмосферу, активізацію навчання, ефективність засвоєння лекційного матеріалу, інтерактивні форми, результативність навчання, 7,33 % студентів все ж надали перевагу аудиторним формам навчання.

Всі відповіді на запитання третього блоку та процентне співвідношення відповідей респондентів надано у табл. 2.10.

Таблиця 2.10

Дані опитування студентів спеціальності «Бізнес-економіка» Цзясінського університету за третім блоком запитань «Результативність та ефективність дистанційного навчання»

Джерело розроблено автором [194, с. 186]

Чи вважаєте Ви ефективною організацію онлайн-курсів у форматі дистанційних занять?		
1	2	3
Дуже ефективна організація	65	12,96 %
Ефективна організація	280	56,23 %
Добре організована	130	26,12 %
Організована не досить добре	23	4,69 %
Чи вважаєте Ви, що в завданнях онлайн-курсів задіяно достатньо різноманітних інтерактивних форм та технологій?		
Завжди	82	16,46 %
Майже завжди	227	45,57 %
Часто	166	33,43 %
Недостатньо	23	4,54 %
Чи допомагають Вам різні методи онлайн-контролю знань (опитування, есе, онлайн-тести) краще засвоїти зміст навчальних дисциплін у форматі дистанційних занять?		
Завжди	340	68,18 %
Майже завжди	143	28,72 %
Часто	15	3,11 %

Продовження табл. 2.10

1	2	3
Чи достатньо серйозно Ваш викладач ставиться до організації онлайн-дискусій, роз'яснення відповідей на складні запитання, оцінювання виконання домашнього завдання?		
Завжди серйозно	252	50,7 %
Майже завжди серйозно	203	40,67 %
Достатньо серйозно	39	7,81 %
Недостатньо серйозно	4	0,82 %
Чи надаєте Ви перевагу дистанційному або аудиторному навчанню (з огляду на атмосферу, активізацію навчання, ефективність засвоєння лекційного матеріалу, інтерактивні форми, результативність навчання)?		
Дистанційне навчання	138	27,77 %
Аудиторне навчання	360	72,33 %

Отримані в ході дослідження результати підтверджують гіпотезу щодо ефективності дистанційної бізнес-освіти в умовах форм-мажору в Китаї та доцільності впровадження інноваційних елементів дистанційного навчання цієї країни в східноєвропейську економічну освіту.

В ході опитування студенти спеціальності «Бізнес-економіка» китайського університету відзначили, що платформами / додатками для дистанційного навчання, якими вони частіше за все користуються, є Superstar Online Learning Platform, Wisdom Tree, QQ (Tencent Conference, Tencent Classroom), платформи MOOC китайських університетів, а також Dingding Talk. Усі ці платформи мають широкий функціонал для проведення дистанційних занять: чат для спілкування між викладачами та студентами, можливості проведення групових аудіо- та відео-конференцій, функція скринкастингу [115], якій надають особливого значення у сучасній дистанційній освіті, а також окремий блок для завантаження домашнього завдання у форматі аудіо, голосових повідомлень, фото, текстових файлів, презентацій тощо. WeChat також використовується студентами та викладачами китайських закладів освіти, не втрачаючи актуальності вже багато років завдяки широким можливостям розміщення різних видів освітнього контенту для дистанційного навчання.

Контент розміщується в групових чатах між викладачами та студентами для більш ефективної інтеракції та обміну інформацією [189].

У результаті аналізу досвіду викладачів у проведенні дистанційного навчання дисциплін було виявлено, що відвідування студентами занять в Інтернеті щоденно контролювалося, а рівень відвідування був високим. Вибір викладачами онлайн-платформ / інструментів для проведення дистанційних занять в основному орієнтований на QQ (Tencent Classroom), DingDing Talk, Superstar Online, відкриті курси MOOC китайських університетів та Wisdom Tree. Багато викладачів також обрало платформу ZOOM для дистанційних занять, відзначивши добрий ефект зворотного зв'язку. Крім того, що кожен викладач мав можливість обрати альтернативні платформи та методи інтеракції зі студентами, більшість все ж таки обрали метод «PPT + аудіо-конференція онлайн» або «PPT + відео-конференція онлайн»; при підготовці до заняття кожен викладач заздалегідь завантажував матеріали заняття на викладацьку платформу або самостійно створену групу у месенджерах.

Ступінь відповідності навчальних ресурсів з онлайн-платформ зі змістом курсів за освітньо-професійною програмою «Бізнес-економіка» є високою; до початку дистанційних занять в Інтернеті викладачі в основному інформували студентів про зміст дисципліни, цілі, вимоги до навчання та виконання домашнього завдання тощо; під час онлайн-викладання, викладачі в основному виконали заданий план. Інтерактивні форми онлайн-викладання, що було використано у процесі дистанційного навчання, є досить різноманітними, а викладачі, як правило, добре вміють працювати на онлайн-платформі. Структура курсів, загальна схема викладання досить добре організована, а всі студенти в результаті семестру виконали завдання навчальних дисциплін згідно з графіком» [136, с. 877–894].

Згідно зі статистикою анкетування, загалом студенти мають позитивний досвід навчання в Інтернеті, яке було запроваджено університетом в особливий епідеміологічний період, але більшість студентів відчуває потребу в

аудиторному навчанні. Аналогічну позицію спостерігаємо у студентів університетів Східної та Центральної Європи, які не згодні з твердженням, що електронне навчання могло б замінити аудиторне [197].

Китайські університети невпинно вивчають шляхи підвищення якості викладання в Інтернеті, намагаючись досягти такої самої якості, ефективності та результативності від викладання онлайн, як і від традиційних або змішаних форм. На цьому наголошує китайський дослідник Li Ruan, який вважає, що заняття за традиційними методиками стає все складніше адаптувати до суспільства, що змінюється, а викладання на основі Web-технологій та візуалізації є особливо ефективними для студентів двадцять першого інформаційного століття [159].

Якісне і кількісне дослідження результатів щодо ефективності професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в КНР виявило високий рівень її ефективності. Підтвердженням цього є, по-перше, високий відсоток випускників, які продовжили економічну діяльність; по-друге, анкетування студентів визначило високий рівень сформованості професійної компетентності; по-третє, глибинні інтерв'ю з керівництвом економічного інституту та викладачами кафедри бізнес-економіки вказують на високий рівень оцінки готовності студентів до професійної діяльності у відкритій економіці, а також високий рівень сформованості компонентів професійної компетентності майбутніх економістів.

Висновки до другого розділу

Методика дослідження, представлена у даному розділі, ґрунтується на системному, діяльнісному, компетентнісному, культурологічному та аксіологічному підходах, що забезпечують об'єктивність, достовірність, критичне осмислення отриманих результатів. Дослідження виконувалося з використанням теоретичних, емпіричних, соціологічних методів і спеціальних методів порівняльно-педагогічного дослідження за принципами об'єктивності, системності та комплексного використання методів дослідження та

здійснювалося у три етапи: I – пошуковий; II – дослідно-аналітичний; III – порівняльно-узагальнювальний.

Виявлено й обґрунтовано 12 чинників забезпечення якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки. Усі чинники розподілено на 2 категорії – зовнішні та внутрішні. З-поміж них виокремлено такі зовнішні чинники, як спільна залученість установ рівня держави та провінцій у забезпеченні професійної освіти бакалаврів з бізнес-економіки, системне оновлення матеріально-технічної бази ЗВО за підтримки міністерств КНР, підтримка державою міжнародної академічної мобільності учасників освітнього процесу, активне залучення стейкхолдерів до професійної підготовки економістів, підтримка проєктної діяльності та її системна взаємодія з іншими видами професійної підготовки, а також такі внутрішні чинники, як змістові (зв'язок змісту підготовки зі сталим розвитком суспільства та економіки, трирівневість формування змісту підготовки, що забезпечується спільною залученістю держави, провінції та ЗВО, забезпечення компетентісно-орієнтованого змісту підготовки, професіоналізація вивчення англійської мови як обов'язкового компоненту ОПП), навчально-методичні (впровадження продуктивних методів і технологій в навчальний процес) та організаційні (сприяння професійному розвитку науково-педагогічних працівників, які забезпечують підготовку бакалаврів з бізнес-економіки, та єдність зовнішнього та внутрішнього контролю професійної підготовки економістів). Усі перелічені чинники в комплексі забезпечують підвищення якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки.

Досліджено ефективність професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки. Вивчення теоретичних досліджень і практичного досвіду з питань професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки у закладах вищої освіти Китайської Народної Республіки дало змогу дійти висновку, що це відкрита й

багатовимірною системою, зміст і процес якої сприяє формуванню професійної компетентності, професійному самовизначенню й самовдосконаленню майбутніх бакалаврів в економічній діяльності на міжнародному рівні.

Результати дослідження свідчать про те, що відсоток працевлаштування економістів складає 97 % та продовжує підвищуватися, а також найбільша кількість випускників кафедри бізнес-економіки в 2021 році (75 %) обрали роботу в міжнародних компаніях, пов'язаних з е-комерцією, імпортом та експортом товарів та послуг.

Переважає більшість науково-педагогічних працівників ЗВО, які взяли участь в інтерв'ю, відзначили дуже високий рівень організації та забезпечення якості навчання на економічних кафедрах. Усі учасники глибинного інтерв'ю надають перевагу проблемно-та проєктно-орієнтованим завданням як найефективнішим видам реалізації контролю та оцінювання знань та вмінь студентів. Переважає більшість респондентів вважають, що студенти-економісти, які отримали ОКР «Бакалавр» в економічному інституті досліджуваного Цзясінського університету, повністю або дуже добре підготовлені до економічної діяльності завдяки ефективним засобам оволодіння цифровими навичками, новим сучасним методикам викладання, регулярному залученню стейкхолдерів до проведення лекцій та практичних занять. Виокремлено характерну особливість працевлаштування випускників КНР – комплексний державний іспит на отримання місця роботи в установах державного сектору економіки.

Опитування, проведене зі студентами I–IV курсів спеціальності «Бізнес-економіка» Інституту економіки Цзясінського університету, показало, що 69,19 % студентів вважають організацію онлайн-курсів у форматі дистанційних занять «дуже ефективною» або «ефективною». 63,03 % студентів відзначили достатньо різноманітні інтерактивні форми, методи та технології дистанційного навчання, а 68,18 % вважають, що різні методи онлайн-контролю знань (опитування, есе, онлайн-тести), які були використані викладачами,

допомагають їм краще засвоїти зміст навчальних дисциплін у форматі дистанційних занять. 91,37 % студентів відзначили, що їх викладачі «завжди серйозно» або «майже завжди серйозно» ставляться до організації онлайн-дискусій, роз'яснення відповідей на складні запитання, оцінювання виконання домашнього завдання.

Отримані в ході емпіричного дослідження результати підтверджують гіпотезу щодо ефективності дистанційної бізнес-освіти в умовах форс-мажору в Китаї та доцільності впровадження інноваційних елементів дистанційного навчання цієї країни в східноєвропейську економічну освіту. Згідно зі статистикою анкетування, загалом студенти мають позитивний досвід навчання в Інтернеті, яке було запроваджено університетом в особливий епідеміологічний період, однак більшість студентів відчуває потребу в аудиторному навчанні, тому доцільно ефективно поєднувати та комбінувати позааудиторні та аудиторні форми та методи навчання, щоб адаптувати процес навчання студентів XXI інформаційного століття.

Якісне і кількісне дослідження результатів щодо ефективності професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в КНР виявило високий рівень її ефективності, що підтверджується наступним: відсоток випускників, які продовжили економічну діяльність, є високим; глибинні інтерв'ю з керівництвом економічного інституту та викладачами кафедри бізнес-економіки досліджуваного закладу вищої освіти КНР Цзясінський університет (Jiaxing University) вказують на високий рівень оцінки готовності студентів до професійної діяльності у відкритій економіці, а також високий рівень сформованості компонентів професійної компетентності майбутніх економістів.

Результати анкетування студентів економічних кафедр досліджуваного закладу вищої освіти КНР Цзясінський університет (Jiaxing University) підтверджують високий рівень сформованості їх професійної компетентності.

Основні наукові результати розділу викладено в публікаціях автора [16], [109], [194].

РОЗДІЛ 3

ВИКОРИСТАННЯ ЗАКЛАДАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ПОЗИТИВНОГО ДОСВІДУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ЕКОНОМІСТІВ В УНІВЕРСИТЕТАХ КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ

У даному розділі здійснено компаративний аналіз професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки та України та сформульовано рекомендації щодо використання в закладах вищої освіти України позитивного досвіду підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки.

3.1 Компаративний аналіз професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки та України

Освітня діяльність в закладах вищої освіти України та Китайської Народної Республіки спрямована на підготовку висококваліфікованих спеціалістів, здатних успішно працювати в обраній професійній сфері. В основу освітньо-професійних програм підготовки «Бакалавр з бізнес-економіки» в закладах вищої освіти Китайської Народної Республіки та України покладено високі стандарти та вимоги, які полягають у підготовці фахівців, здатних вирішувати практичні проблеми та складні спеціалізовані завдання у сфері економіки на засадах оволодіння системою компетентностей [97, с. 238].

Економіка становить один із найважливіших складників фінансової системи держави, незважаючи на те, чи перебуває країна у стані економічного занепаду чи процвітання. Системний підхід до економіки як до складного багатofакторного процесу, який розвивається в широкому соціальному контексті, ґрунтується на аналізі малих (мікроекономіка) і глобальних (макроекономіка) економічних чинників [97, с. 238].

Швидке зростання малих та середніх підприємств в глобальному масштабі у всіх галузях промисловості зумовило низку проблем, розв'язання яких потребує професійних економічних знань. Серед основних проблем науковці О. Черняк [111], Е. Bartoloni [116], В. Hall [145] відзначають такі: пошук правильних шляхів інвестування нових технологій, надмірне зростання заборгованості та пов'язані з нею невдалі переговори щодо фінансової діяльності, безгосподарне управління грошовими потоками, неналежний контроль за людськими ресурсами та загальною системою оплати праці тощо.

Враховуючи значний попит на ринку праці на фахівців, які здобули економічну освіту, цей чинник надає чималі перспективи для випускників ЗВО в державному та приватному секторах численних галузей [97, с. 238].

Заклади вищої освіти всіх економічно розвинутих держав пропонують широкий діапазон економічних спеціальностей, серед яких: економіка бізнесу, фінансова економіка, економіка праці, міжнародна економіка, економіка навколишнього середовища, економіка розвитку, економетрика та багато інших споріднених спеціальностей [65; 175; 230].

Питанням освітніх програм, спрямованих на підготовку фахівців-економістів, та порівняльному аналізу програм підготовки бакалаврів з «Бізнес-економіки» присвячено чимало праць таких науковців, як М. Артюшина [3], В. Базилевич [5], Г. Башнянин [6], О. Черняк [111], Е. Bartoloni [138], В. Hall [145], J. Kantor [154], О. Lamont [157], Н. Zhao [210]. Проте дослідження освітньо-професійних програм, їхньої предметної області та компетенцій бакалавра з бізнес-економіки є актуальною темою, яка недостатньо висвітлена в публікаціях.

Вважаємо за необхідне проведення компаративного аналізу освітньо-професійних програм «Бакалавр з бізнес-економіки» на прикладі закладів вищої освіти України та Китайської Народної Республіки для виявлення особливостей підготовки фахівців економічного профілю. Слід зазначити, що не лише у ЗВО України та КНР спеціальність «Економіка», яка пов'язана з комерційною

діяльністю, має різні спеціалізації, незважаючи на схожі дисципліни та програми. Така спеціалізація економіки, як «Бізнес-економіка», може мати різні назви: фінансова економіка, економіка підприємства, економіка праці, міжнародна економіка тощо. Таким чином, розглядаючи освітньо-професійні програми зі спеціалізації «Бізнес-економіка», об'єднуємо їх терміном «Бізнес-економіка» [97, с. 238].

По-перше, проаналізуємо основні характеристики, цілі та завдання китайських освітньо-професійних програм за напрямом «Економіка». Такі ОПП поєднують завдання поглибленої фундаментальної освіти, розвитку навичок науково-дослідницької роботи і формування компетенцій, необхідних висококваліфікованим професійним фахівцям-керівникам та працівникам підрозділів різного рівня державних і комерційних структур, пов'язаних із зовнішньоекономічною діяльністю, аналітикам і експертам зовнішньоекономічної діяльності, висококваліфікованим дослідникам і викладачам у сфері світової економіки і міжнародних економічних відносин.

Мета ОПП бакалаврату за напрямом підготовки «Економіка» [136] полягає у формуванні професійних компетенцій випускників відповідно до вимог Міністерства освіти КНР у даному напрямі підготовки на основі поєднання сучасних освітніх технологій і виховних методик для розвитку творчого потенціалу студентів, формування особистісних і професійних якостей, в тому числі соціальних і громадянських, що дозволяють випускникові успішно працювати в сфері зовнішньоекономічної діяльності підприємств і компаній та бути постійно затребуваним на ринку праці. Завданням ОПП ВПО бакалаврату за напрямом «Економіка» є підготовка випускників, які:

- володіють навичками високоефективного використання сучасних методів пошуку та обробки економічної інформації;
- готові до застосування сучасних інформаційних технологій і технічних засобів для вирішення професійних завдань;

- готові працювати в конкурентному середовищі в умовах глобалізації світової економіки;
- здатні вирішувати професійні завдання для досягнення фінансової стійкості та стратегічної ефективності діяльності підприємств і організацій будь-яких форм власності;
- здійснюють свою діяльність як на національному, так і на міжнародному ринках.

Зміст освіти всіх економічних ОПП в КНР, як і в Україні, складається з нормативної та вибіркової частини. Нормативні навчальні дисципліни встановлюються державним стандартом освіти. Вибіркова частина змісту освіти визначається університетом і складається з частини самостійного вибору навчального закладу і частини вільного вибору студента. Вибіркові навчальні дисципліни встановлюються для задоволення освітніх і кваліфікаційних потреб особи, ефективного використання можливостей університету, регіональних потреб тощо [97].

Розглянемо освітньо-професійну програму спеціальності «Бізнес-економіка» Jiaying University (Цзясінського університету) [136], на базі якого проводиться наше дисертаційне дослідження. Дана освітня програма орієнтована на вивчення:

- середовища міжнародного бізнесу і діючих у ній економічних агентів, національних відмінностей і їх ролі в міжнародному бізнесі, глобального середовища торгівлі та інвестицій;
- світової фінансової інфраструктури бізнесу;
- відмінностей в економічних характеристиках середовища міжнародного бізнесу.

Тому основними дисциплінами професійного циклу є: «Світова економіка», «Міжнародні економічні відносини», «Міжнародні бізнес-стратегії», «Організація і управління зовнішньоекономічною діяльністю», «Митна справа», «Міжнародні транспортні операції», «Організація і форми

міжнародного бізнесу», «Бухгалтерський облік», «Міжнародна логістика», «Економічна безпека в умовах глобалізації», «Міжнародний фінансовий бізнес», «Міжнародний маркетинг», «Міжнародне бізнес-право», «Міжнародна товарна політика», «Міжнародний фінансовий менеджмент», «Управління міжнародними операціями», «Політика просування на міжнародних ринках та ін.»).

Розглянемо цілі і завдання даної освітньо-професійної програми.

Бакалавр з бізнес-економіки Цзясінського університету повинен вирішувати такі професійні завдання відповідно до видів професійної діяльності:

розрахунково-економічна діяльність:

- підготовка вихідних даних для проведення розрахунків економічних і соціально-економічних показників, що характеризують діяльність господарюючих суб'єктів;
- проведення розрахунків економічних і соціально-економічних показників на основі типових методик із урахуванням діючої нормативно-правової бази;
- розробка економічних розділів планів підприємств різних форм власності, організацій, відомств;

аналітична, науково-дослідницька діяльність:

- пошук інформації за отриманим завданням, збір і аналіз даних, необхідних для проведення конкретних економічних розрахунків;
- обробка масивів економічних даних у відповідності з поставленим завданням, аналіз, оцінка, інтерпретація отриманих результатів та обґрунтування висновків;
- побудова стандартних теоретичних і економетричних моделей досліджуваних процесів, явищ і об'єктів, що відносяться до сфери професійної діяльності, аналіз та інтерпретація отриманих результатів;

- аналіз та інтерпретація показників, що характеризують соціально-економічні процеси і явища на мікро- і макрорівні як в КНР, так і за кордоном;
- підготовка інформаційних оглядів, аналітичних звітів;
- проведення статистичних обстежень, опитувань, анкетування і первинна обробка їх результатів;
- участь у розробці проєктних рішень в області професійної діяльності, підготовці пропозицій і заходів щодо реалізації розроблених проєктів і програм;
організаційно-управлінська діяльність:
- участь у розробці варіантів управлінських рішень, обґрунтуванні їх вибору на основі критеріїв соціально-економічної ефективності з урахуванням ризиків і можливих соціально-економічних наслідків прийнятих рішень;
- оперативне управління малими колективами і групами, сформованими для реалізації конкретного економічного проєкту;
- участь у підготовці та прийнятті рішень із питань організації управління і вдосконалення діяльності економічних служб і підрозділів підприємств різних форм власності, організацій, відомств із урахуванням правових, адміністративних та інших обмежень.

ОПП спрямована на задоволення високого рівня вимог студентів до мовної підготовки (англійська мова), професійних знань і спеціалізованих навичок, що необхідні для всебічного розвитку в галузі міжнародної бізнес-економіки. В Китаї в межах спеціальності «Бізнес-економіка» на рівень професійної компетентності суттєво впливають окремі компетентності, володіння якими може визначати конкурентоспроможність сучасного фахівця. Проаналізуємо їх на прикладі державного університету Jiaxing University (Цзясінський університет) в Китаї [104, с. 139].

Вимоги до професійної компетентності фахівця спеціальності «Бізнес-економіка» визначено в освітньо-професійній програмі кожного закладу вищої освіти [136]. Така програма є основою для розроблення силабусів усіх навчальних дисциплін, що викладаються в закладах вищої освіти Китаю. Вони

містять структуру змісту дисциплін, що викладаються у ЗВО, в них встановлено обсяг навчального матеріалу для засвоєння студентами, визначено засоби діагностики рівня якості освітньо-професійної підготовки фахівця [104, с. 139].

Структура професійної компетентності майбутнього бакалавра з бізнес-економіки в китайських університетах має такі складові: загальні (інтегральні) компетентності, особистісні (суб'єктні) компетентності та фахові (предметно-спеціальні) компетентності. Розглянемо їх на прикладі досліджуваного закладу вищої освіти [16, с. 156].

Загальні (інтегральні) компетентності втілюють комплексні вимоги до якості освіти, що висуваються до майбутнього бакалавра з бізнес-економіки в Китайському університеті [136] та включають багато гнучких, або «м'яких», навичок, які відповідають за успішну участь у робочому процесі, високу продуктивність і, на відміну від спеціалізованих навичок, не пов'язані з конкретною сферою. У програмі зазначені такі:

- позитивний погляд на життя та підприємництво;
 - тісний зв'язок з національними традиціями та культурою;
 - високий міжкультурний гуманістичний рівень грамотності та знань;
 - бажання робити внесок в процвітання нації і служити суспільству;
 - оволодіння професійними теоретичними знаннями та практичними навичками, можливостями застосування професійних знань у міжнародному середовищі;
 - відкритість для міжкультурної спільної роботи та глобальне мислення;
 - професійна етика з дотриманням патріотизму, чесності та надійності
- [16, с. 156].

Вимогами до особистісних, або суб'єктних, компетентностей випускника Китайського університету [136] з бізнес-економіки є:

- розуміння правил транскордонної електронної комерції та управління міжнародним бізнесом, а також основні правила та процедури Світової організації торгівлі;
- знайомство з культурою, політикою, правилами та практикою міжнародного бізнесу, економіки та торгівлі, працювати в контексті ініціативи «Один пояс одного шляху»;
- розуміння сучасних тенденцій та вимог до знань для управлінського розвитку в транскордонній електронній торгівлі та міжнародному бізнесі;
- володіння високим рівнем професійної та національної відповідальності;
- підтримання строгого стилю міжкультурного менеджменту і здорові психологічні якості;
- бажання та високий рівень професіоналізму для співпраці в міжкультурних колективах;
- володіння методами наукового мислення, що відповідають міжнародним стандартам, та мати практичні інноваційні навички для роботи в міжкультурних умовах [16, с. 156].

Згідно з освітньо-кваліфікаційною програмою [136], основними фаховими або предметно-спеціальними компетентностями, якими має оволодіти майбутній бакалавр з бізнес-економіки, є такі:

- мати міцну теоретичну підготовку в сфері міжнародної бізнес-економіки та торгівлі, а також навички роботи в оффлайн/онлайн продажах, навички управління міжнародним бізнесом;
- уміти використовувати сучасні інформаційні технології Інтернету для управління міжнародними торговими підприємствами, розуміти способи виконання операцій та процедури транзакцій у міжнародній електронній комерції;

- оволодіти основними технологіями і навичками використання телефонних та комп'ютерних додатків електронної комерції та їх управління;
- уміти опрацьовувати, аналізувати та вирішувати на основі великих баз даних у питаннях глобальної торгівлі та управління міжнародним бізнесом;
- уміти проводити міжкультурні обміни та спілкуватися з питань управління бізнесом, організовувати і координувати міжнародну бізнес-діяльність, формувати можливості самостійного розвитку для стратегічного планування;
- мати високий рівень володіння принаймні однією іноземною мовою (особливо англійською) в усній та писемній формах, знатися з особливостями міжнародного ділового етикету та навичками ведення переговорів;
- уміти шукати відповідні дані у спеціалізованих областях, а також мати стійку здатність до подальшого самонавчання [16, с. 156].

Слід зазначити, що між спеціальностями «Бізнес» та «Економіка» у підготовці бакалаврів існують певні відмінності. Головна відмінність двох спеціальностей – це різні предметні сфери викладання і відповідно різні знання і вміння випускників:

- для спеціальності «Економіка» предметна сфера викладання – це макро- і мікрорівні економічних процесів, факторів і явищ, що визначаються такими основними поняттями як світова та національна економіка, міждержавні економічні відносини, зовнішньоторговельний баланс країни, конкурентоспроможність країни в світовому господарстві, кон'юнктура світових товарних ринків, вплив на національну економіку прямих іноземних інвестицій, роль країни в глобальних і регіональних інтеграційних процесах, взаємини з міжнародними економічними організаціями, зовнішньо-торгівельна політика і державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності тощо;
- для спеціальності «Бізнес» предметною сферою викладання є мікро- (корпоративний) рівень економічних процесів, факторів і явищ, що визначаються такими засадничими поняттями як зовнішньоекономічна

діяльність підприємства, організація і техніка здійснення зовнішньо торгівельних операцій компанії, маркетингова і конкурентна стратегія корпорації на зовнішньому ринку, корпоративний менеджмент у міжнародних компаніях: стратегічний, фінансовий, ризик-менеджмент, крос-культурний, креативний, менеджмент змін тощо; техніко-економічне обґрунтування (бізнес-планування) міжнародного інвестиційного проєкту, галузеві особливості міжнародних бізнес-проєктів тощо.

Таким чином, навчання бакалаврів за фахом «Бізнес-економіка» передбачає набуття студентами відповідних знань і прикладних умінь у сфері як міжнародного бізнесу, так і процесів на корпоративному рівні. Різна предметна сфера двох спеціальностей обумовлює різний набір навчальних дисциплін (або різний обсяг годин із фахових дисциплін) і відповідно різні знання і вміння випускників бакалаврських програм.

Підготовка бакалаврів за профілем «Економіка» обумовлена сферою професійної діяльності, що включає:

- економічні, фінансові, маркетингові, виробничо-економічні, аналітичні, зовнішньоекономічні служби організацій різних галузей, сфер і форм власності;
- фінансові, кредитні і страхові установи Китаю та інших країн світу;
- органи державної і муніципальної влади;
- академічні та відомчі науково-дослідні організації;
- загальноосвітні установи, освітні установи початкової професійної, середньої професійної, вищої професійної і додаткової професійної освіти.

Відповідно, сфера, об'єкт, види професійної діяльності визначають вибір даного профілю. Для виявлення спільних та відмінних рис, а також вивчення досвіду КНР у розробці ОПП економічних спеціальностей у різних ЗВО нами було проведено ґрунтовний компаративний аналіз освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів з бізнес-економіки [97]. Для цього було обрано п'ять університетів України та п'ять – КНР (див. табл. 3.1).

Таблиця 3.1

**Тривалість освітньо-професійної програми «Бакалавр з бізнес-економіки»
в закладах вищої освіти України та КНР**

Джерело розроблено автором [97, с. 239]

Країна	Заклад вищої освіти	Термін навчання
Україна	Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана	4 роки
	Одеська національна академія зв'язку імені О. С. Попова (Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту)	3 роки 10 місяців
	Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого (м. Харків)	4 роки
	Донецький національний університет імені Василя Стуса (економічний факультет)	3 роки 10 місяців
	Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова (факультет економіки моря; м. Миколаїв)	4 роки
КНР	Пекінський університет (школа економіки)	4 роки
	Університет Цінхуа (Інститут економіки та менеджменту; м. Пекін)	4 роки
	Шанхайський університет міжнародного бізнесу та економіки	4 роки
	Університет Гонконгу (факультет бізнесу та економіки)	4 роки
	Китайський університет Гонконгу (Шеньчженьський фінансовий інститут)	4 роки

До переліку обраних ЗВО України увійшли: Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Одеська національна академія зв'язку імені О. С. Попова (Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту), Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого (м. Харків), Донецький національний університет імені Василя Стуса (економічний факультет) та Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова (факультет економіки моря; м. Миколаїв) [97, с. 239].

Серед ЗВО Китаю було обрано: Пекінський університет (школа економіки), Університет Цінхуа (Інститут економіки та менеджменту; м. Пекін), Шанхайський університет міжнародного бізнесу та економіки, Університет

Гонконгу (факультет бізнесу та економіки), Китайський університет Гонконгу (Шеньчженьський фінансовий інститут).

В основу освітньо-професійних програм підготовки «Бакалавр з бізнес-економіки» в університетах КНР та України покладено високі стандарти та вимоги, які полягають у підготовці висококваліфікованих фахівців, здатних оптимізувати всі економічні знання та навички з метою покращення добробуту та процвітання економічних суб'єктів та споживачів [3; 87; 230]. Термін навчання для здобуття освітнього рівня «бакалавр» у ЗВО України та Китайської Народної Республіки за часом тривалості освітньої програми, а отже, за терміном навчання, майже не відрізняються. Як бачимо в таблиці 3.1, в якій подано досліджені українські та китайські ЗВО, освітньо-професійна програма, як правило, триває чотири роки. Проте, у закладах вищої освіти України мінімальний термін навчання може становити три роки та десять місяців [97, с. 238].

Навчальний процес побудовано на застосуванні новітніх технологій та візуалізації інформації при проведенні контактних занять із використанням інтерактивних, комбінованих і проблемних лекцій, бізнес-симуляторів, кейс-методів, семінарів-дискусій з елементами аналізу, презентацій-обговорень [97, с. 238–239]. Вагомим складником освітньо-професійної програми є практичні навички, які студенти мають можливість реалізувати у співробітництві з провідними фахівцями українських і зарубіжних наукових інституцій, консалтингових, інвестиційних та ІТ-компаній, бізнес-структур, фахівці яких залучаються до навчального процесу [3].

У закладах вищої освіти КНР освітньо-професійні програми «Бакалавр з бізнес-економіки» також спрямовано на надання майбутнім фахівцям у сфері економіки ґрунтовних теоретичних і практичних знань та навичок. Проте, на відміну від українських ЗВО, де практичний складник не передбачає додаткової вибіркової компоненти в навчальній програмі, у китайських закладах вищої освіти вона складається і з обов'язкового модуля практики, що фокусується на

навчанні та розвитку практичних здібностей студентів, і факультативного, спрямованого на підвищення конкурентоспроможності та адаптації студентів до міжнародного бізнесу [97, с. 239].

Як показав аналіз освітньо-професійних програм «Бакалавр з бізнес-економіки», в закладах вищої освіти України та Китайської Народної Республіки і методичні аспекти навчального процесу подібні [97]. Зокрема, в українських та китайських ЗВО застосовуються такі методи навчання: загальнонаукові методи пізнання та дослідницької діяльності, математичні та статистичні методи економічного аналізу, економіко-математичне моделювання, інформаційно-комунікаційні технології досліджень, розповсюдження, та презентацій результатів досліджень. Для здобуття студентом якісної та сучасної освіти в закладах вищої освіти України й КНР застосовують сучасне інформаційно-комунікаційне обладнання, інформаційні системи та програмні продукти, необхідні для економічної діяльності. Лекційні аудиторії та приміщення для практичних занять оснащені обладнанням для презентацій та виходу в Інтернет, комп'ютерні класи укомплектовані програмним забезпеченням з базових дисциплін, кабінети для занять з іноземних мов обладнано спеціальними технічними засобами для відтворення відео- та аудіоматеріалів, а приміщення для проведення круглих столів і наукових семінарів – технічними засобами для демонстрації відеоматеріалів [97, с. 239].

У закладах вищої освіти України й КНР бакалаврат поділено на два етапи. Упродовж перших двох років студенти опановують базову навчальну програму в галузі загального менеджменту й економіки, а наприкінці другого року кожен студент обирає поглиблену спеціалізацію, яка передбачена освітньо-професійними програмами кожного ЗВО й охоплює такі ключові напрями: управління інформацією та інформаційні системи, економіка і фінанси та бухгалтерський облік. Випускники українських і китайських ЗВО після закінчення програми навчання «Бакалавр з бізнес-економіки» отримують ґрунтовні знання про природу та динаміку економічних процесів і явищ,

оволодівають сучасними методами економічного аналізу, інструментами забезпечення конкурентоспроможності підприємств і їхньої продукції, здатні планувати й розробляти стратегії діяльності підприємства, управляти його персоналом і витратами [3; 132; 230]. Отримані знання дозволяють випускникам виконувати професійну роботу в різних лінійних і функційних підрозділах підприємств усіх форм власності та організаційно-правових форм, зокрема виконувати такі професійні обов'язки: дилерів (біржові торговці за власний кошт) та брокерів (посередники) із заставних та фінансових операцій, страхових агентів, агентів з торгівлі майном, оцінювачів та аукціоністів, фахівців у галузі фінансів та торгівлі, агентів із зайнятості та трудових контрактів, помічників керівників [97, с. 239].

Обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності «Бізнес-економіка» на базі повної загальної середньої освіти, у досліджених закладах вищої освіти України становить 240 кредитів ЄКТС. В університетах КНР обсяг кредитів не відрізняється від українських і також становить 240 кредитів ЄКТС [97, с. 239].

Освітньо-професійна програма «Бакалавр з бізнес-економіки» в закладах вищої освіти України та КНР складається із значного переліку навчальних дисциплін, серед яких є обов'язкові та вибіркові. Розподіл обов'язкової компоненти освітньо-професійної програми в українських і китайських закладах вищої освіти значно переважає над вибірковою компонентою.

Рисунок 3.1 ілюструє відсоткове співвідношення обов'язкової та вибіркової компонент освітньо-професійної програми «Бакалавр з бізнес-економіки», яке характерне для українських та китайських закладів вищої освіти.

Як бачимо з рисунка 3.1, в українських ЗВО обов'язкова компонента може сягати максимальних показників 79 %, тоді як у китайських – 71 %, а мінімальний показник обов'язкових дисциплін в закладах вищої освіти України й КНР становить 65 %. Відповідно, вибіркові (факультативні) навчальні

дисципліни в освітньо-професійній програмі становлять мінімальну кількість 21 % для українських ЗВО та 29% для китайських, а максимальний показник однаковий для навчальної програми закладів вищої освіти України й КНР.

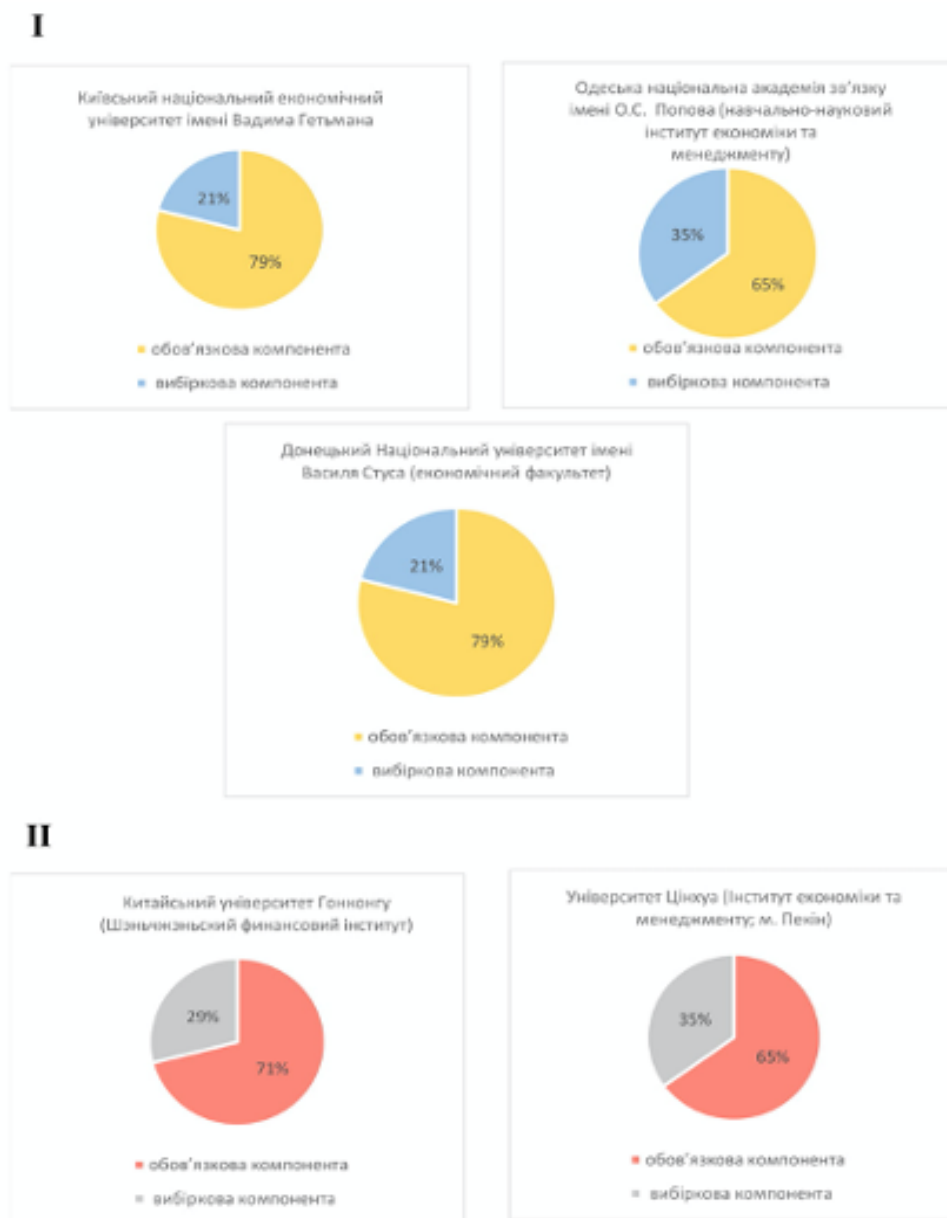

Рис. 3.1 Відсоткове співвідношення обов'язкової та вибіркової компонент освітньо-професійної програми «Бакалавр з бізнес-економіки» в закладах вищої освіти: I – України, II – КНР

Джерело розроблено автором [97, с. 240]

Слід зауважити, що попри схожий підхід до переліку навчальних дисциплін у китайських ЗВО до навчальної програми обов'язково включено вивчення марксистських теорій, особливостей національного менталітету та моралі. В українських ЗВО компоненти обов'язкової і вибіркової програм складаються із циклу загальної підготовки та циклу професійної підготовки, які включають гуманітарні та фундаментальні предмети. Крім того, до навчальної програми входить практична підготовка за спеціальними дисциплінами, яка передбачає, зокрема, проходження виробничої та переддипломної практик, а також написання тексту дипломної роботи бакалавра [97, с. 239–240]. Щонайменше 50 % обсягу освітньо-професійної програми в закладах вищої освіти України складає цикл загальної підготовки, який спрямовано на отримання базових знань – забезпечення формування загальних та фахових компетентностей за спеціальністю. Не більше 50 % обсягу освітньої програми відведено на цикл професійної підготовки, який спрямований на формування компетентностей за спеціалізацією (близько 25 %) та індивідуальної траєкторії навчання студентів (не менш ніж 25 %) [97, с. 240].

Освітньо-професійна програма «Бакалавр з бізнес-економіки» в закладах вищої освіти КНР [136] складається із п'яти модулів, а саме: загального базового модуля, орієнтованого на здобуття загальних знань; загального базового дисциплінарного модуля, орієнтованого на розширення та зміцнення професійної бази, підвищення теоретичних знань студентів та адаптації до роботи; модуль спеціального курсу, орієнтований на здобуття спеціальних фахових знань; факультативний модуль, спрямований на оптимізацію структури знань студентів та підвищення їхніх всебічних якостей, адаптації їх до міжнародного бізнесу та конкурентоспроможності; модуль практики, який фокусується на навчанні та формуванні практичних здібностей студентів і включає імітаційне навчання, планування та розвиток кар'єри, військову підготовку, соціальну практику, курсові роботи, стажування та випускні роботи. На п'ять модулів припадає відповідно 40 %, 11,6 %, 20 %, 12,3 % та 16,1 % обсягу освітньої програми. Таке

співвідношення модулів у навчальній програмі в університетах КНР збігається зі співвідношенням в українських ЗВО, тобто базові навчальні дисципліни циклу загальної підготовки складають трохи більше 50 % обсягу освітньо-професійної програми, а 48,4 %, відповідно, становить цикл професійної підготовки [97, с. 240].

На рисунку 3.2 показано типові компоненти освітньо-професійної програми «Бакалавр з бізнес-економіки» у ЗВО України та КНР, які складаються з навчальних дисциплін загальної та професійної підготовки.

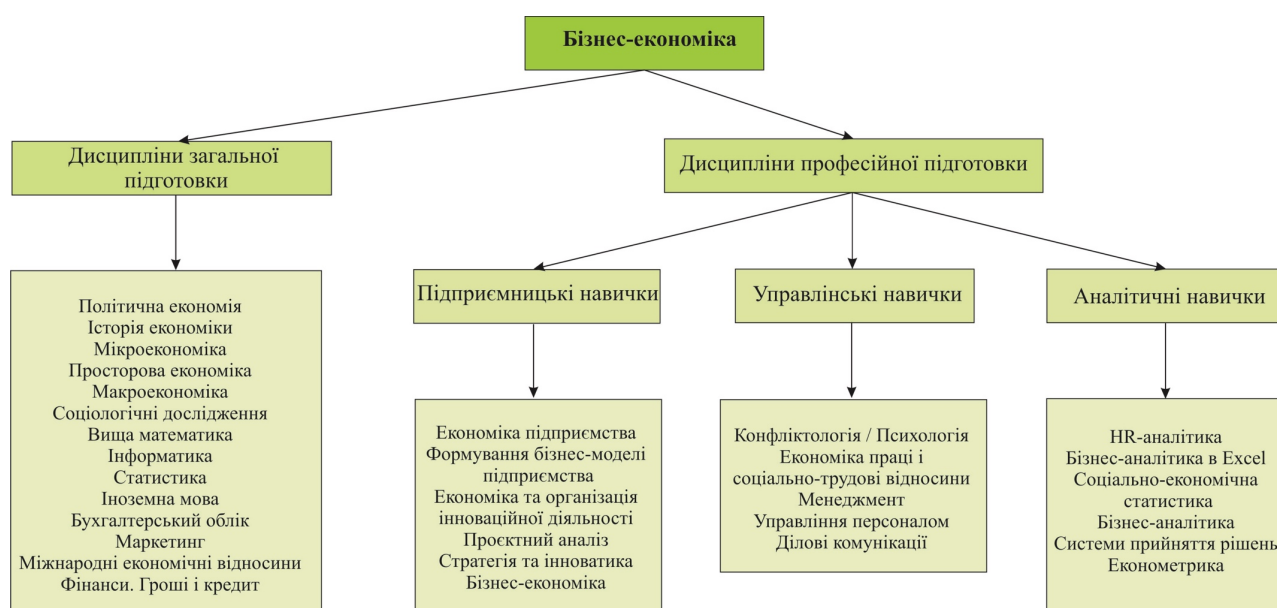

Рис. 3.2 Типові компоненти освітньо-професійної програми «Бакалавр з бізнес-економіки» у ЗВО України та КНР

Джерело розроблено автором

До дисциплін загальної підготовки входять гуманітарні предмети, вища математика та базові економічні дисципліни. Компоненти програми професійної підготовки включають значний перелік дисциплін, спрямованих на формування у студента підприємницьких, управлінських та аналітичних навичок [3; 5; 6].

Аналіз програм у сфері підготовки економістів в обраних ЗВО України дозволив простежити таку тенденцію. За таблицею 3.2, де подано три заклади вищої освіти та обов'язкові навчальні дисципліни, одне з найвагоміших значень серед дисциплін непрофесійного спрямування відведено іноземній мові та вищій математиці, які за обсягом кредитів посідають чільне місце серед інших дисциплін.

Аналіз програм у сфері підготовки економістів в обраних ЗВО України дозволив простежити таку тенденцію. За таблицею 3.2, де подано три заклади вищої освіти та обов'язкові навчальні дисципліни, одне з найвагоміших значень серед дисциплін непрофесійного спрямування відведено іноземній мові та вищій математиці, які за обсягом кредитів посідають чільне місце серед інших дисциплін [97, с. 241].

Перелік обов'язкових навчальних дисциплін у Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана та в Навчально-науковому інституті економіки та менеджменту Одеської національної академії зв'язку імені О. С. Попова майже збігаються, так само як кількість кредитів за кожну спільну дисципліну коливається в незначному діапазоні. Водночас низка обов'язкових дисциплін гуманітарного і професійного спрямування, які входять до освітньо-професійної програми «Бакалавр з бізнес-економіки» у вищезазначених ЗВО, на економічному факультеті Донецького національного університету імені Василя Стуса не вивчаються. Проте, слід зазначити, що в цьому закладі вищої освіти є навчальні дисципліни професійного спрямування, яких немає в Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана та в Навчально-науковому інституті економіки та менеджменту Одеської національної академії зв'язку імені О. С. Попова. Якщо ж розглядати освітньо-професійні програми «Бакалавр з бізнес-економіки» в закладах вищої освіти Китайської Народної Республіки, обсяг обов'язкових навчальних дисциплін, їх перелік та кількість кредитів за кожен предмет істотно відрізняються від дисциплін українських ЗВО [97, с. 241].

Як показано у таблиці 3.3, де для зіставлення було обрано два заклади вищої освіти КНР у сфері підготовки економістів – Інститут економіки та менеджменту університету Цінхуа в місті Пекін та Шеньчженьський фінансовий інститут китайського університету Гонконгу, базові дисципліни у цих двох ЗВО значно відрізняються [97, с. 241]. За таблицею 3.3 у порівнюваних ЗВО співпадають лише чотири предмети, на яких вивчаються бухгалтерський облік, основи макроекономіки, економетрика та бази даних. Решта навчальних дисциплін у ширшому чи вужчому діапазоні завдань предмета відрізняються.

Таблиця 3.2

**Перелік обов’язкових дисциплін освітньо-професійної програми
«Бакалавр з бізнес-економіки» в закладах вищої освіти України**

Джерело розроблено автором [97, с. 241]

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана		Одеська національна академія зв’язку імені О. С. Попова (навчально-науковий інститут економіки та менеджменту)		Донецький Національний університет імені Василя Стуса (економічний факультет)	
Навчальні дисципліни	кк	Навчальні дисципліни	кк	Навчальні дисципліни	кк
1	2	3	4	5	6
Іноземна мова	10	Іноземна мова	5	Іноземна мова	9
Вища математика	10	Вища математика	7	Вища математика та теорія ймовірностей	8
Філософія	4	Філософія	3	-	
Прикладна інформатика	4	Інформатика	6	-	
Право	4	Правознавство	3	-	
Українознавство	5	Історія України та української культури	3	-	

Продовження табл. 3.2

1	2	3	4	5	6
Соціологія	4	Соціологія та політологія	6	Соціологічні дослідження	4
Політологія	4	-		-	
Психологія та педагогіка	4	Психологія	4	Конфліктологія	4
Мікроекономіка	5	Мікроекономіка	4	Мікроекономіка	4,5
Макроекономіка	5	Макроекономіка	4	Макроекономіка	4
Статистика	5	Статистика	3	Статистика	5
Бухгалтерський облік	5	Бухгалтерський облік	4	Бухгалтерський облік	4
Маркетинг	5	Маркетинг	4	Маркетинг	4
Менеджмент	5	Менеджмент	4	Менеджмент	4
Проектний аналіз	4	Проектний аналіз	4	Проектний аналіз	4
Економіка підприємства	10	Економіка підприємства	10	Економіка підприємства	8
Економіка праці та соціально-трудова відносини	5	Економіка праці та соціально-трудова відносини	4	Економіка праці та соціально-трудова відносини	4
Фінанси	5	Фінанси	4	Фінанси. Гроші і кредит	
Інформаційні системи і технології	4	Інформаційні системи і технології на підприємстві	3	Інформаційні технології в економіці та управлінні	5
Стратегія підприємства	5	Стратегія підприємства	5	Стратегія та інноватика	4
Економіка інновацій	5	Економіка та організація інноваційної діяльності	4	Економіка і організація інноваційної діяльності	4
Міжнародна економіка	5	Міжнародна економіка	4	Міжнародні економічні відносини	4
Планування діяльності підприємства	4	Планування і контроль на підприємстві	5	Формування бізнес-моделі підприємства	4
-		Економетрія	3	Економетрика	4,5
Прикладне моделювання	5	Економіко-математичні методи та моделі	7	-	

Продовження табл. 3.2

1	2	3	4	5	6
Потенціал і розвиток підприємства	4	Потенціал і розвиток підприємства	5	-	
Національна економіка	4	Регіональна економіка	3	-	
Управління витратами	4	Управління витратами	5	-	
-		-		Пакети прикладних програм в бізнес-аналітиці	4
-				Просторова економіка	4,5
-		-		Історія економіки	4
-		-		Бізнес-економіка	8
-		-		Політична економія	4
-		-		Системи прийняття рішень	5
-		-		Бізнес-аналітика	8,5

кк – кількість кредитів

Таблиця 3.3

**Перелік обов'язкових дисциплін освітньо-професійної програми
«Бакалавр з бізнес-економіки» в закладах вищої освіти КНР**

Джерело розроблено автором [97, с. 242]

Університет Цінхуа (Інститут економіки та менеджменту; м. Пекін)		Китайський університет Гонконгу (Шенчженський фінансовий інститут)	
Навчальні дисципліни	кк	Навчальні дисципліни	кк
1	2	3	4
Основи бухгалтерського обліку	3	Вступ до бухгалтерського обліку	3
Проміжна макроекономіка	3	Проміжна макроекономічна теорія	3
Економетрика	3	Вступ до економетрики	3
		Проміжна економетрика	3
Принцип та застосування бази даних	3	Базова статистика	3

Продовження табл. 3.3

1	2	3	4
Корпоративні фінанси	3	Фінансовий менеджмент	3
Основи економіки	3	Базова мікроекономіка	3
Вступ до інформаційного менеджменту	2	Базова макроекономіка	3
Політична економіка	3	Кількісні методи політичної оцінки	3
1	2	3	4
Динамічні системи: аналіз та управління	3	Проміжна мікроекономічна теорія	3
Управління виробництвом та експлуатацією	3	Вступ до мікроекономіки	3
Експертні системи та системи підтримки прийняття рішень	2	Вступ до макроекономіки	3
Системний аналіз та проектування	2	Теорія ігор і стратегія бізнесу	3
Операційні дослідження	3	Лінійна алгебра	3
Структури даних	3	Числення для економічного аналізу	3
Об'єктно-орієнтовані методи аналізу та проектування	2		
Інформаційні системи управління	2		
Мова комп'ютерного програмування	2		
Комп'ютерні мережі	3		
Архітектура комп'ютерного обладнання та програмного забезпечення систем	3		

кк – кількість кредитів

В Інституті економіки та менеджменту Університету Цінхуа, крім базових економічних предметів, значну увагу серед обов'язкових дисциплін відводять комп'ютерним наукам, переслідуючи мету надати студентам ґрунтовні знання з сучасних інформаційних технологій. У Шеньчженьському фінансовому інституті Китайського університету Гонконгу базові дисципліни освітньо-професійної програми спрямовані загалом на отримання знань у сфері економіки.

Аналіз базових дисциплін освітньо-професійних програм «Бакалавр з бізнес-економіки» (табл. 3.2 і 3.3) дає змогу стверджувати, що обсяг

обов'язкових предметів в закладах вищої освіти України та КНР відрізняються; в українських ЗВО, як видно з таблиці 3.2, їх значно більше. Проте основа (ядро) програми у сфері підготовки економістів у всіх досліджених ЗВО України та КНР складається з однакових за своєю сутністю дисциплін: економічна теорія, мікроекономіка, макроекономіка, економіка та фінанси підприємства, менеджмент, фінансова система, економічна статистика, бухгалтерський облік та аудит, економічний аналіз діяльності підприємства, економічна політика. Це дозволяє нам зробити висновок про те, що апробація позитивного досвіду КНР у викладанні дисциплін даної спеціальності можлива в Україні без внесення істотних змін в освітньо-професійні програми.

Якщо ж розглядати навчальні дисципліни, які є вибірковими (факультативними), то хоча перелік та кількість предметів професійної підготовки студентів закладів вищої освіти України та КНР відрізняються, але спільним є те, що ці предмети мають практичне спрямування на здобуття знань у сфері інформаційних технологій [97, с. 242]. Наприклад, у Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана серед вибіркових дисциплін у навчальну програму включено низку тренінг-курсів: «Управління підприємством з використанням інформаційно-аналітичних систем», «Створення власного бізнесу», «Бізнес-моделювання», «Бізнес-аналітика на підприємстві» та «Start-up». У Навчально-науковому інституті економіки та менеджменту Одеської національної академії зв'язку імені О. С. Попова серед вибіркових дисциплін є такі предмети: бухгалтерський облік з використанням ІТ, інтернет-економіка, інформаційний контролінг, web-дизайн, інтернет-банкінг і брокінг, електронне урядування, безпека інформаційних систем тощо. Перелік низки факультативних дисциплін у навчально-освітніх програмах китайських ЗВО загалом збігається з переліком українських закладів вищої освіти, де крім предметів професійного спрямування передбачено низку практичних тренінг-курсів, найпопулярнішими

з яких є «Start-up», «Бізнес-моделювання» та «Бізнес-аналітика на підприємстві».

Контроль знань студентів є невід'ємною складовою освітнього процесу будь-якої країни. В основу освітньо-професійних програм підготовки «Бакалавр з бізнес-економіки» в закладах вищої освіти КНР і України покладено кредитно-модульну систему організації навчального процесу. Згідно з цією системою графік навчального процесу передбачає поточну оцінку знань, при якій здійснюється контроль засвоєння студентом кожного модуля навчальної дисципліни. Підхід до оцінки рівня знань та навичок студента відображається в навчальній програмі кожного ЗВО.

Окрім поточної оцінки знань студента, проводиться семестровий контроль, який проходить у формі іспиту, диференційованого заліку або заліку з конкретної навчальної дисципліни в обсязі навчального матеріалу, визначеного навчальною програмою, і в терміни, встановлені навчальним планом. Перевірка засвоєння обов'язкових навчальних дисциплін студентом, як правило, проводиться у формі іспиту, а предметів вибіркової компоненти – у формі заліку. Також передбачено недопущення студента до семестрового контролю з певної дисципліни, якщо він не виконав повного обсягу робіт.

У програмі досліджених закладів вищої освіти України та КНР в останньому семестрі передбачено складання двох комплексних атестаційних іспитів з базової економічної підготовки та дисциплін професійної підготовки. До захисту дипломної роботи бакалавра допускаються студенти, які виконали всі завдання за навчальним планом, передбаченим програмою, та успішно склали всі іспити та заліки.

Спільним щодо атестації випускників освітньо-професійної програми зі спеціальності «Бакалавр з бізнес-економіки» в досліджених ЗВО України та КНР є те, що в обох країнах вона проводиться у формі публічного захисту кваліфікаційної (дипломної) роботи бакалавра та завершується видачею

документа встановленого зразка про присудження ступеня бакалавра із присвоєнням кваліфікації «Бакалавр з бізнес-економіки» [97].

Компаративний аналіз освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в закладах вищої освіти КНР та України дозволив виокремити низку схожих складників програм, а також певні відмінності.

Схожі риси

1) Тривалість

Встановлено, що тривалість освітньо-професійної програми зі спеціалізації «Бакалавр з бізнес-економіки», як правило, становить чотири роки в ЗВО КНР та України. Окремі заклади вищої освіти, зокрема Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту Одеської національної академії зв'язку імені О. С. Попова та Донецький національний університет імені Василя Стуса (економічний факультет), завершують навчальний процес за три роки й десять місяців.

2) Кількість кредитів

Також виявлено, що максимальний обсяг кредитів ЄКТС, передбачених навчальною програмою досліджених ЗВО, збігається в обох досліджуваних країнах і становить 240 ЄКТС.

3) Відсоткове співвідношення обов'язкової та вибіркової компонент ОПП

У ході дослідження встановлено, що відсоткове співвідношення обов'язкової та вибіркової компонент освітньо-професійної програми «Бакалавр з бізнес-економіки» має спільну тенденцію, оскільки обов'язкова компонента (65–79 %) істотно переважає над вибірковою (факультативною) компонентою (21–29 %) [97, с. 242].

Унаслідок детального аналізу виявлено, що частки предметів загальної та професійної підготовки в ОПП досліджених ЗВО КНР та України майже не відрізняються, що дозволяє судити про можливість апробації позитивного

досвіду професійної підготовки бакалаврів-економістів КНР на суміжних спеціальностях ЗВО України.

В українських і китайських закладах вищої освіти дисципліни загальної та професійної підготовки розподіляються у співвідношенні приблизно 50 % на 50 %.

4) Англійська мова за професійним спрямуванням

До обов'язкової компоненти ОПП Китаю та України за напрямком «Бізнес-економіка» входить англійська мова за професійним спрямуванням, що має викладатися економістам для того, щоб підготувати їх до реальної економічної діяльності на міжнародному рівні.

На навичках володіння англійською мовою як мовою професійного спілкування економістів зроблено акцент в освітньо-професійних програмах як українських, так і китайських закладів вищої освіти за ОКР «Бакалавр з бізнес-економіки».

5) Форми, методи та технології

ОПП обох досліджуваних країн передбачають використання сучасних методів навчання, що включають проблемно-орієнтовані та проєктно-орієнтовані завдання, case study та комбінацію аудиторних та позааудиторних форм навчання.

6) Контроль та оцінювання знань студентів

Контроль знань студентів, як показало дослідження, є спільним в закладах вищої освіти КНР та України. В основу цього контролю покладено кредитно-модульну систему організації навчального процесу.

Вивчення атестаційного процесу освітньо-професійної програми зі спеціальності «Бакалавр з бізнес-економіки» показало, що атестація випускників закладів вищої освіти України й КНР відбувається за подібним алгоритмом [97, с. 242].

Відмінності

Підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що попри схожість освітньо-професійних програм «Бакалавр з бізнес-економіки» у досліджених ЗВО України та КНР є окремі істотні відмінності [97, с. 242]. Зокрема:

1) Ідеологічний компонент ОПП КНР

На відміну від закладів вищої освіти України, до переліку навчальних дисциплін у китайських університетах до навчальної програми обов'язково включено вивчення марксистських теорій, особливостей національного менталітету та моралі [97, с. 242].

2) Кількість кредитів

Окрім того, в закладах вищої освіти Китайської Народної Республіки обсяг обов'язкових навчальних дисциплін, їх перелік та кількість кредитів за кожен предмет значно відрізняються від дисциплін українських ЗВО [97, с. 242].

3) Обсяг обов'язкових дисциплін ОПП

Аналіз переліку обов'язкових дисциплін освітньо-професійних програм у сфері підготовки економістів дає змогу стверджувати, що обсяг обов'язкових предметів ОПП різних закладів вищої освіти України майже збігається та програми є схожими, водночас в університетах КНР цей перелік представлений меншою кількістю дисциплін.

Встановлено, що предмети вибіркової компоненти ОПП економістів ОКР «Бакалавр» також істотно відрізняються в університетах України та КНР, хоча ОПП як українських, так і китайських ЗВО, притаманна низка практичних тренінг-курсів для факультативного вивчення.

4) Практична складова циклу професійної підготовки

Також відмінністю в освітній програмі циклу професійної підготовки досліджуваних країн є те, що в українських закладах вищої освіти практичний складник не передбачає додаткової вибіркової компоненти, а у китайських ЗВО вона складається з обов'язкового модуля практики, що фокусується на навчанні та розвитку практичних здібностей студентів, та факультативного,

спрямованого на підвищення конкурентоспроможності та адаптації студентів до практики міжнародного бізнесу [97, с. 242].

5) *Форми, методи та технології*

Освітньо-професійні програми обидвох досліджуваних країн роблять акцент на використанні новітніх методів навчання, таких як викладання на основі виконання проєктів, проблемних завдань та кейсів, але в КНР залучення стейкхолдерів та експертів до проведення практичних занять зі студентами з використанням цих методів та технологій навчання відбувається набагато частіше та активніше, що дає студентам більше можливостей для адаптації до реальної економічної діяльності на майбутньому місці роботи.

б) *Контроль та оцінювання знань студентів*

Щодо контролю та оцінювання знань бакалаврів-економістів, перевірка якості виконання кваліфікаційної роботи бакалавра з бізнес-економіки в КНР має складнішу структуру та крім перевірки керівником та перевірки на антиплагіат також передбачає етап перевірки роботи шляхом її завантаження на міністерський веб-сайт, де співробітники державних установ кожної провінції КНР, які відповідають за оцінювання якості виконання дипломних робіт, можуть перевірити кожну кваліфікаційну роботу бакалавра та сформулювати висновок щодо новизни та доцільності виконання наукового дослідження бакалавра.

Також, на відміну від України, диплом бакалавра ще не дає випускникові ЗВО КНР можливості гарантовано отримати посаду в державних установах, характерними рисами якої є стабільність, гарний соціальний пакет та додаткові державні виплати за високий рівень професіоналізму в роботі.

Разом з проходженням співбесіди за конкретним місцем роботи та певним випробувальним періодом, які необхідні в Україні для отримання місця роботи в державній установі, китайський бакалавр за будь-якою спеціальністю, включаючи також економічні, має скласти незалежний комплексний державний

іспит, що надає можливість конкурувати за місце роботи в установах державного сектору економіки.

Письмова частина іспиту надає можливість перевірити теоретичну підготовку бакалавра, усна частина, тобто дискусія з представниками екзаменаційного комітету, має на меті перевірку сформованості м'яких навичок майбутнього робітника державної організації, та тільки за умови успішного складання цих двох частин бакалавр отримує повідомлення про дату та місце проведення співбесіди на певну посаду.

3.2 Рекомендації щодо використання в закладах вищої освіти України позитивного досвіду підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки

Забезпечення якості вищої економічної освіти є пріоритетним завданням для України в розрізі підготовки фахівців нової генерації, здатних забезпечити інноваційний стрибок національної економіки.

Оприлюднена в липні 2023 року «Візія майбутнього освіти і науки України» вказує на те, що пріоритетами держави є забезпечення гідних умов праці, справедливої оплати, можливостей безперервного розвитку системи освіти, трансформація змісту, сенсів освіти, освітнього простору для стимуляції розвитку та інновацій, що сприятиме процвітанню України [10]. Цей документ є основою для подальшого розроблення Національної стратегії освіти і науки України, над якою працювали 1700 експертів. Експерти взяли участь в опитуванні, за результатами опрацювання якого МОН сформулювало зведені проблеми освіти і науки України, серед яких акцент зроблено на проблемах інфраструктури та мережі, змісту та якості, репутації та кадрового складу, управління та фінансування вищої освіти.

У своєму дослідженні Є. Йорданова та інші дослідники відзначають, що в Україні фінансування університетів є значно нижчим, ніж у більшості країн Європи [32]. Українські дослідники П. Гаман та Н. Гаман також зазначають, що

недостатнє фінансування не дає змоги забезпечити університети необхідними ресурсами для оновлення програм, застосування новітніх методик викладання та залучення науково-педагогічних кадрів, що призводить до зниження якості освіти та, як наслідок, послаблення її конкурентоспроможності на ринку праці [15].

На рівні закладів вищої освіти проблемою є також недостатній рівень підготовки викладачів, які не завжди володіють необхідними знаннями та практичним досвідом для забезпечення якісної освіти в умовах прискореної модернізації її змісту та методів навчання. За результатами дослідження В. Задорожного важливим чинником підвищення якості вищої освіти є високий рівень професійної компетентності викладачів університетів та їхня здатність до інновацій та розвитку [28].

У дослідженнях І. Медведєва та О. Шовкопляс акцентовано увагу на тому, що застарілі зміст та методики навчання в системі економічної освіти не здатні забезпечити викладачам можливості застосування компетентнісного підходу та сучасних ефективних інструментів науково-педагогічної діяльності [49].

Аналіз підготовки та перепідготовки кадрів у системі економічної освіти, здійснений Р. Олексенко, свідчить про те, що часто моделі та методики підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників економічних спеціальностей орієнтовані лише на отримання сертифікатів з підвищення кваліфікації для того, щоб відповідати встановленим університетами вимогам, а не на персональний професійний розвиток викладачів. Дослідник підкреслює, що потрібно звертати увагу саме на світоглядно-ціннісну необхідність підвищення кваліфікації та залучення закордонних спеціалістів до викладання певних економічних дисциплін, надання можливості стажування українських викладачів у провідних ЗВО Європи [56].

Для розв'язання цієї проблеми існує потреба в удосконаленні освітньо-професійних програм, застосуванні нових методик і технологій, а також в підвищенні ролі науки та досліджень в процесі отримання вищої економічної

освіти в Україні. Очевидно, що покращення якості економічної вищої освіти є однією з найважливіших вимог сучасного ринку праці та визначальним фактором в розвитку економіки країни. У своїх дослідженнях Т. Верховод та інші дослідники зазначають, що позитивний вплив на якість освіти може мати використання новітніх методик викладання, таких як проблемне навчання, інтерактивні методи, віртуальний навчальний простір тощо [9].

Отже, проблема підвищення якості економічної вищої освіти в Україні потребує комплексного підходу до її розв'язання та врахування всіх перелічених чинників, корисним у цьому розрізі може бути застосування певних аспектів позитивного досвіду вдосконалення бізнес-освіти у Китайській Народній Республіці.

Попередньо нами було здійснено порівняльний аналіз підготовки бакалаврів з бізнес-економіки у закладах вищої освіти Китайської Народної Республіки та України, що дозволяє нам виокремити прогресивні ідеї китайської системи підготовки бакалаврів економічних дисциплін, реалізація яких є перспективною в Україні.

Обґрунтовані рекомендації стосуються кількох рівнів, а саме рівня держави, рівня університету та рівня суб'єктів освітньої діяльності (викладача та студента), й адресовані органам державного управління освітою, науковим установам, університетам і закладам вищої освіти, що здійснюють відповідну підготовку, а також суб'єктам освітнього процесу.

Проаналізуємо, які позитивні сторони вищої освіти бакалаврів з бізнес-економіки Китайської Народної Республіки можуть бути корисними для вирішення проблем освіти України на цих рівнях (рис. 3.3).

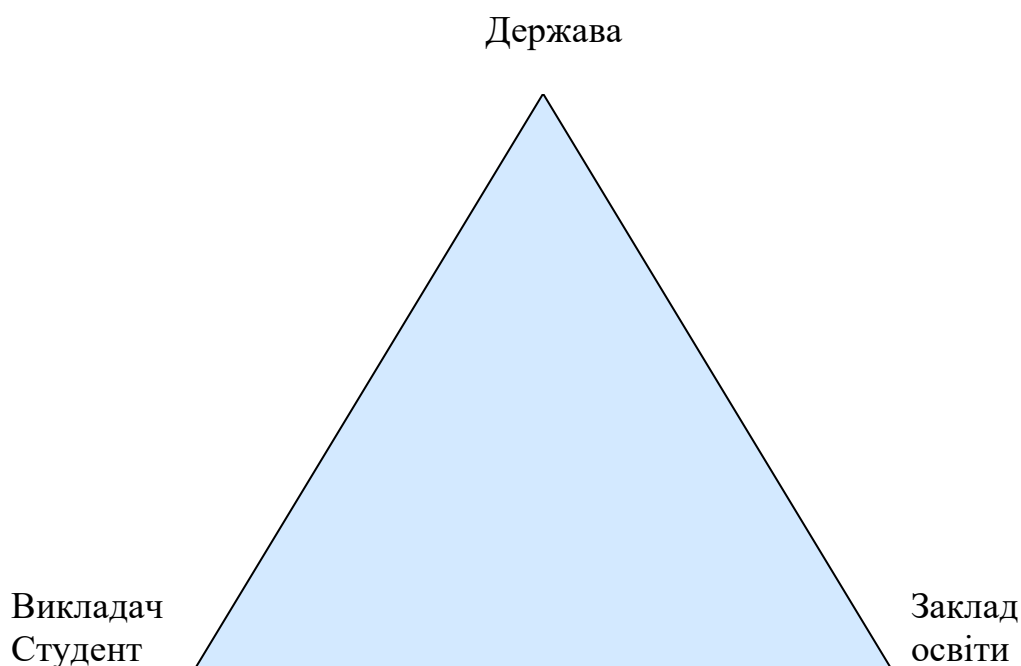

Рис. 3.3 Трикутник впливу елементів системи вищої освіти бакалаврів з бізнес-економіки на якість їхньої підготовки

Джерело розроблено автором

Рівень держави. На початку 21 століття Китайська Народна Республіка стала однією з найбільш успішних країн у галузі вищої освіти. Уряд Китаю докладляє багато зусиль і ресурсів для розвитку вищої освіти, а також створення і підтримки дослідницьких центрів у всіх галузях, що призводить до збільшення кількості високоякісних науковців та підвищення рівня галузі в цілому. Однією з ключових стратегій підвищення кількості високоякісних закладів вищої освіти є розвиток вищої освіти в приватному секторі. У країні було створено багато приватних ЗВО завдяки реформі вищої освіти. Наприклад, зараз в КНР існують університети, засновані на спільному партнерстві з іншими країнами, які надають можливості для отримання міжнародних дипломів та перспективної кар'єри [161].

Уряд Китаю також націлений на посилення програм наукових досліджень у вищій освіті та збільшення кількості дослідницьких центрів у закладах вищої освіти. Уряд продовжує інвестувати у ці сфери для забезпечення конкурентоспроможності та інновацій у галузі науки [164]. В результаті стрімкого розвитку цієї галузі, Китайська Народна Республіка швидко набирає силу не тільки в економічному вимірі, але і в галузі науки та технологій. Це відображається в зростанні кількості наукових публікацій та патентів, що надає Китаю можливість бути на передовій в галузі науки та технологій. Саме тому інвестування в освіту вважається однією з ключових стратегій успіху Китаю у 21 столітті і відображає націленість країни на швидкий розвиток цієї сфери в умовах світової конкуренції. Означений підхід засвідчує, що вдосконалення вищої освіти є важливим завданням китайського уряду, та стимулює багатьох молодих спеціалістів економічного профілю жити та працювати в КНР, а це дозволяє країні утримувати власні трудові ресурси [162].

Швидка, конструктивна і ефективна взаємодія різних Міністерств, центральних та місцевих органів виконавчої влади та органів управління освітою з університетами створює дуже сприятливі умови для підвищення рівня якості економічної освіти в КНР. Міністерство фінансів КНР та Міністерство освіти КНР щороку виділяє спеціальні державні фонди для закладів вищої освіти країни, що готують спеціалістів у сфері бізнес-економіки. Ці державні установи сприяють всім вищезазначеним ініціативам за допомогою додаткових інвестицій, програм академічної мобільності, організації національних конкурсів з підприємництва. Міністерство освіти КНР також регулює якість студентських бакалаврських дипломних робіт та перевіряє, щоб кожний студент виконував наукове дослідження за принципами академічної доброчесності.

Комплексні державні іспити на отримання можливості розпочати кар'єру офісного співробітника у державних організаціях також є дуже важливою ініціативою держави. Іспит перевіряє теоретичну підготовку бакалаврів з

бізнес-економіки, наявність м'яких навичок фахівців, і також включає усне інтерв'ю на певну посаду за умови, що майбутній фахівець успішно оволодів теоретичними знаннями та практичними навичками. Даний комплексний іспит має високий рівень складності, а конкуренція за місце роботи є дуже жорсткою, що забезпечує відбір найкращих кандидатів для роботи на державних посадах країни. Престижність роботи на державних посадах та привабливі умови працевлаштування випускників закладів вищої освіти в державних організаціях допомагають запобігти відтоку кадрів та утримати трудові ресурси в Китайській Народній Республіці.

Рівень університету. Заклади вищої освіти Китайської Народної Республіки також мають значний вплив на розвиток економічної вищої освіти в цій країні. Завдяки цілеспрямованим та тривалим зусиллям уряду КНР зараз заклади вищої освіти цієї країни займають високу позицію у світовому рейтингу [37]. В Топ-100 університетів світу за версією газети «Times» наразі вже включено 6 університетів, три з яких ще в 2016 році були далеко за межами першої сотні (200–300 місце) [112, с. 264].

Одним з основних рушіїв такого успіху у сталому розвитку вищої економічної освіти в Китаї є освітній простір, що забезпечує широку платформу для обміну досвідом і знаннями між студентами, викладачами та дослідниками з різних держав. Такий підхід дозволяє не тільки проводити економічні дослідження з активною участю студентів, а й розвивати наукові напрями, які, наприклад, дозволяють вишам кооперувати з підприємствами та фінансовими установами країни.

Університети Китайської Народної Республіки звертають підвищену увагу на здібних і активних студентів, які беруть участь у позааудиторних заходах, та талановитих викладачів, яких відзначають студенти, та заохочують їхню активність. Численні заклади вищої освіти КНР організовують бізнес-інкубатори для студентів, щоб вони могли успішно реалізувати свій підприємницький потенціал, наприклад: центр університетського

підприємництва (University Entrepreneurship Center), інкубаційний центр цифрових фінансів та блокчейну (Digital Finance and Blockchain Incubation Center), інкубаційний центр для стартапів та розвитку бізнесу (Startups and Business Development Incubation Center), інкубаційний центр соціального підприємництва (Social Entrepreneurship Incubation Center). Фотографія студентів, що працюють зі своїм проектом стартапу у групі бізнес-інкубатору для студентів-економістів Innovation Studio Університету Ноттінгам у місті Нінбо, провінція Чжецзян, надано на рисунку 3.4.

Рис. 3.4 Бізнес-інкубатор Innovation Studio Університету Ноттінгам у місті Нінбо, провінція Чжецзян, КНР

Загалом, бізнес-інкубатори ЗВО КНР підтримують розвиток інноваційної та підприємницької спроможності студентів шляхом фінансування студентських проєктів за різними темами.

Профінансовані проєкти отримують простір, навчальні програми, обладнання, менторську підтримку, корпоративне партнерство від інкубатора для того, щоб студенти могли реалізовувати інноваційні проєкти, що вирішують галузеві та соціальні виклики, а також розвивати свої навички самоменеджменту та підприємницькі здібності на практиці [80].

У сучасних умовах конкуренції на міжнародному ринку праці важливою умовою кар'єрного росту викладача є підвищення його кваліфікації. Одним з

найефективніших засобів підвищення кваліфікації викладачів економіки закладів вищої освіти в Китаї є стажування у закордонних університетах. Наукові дослідження підтверджують, що здобуття досвіду та знань за кордоном може суттєво підвищити якість навчання у вишах [144]. Також, за результатами досліджень, підвищення кваліфікації викладачів економіки сприяє розвитку економіки країни в цілому. Це досягається за рахунок покращення навчання студентів та випускників університетів, зміцнення зв'язків з закордонними партнерами та налагодження міжнародного співробітництва у галузі економіки [160; 199].

Талановитим і успішним викладачам кафедр бізнес-економіки закладів вищої освіти КНР надається можливість стажування у відомих компаніях країни без виїзду за кордон для підвищення кваліфікації та покращення методики викладання економічних дисциплін. У Цзясінському університеті, що є базою нашого дисертаційного дослідження, зареєстровано співпрацю з, як мінімум, 10 державними та приватними економічними компаніями місцевого та міжнародного рівня, в яких викладачі щороку проходять стажування впродовж 4–5 місяців на умовах повного робочого дня 5 днів на тиждень, одночасно маючи можливість викладати в університеті погодинно. На заняттях викладач, який проходить стажування, наводить приклади кейсів реальної роботи на існуючих підприємствах, що виводить метод case study на одну з лідируючих позицій серед методів викладання бізнес-економістам [100, с. 283]. Окрім цього, талановиті викладачі та іноземні експерти вишів КНР мають змогу брати участь у конференціях та програмах обміну між університетами країни, що включають також екскурсійну програму відвідування відомих пам'яток міст, в яких проводяться ці заходи. Після завершення офіційної частини конференцій та програм обміну ліцензований гід супроводжує всіх учасників під час ознайомлення з історією, культурою та мистецтвом міста, де проводиться захід, що також суттєво популяризує регіональний туризм і, як результат, йде на користь регіональній економіці КНР.

Мобільність реагування закладів вищої освіти на зміни також є важливою тенденцією, яку нам вдалося простежити на рівні університету. У той час, коли епідеміологічна ситуація в світі впродовж 2020–2023 р. не дозволила продовжити традиційні заняття оффлайн, у КНР не зупинили процес навчання та не встановили карантин у закладах вищої освіти, а замість того швидко почали активне вивчення ефективності використання онлайн-платформ, наприклад Unipus (u.unipus.cn), методів навчання в умовах форс-мажору, а також апробували нові форми взаємодії викладачів та студентів в освітніх цілях, що дозволило продовжити реформування та стабільний розвиток вищої освіти в країні. В результаті імплементації таких заходів наразі китайська освіта вдало комбінує методи онлайн та оффлайн освіти для забезпечення можливості швидко реагувати на зміни в період епідемій вірусних захворювань та адаптувати навчання до форс-мажорних обставин.

Рівень суб'єктів освітнього процесу (викладач, студент). Сучасні умови ринку праці вимагають від університетів надання студентам комплексних знань та практичного досвіду в окремих галузях, зокрема економіки. У сучасному ЗВО КНР викладачі економічних дисциплін мають все більше свобод у внесенні змін до змісту навчання та право на власний стиль викладання. Саме тому викладачі економічних дисциплін КНР сміливо використовують новітні методики і технології викладання та включають стейкхолдерів у процес навчання, щоб покращити якість економічної освіти в країні.

Дослідження китайських вчених L. Chen, X. Jin [125], X. Zhang та T. Yang [208] доводять, що залучення стейкхолдерів до процесу навчання забезпечує практичний досвід для студентів, зокрема через викладання пов'язаної з економікою практики. Наприклад, в аспектах управління, викладач може запросити підприємців зі своєї сфери діяльності на лекції з предметів «Теорія ймовірності та статистика» (Probability and Statistics), «Аналітика бізнес даних» (Business Data Analytics), та «Комп'ютерні науки для університетів» (University

Computer Sciences), щоб опанувати реальний досвід економічної діяльності. Крім того, використання інтерактивних методів навчання (наприклад, групових проєктів, дискусій та засідань) дозволяє стимулювати активну самостійну діяльність студентів та забезпечити взаємодію між студентами та викладачами [198].

Пряме спостереження освітнього процесу Цзясінського університету, також дозволяє нам простежити тенденцію до активізації залучення стейкхолдерів у процес проведення лекцій та практичних занять. Практичні заняття із залученням стейкхолдерів та використанням цифрової техніки й різноманітного програмного забезпечення надають можливість викладачам економічних дисциплін організувати пошуковий характер навчання та мотивувати студентів організувати стартап та реалізувати проєкт самостійно та в групах. Студенти бізнес-економіки університетів Китаю насамперед зосереджені на отриманні комплексних знань та практичного досвіду в економічній галузі. У відповідності з міжнародними стандартами навчання, заклади вищої освіти Китаю докладають зусиль, щоб підготувати студентів-економістів до ринку праці, надаючи необхідні для здійснення професійної діяльності навички.

Слід зазначити, що сучасна вища освіта стає все більше і більше орієнтованою на студента. Така студентоцентрованість сприяє формуванню культури чеснот і прогностичності бізнес-освіти. Професійні знання та вміння можуть бути ефективно використані для суспільства тільки фахівцями зі стійкими цінностями та переконаннями, тому система вищої економічної освіти Китайської Народної Республіки орієнтована на формування високої відповідальності студентів за результати навчання. Бізнес-економісти мають можливість брати участь в круглих столах, презентаціях щодо розвитку та конкурентоспроможності вищої освіти, отримують знання щодо необхідності навчатися протягом життя, вчать поважати роботу викладачів, виховувати у собі навички саморозвитку, ініціативності та позитивного ставлення до

навчання для поступового реформування та покращення рівня вищої освіти в Китайській Народній Республіці. Китайські студенти бізнес-економіки звикли до того, що навчальні завдання не можуть відкладатися на потім, вони вміють виконувати їх вчасно та бути дисциплінованими. Працелюбність та завзятість у навчанні допомагають їм завжди пам'ятати про місію отримання вищої економічної освіти, розуміти, яких освітніх цілей вони вже досягли зараз та чим вони можуть бути корисні суспільству у майбутньому, коли почнуть працювати за спеціальністю. Наприклад, у студентів спеціальності «Бізнес-економіка» формують повагу і відповідальність, а також такі професійні цінності як важливість володіння професійною етикою з дотриманням патріотизму, чесності та надійності, тісний зв'язок з національними традиціями та культурою, зокрема орієнтацію на конфуціанський режим мислення, що вказує на аксіологічну спрямованість підготовки економістів у КНР [101].

Отже, університети Китаю намагаються забезпечити студентам ефективні методики і технології навчання в економічній галузі, щоб готувати компетентних фахівців. Простежуючи те, як студенти ставляться до навчання, можна стверджувати, що вони приділяють йому серйозну увагу, намагаючись засвоїти матеріал якомога краще, мають високий рівень мотивації до участі в конкурсах та олімпіадах, розуміють, що університет в цілому та викладачі зокрема надають перевагу студентам, які беруть участь у позааудиторних заходах закладів вищої освіти.

На рисунку 3.5 продемонстровано, як вищезазначені елементи вищої освіти бакалаврів з бізнес-економіки впливають на підвищення якості вищої економічної освіти КНР.

Проведене дослідження дозволило нам сформулювати обґрунтовані рекомендації, що стосуються трьох рівнів, а саме загальнодержавного, інституційного та суб'єктного. Вони адресовані органам державного управління освітою, науковим установам, університетам і закладам вищої освіти України, що здійснюють підготовку бакалаврів з бізнес-економіки, а також науково-педагогічним працівникам, які в них працюють.

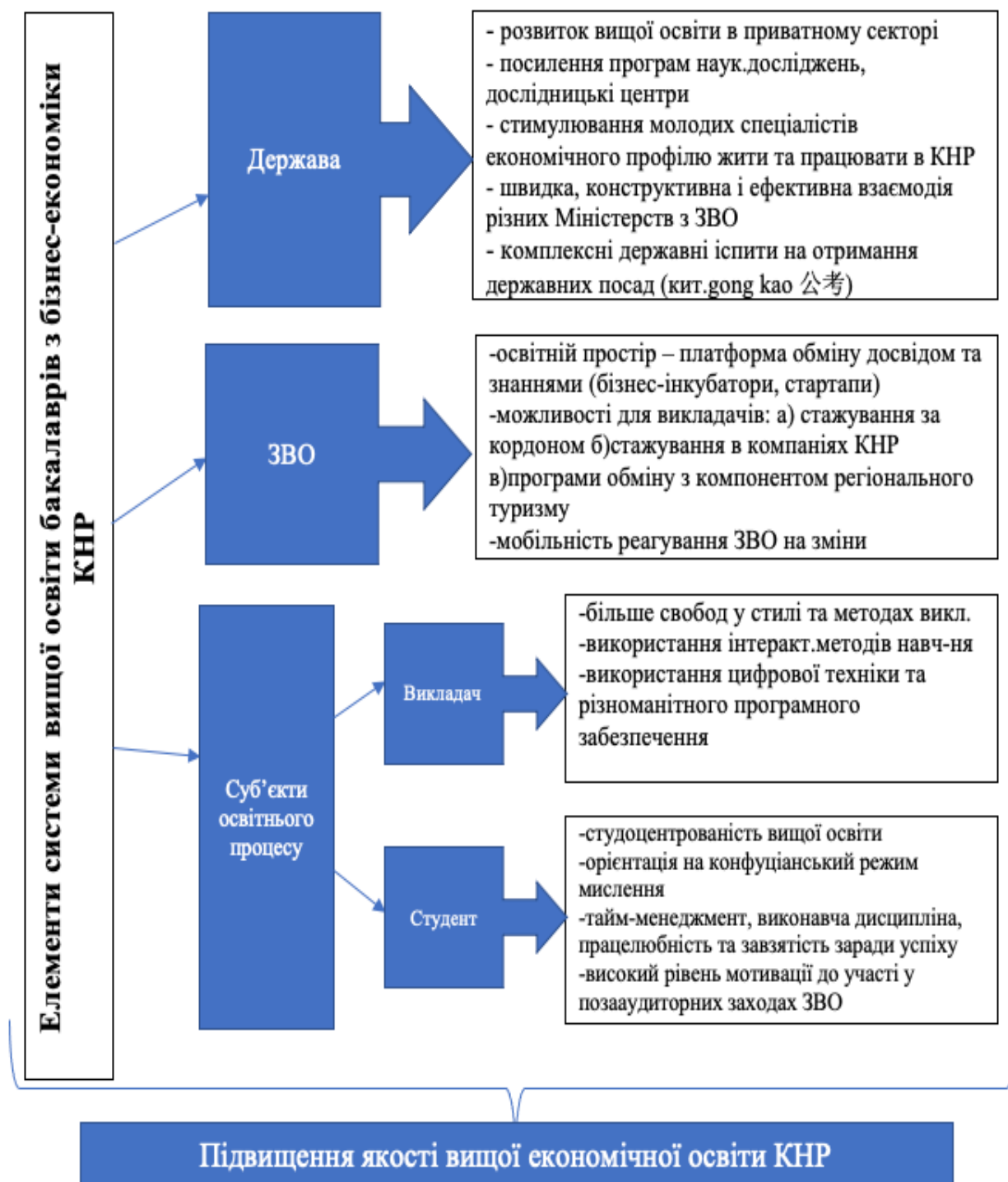

Рис. 3.5 Вплив елементів вищої освіти бакалаврів з бізнес-економіки на підвищення якості вищої економічної освіти КНР

Джерело розроблено автором

Загальнодержавний рівень. Одними з найважливіших заходів, які можуть запровадити органи державного управління освіти в Україні, зокрема Міністерство освіти і науки України, є:

1. Врахування досвіду КНР щодо забезпечення фінансування наукових досліджень в галузі економіки, а також створення сприятливих умов для науковців і фахівців цієї галузі. Така підтримка допоможе прискорити розвиток дослідницьких програм та підвищити якість науково-дослідної роботи в галузі економіки.

2. Підтримка підготовки відповідних кадрів, які можуть успішно працювати в сфері економіки. Зокрема, рекомендується оновити систему навчання та підвищення кваліфікації на кафедрах економіки в університетах і забезпечити належний рівень теоретичної і практичної підготовки фахівців з економіки.

3. Вчасне виявлення правопорушень в системі вищої економічної освіти та системний моніторинг її якості, а також запобігання корупції. Для ефективного підготовки кадрів для сфери економіки Національному агентству із забезпечення якості вищої освіти України (НАЗЯВО) також рекомендується проводити незалежні перевірки для запобігання корупції, здійснювати моніторинг та аналіз якості економічної освіти шляхом корегування критеріїв оцінки якості освітньої діяльності закладів вищої освіти та вимог до рівня наукової кваліфікації кадрів сфери економіки країни [69].

4. Сприяння організації спеціалізованих навчальних центрів для підготовки фахівців з бізнес-економіки та міжнародної економіки. Такі центри надають можливість вивчати курси, які базуються на сучасних методах, а також забезпечують можливість практики і стажування в сучасних компаніях, що ефективно покращує практичний досвід фахівців.

5. Забезпечення розбудови системи оцінювання володіння іноземною мовою, зокрема англійською, підвищення ролі вивчення іноземних мов та покращення рівня їх засвоєння. У зв'язку з потребами сучасного ринку праці до

фахівців-економістів та актуальними вимогами до якісного педагогічного процесу КНР зазначає, що Міністерство освіти та науки України також може постійно підвищувати роль вивчення англійської мови в ЗВО для досягнення кращих економічних результатів у професійному міжнародному спілкуванні майбутніх економістів. Сумлінне вивчення англійської мови важливе як економістам, так і педагогам, викладачам іноземних мов. Покращення рівня засвоєння англійської мови може бути здійснене за допомогою залучення компетентних іноземних викладачів, які є носіями мови, проведення семінарів із участю зарубіжних експертів, викладання деяких дисциплін з використанням української та англійської мов, або тільки англійської мови, орієнтація на комунікативні та інтерактивні методи викладання іноземних мов, які активні використовують за кордоном.

Інституційний рівень. Українські університети мають багато можливостей для покращення економічної освіти в країні, орієнтуючись на позитивний досвід Китайської Народної Республіки. Заходи на рівні університетів, факультетів та кафедр, які можуть допомогти у забезпеченні більш високої якості економічної освіти в Україні, включають:

Міжнародне співробітництво

1. Співпраця зі світовими лідерами економічної думки.
2. Розвиток міжнародної співпраці з іншими університетами та організаціями, взаємодія зі стейкхолдерами. Спільна підготовка студентів, обмін знаннями та дослідженнями можуть значно покращити якість економічної освіти в Україні.

Оновлення змісту освіти з бізнес-економіки

1. Оновлення освітніх програм навчання, що передбачає:
 - Збільшення кількості спеціальних дисциплін бізнес-економіки та внесення деяких змін до дисциплін, які вивчають студенти. В результаті порівняльного аналізу освітньо-професійних програм університетів КНР та України ми дійшли висновку, що в Китаї акцент робиться на технологічному

розвитку та розумному використанні ресурсів. У закладах вищої освіти України доцільно розширити освітньо-професійні програми з бізнес-економіки та міжнародної економіки та додати дисципліни, які дозволяють глибше вивчити нові технології та інноваційні методи управління.

- Формування активної бази даних з економічної тематики.
- Посилення соціогуманітарної складової освітньо-професійних програм економістів, що передбачає наповнення змісту освіти культурним контекстом, виховання прагнення до свободи та демократичней цінностей, відродження духовних традицій української культури, які є ціннісним потенціалом для професійного становлення здобувачів вищої економічної освіти України.

2. Покращення формування навичок міжкультурної комунікації студентів, що охоплюють свідомі знання власної культури (культурний самоаналіз), здатність аналізувати взаємодію, прогнозувати непорозуміння й адаптивну поведінку. Незалежно від країни, де студенти-економісти працюватимуть в майбутньому, такі навички допоможуть їм підтримувати атмосферу злагоди та взаємної довіри, усуненню нетерпимого ставлення до людей, які відрізняються кольором шкіри, мовою, цінностями та культурними особливостями [61].

Методики і технології навчання

3. Активне впровадження нових технологій та інновацій та вдосконалення існуючих методик і технологій для забезпечення високої якості економічної освіти з урахуванням сучасних світових тенденцій в освіті.

4. Впровадження практико-орієнтованого навчання, коли студенти можуть застосовувати свої знання на практиці в різних економічних проєктах та розвивати свої бізнес-навички. У китайських університетах приділяється особлива увага практичній складовій навчання. Студенти мають можливість працювати у реальних проєктах з розвитку бізнесу та економіки. Українські здобувачі освіти з бізнес-економіки також повинні поглиблено вивчати практичні питання, пов'язані з економікою і бізнесом. Для реалізації цієї мети університети можуть організовувати економічні воркшопи, заходи з лідерами

бізнесу та експертами з економічної сфери, де студенти мають змогу зустрітися з професіоналами своєї галузі та розширити свої знання, модернізувати освітні програми щодо включення до практичної складової вибіркового компонентів.

5. Постійне підвищення індивідуалізації навчання студентів, що передбачає врахування їхніх індивідуально-психологічних особливостей та автономію в організації освітнього процесу.

Зовнішнє забезпечення якості

6. Постійне покращення органами управління освітою моніторингу щодо якості підготовки майбутніх економістів у закладах вищої освіти

Внутрішнє забезпечення якості з врахуванням цифровізації

7. Системне вдосконалення контролю навчання керівниками коледжів та університетів для того, щоб у повній мірі висвітлити якість процесу викладання, навчання та взаємодії між учасниками освітнього процесу.

8. Сприяння підвищенню цифрової компетентності викладачів, що забезпечуватиме високий рівень очної та дистанційної економічної освіти.

9. Покращення точності та глибини аналізу інформації зі зворотного зв'язку від викладачів, використання даних такого аналізу для своєчасного обговорення та вирішення проблем дистанційної освіти за їх наявності на відповідних кафедрах відповідних інститутів та просування позитивного досвіду.

Прийняття таких заходів, аналогічних китайським, може допомогти у підготовці належних кадрів для високотехнологічної бізнес-економіки та дозволить підвищити рівень розвитку та конкурентоспроможності вищої економічної освіти, що є важливою передумовою та фундаментом її трансформації та значного зміцнення економічного потенціалу України.

Суб'єктний рівень. Заходи, які можуть бути реалізовані стосовно викладачів та студентів закладів вищої освіти на економічних кафедрах, включають:

1. Забезпечення активної участі студентів в науково-дослідній діяльності університетів. З самого початку своєї підготовки студенти повинні бути залучені до проведення різноманітних досліджень у галузі бізнесу та економіки. Для цього доцільно організовувати конференції, семінари та робочі групи з провідними експертами, що оперують різними методами та технології управління бізнесом, які успішно використовуються в Китаї. Наприклад, в Україні студенти можуть брати участь у проведенні наукових конференцій, семінарів та воркшопів, де беруть участь провідні економісти країни, а також зарубіжні спеціалісти. На цих заходах учасники можуть отримати нові знання, отримати змогу практикувати іноземну мову та поділитися досвідом зі своїми колегами.

Також необхідно постійно покращувати результативність навчання студентів, задля чого необхідні:

2. Популяризація досвіду зарубіжної бізнес-освіти серед студентів та мотивація студентів до самонавчання, підвищення ініціативи, поліпшення самодисципліни, формування позитивного ставлення до дистанційного навчання та вимогливості до себе під час навчання у форс-мажорних обставинах. Одним із найкращих мотивуючих компонентів навчання для студентів економічних спеціальностей є використання проблемно-орієнтованого навчання, що також покращує їх комунікативну компетентність та активне самонавчання, які є дуже важливими для майбутніх бізнес-економістів.

3. Використання викладачами новітніх технологій для поліпшення процесу навчання. Вважаємо за необхідне активне застосування викладачами ЗВО інноваційних методів і форм навчання, інформаційно-комунікаційних технологій, а також використання проблемно-орієнтованих та проєктних методів навчання для активізації навчання студентів та поліпшення його якості.

4. Застосування викладачами та студентами ефективних платформ дистанційного навчання (QQ (Tencent Meeting, Tencent Classroom), DingDing Talk або інших доступних платформ з відповідним функціоналом та

використання методів інтеракції («РРТ+відео-конференція онлайн» та «Попередньо завантажений РРТ+відео-запис заняття»), результативність використання яких експериментально доведено; підсилення взаємодії між викладачами та студентами в процесі навчання, збагачування різноманітності інтерактивних форм та засобів підвищення ефективності та результативності очного та дистанційного навчання. Особливо важливою складовою цього процесу є вивчення намірів викладачів щодо використання у навчанні Web-технологій в сучасних освітніх умовах та розуміння реалій використання цих технологій викладачами у педагогічних цілях.

5. Продовження вивчення досвіду онлайн-навчання, беручи до уваги потреби студентів та показники ефективності навчання. Важливим етапом на цьому шляху є вивчення стилів використання соціальних медіа та смартфонів у вищій освіті.

6. Активне здійснення професійного розвитку та власних наукових досліджень викладачів економічних кафедр. Для покращення якості освіти в сфері бізнес-економіки викладачам також потрібно приділяти увагу науковій роботі. Власні наукові дослідження, постійне підвищення кваліфікації та участь в програмах обміну для викладачів та науково-педагогічних працівників економічних кафедр поліпшують якість навчання та дозволяють активно взаємодіяти з іншими університетами та організаціями.

Слід також зазначити, що багато вищезазначених завдань неможливо виконати без серйозного ставлення студентів до навчання на економічних кафедрах зокрема та отримання вищої освіти взагалі. Студентам економічних спеціальностей рекомендується розвивати внутрішню мотивацію до навчання та навички самоменеджменту, виявляти самостійність в здобутті сучасних економічних знань, вивченні прогресивного зарубіжного досвіду і можливостей академічної мобільності, ініціювати проєкти, стартапи та знаходити можливості їх реалізації, виявляти проактивність в освітньому процесі та позааудиторній діяльності закладів вищої освіти.

Загалом, залучення інноваційних технологій, розширення дисциплін в освітньо-професійних програмах, впровадження практико-орієнтованого навчання та розвиток наукової бази – це реперні моменти для вдосконалення економічної освіти в Україні, які важливо враховувати, використовуючи китайський досвід. Ми вважаємо, що Україна може успішно використовувати знання та досвід Китайської Народної Республіки щодо поліпшення економічної освіти, але водночас наголошуємо на тому, що дуже важливим є не копіювання китайської моделі, а розвиток власного підходу до адаптації цих заходів до вимог українського ринку праці та прийняття до уваги специфіки української економічної ситуації та українських освітніх традицій.

Висновки до третього розділу

Компаративний аналіз освітньо-професійних програм підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки та України надав змогу встановити, що зміст освіти всіх економічних ОПП в КНР, як і в Україні, складається з нормативної та вибіркової частини. В обох країнах нормативні навчальні дисципліни встановлюються державним стандартом освіти, а вибіркова частина змісту освіти визначається університетом і складається з частини самостійного вибору навчального закладу і частини вільного вибору студента.

Компаративний аналіз освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в закладах вищої освіти КНР та України дозволив виокремити низку схожих складників програм, а саме: тривалість ОПП (як правило 4 роки), кількість кредитів (240 ЄКТС), відсоткове співвідношення обов'язкової та вибіркової компонент ОПП (частки предметів загальної та професійної підготовки в ОПП досліджених ЗВО КНР та України майже не відрізняються, що дозволяє судити про можливість апробації позитивного досвіду професійної підготовки бакалаврів-економістів КНР на суміжних спеціальностях ЗВО України), англійська мова за професійним спрямуванням

як обов'язковий компонент ОПП, форми, методи та технології навчання (ОПП обох досліджуваних країн передбачають використання сучасних методів навчання, що включають проблемно-орієнтовані та проєктно-орієнтовані завдання, case study та комбінацію аудиторних та позааудиторних форм навчання), контроль та оцінювання знань студентів (відбувається за подібним алгоритмом).

Встановлено, що попри схожість освітньо-професійних програм «Бакалавр з бізнес-економіки» у досліджених ЗВО України та КНР є окремі істотні відмінності, зокрема: наявність ідеологічної компоненти ОПП у КНР; різний перелік навчальних дисциплін та кількість їх кредитів за ОПП в Україні та КНР; менший обсяг обов'язкових та більший обсяг вибірових дисциплін в ОПП з підготовки економістів у КНР; практична складова циклу професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки КНР передбачає додаткову вибірову компоненту, спрямовану на підвищення конкурентоспроможності та адаптації студентів до практики міжнародного бізнесу; частіше та активніше здійснюється залучення стейкхолдерів та експертів до проведення практичних занять зі студентами з використанням новітніх методів та технологій навчання в КНР; складніша структура перевірки якості виконання кваліфікаційної роботи бакалавра з бізнес-економіки в КНР; необхідність для випускників КНР скласти додатковий державний іспит для отримання посади в державних установах.

Забезпечення якості вищої економічної освіти з урахуванням досвіду зарубіжних країн є пріоритетним завданням для України в розрізі підготовки фахівців нової генерації, саме тому на основі проведеного аналізу було сформульовано рекомендації, що стосуються загальнодержавного, інституційного та суб'єктного рівнів та адресовані органам державного управління освітою, науковим установам, університетам і закладам вищої освіти України, які здійснюють підготовку бакалаврів з бізнес-економіки, а також науково-педагогічним працівникам, які в них працюють.

Для органів державного управління освіти в Україні, зокрема Міністерства освіти і науки України, корисним є врахування досвіду КНР щодо забезпечення фінансування наукових досліджень та підготовки відповідних кадрів в сфері економіки; вчасне виявлення правопорушень в системі вищої економічної освіти та системного моніторингу її якості; запобігання корупції; сприяння організації спеціалізованих навчальних центрів для підготовки фахівців з бізнес-економіки та міжнародної економіки; підвищення ролі вивчення іноземних мов та покращення рівня їх засвоєння.

Закладам вищої економічної освіти України рекомендується розвивати міжнародне співробітництво та оновлювати зміст освіти з бізнес-економіки; активно впроваджувати нові технології та інновації та вдосконалювати існуючі методики і технології для забезпечення високої якості економічної освіти з урахуванням сучасних світових тенденцій; вдосконалювати практико-орієнтоване навчання та постійно підвищувати індивідуалізацію освітнього процесу здобувачів освіти; системно реалізовувати зовнішнє та внутрішнє забезпечення якості економічної освіти з врахуванням цифровізації.

Викладачам закладів вищої освіти на економічних кафедрах рекомендується забезпечувати активну участь студентів в науково-дослідній діяльності університетів; популяризувати досвід зарубіжної бізнес-освіти серед майбутніх економістів та мотивувати їх до самонавчання, підвищення ініціативи, поліпшення самодисципліни; формувати у здобувачів освіти позитивне ставлення до дистанційного навчання та вимогливості до себе під час навчання у форс-мажорних обставинах; використовувати новітні технології та ефективні онлайн-ресурси для поліпшення освітнього процесу; активно здійснювати професійний розвиток, зокрема в напрямі цифровізації освіти, беручи до уваги потреби здобувачів освіти та показники ефективності професійної підготовки.

Студентам економічних спеціальностей рекомендується розвивати внутрішню мотивацію до навчання та навички самоменеджменту, виявляти

самостійність в здобутті сучасних економічних знань, вивченні прогресивного зарубіжного досвіду і можливостей академічної мобільності, ініціювати проєкти, стартапи та знаходити можливості їх реалізації, виявляти проактивність в освітньому процесі та позааудиторній діяльності закладів вищої освіти.

Використання та адаптація означених пропозицій, сформульованих на основі досвіду китайської моделі вищої економічної освіти, до вимог українського ринку праці з урахуванням специфіки української економічної ситуації та українських освітніх традицій може сприяти ефективному вдосконаленню професійної підготовки економістів у закладах вищої освіти України.

Основні наукові результати розділу викладено в публікаціях автора [16], [93], [97], [143], [194].

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено цілісний науковий аналіз професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в закладах вищої освіти КНР та на основі його результатів запропоновано практичне вирішення завдань, що стосуються вдосконалення професійної підготовки бакалаврів з економічних спеціальностей в Україні. Це дало підстави сформулювати такі **висновки**.

1. Результати аналізу науково-педагогічної літератури засвідчили наявність вагомих напрацювань українських та зарубіжних дослідників стосовно проблеми професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в закладах вищої освіти Китайської Народної Республіки. Вченими України та зарубіжних країн з'ясовано, що наразі Китайська Народна Республіка переживає новий етап свого розвитку, що зумовлено, в першу чергу, політикою, яка реалізується як в соціальному, так і в економічному аспектах.

Аналіз нормативних документів та наукових праць свідчить про те, що сучасні заклади вищої освіти в Китайській Народній Республіці, які здійснюють підготовку бакалаврів-економістів, та підходи до професійної підготовки саме цих фахівців були створені не так давно, однак завдяки подальшому процесу забезпечення масовості освіти Китай здійснив значний стрибок у розвитку вищої освіти взагалі та економічної освіти зокрема, що призвело до формування однієї з найбільших систем вищої освіти в світі. Країна вже використовує перевірені західні технології щодо укладання навчальних планів та методик викладання з характерним китайським акцентом, однак дослідники також сходяться у думці про те, що економіка Китайської Народної Республіки суттєво відрізняється від західної та продовжує активно розвиватися, але все ще існує великий розрив між розвитком вищої освіти в Китайській Народній Республіці та світі.

Водночас, у працях дослідників не висвітлено або лише частково охарактеризовано процеси, рівні та якість підготовки економістів в

університетах Китайської Народної Республіки. Також поза увагою дослідників у сфері теорії та методики професійної освіти Китаю залишилася проблема проєктування системи навчання, яка сприяє формуванню професійно значущих компетентностей майбутніх бакалаврів економіки. Такий стан зумовлює необхідність обґрунтування провідних тенденцій, чинників забезпечення якості та особливостей освітньо-професійних програм професійної підготовки економістів в університетах Китайської Народної Республіки та на їх основі – розроблення рекомендацій щодо використання у закладах вищої освіти України позитивного досвіду такої підготовки в Китайській Народній Республіці.

2. Виявлено, що професійна підготовка майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в закладах вищої освіти Китайської Народної Республіки відповідає світовим стандартам, а також має свої характерні тенденції: полікультурність, білінгвальний характер, аксіологічна спрямованість професійної підготовки, цифровізація вищої економічної освіти, проєктування освітнього процесу на компетентнісній основі та управління змінами в економічній освіті.

Зазначені тенденції закріплено в нормативних документах Китайської Народної Республіки, зокрема Законі «Про вищу освіту» Китайської Народної Республіки; Державному освітньому стандарті вищої освіти Китайської Народної Республіки, який регламентує вимоги до спеціальних дисциплін та методик їх викладання у професійній підготовці бакалаврів економічних спеціальностей; освітньо-професійних програмах професійної підготовки бакалаврів за напрямом «Бізнес-економіка», «Міжнародна економіка».

3. Чинники забезпечення якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки розподілено на 2 категорії – зовнішні та внутрішні.

До зовнішніх чинників віднесено такі: спільна залученість установ рівня держави та провінцій у забезпеченні професійної освіти бакалаврів з бізнес-економіки, системне оновлення матеріально-технічної бази закладів вищої освіти за підтримки міністерств Китайської Народної Республіки, підтримка

державою міжнародної академічної мобільності учасників освітнього процесу, активне залучення стейкхолдерів до професійної підготовки економістів, підтримка проектної діяльності та її системна взаємодія з іншими видами професійної підготовки.

Внутрішні чинники представлені змістовими (зв'язок змісту підготовки зі сталим розвитком суспільства та економіки, трирівневість формування змісту підготовки, що забезпечується спільною залученістю держави, провінції та ЗВО, забезпечення компетентісно-орієнтованого змісту підготовки, професіоналізація вивчення англійської мови як обов'язкового компоненту ОПП), навчально-методичними (впровадження продуктивних методів і технологій в навчальний процес) та організаційними (сприяння професійному розвитку науково-педагогічних працівників, які забезпечують підготовку бакалаврів з бізнес-економіки та єдність зовнішнього та внутрішнього контролю професійної підготовки економістів). Таким чином, комплексна реалізація виявлених та науково обґрунтованих чинників уможливорює підвищення якості професійної підготовки бакалаврів економічних дисциплін, а також рівня економічної освіти майбутніх економістів в Україні.

4. У результаті проведення компаративного аналізу освітньо-професійних програм професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки та України констатовано, що результати професійної підготовки майбутніх бакалаврів із бізнес-економіки як в Китаї, так і в Україні визначаються на основі компетентісного підходу.

Аналіз освітньо-професійних програм дозволив виокремити у складі професійної компетентності України та Китайської Народної Республіки такі групи компетентностей, як загальні (інтегральні), що передбачають володіння гнучкими, або «м'якими» навичками, особистісні (суб'єктні), які включають цінності, мотивації та якості випускників, та фахові (предметно-спеціальні), до складу яких входять «тверді» навички.

В результаті проведення компаративного аналізу встановлено, що низка схожих складників ОПП Китайської Народної Республіки та України (тривалість ОПП (як правило 4 роки), кількість кредитів (240 ЄКТС), відсоткове співвідношення обов'язкової та вибіркової компонент ОПП, англійська мова за професійним спрямуванням як обов'язковий компонент ОПП, форми, методи та технології навчання, а також принципи контролю успішності студентів-економістів) дозволяє судити про можливість апробації позитивного досвіду професійної підготовки бакалаврів-економістів Китайської Народної Республіки на суміжних спеціальностях ЗВО України.

Встановлено, що попри схожість освітньо-професійних програм «Бакалавр з бізнес-економіки» у досліджених ЗВО України та Китайської Народної Республіки є окремі істотні відмінності, зокрема: наявність ідеологічної компоненти ОПП у Китайській Народній Республіці; різний перелік навчальних дисциплін та кількість їх кредитів за ОПП в Україні та Китайській Народній Республіці; менший обсяг обов'язкових та більший обсяг вибіркового дисциплін в ОПП з підготовки економістів у Китайській Народній Республіці; практична складова циклу професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки Китайської Народної Республіки передбачає додаткову вибірку компоненту, спрямовану на підвищення конкурентоспроможності та адаптації студентів до практики міжнародного бізнесу; частіше та активніше здійснюється залучення стейкхолдерів та експертів до проведення практичних занять зі студентами з використанням новітніх методів та технологій навчання в Китайській Народній Республіці; складніша структура перевірки якості виконання кваліфікаційної роботи бакалавра з бізнес-економіки в Китайській Народній Республіці; необхідність для випускників ЗВО Китайської Народної Республіки складання додаткового державного іспиту з метою отримання посади в державних установах.

Визначено, що унікальними перевагами бізнес-освіти Китайської Народної Республіки є комплексне забезпечення оволодіння здобувачами

освіти англійською мовою, технологіями Інтернет, бізнес-етикетом та культурою зарубіжних держав для здійснення ефективної економічної діяльності в КНР та за її межами, а також врахування особливостей економічної освіти інших країн для сприяння розвитку результативних бізнес-відносин. Характерною особливістю працевлаштування випускників ЗВО Китайської Народної Республіки є комплексний державний іспит на отримання місця роботи в установах державного сектору економіки, що надає можливість прозоро та справедливо перевірити теоретичну підготовку та рівень сформованості м'яких навичок майбутнього робітника сфери економіки. Адаптивність, гнучкість, готовність до змін, послідовність в реалізації освітніх цілей, практична спрямованість економічної освіти, зокрема наскрізне залучення студентів до діяльності у бізнес-інкубаторах провідних компаній країни, орієнтованість студентів на ринок праці та привабливі умови працевлаштування для успішних випускників-економістів також являють собою важливі переваги бізнес-освіти Китайської Народної Республіки.

5. На основі аналізу досвіду професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в закладах вищої освіти Китайської Народної Республіки було обґрунтовано рекомендації щодо творчої адаптації цього досвіду у вдосконаленні системи професійної підготовки бакалаврів економічних спеціальностей в Україні на загальнодержавному, інституційному та суб'єктному рівнях.

На *загальнодержавному рівні* органам державного управління освітою рекомендовано врахування досвіду Китайської Народної Республіки щодо забезпечення фінансування наукових досліджень та підготовки відповідних кадрів в сфері економіки; вчасного виявлення правопорушень в системі вищої економічної освіти та системного моніторингу її якості; запобігання корупції; сприяння організації спеціалізованих навчальних центрів для підготовки фахівців з бізнес-економіки та міжнародної економіки; підвищення ролі вивчення іноземних мов та покращення рівня їх засвоєння.

На *інституційному рівні* закладам вищої освіти, що здійснюють відповідну підготовку, рекомендовано: розвивати міжнародне співробітництво та оновлювати зміст освіти з бізнес-економіки; активно впроваджувати нові технології та інновації та вдосконалювати існуючі методики і технології для забезпечення високої якості економічної освіти з урахуванням сучасних світових тенденцій; вдосконалювати практико-орієнтоване навчання та постійно підвищувати індивідуалізацію освітнього процесу здобувачів освіти; системно реалізовувати зовнішнє та внутрішнє забезпечення якості економічної освіти з врахуванням цифровізації.

На *суб'єктному рівні* науково-педагогічним працівникам пропоновано: забезпечувати активну участь студентів в науково-дослідній діяльності університетів; популяризувати досвід зарубіжної бізнес-освіти серед майбутніх економістів та мотивувати їх до самонавчання, підвищення ініціативи, поліпшення самодисципліни; формувати у здобувачів освіти позитивне ставлення до дистанційного навчання та вимогливості до себе під час навчання у форс-мажорних обставинах; використовувати новітні технології та ефективні онлайн-ресурси для поліпшення освітнього процесу; активно здійснювати професійний розвиток, зокрема в напрямі цифровізації освіти, беручи до уваги потреби здобувачів освіти та показники ефективності професійної підготовки.

На *суб'єктному рівні* майбутнім бакалаврам з економічних спеціальностей рекомендується розвивати внутрішню мотивацію до навчання та навички самоменеджменту, виявляти самостійність в здобутті сучасних економічних знань, вивченні прогресивного зарубіжного досвіду і можливостей академічної мобільності, ініціювати проекти, стартапи та знаходити можливості їх реалізації, виявляти проактивність в освітньому процесі та позааудиторній діяльності закладів вищої освіти.

Аналіз досвіду професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в закладах вищої освіти Китайської Народної Республіки також став основою авторського міждисциплінарного спецкурсу «Формування

професійної компетентності майбутніх економістів в університетах Китайської Народної Республіки».

Проведене дослідження не претендує на остаточне і вичерпне розв'язання усіх аспектів порушеної проблеми. Подальшого наукового вивчення та аналізу потребують теоретико-методологічні засади формування професійної компетентності майбутніх магістрів економічних спеціальностей в закладах вищої освіти Китайської Народної Республіки, професійний розвиток та самовдосконалення фахівців-економістів європейських та азіатських країн тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічний тлумачний словник української мови: в 11 томах. АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1980. 699 с.
2. Артемова Л. В. Педагогіка і методика вищої школи. Київ : Кондор, 2008. 272 с.
3. Артюшина М. В. Психологічні та педагогічні основи підготовки студентів економічних спеціальностей до інноваційної діяльності: монографія. Київ : КНЕУ. 2009. 272 с.
4. Ашерев А. Т. Підготовка, експертиза та захист дисертації: навч. посібник для майбутніх професіоналів в галузі педагогіки вищої школи та управління навчальними закладами. Харків: Вид-во УПА. 2007. 112 с.
5. Базилевич В. Д. Економічна теорія. Політекономія: Практикум: навч. посібник. Київ : Знання. 2010. 581 с.
6. Башнянин Г. І. Економічні системи. Т. 2. Львів: Вид-во комерційної академії України. 2011. 496 с.
7. Березнева В. Є. Діяльнісні методи вищої педагогічної освіти. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2014. Вип. 02 (42). С. 3–9.
8. Вайнтрауб М. А. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників з обробки металу: монографія, вид. 2-ге, доповн. Київ : Т. Клочко, 2013. 328 с.
9. Верховод Т. О., Медвідь Є. М., Чуйко Т. В. Методика проблемного навчання: теорія і практика: підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2017. 288 с.
10. Візія майбутнього освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/viziya> (дата звернення: 03.10.2023). є таке
11. Вікторов В. Основні критерії та показники якості освіти. *Вища освіта України*. 2006. № 1. С. 54–59.

12. Волков О. І., Віткін Л. М., Хімичева Г. І. Система якості вищих навчальних закладів: теорія і практика. Київ : Наук. думка, 2006. 301 с.
13. Воротняк Л. І. Особливості формування полікультурної компетенції магістрів у вищих педагогічних навчальних закладах. *Вісник Житомирського державного університету (Педагогічні науки)*. 2008. № 39. С. 105–109.
14. Гала С. В. Із досвіду реформування вищої освіти Китаю. *Економіка і держава*. 2011. Вип. 18. С. 52–55.
15. Гаман П. І., Гаман Н. О. Державне фінансове забезпечення закладів вищої освіти в Україні: проблеми та перспективи. *Вчені записки університету «КРОК». Серія: Економіка*. 2018. Вип. 4. С. 65–70.
16. Гао В., Цицюра К. В. Досвід Китайської Народної Республіки у визначенні результатів професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка: зб. наук. праць*. 2019. Вип. 19. С. 154–160. URL: <https://jrnls.ivet.edu.ua/index.php/1/article/view/339/493> (дата звернення: 03.10.2023).
17. Гао В., Цицюра К. В., Романова Г. М. Цифровізація освіти як сучасна тенденція професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки у Китайській Народній Республіці. *Науковий журнал «Інноваційна педагогіка»*. 2020. Т. 3. Вип. 21. С. 201–204. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2020/21/part_3/45.pdf (дата звернення: 03.10.2023).
18. Гиленко О. В., Філін П. В. Методологія комплексного педагогічного дослідження. *Молодий вчений*. 2018. Вип. 4. С. 44–47.
19. Головань М. С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. *Вища освіта України*. 2008. № 3. С. 23–30.
20. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям. Київ : Вінниця; ТОВ Фірма «Планер», 2010. 308 с.

21. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.
22. Довгань В. Один пояс, один шлях: китайські інвестиції в інфраструктуру України. 2019. URL: https://cfts.org.ua/blogs/odin_poyas_odin_shlyakh_kitayski_investitsi_v_infrasrukтуру_ukrani_449 (дата звернення: 03.10.2023).
23. Доценко С. О. Досвід організації дистанційного навчання в Китаї. *Педагогічний альманах*. 2021. Вип. 47. С. 26-34.
24. Дьомін О. А. Теоретичні і методичні основи професійної підготовки бакалаврів із агроінженерії: дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04; Інститут професійно-технічної освіти НАПН України. Київ, 2021. 274 с.
25. Економіка. Бакалаврат з вищої освіти Китаю. URL: <https://baike.baidu.com/item/%E7%BB%8F%E6%B5%8E%E5%AD%A6/24596888?fromtitle=%E7%BB%8F%E6%B5%8E%E5%AD%A6%E4%B8%93%E4%B8%9A&fromid=2552765> (дата звернення: 09.07.2023).
26. Економіка. Бакалаврські курси. Прийом студентів. Китайський університет Гонконгу. URL: <http://admission.cuhk.edu.hk/tc/programmes/ECONN.html> (дата звернення: 09.07.2023).
27. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. вид. д-ра пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва; пер. з англ. Київ : Ленвіт, 2003. 273 с.
28. Задорожний В. С. Підготовка майбутніх викладачів вищих навчальних закладів до використання інтерактивних методик. *Освітологічний дискурс: електронне наук. фахове вид.* 2018. № 1(26). С. 98–107.
29. Зауваження стосовно всебічного підвищення якості вищої освіти. Міністерство освіти КНР. URL: http://www.gov.cn/zwggk/2012-04/20/content_2118168.htm (дата звернення: 03.10.2023).

30. Зоркін В. Сутність гуманітарної культури педагога. *Наукові записки. Серія: Педагогіка*. 2014. Вип. 138. С. 198–202.
31. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність: підручник. Київ: Вища школа, 1997. 349 с.
32. Йорданова Є., Корнієнко Є. К. Аналіз фінансування вищої освіти Великої Британії та України. *Економіка і банківська справа*. 2020. № 3. С. 22–32.
33. Кимлик О. Розвиток гуманітарної культури у педагогічному процесі. *Педагогічний процес: теорія і практика: зб. наук. праць*. 2016. Вип. 2. С. 25–29.
34. Ковальчук Г. О. Активізація навчання в економічній освіті: навч. посібник. Київ : КНЕУ, 2003. 298 с.
35. Колонтай О. М. Методологічні засади педагогічних досліджень: комплексний підхід. *Вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки»*. 2014. Вип. 3(4). С. 29–34.
36. Компетентнісний підхід у вищій освіті: світовий досвід. Київ : КНЕУ, 2016. 61 с.
37. Комплексний проєкт створення університетів світового рівня й першокласних дисциплін. Міністерство освіти Китаю. URL: http://www.moe.gov.cn/jyb_xxgk/moe_1777/moe_1778/201511/t20151105_217823.html (дата звернення: 09.07.2023).
38. Концепція розвитку економічної освіти в Україні. *Освіта України*. 2004. № 6. С. 4–5.
39. Крикун В. В. Діяльнісна педагогіка: підхід до сучасної педагогіки вищої освіти. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Педагогіка»*. 2019. Вип. 37. С. 80–85.
40. Кулалаєва Н. В. Теоретичні і методичні основи формування культури безпеки професійної діяльності у майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04; Інститут професійно-технічної освіти НАПН України. Київ, 2020. 224 с.

41. Кулалаєва Н. В. Формування енергоефективної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю через проектне навчання. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка: педагогічні науки*. 2018. Вип. 2(2). С. 118-124.
42. Кучеренко Д. Г., Мартинюк О. В. Стратегії розвитку освітніх систем країн світу: монографія. Київ : ІПК ДСЗУ, 2011. 312 с.
43. Лебедев О. Е. Компетентнісний підхід в освіті. *Шкільні технології*. 2004. Вип. 5. С. 3–12.
44. Литвин А. В., Мацейко О. В. Методологічні засади поняття «педагогічні умови». *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2013. № 4. С. 43–63.
45. Лукіна Т. О. Державне управління якістю загальної середньої освіти : монографія. Київ : НАДУ, 2004. 292 с.
46. Лю Яньші, Кравченко Г. Ю. Підготовка перекладачів-бакалаврів у закладах вищої освіти Китаю. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти: зб. наук. праць*. Харків, 2020. № 67. С.162-173.
47. Мельник О. Особливості змісту та організації навчання майбутніх викладачів економічних дисциплін за спеціальністю «Економічна педагогіка» у ВНЗ Німеччини. *Професійна освіта: проблеми і перспективи: зб. наук. праць*. Київ, 2015. Вип. 9. С. 116–121.
48. Мельник О. В. Перспективи використання позитивного досвіду Німеччини в організації бакалаврської програми економічної та бізнес-освіти в університетах України. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка: зб. наук. праць*. 2017. Вип. 13. С. 139–144.
49. Медведєв І. А., Шовкопляс О. А. Проблеми викладання економічних дисциплін у ВНЗ України. *Механізм регулювання економіки*. 2017. № 4. С. 82–91.

50. Муқан Н., Чубінська Н., Гоу Ч. Компетентнісний підхід у вищій освіті: основні поняття та категорії. *Академічні візії*. 2023. Вип. 17. С. 1-9.
51. Навчальний процес у закладах системи перепідготовки і підвищення кваліфікації: досвід і проблеми: зб. наук. та наук.-метод. праць кол. авт.; за заг. ред В. І. Лугового, І. В. Розпутенка, В. Г. Понеділко. Київ : Вид-во УАДУ, 2003. 212 с.
52. Національна середньострокова та довгострокова програми реформи та розвитку освіти на 2010–2020 рр. Міністерство освіти КНР. URL: http://www.moe.edu.cn/srcsite/A01/s7048/201007/t20100729_171904.html (дата звернення: 03.10.2023).
53. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні : монографія / Нац. акад. пед. наук України; за заг. ред. В. Г. Кременя. Київ : КОНВІПРІНТ, 2021. 384 с.
54. Національний класифікатор України «Класифікатор професій ДК 003:2010»: затв. наказом Держспоживстандарту України від 28.07.2010 року № 327. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10#Text> (дата звернення: 03.10.2023).
55. Ничкало Н. Г. Неперервна професійна освіта: міжнародний аспект. *Творча особистість у системі неперервної професійної освіти*: матеріали Міжнар. наук. конф. / за ред. С. О. Сисоєвої, О. Г. Романовського. Харків : ХДПУ, 2000. С. 54–80.
56. Олексенко Р. Підготовка і перепідготовка кадрів у системі економічної освіти. *Вища освіта України*. 2013. № 2. С. 59–67.
57. Освіта в Китаї: вища, шкільна і дошкільна. Система освіти в Китаї. URL: <http://bizreview.com.ua/osvita-v-kitayi-vishha-shkilnij-i-doshkilnij-sistema-osviti-v-kitayi/> (дата звернення: 03.10.2023).
58. Освіта у Китаї. Гуцульський край. URL: <http://gk.kosiv.org/society/753-osvita-u-kytai.html> (дата звернення: 03.10.2023).

59. Освіта як перспективна галузь українсько-китайського партнерства URL: <http://aucc.org.ua/osvita-yak-perspektivna-galuz-ukrayinsko-itayskogo-partnerstva/> (дата звернення: 03.10.2023).

60. Офіційний сайт Міністерства освіти КНР: URL: <https://moe.gov.cn> (дата звернення: 03.10.2023).

61. Поштарева Т. В. Формування етнокультурної компетентності. *Педагогіка*. 2005. № 3. С. 35–42.

62. Поясок Т. Б., Беспарточна О.І. Формування культури інтернет-комунікації у майбутніх економістів. *Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського*. 2019. Вип. 2. С. 11-16.

63. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 року № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 03.10.2023).

64. Про встановлення Європейської кваліфікаційної структури для можливості отримати освіту протягом усього життя: *Рекомендація Європейського Парламенту і Ради 2008/C111/01 від 23.04.2008 року № 994_988*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_988#Text (дата звернення: 03.10.2023).

65. Про затвердження галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах: *Постанова Кабінету Міністрів від 29.04.2015 року № 266*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 13.12.2020).

66. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій: *Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 року № 1341*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення: 03.10.2023).

67. Про захист людей з обмеженими можливостями: Закон КНР 1990 року. URL: <http://www.dredf.org/international/china.html> (дата звернення: 03.10.2023).

68. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 року № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 03.10.2023).

69. Про утворення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти: Постанова Кабінету міністрів України від 15.04.2015 року № 244. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/244-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 03.10.2023).

70. Римаренко А. В. Методологічні засади застосування комплексу методів у педагогічному дослідженні. *Вісник Кременчуцького національного університету ім. М. Остроградського. Педагогічні науки*. 2019. Вип. 3(98). С. 134–139.

71. Романова Г. М. Індивідуально-типологічні та дидактичні чинники результативності самостійної роботи студентів економічних університетів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04; Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. Київ, 2003. 250 с.

72. Савченко О. П. Компетентнісний підхід у сучасній вищій школі. URL: http://www.intellect-invest.org.ua/pedagog_editions_e-agazine_pedagogical_science_vypuski_n3_2010_st_16/?print (дата звернення: 03.10.2023).

73. Сергєєва Л., Муранова Н., Купрієвич В. Позитивні практики розвитку цифрової компетентності науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти: досвід Китайської Народної Республіки. Київ: Професійна педагогіка. 2022. Т. 2. №. 25. С. 147-157.

74. Сергійчук І. М. Китай у нові та новітні часи: практикум: навч. посібник. Суми : ВТД Університетська книга. 2006. 329 с.

75. Сіньмін Я. Зміна структури робочої сили і різниця у доходах населення. Пекін, 2012. 215 с.

76. Словник іномовних слів: 23000 слів та термінологічних словосполучень / уклад. Л. О. Пустовіт та ін. Київ : Довіра, 2000. 1018 с.

77. Соколова Л. Гуманітарна культура майбутніх учителів: формування та розвиток. *Білгородський наук.-практ. журнал «Иновационная педагогика»*. 2016. № 6(17). С. 23–26.

78. Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальність: 051 «Економіка». URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/051r.pdf> (дата звернення: 03.10.2023).

79. Статистичний щорічник освіти в КНР за 2014 рік. Міністерство освіти КНР. URL: http://www.moe.edu.cn/jyb_xwfb/gzdt_gzdt/s5987/201507/t20150730_196698.html (дата звернення: 03.10.2023).

80. Студентські проекти університету Ноттінгам. URL: <https://studentstudy.com.ua/countries/velikobritaniia/higher-education/university-of-nottingham-07-06-2019/> (дата звернення: 03.10.2023).

81. Теоретичні та практичні аспекти підвищення кваліфікації державних службовців: зб. наук. праць кол. авт. Київ : Вид-во УАДУ, 2001. 88 с.

82. Україна 2030: Доктрина збалансованого розвитку. Видання друге. Львів : Кальварія, 2017. 164 с.

83. Ходань О. Л. Компетентнісний підхід до підготовки майбутніх фахівців у ВНЗ. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2013. Вип. 29. С. 232–235.

84. Цифрова економіка Китаю вносить великий внесок до ВВП. Чайна Дейлі. URL: www.chinadailyhk.com/articles/132/187/31/1545558119154.html (дата звернення: 03.10.2023).

85. Цицюра К. В. Особливості застосування технології проблемно-орієнтованого навчання у підготовці бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки. *Психологія і педагогіка як науки становлення і розвитку сучасної особистості*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 27–28 груд., 2019 р. Вроцлавек: Baltija Publ, 2019. С. 105–107.

86. Цицюра К. В. Актуальність позитивного досвіду професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки Китайської народної республіки для системи вищої економічної освіти України. *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання*: зб. матеріалів XIII звітної Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 18–28 берез. 2019 р. Київ : ІПТО НАПН України, 2019. С. 56–58.

87. Цицюра К. В. Альтернативна технологія Flipped Classroom як тенденція підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки. *Проблеми реформування педагогічної науки та освіти*: матеріали II наук.-практ. конф., м. Ужгород, 14–15 лют. 2020 р. Херсон : Вид-во «Молодий вчений», 2020. С. 101–103.

88. Цицюра К. В. Білінгвальне навчання як умова професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в Китаї. *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи*: тези доп. X Міжнар. наук.-практ. конф., м. Хмельницький, 7–8 листоп. 2019 р. Хмельницький : ХНУ. 2019. С. 220–221.

89. Цицюра К. В. Використання відео-лекцій в дистанційному навчанні економістів в університетах Китаю. *Modern Achievements of Science and Technology: Abstracts of the 4th International scientific and practical conference*. Liber A. Stockholm, Sweden, 2020. P. 150–153.

90. Цицюра К. В. Використання компетентнісної моделі професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в Китайській народній республіці. *Розвиток професійної культури майбутніх фахівців: виклики, досвід, стратегії, перспективи*: зб. матеріалів IV Міжнар. наук.-практ. конф., Київ-Ірпінь, 7 квіт. 2020 р. Київ : Ун-т ДФС України, 2020. С. 316–318.

91. Цицюра К. В. Використання скринкастингу для організації дистанційної освіти економістів в університетах Китаю. *Сучасні наукові дослідження у психології та педагогіці – прогрес майбутнього*: зб. наук. робіт учасників Міжнар. наук.-практ. конф., 15–16 трав. 2020 р., м. Одеса. Одеса : ГО «Південна фундація педагогіки», 2020. С. 180–182.

92. Цицюра К. В. Дистанційне навчання як чинник ефективної організації навчання студентів в університетах Китайської Народної Республіки. *Актуальні питання застосування на практиці досягнень сучасної педагогіки і психології*: зб. тез Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 8–9 трав. 2020 р. Харків : Східноукр. організація «Центр педагогічних досліджень», 2020. С. 35–37.

93. Цицюра К. В. Зарубіжний досвід розвитку цифрової компетентності науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти. *Професійний розвиток педагогічних і науково-педагогічних працівників в умовах відкритої освіти*: метод. посібник / Л. М. Сергеева, Н. П. Муранова, С. М. Микитюк, К. В. Цицюра та ін. Чернівці : Вид. дім «Букрек», 2023. С. 65–76.

94. Цицюра К. В. Застосування компетентнісного підходу у підготовці майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китаю. *Тенденції розвитку професійної та технологічної освіти в умовах ринку праці*: матеріали Міжнар. інтернет-конф. молодих учених і студентів, 3 квіт. 2019 р., м. Суми. Суми : Вінніченко М. Д., 2019. С. 261–263.

95. Цицюра К. В. Інтеграція глобальної та традиційної культури у вищій економічній освіті Китайської народної республіки. *Актуальні проблеми технологічної і професійної освіти*: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., 14 трав. 2020 р. Глухів : РВВ Глухів. НПУ ім. О. Довженка, 2018. С. 261–262.

96. Цицюра К. В. Інформаційна грамотність як фактор розвитку педагогічної компетентності китайських викладачів іноземних мов. *Abstracts of XVIII International Scientific and Practical Conference, Canada, Ottawa, 19–20, April 2021*. Pegas Publishing, Ottawa, Canada, 2021. С. 178–182.

97. Цицюра К. В. Компаративний аналіз освітньо-професійних програм професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в університетах КНР та України. *Науковий часопис нац. пед. ун-ту імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*: зб. наук. праць. 2020. Т. 5. Вип. 78. С. 238–243. URL: <http://chasopys.ps.npu.kiev.ua/archive/78/52.pdf> (дата звернення: 03.10.2023).

98. Цицюра К. В. Конфуціанство як аксіологічна основа професійної підготовки економістів в університетах КНР. *Pedagogical and psychological education as a component of the education system in Ukraine and the EU countries: proceedings Scientific and pedagogic internship, August 3 – September 11, 2020.* Baltijia Publishing, s. Wroclawek, Republic of Poland, 2020. С. 249–251.

99. Цицюра К. В. Культурно-мовна підготовка як складова моделі професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в Китайській Народній Республіці. *Актуальні проблеми реформування системи виховання та освіти в Україні: зб. тез наук. робіт учасників Міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 24–25 квіт. 2020 р.* Львів : ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2020. Ч. 2. С. 138–141.

100. Цицюра К. В. Підтримка державою міжнародної економічної мобільності та залучення стейкхолдерів як важливі чинники забезпечення якості професійної підготовки економістів в закладах вищої освіти КНР. *Розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога в умовах освітніх трансформацій: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 13 трав. 2022 р.* Глухів : Глухів. НПУ ім. О. Довженка, 2022. С. 282–284.

101. Цицюра К. В. Провідні тенденції професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузів. зб. наук. праць молодих вчених Дрогобицького держ. пед. ун-ту ім. І. Франка.* 2020. Т. 4. Вип. 31. С. 209–215. URL: http://www.apfn-journal.in.ua/archive/31_2020/part_4/36.pdf (дата звернення: 03.10.2023).

102. Цицюра К. В. Соціокультурна компетентність майбутніх бакалаврів з бізнес економіки. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка: зб. наук. праць.* 2018. Вип. 17. С. 62–69. URL: <https://jrnls.ivet.edu.ua/index.php/1/article/view/224/768> (дата звернення: 03.10.2023).

103. Цицюра К. В. Спільна залученість установ рівня держави та провінції як чинник забезпечення якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китаю. *Innovations technologies in science and practice: Abstracts of the VI International Scientific and Practical Conference*. Haifa, Israel, 2022. P. 377–380.

104. Цицюра К. В. Структура професійної компетентності бакалаврів з бізнес-економіки в Китаї. *Актуальні проблеми професійного розвитку майстрів виробничого навчання закладів професійної (професійно-технічної) освіти*: зб. матеріалів Всеукр. веб-конф., м. Київ, 20 трав. 2019 р. Київ : Ін-т проф.-тех. освіти НАПН України, 2019. С. 138–140.

105. Цицюра К. В. Управління змінами в економічній освіті як тенденція професійної підготовки економістів в закладах вищої освіти КНР. *Підготовка майстра виробничого навчання, викладача професійного навчання до впровадження в освітній процес інноваційних технологій*: матеріали V Всеукр. наук.-метод. семінару, 5 листоп. 2021 р. Глухів : Глухів. НПУ ім. О. Довженка, 2021. С. 280–282.

106. Цицюра К. В. Формування навичок володіння рідною та іноземною мовою як сучасна умова професійної підготовки економістів Китайської Народної Республіки. *Педагогіка та психологія: виклики і сьогодення*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 1–2 трав. 2020 р. Київ : ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2020. Ч. I. С. 69–71.

107. Цицюра К. В. Формування навичок міжкультурної комунікації як тенденція професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в Китаї. *Підготовка майстра виробничого навчання, викладача професійного навчання до впровадження в освітній процес інноваційних технологій*: матеріали III Всеукр. наук.-метод. семінару, 1 листоп. 2019 р., м. Суми. Суми : Вінніченко М. Д., 2019. С. 247–249.

108. Цицюра К. В. Цифровізація як сучасна тенденція професійної освіти економістів Китаю. *Психологія та педагогіка у XXI столітті: перспективні та*

пріоритетні напрямки досліджень: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 5–6 черв. 2020 р. Київ : ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2020. С. 110–112.

109. Цицюра К. В. Чинники забезпечення якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки. *Науковий журнал «Інноваційна педагогіка»*. 2022. Вип. 47. С. 231–238. URL: <http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2022/47/45.pdf> (дата звернення: 03.10.2023).

110. Часнікова О. В. Компетентнісний підхід в освіті як основа її реформування. *Народна освіта*: електронне наук. фахове вид. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=2607 (дата звернення: 09.07.2023).

111. Черняк О. І., Захаченко П. В. Сучасні концепції прогнозування розвитку складних соціально-економічних систем: монографія. Бердянськ : ФО-П Ткачук О. В., 2014. 458 с.

112. Чу Ї. Транснаціональна вища освіта в Китаї: цільові пріоритети, нормативні та організаційні засади. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2021. № 8(112). С. 263–278.

113. Ягупов В. В., Свистун В. І. Компетентнісний підхід до підготовки фахівців у системі вищої освіти. *Наукові записки. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота*. 2007. Т. 71. С. 3–8.

114. Administrative Measures for Record-filing Mobile Internet Applications for Education. Ministry of education of the People's Republic of China. URL: http://www.moe.gov.cn/srcsite/A16/s3342/201911/t20191122_409333.html (дата звернення: 03.10.2023).

115. Allyson W. Screencasting Library Tutorials for Distance Learners: A User Evaluation. *Indiana Libraries*. 2009. № 28(3). P. 49–57.

116. Bartoloni E., Baussola M. Financial performance in manufacturing firms: A comparison between parametric and non-parametric approaches. *Business Economics*. 2014. № 49. P. 32–45.

117. Becker G. S. The Economic approach to human behaviour. University of Chicago Press, 1976. 320 p.

118. Bennett J. M., Bennett M. J. Developing intercultural sensitivity: An integrative approach to global and domestic diversity. Handbook of intercultural training / ed. by D. Landis (3rd ed.). 2004. 165 p.

119. Borthwick S. Education and Social Change in China: The Beginnings of the Modern Era (Stanford: Hoover Institution Press; Bailey, Reform the People. 1983. 216 p.

120. Bowen Y., Shijun Z., Weijie J. Learning English Speaking through Mobile-Based Role-Plays: The Exploration of a Mobile English Language Learning App called Engage. *The EuroCALL Review*. 2013. № 21(2). P. 27–38.

121. Bray M. Control of education: Issues and tensions in centralization and decentralization. In R. F. Arnove, C. A. Torres (Eds.) Comparative education: The dialectic of the global and the local. Lanham, MD: Rowman & Littlefield. 2003. 127 p.

122. Cai Y. Chinese higher education: The changes in the past two decades and reform tendencies up to 2020. In L.d.C. Ferreira, J. A. G. Albuquerque (Eds.), China and Brazil: Challenges and Opportunities. 2013. P. 91–118.

123. Cai Y. Traditional reform philosophy and challenges of higher education reforms in China. *International Journal of Humanities and Social Science*. 2012. № 2(6). P. 60–69.

124. Cai Y., Kohtamäki V. Transformation of Higher Education in Innovation Systems in China and Finland. Tampere: Tampere University Press. 2014. P. 285–286.

125. Chen L., Jin X. Stakeholders involvement in curriculum change in higher education in China. *Higher Education Research & Development*. 2018. № 37(3). P. 569–582.

126. Chen Q., Fan Y. Research on the Impact of Internet Development on the Quality of China's Higher Education. *Educational Sciences: Theory & Practice*. 2018. № 18(5). P. 1531–1539.

127. China Strategy 2015–2020 Strategic Framework for Cooperation with China in Research, Science and Education. URL: https://www.bmbf.de/upload_filestore/pub/China_Strategy_Longversion.pdf (дата звернення: 03.10.2023).

128. China's Digital Economy: Opportunities and Risks. International Monetary Fund Working Paper. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2019/01/17/Chinas-Digital-Economy-Opportunities-and-Risks-46459> (дата звернення: 03.10.2023).

129. China's Standards of English Language Ability. URL: <http://cse.neea.edu.cn/html1/folder/1505/244-1.htm> (дата звернення: 03.10.2023).

130. Communication to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, “A Digital Agenda for Europe”, Brussels, 2010. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/> (дата звернення: 03.10.2023).

131. Dello-Iacovo B. Curriculum reform and ‘Quality Education’ in China: An overview. *International Journal of Educational Development*. 2009. № 29. P. 241–249.

132. Department of Education of Zhejiang Province. URL: http://www.zj.gov.cn/art/2012/6/11/art_1568765_25831383.html (дата звернення: 03.10.2023).

133. Education in China: a Snapshot. OECD. URL: <https://www.oecd.org/china/Education-in-China-a-snapshot.pdf> (дата звернення: 03.10.2023).

134. Education Law of the People's Republic of China. State Education commission of the People's Republic of China. Beijing. 1995. 43 с.

135. Education Law of the People's Republic of China (2015 Amendment). Adopted at the Third Session of the Eighth National People's Congress. 2015. URL: <https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/77000/108047/F-1371255659/CHN77000%20Eng.pdf> (дата звернення: 03.10.2023).
136. Educational and professional program for Bachelor's Degree. Jiaxing University. China, Jiaxing: Jiaxing University Academic Office Publishers. 2018. 942 p.
137. European Commission, 2010. Communication “EUROPE 2020 – A strategy for smart, sustainable and inclusive growth” COM(2010) 2020 final. URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:EN:PDF> (дата звернення: 03.10.2023).
138. European Union and Asia: Reflections and re-orientations. Amsterdam, Netherlands: Rodopi. 2008. P. 287–313.
139. Fan W., Yanli W., Xia H. Gamification Teaching Reform for Higher Vocational Education in China: A case study on Layout and Management of Distribution Center. *International journal of emerging technologies in learning*. 2017. № 12(9). P. 130-144.
140. Gao F. The challenge of distance education in China. *American Journal of Distance Education*., 1991. № 5. P. 54–58.
141. Gao W., Smyth R. Education expansion and returns to schooling in urban China, 2001–2010: evidence from three waves of the China Urban Labor Survey. *Journal of the Asia Pacific Economy*. 2015. № 20. P. 178–201.
142. Gao W., Tsytsiura K. Study and Application of the “Sharing and Family” Teaching Mode Based on Keynote Speech. *Science and Technology Vision*. 2020. (18). Pp. 79–82. URL: <https://kns.cnki.net/kcms/detail/detail.aspx?doi=10.19694/j.cnki.issn2095-2457.2020.18.34> (дата звернення: 03.10.2023).
143. Gao W., Tsytsiura K. V. Information Literacy as a Factor of Developing Teaching Competency in Foreign Language Teachers in the People's Republic of China. *Journal for Educators, Teachers and Trainers*. 2021. Vol. 12(3). P. 133–145.

URL: <https://jett.labosfor.com/index.php/jett/article/view/580/456> (дата звернення: 03.10.2023).

144. Gu M. How to improve the quality of economics education at universities in China. *International Journal of Economics and Finance*. 2018. № 10(2). P. 1–6.

145. Hall B. H. The financing of research and development. *Oxford Review of Economic Policy*. 2002. № 18(1). P. 35–51.

146. Higher Education Law of the People's Republic of China (Adopted at the Fourth Session of the Standing Committee of the Ninth National People's Congress on August 29, 1998, promulgated by Order No. 7 of the President of the People's Republic of China on August 29, 1998 and effective as of January 1, 1999) URL: http://en.moe.gov.cn/documents/laws_policies/201506/t20150626_191386.htm (дата звернення: 03.10.2023).

147. Hordiienko V., Sultanova L., Romanova G., Tsytsiura K. Development of soft skills of teachers of Physics and Mathematics. *Journal of Physics: Conference Series*, XII International Conference on Mathematics, Science and Technology Education (ICon-MaSTEd 2020), 15–17 October 2020. Kryvyi Rih, Ukraine, 2021. Vol. 1840. P. 1–14. URL: <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1742-6596/1840/1/012038/pdf> (дата звернення: 03.10.2023).

148. Huang F. Internationalization of higher education in the developing and emerging countries: A focus on transnational higher education in Asia. *Journal of Studies in International Education*. 2007. № 11(3–4). P. 421–432.

149. Jacob W. J., Hawkins J. N. Trends in Chinese higher education: Opportunities and challenges. In P. Zgaga, U. Teichler, H. G. Schuetze, A. Wolter, Higher education reform: Looking back-looking forward. 2015. P. 133–147.

150. Jensen L., Review M. “New Confucianism: A Critical Examination”, ed. by John Makeham. N.Y. The China J. 2005. № 54. P. 135–138.

151. Jiang X. The internationalization of higher education in an era of globalization: A case study of a national research university in an emerging municipality in Southwest China. University of Southern California. Retrieved from.

2012. URL: <https://search.proquest.com/docview/1151814653?pq-origsite=gscholar> (дата звернення: 03.10.2023).

152. Jiaxing University 2020 Professional Scores and Employment Quality Report. URL: https://www.sohu.com/a/491839743_121124030 (дата звернення: 09.07.2023).

153. Jiaxing University official website. URL: <http://www.zjxu.edu.cn> (дата звернення: 03.10.2023).

154. Kantor J. Monitoring of business economics. *Acta Montanistica Slovaca Ročník*. 2008. № 13(2). P. 267–277.

155. Khan B. H., Ally M. International Handbook of E-learning, Vol. 1: Theoretical Perspectives and Research. London, New York: Routledge, Taylor & Francis group. 2015. 426 p.

156. Knight J., Wit H. Internationalisation of higher education in Asia Pacific countries. European Association for International Education. 1997. 186 p.

157. Lamont O., Polk C., Saa' Requejo J. Financial constraints and stock returns. *Review of Financial Studies.*, 2001. № 4(1). P. 529–544.

158. Lewis P. An inside perspective of economics education in China. *International Journal of Pluralism and Economics Education*. 2010. № 1(4). P. 324–326.

159. Li R. Effect of synchronous web-based teaching combined with visually creative teaching under the background of information science. *The Electronic Library*. 2019. № 37(5). P. 830–841.

160. Li Y. Training entrepreneurship teachers in China: a comparison with international practices. *Journal of Small Business and Enterprise Development*. 2017. № 24(3). P. 568–582.

161. Liang Y. W., Yang X. G. Higher education in China. *IAFOR Journal of Education*. 2016. № 4(2). P. 69–82.

162. Liu D., Huang Y. Advancements and Challenges in Chinese higher education. *New Directions for Higher Education*. 2018. № 182. P. 87–99.

163. Liu M. Research on college English teaching reform under «Internet + applied talent» training mode. *Agro Food Industry Hi-Tech*. 2017. № 28(3). P. 3363–3365.

164. Livingstone D. W. Chinese policies towards higher education. *Higher Education Policy*. 2017. № 30(4). P. 469–484.

165. Longmei Z., Sally C. China's Digital Economy: Opportunities and Risks. 2019. Retrieved from URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2019/01/17/%20Chinas-Digital-Economy-Opportunities-and-Risks-46459> (дата звернення: 03.10.2023).

166. Ma W., Lin F., Lin J. Research on Chinese University Teacher. International Conference on Advances in Social Science, Humanities, and Management. 2013. P. 821–826.

167. Ma W., Wen F. The Chinese Academic Profession: New Realities. The Global Future of Higher Education and the Academic Profession / Ph. Altbach, G. Androushchak, Y. Kuzminov, M. Yudkevich, L. Reisberg. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2015. 127 p.

168. Messinis G. Returns to education and urban-migrant wage differentials in China: IV quantile treatment effects. *China Economic Review*. 2013. № 26. P. 39–55.

169. Ministry of Education of the People's Republic of China. URL: http://en.moe.gov.cn/about_MOE/what_we_do/ (дата звернення: 03.10.2023).

170. National Digital Education Resources Public Service System. URL: <http://app.eduyun.cn/> (дата звернення: 03.10.2023).

171. National Standards for Teaching Quality of Undergraduate Majors in General Higher Educational Institutions: 2 volumes. Compiled by the Teaching Steering Committee of Higher Education Institutions of the Ministry of Education. Beijing: Higher Education Press, 2018. 970 p.

172. Nguyen L., Nguyen L., Tan G. Gamification in Business Education: An Experience Sharing. 2020. P. 34–39.

173. Orion L., Teets J. «Chinese Nationalism 1949-1980». Nations and Nationalism in Global Perspective: An Encyclopedia of Origins, Development, and Contemporary Transition. ABC-CLIO. 2008. 284 с.

174. Outline of China's National Plan for Medium and Long-term Education Reform and Development (2010-2020) URL: <http://ncee.org/wp-content/uploads/2016/12/Sha-non-AV-5-China-Education-Plan-2010-2020.pdf> (дата звернення: 03.10.2023).

175. Peng B. Construction and application of the BEST teaching mode of college English in big data. *International Journal of Emerging Technologies in Learning*. 2017. № 12. P. 41–50.

176. Pepper S. China's education reform in the 1980s: Policies, issues and historical perspectives Berkeley, CA: University of California Press. 1990. 205 p.

177. Pepper S. Radicalism and Education Reform in 20th-Century China: The Search for an Ideal Development Model; Cambridge University Press: Cambridge, UK, 2000. 129 p.

178. Perkins D. H. The challenge China's economy poses for Chinese economists. *China Economic Review*. 2002. Vol. 13. Is. 4. P. 412–418.

179. Pinna C. EU-China relations in higher education. *Asia Europe*. 2009. № 7. <https://doi.org/10.1007/s10308-009-0238-y>

180. POCIB International Trade Practitioner Skills Comprehensive Training: Introduction. URL: <http://www.pocib.com/intro.html> (дата звернення: 03.10.2023).

181. POCIB: Results of the 2021-2022 11th International Competition of Practice for Operational Competence in International Business. URL: <http://winner.pocib.com/2021-2022/winners/4739711c-0d5a-40be-be62-5c2712d70cb8.html?session=0> (дата звернення: 03.10.2023).

182. Poyasok, T., Bespartochna, O. Forming polycultural competence for future economists. *Engineering and Educational Technologies*. 2019. № 7 (1). P. 56–64.

183. Preus B. Educational Trends in China and the United States: Proverbial Pendulum or Potential for Balance? *Phi Delta Kappan*. 2007. № 89 (2). P. 115–118.

184. Problem-based learning. Center for Teaching Innovation.
URL: <https://teaching.cornell.edu/teaching-resources/engaging-students/problem-based-learning> (дата звернення: 03.10.2023).

185. QS World University Rankings. 2022.
URL: <https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings> (дата звернення: 03.10.2023).

186. Regulations of the People's Republic of China on Academic Degrees (Adopted at the 13th Meeting of the Standing Committee of the Fifth National People's Congress and promulgated by Order No.4 of the Standing Committee of the National People's Congress on February 12, 1980; and amended in accordance with the Decision on Amending the Regulations of the People's Republic of China on Academic Degrees adopted at the 11th Meeting of the Standing Committee of the Tenth National People's Congress on August 28, 2004)
URL: http://www.npc.gov.cn/zgrdw/englishnpc/Law/2007-12/13/content_1384052.htm (дата звернення: 03.10.2023).

187. Report: China's digital economy contributes more to GDP. Retrieved from. 2018. URL: <https://www.chinadailyhk.com/articles/132/187/31/1545558119154.html> (дата звернення: 03.10.2023).

188. Ryan J. Education in China: Philosophy, politics and culture. John Wiley & Sons. 2019. 208 p.

189. Shuo T., Xiaohua Y., Kemin J., Muying Y., Chunhong H. WeChat: An applicable and flexible social app software for mobile teaching: WeChat Official Account of Biochemistry Teaching. *Biochemistry and Molecular Biology Education*. 2018. № 46. P. 555–560.

190. Subject Catalogue of degree conferment and talent cultivation. 2018.
URL: <http://www.cdgd.edu.cn/xwyyjsjyxx/sy/272726.shtml> (дата звернення: 09.07.2023).

191. The Ministry of Education on Printing and Distributing the Catalogue of Undergraduate Majors in Ordinary Colleges and Universities. 2012.

URL: http://www.moe.gov.cn/srcsite/A08/moe_1034/s3882/201209/t20120918_143152.html (дата звернення: 03.10.2023).

192. Tsytsiura K., Gao W. Internet Plus strategy as a factor of development of economic education in the People's Republic of China. *Scientific Journal of Polonia University*. 2020. № 38(2). P. 291–300.

URL: <http://pnap.ap.edu.pl/index.php/pnap/article/view/499/471> (дата звернення: 09.07.2023).

193. Tsytsiura K., Li Q. National economics competitions as a method of developing soft skills in future Bachelors of Business Economics in China. *Modern issues of practice and theory: Abstracts of II International Scientific and Practical Conference*. London, Great Britain, 2022. P. 240–242. URL: <https://eu-conf.com/events/modern-issues-of-practice-and-theory/> (дата звернення: 09.07.2023).

194. Tsytsiura K., Romanova G. Analysis of the Efficiency of China's Distance Economic Education in Force Majeure Circumstances. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*. 2020. Vol. 19. № 9. P. 175–195. URL: <http://ijlter.org/index.php/ijlter/article/view/2656/pdf> (дата звернення: 09.07.2023).

195. Tsytsiura K. V. Comparative analysis of Chinese and Ukrainian educational and professional programs for Bachelors' professional training in Business Economics. *Innovation in Science and Technology: The 14th International Scientific and Practical Conference*, January 25–26, 2021. Primedia E-launch LLC, USA, Boston. 2021. P. 180–184.

196. Tsytsiura K V. Introduction of productive methods and technologies into the educational process as a factor of quality assurance of professional training of future Bachelors in Business Economics in the higher education institutions of China. *Actual priorities of modern science, education and practice: Abstracts of the XXI International Scientific and Practical Conference*. France, Paris, 2022. P. 501–502.

197. Vasilevska D., Rivza B. Aleknevičienė V., Parlińska A. Analysis of the Demand for Distance Education at Eastern and Central European Higher Education Institutions. *Journal of Teacher Education for Sustainability*. 2017. № 19. <http://dx.doi.org/10.1515/jtes-2017-0007>

198. Wang D., Liu H. Applying interactive teaching methods in economics classrooms: a case study in China. *International Journal of Higher Education*. 2017. № 6(1). P. 130–137.

199. Wang X. Internationalization of economics higher education in China. *Journal of Economic Education*. 2019. № 50(2). P. 89–94.

200. Welch A., Cai H. X. Enter the dragon: The internationalization of Chinese higher education. In J. Ryan (Ed.). *China's higher education reform and internationalization*. Abingdon, UK: Routledge. 2010. P. 9–33.

201. Welch A., Xu X. Prospect and Limits of China-EU Relations in Higher Education: A Danish Case Study. *Front Educ China*. 2019. № 14. P. 257–283.

202. What is project-based learning? Defined Learning. URL: <https://blog.definedlearning.com/blog/what-is-project-based-learning> (дата звернення: 03.10.2023).

203. Wiessala G. “Re-orienting” the global learning experience: Higher education in the relations between the European Union and Asia and the subject of “European studies.” In P. J. Anderson, G. Wiessala. *The*. 2007. 287 p.

204. Wu Z. Китайський режим історичного мислення та його трансформація в педагогічному дискурсі. В: Попкевіч Т. С. (ред.) *Переосмислення історії освіти: транснаціональні перспективи її питань, методів та знань*. Нью-Йорк: Палграєв. 2013. С. 51–74.

205. Xin W., Yan'na Y., Jian X. Evaluation and Analysis of Competitiveness of Regional Higher Education in China Based on Individual Advantage Characteristic. *Educational Sciences: Theory & Practice*. 2018. Vol. 18(5). P. 1459–1472.

206. Xiong Q. L. College English MOOC Teaching on SWOT Analysis. *Educational Sciences: Theory & Practice*. 2018. № 18(6). P. 3529–3535.

207. Yang R. China's strategy for the internationalization of higher education: An overview. *Frontiers of Education in China*. 2014. № 9(2). P. 151–162.

208. Zhang X., Yang T. The integration of internships in business curriculum: a case study in China. *Journal of Business and Educational Leadership*. 2019. № 10(1). P. 83–94.

209. Zhao F. A remarkable move of restructuring: Chinese higher education. *Education Policy Analysis Archives*. 1998. № 6(5). URL: <https://epaa.asu.edu/ojs/article/viewFile/572/695> (дата звернення: 03.09.2023).

210. Zhao H. Economics education in China. *International Journal of Pluralism and Economics Education*. 2010. № 1(4). P 303–316.

211. Zou B., Li J. Exploring mobile apps for English language teaching and learning. In F. Helm, L. Bradley, M. Guarda, S. Thouëсны (Eds), *Critical ALL. Proceedings of the. EUROCALL Conference. Padova, Italy 2015*. P. 564–568.

212. 商务经济学. URL: [https://baike.baidu.com/item/商务经济学?fromtitle=商务经济学专业&fromid=4772126#reference-\[1\]-4380896-wrap](https://baike.baidu.com/item/商务经济学?fromtitle=商务经济学专业&fromid=4772126#reference-[1]-4380896-wrap) (дата звернення: 09.07.2023).

213. 嘉兴学院届毕业生就业质量年度报告// 嘉兴学院学生处 2020. С. 4–5; 8–14. URL: <https://job.zjxu.edu.cn/news/view/aid/205955/tag/tzgg> (дата звернення: 09.07.2023).

214. 扫除文盲工作条例 URL: <https://baike.baidu.com/item/扫除文盲工作条例> (дата звернення: 09.07.2023).

215. 教育政策 . URL: <https://baike.baidu.com/item/> (дата звернення: 09.07.2023).

ДОДАТКИ

Додаток А

**Перелік обов'язкових дисциплін освітньо-професійної програми
«Бакалавр з бізнес-економіки» у закладах вищої освіти України**

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана		Одеська національна академія зв'язку імені О. С. Попова (навчально-науковий інститут економіки та менеджменту)		Донецький Національний університет імені Василя Стуса (економічний факультет)	
Навчальні дисципліни	кк	Навчальні дисципліни	кк	Навчальні дисципліни	кк
1	2	3	4	5	6
Іноземна мова	10	Іноземна мова	5	Іноземна мова	9
Вища математика	10	Вища математика	7	Вища математика та теорія ймовірностей	8
Філософія	4	Філософія	3	-	
Прикладна інформатика	4	інформатика	6	-	
Право	4	Правознавство	3	-	
Українознавство	5	Історія України та української культури	3	-	
Соціологія	4	Соціологія та політологія	6	Соціологічні дослідження	4
Політологія	4	-		-	
Психологія та педагогіка	4	Психологія	4	Конфліктологія	4
Мікроекономіка	5	Мікроекономіка	4	Мікроекономіка	4,5
Макроекономіка	5	Макроекономіка	4	Макроекономіка	4
Статистика	5	Статистика	3	Статистика	5
Бухгалтерський облік	5	Бухгалтерський облік	4	Бухгалтерський облік	4
Маркетинг	5	Маркетинг	4	Маркетинг	4
Менеджмент	5	Менеджмент	4	Менеджмент	4
Проектний аналіз	4	Проектний аналіз	4	Проектний аналіз	4
Економіка підприємства	10	Економіка підприємства	10	Економіка підприємства	8
Економіка праці та соціально-трудова відносини	5	Економіка праці та соціально-трудова відносини	4	Економіка праці та соціально-трудова відносини	4
Фінанси	5	Фінанси	4	Фінанси. Гроші і кредит	
Інформаційні системи і технології	4	Інформаційні системи і технології на підприємстві	3	Інформаційні технології в економіці та управлінні	5
Стратегія підприємства	5	Стратегія підприємства	5	Стратегія та інноватика	4

Продовження табл.

1	2	3	4	5	6
Економіка інновацій	5	Економіка та організація інноваційної діяльності	4	Економіка і організація інноваційної діяльності	4
Міжнародна економіка	5	Міжнародна економіка	4	Міжнародні економічні відносини	4
Планування діяльності підприємства	4	Планування і контроль на підприємстві	5	Формування бізнес-моделі підприємства	4
-		Економетрія	3	Економетрика	4,5
Прикладне моделювання	5	Економіко-математичні методи та моделі	7	-	
Потенціал і розвиток підприємства	4	Потенціал і розвиток підприємства	5	-	
Національна економіка	4	Регіональна економіка	3	-	
Управління витратами	4	Управління витратами	5	-	
-		-		Пакети прикладних програм в бізнес-аналітиці	4
-				Просторова економіка	4,5
-		-		Історія економіки	4
-		-		Бізнес-економіка	8
-		-		Політична економія	4
-		-		Системи прийняття рішень	5
-		-		Бізнес-аналітика	8,5

кк – кількість кредитів

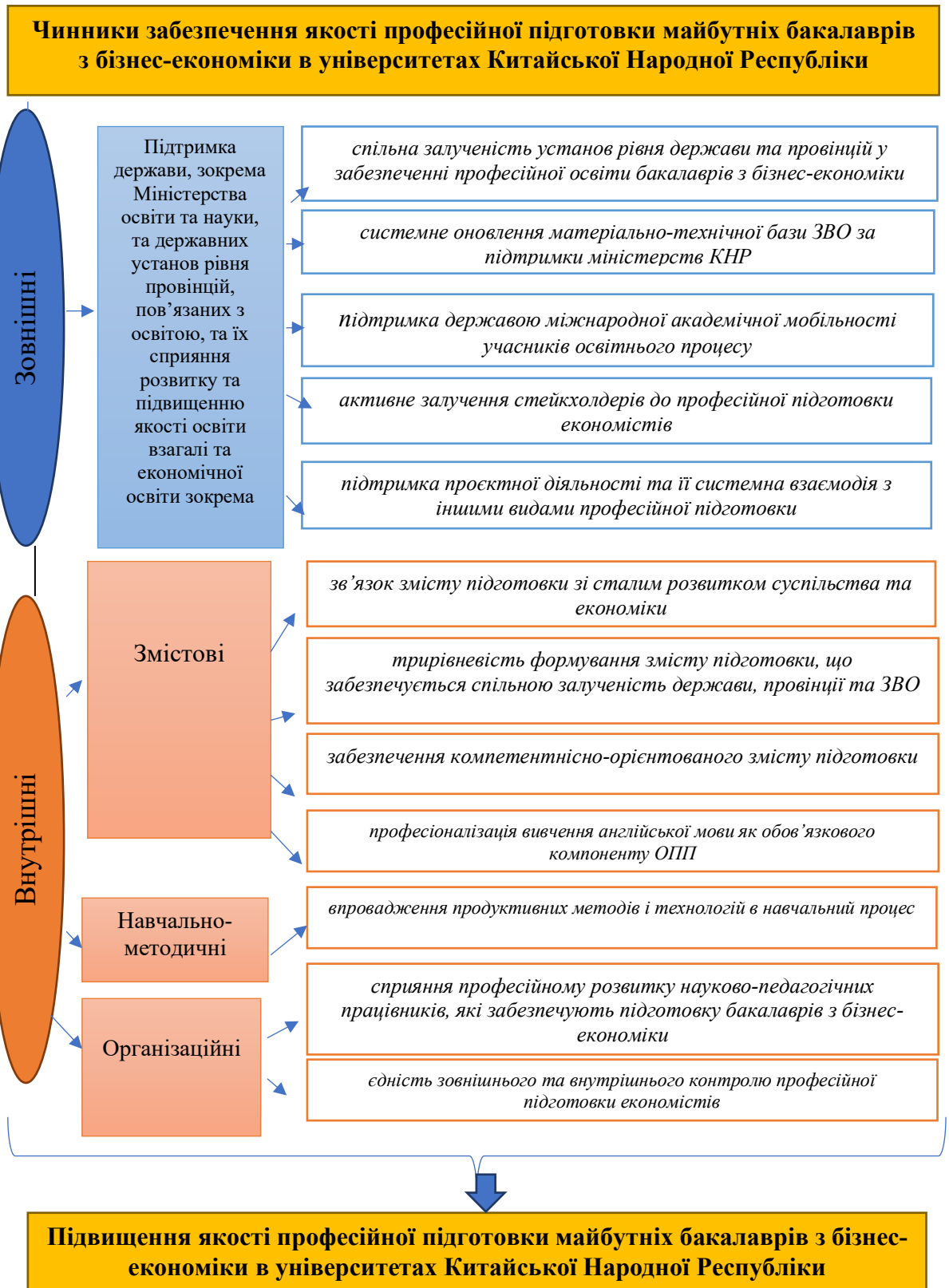
Додаток Б

**Перелік обов'язкових дисциплін освітньо-професійної програми
«Бакалавр з бізнес-економіки» у закладах вищої освіти КНР**

Університет Цінхуа (Інститут економіки та менеджменту; м. Пекін)		Китайський університет Гонконгу (Шенчженський фінансовий інститут)	
Навчальні дисципліни	кк	Навчальні дисципліни	кк
Основи бухгалтерського обліку	3	Вступ до бухгалтерського обліку	3
Проміжна макроекономіка	3	Проміжна макроекономічна теорія	3
Економетрика	3	Вступ до економетрики	3
		Проміжна економетрика	3
Принцип та застосування бази даних	3	Базова статистика	3
Корпоративні фінанси	3	Фінансовий менеджмент	3
Основи економіки	3	Базова мікроекономіка	3
Вступ до інформаційного менеджменту	2	Базова макроекономіка	3
Політична економіка	3	Кількісні методи політичної оцінки	3
Динамічні системи: аналіз та управління	3	Проміжна мікроекономічна теорія	3
Управління виробництвом та експлуатацією	3	Вступ до мікроекономіки	3
Експертні системи та системи підтримки прийняття рішень	2	Вступ до макроекономіки	3
Системний аналіз та проектування	2	Теорія ігор і стратегія бізнесу	3
Операційні дослідження	3	Лінійна алгебра	3
Структури даних	3	Числення для економічного аналізу	3
Об'єктно-орієнтовані методи аналізу та проектування	2		
Інформаційні системи управління	2		
Мова комп'ютерного програмування	2		
Комп'ютерні мережі	3		
Архітектура комп'ютерного обладнання та програмного забезпечення систем	3		

Додаток В

Чинники забезпечення якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах КНР

*Додаток Д***Гайд з проведення глибинних інтерв'ю з деканом та завідуючим кафедри
бізнес-економіки Цзясінського університету (Jiaxing University), КНР***Питання дискусії для глибинного інтерв'ю*

1. Якою є Ваша загальна оцінка рівня організації та забезпечення якості навчання економістів у Вашому закладі освіти?

А. Дуже висока.

Б. Висока.

В. Середня.

Г. Задовільна.

Д. Погана.

2. Які зовнішні чинники впливають на забезпечення якості освіти бакалаврів з бізнес-економіки у Вашому інституті? Дайте свій коментар за кожним обраним варіантом відповіді.

А. Підтримка державою економічної освіти в країні в цілому та в університеті зокрема.

Б. Забезпечення державними установами матеріально-технічної бази університету.

В. Кооперація Міністерства освіти з іншими міністерствами для забезпечення якості освіти.

Г. Інші чинники.

3. Які внутрішні чинники впливають на забезпечення якості освіти бакалаврів з бізнес-економіки у Вашому інституті? Дайте свій коментар за кожним з компонентів.

А. Цілі та результати навчання.

Б. Зміст навчання.

В. Методики та технології навчання.

Г. Оцінка та контроль якості навчання.

4. Чи задоволені Ви змістом освітньо-професійних програм економічних спеціальностей університету? Чи мають викладачі кафедри певну академічну свободу у внесенні змін до освітньо-професійних програм економічних спеціальностей університету, як саме це може відбуватися?

5. Чи вважаєте Ви доцільним використання затверджених для економічних спеціальностей методик, методів, технологій та форм навчання?

6. Яка, на Вашу думку, методика навчання є найбільш ефективною для підвищення якості освіти студентів-економістів?

7. Який вид реалізації контролю та оцінювання знань та вмінь студентів Ви вважаєте найбільш ефективним?

А. Проблемно-орієнтовані завдання.

Б. Тести з декількома варіантами відповідей.

В. Проекти.

Г. Завдання з case study.

Д. Інший варіант.

8. Як забезпечується контроль якості виконання дипломних робіт освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» економічних спеціальностей Вашого університету, які етапи включає така перевірка?

9. Як ви оцінюєте власний рівень цифрової грамотності підчас викладання як один з чинників забезпечення якості освіти студентів?

А. Дуже високий.

Б. Високий.

В. Середній.

Г. Задовільний.

Д. Низький.

10. Як ви оцінюєте власний рівень володіння сучасними методиками викладання як один з чинників забезпечення якості освіти студентів?

А. Дуже високий.

Б. Високий.

В. Середній.

Г. Задовільний.

Д. Низький.

11. Яким чином викладачі економічних спеціальностей можуть пройти перепідготовку та підвищення кваліфікації? Як часто такі заходи організовуються для викладачів?

12. Чи залучає економічний інститут стейкхолдерів для проведення гостьових лекцій та семінарів для студентів та викладачів економічних кафедр, як часто це відбувається? Як університет в цілому та економічний інститут зокрема співпрацює з компаніями та організаціями для забезпечення проходження практики студентів та підвищення кваліфікації викладачів?

13. Як Ви оцінюєте спроможність випускників економічних спеціальностей на ринку праці провінції та країни в цілому?

А. Повністю підготовлені до економічної діяльності.

Б. Дуже добре підготовлені до економічної діяльності.

В. Добре підготовлені до економічної діяльності.

Г. Недостатньо підготовлені до економічної діяльності.

14. Які сфери роботи за спеціальністю обирають бакалаври після випуску з економічного інституту Вашого університету? Який відсоток випускників обирає кожну з них?

15. Який відсоток випускників обирає продовжувати навчання за ОКР Магістр в економічному інституті Вашого закладу освіти?

*Додаток Е***Гайд з проведення глибинних інтерв'ю з викладачами кафедри бізнес-економіки Цзясінського університету (Jiaxing University), КНР***Питання дискусії для глибинного інтерв'ю*

1. Якою є Ваша загальна оцінка рівня організації та забезпечення якості навчання економістів у Вашому закладі освіти?

- А. Дуже висока.
- Б. Висока.
- В. Середня.
- Г. Задовільна.
- Д. Погана.

2. Які зовнішні чинники впливають на забезпечення якості освіти бакалаврів з бізнес-економіки у Вашому інституті? Дайте свій коментар за кожним обраним варіантом відповіді.

А. Підтримка державою економічної освіти в країні в цілому та в університеті зокрема.

Б. Забезпечення державними установами матеріально-технічної бази університету.

В. Кооперація Міністерства освіти з іншими міністерствами для забезпечення якості освіти.

Г. Інші чинники.

3. Які внутрішні чинники впливають на забезпечення якості освіти бакалаврів з бізнес-економіки у Вашому інституті? Дайте свій коментар за кожним з компонентів.

А. Цілі та результати навчання.

Б. Зміст навчання.

В. Методики та технології навчання.

Г. Оцінка та контроль якості навчання.

4. Чи задоволені Ви змістом освітньо-професійних програм економічних спеціальностей університету? Чи маєте Ви певну академічну свободу у внесенні змін до освітньо-професійних програм економічних спеціальностей університету, як саме це може відбуватися?

5. Чи вважаєте Ви доцільним використання затверджених для економічних спеціальностей методик, методів, технологій та форм навчання?

6. Яка, на Вашу думку, методика навчання є найбільш ефективною для підвищення якості освіти студентів-економістів?

7. Який вид реалізації контролю та оцінювання знань та вмінь студентів Ви вважаєте найбільш ефективним?

А. Проблемно-орієнтовані завдання.

Б. Тести з декількома варіантами відповідей.

В. Проекти.

Г. Завдання з case study.

Д. Інший варіант.

8. Як ви оцінюєте власний рівень цифрової грамотності під час викладання як один з чинників забезпечення якості освіти студентів?

А. дуже високий.

Б. Високий.

В. Середній.

Г. Задовільний.

Д. Низький.

9. Як ви оцінюєте власний рівень володіння сучасними методиками викладання як один з чинників забезпечення якості освіти студентів?

А. Дуже високий.

Б. Високий.

В. Середній.

Г. Задовільний.

Д. Низький.

10. Як Ви оцінюєте спроможність випускників економічних спеціальностей на ринку праці провінції та країни в цілому?

А. Повністю підготовлені до економічної діяльності.

Б. Дуже добре підготовлені до економічної діяльності.

В. Добре підготовлені до економічної діяльності.

Г. Недостатньо підготовлені до економічної діяльності.

Додаток Ж

Запитання анкети та результати оцінювання ефективності дистанційного навчання в умовах форс-мажору студентами спеціальності «Бізнес-економіка» Цзясінського університету

Запитання	Варіанти відповідей	Процентне співвідношення	
Яку онлайн-платформу Ви використовуєте для дистанційного навчання? (оберіть декілька варіантів відповідей)	Університетська платформа SPOC	7,34 %	37
	МООС китайських університетів	73,75 %	367
	Superstar Online (мобільний додаток)	16,3 %	81
	School Online	4,25 %	21
	Wisdom Tree	78,82 %	393
	Rain Class	35,99 %	179
	Superstar Online Learning Platform	89,07 %	444
	WeChat	35,65 %	178
	Tencent Classroom	43,9 %	219
	QQ	78,28%	390
Інші	35,96 %	179	
Як ви оцінюєте те, як працює платформа для дистанційного навчання, яку Ви використовуєте?			
Ідеально		49	9,89 %
Дуже добре		267	53,61 %
Добре		153	30,79 %
Погано		29	5,7 %
Як ви оцінюєте свій рівень володіння платформою для дистанційного навчання, яку Ви використовуєте?			
Експерт		61	12,21 %
Просунутий користувач		269	54,09 %
Впевнений користувач		149	29,86 %
Новачок		19	3,84 %
Як ви оцінюєте рівень викладача щодо володіння платформою для дистанційного навчання?			
Експерт		63	12,7 %
Просунутий користувач		298	59,76 %
Впевнений користувач		128	25,68 %
Новачок		9	1,86 %
Який метод інтеракції з викладачем під час дистанційного заняття працює краще, на Вашу думку?			
Попередньо завантажений РРТ+аудіо-запис заняття		46	9,17 %
Попередньо завантажений РРТ+відео-запис заняття		173	34,78 %
РРТ+аудіо-конференція онлайн		75	15,14 %
РРТ+відео-конференція онлайн		192	38,54 %
Інші		12	2,37 %
Чи переглядаєте Ви матеріали, надані викладачем на онлайн-платформі, перед дистанційним заняттям?			
Майже завжди		81	16,33 %
Дуже часто		164	32,87 %
Іноді		230	46,13 %
Ніколи		14	2,89 %
Важко відповісти		9	1,78 %
Чи цілком Ви розумієте цілі вивчення дисциплін, задачі, вимоги до виконання домашнього завдання, види оцінювання?			
Цілком розумію		88	17,65 %
Дуже добре розумію		320	64,38 %

Частково розумію	82	16,39 %
Недостатньо розумію	8	1,57 %
Чи зручно Вам отримувати доступ до онлайн-матеріалів згідно з Вашими цілями навчання?		
Дуже зручно	103	20,79 %
Зручно	279	56 %
Доволі зручно	94	18,86 %
Не дуже зручно	22	4,35 %
Чи можете Ви ефективно подолати труднощі та засвоїти складні моменти кожної з дисциплін у форматі дистанційних занять?		
Завжди можу	54	10,74 %
Майже завжди можу	231	46,42 %
Часто можу	182	36,56 %
Не завжди можу	31	6,28 %
Чи вважаєте Ви, що завдання, надані викладачем, корисні та цікаві? Чи можуть вони стимулювати Ваш інтерес до навчання?		
Завжди	67	13,47 %
Майже завжди	257	51,65 %
Часто	155	31,02 %
Недостатньо	19	3,86 %
Чи вважаєте Ви ефективною організацію онлайн-курсів у форматі дистанційних занять?		
Дуже ефективна організація	65	12,96 %
Ефективна організація	280	56,23 %
Добре організована	130	26,12 %
Організована не досить добре	23	4,69 %
Чи вважаєте Ви, що в завданнях онлайн-курсів задіяно достатньо різноманітних інтерактивних форм та технологій?		
Завжди	82	16,46 %
Майже завжди	227	45,57 %
Часто	166	33,43 %
Недостатньо	23	4,54 %
Чи допомагають Вам різні методи онлайн-контролю знань (опитування, есе, онлайн-тести) краще засвоїти зміст навчальних дисциплін у форматі дистанційних занять?		
Завжди	340	68,18 %
Майже завжди	143	28,72 %
Часто	15	3,11 %
Чи достатньо серйозно Ваш викладач ставиться до організації онлайн-дискусій, роз'яснення відповідей на складні запитання, оцінювання виконання домашнього завдання?		
Завжди серйозно	252	50,7 %
Майже завжди серйозно	203	40,67 %
Достатньо серйозно	39	7,81 %
Недостатньо серйозно	4	0,82 %
Чи надаєте Ви перевагу дистанційному або аудиторному навчанню (з огляду на атмосферу, активізацію навчання, ефективність засвоєння лекційного матеріалу, інтерактивні форми, результативність навчання)?		
Дистанційне навчання	138	27,77 %
Аудиторне навчання	360	72,33 %

Додаток И

**Освітньо-професійна програма
За спеціальністю «Бізнес-економіка» (міжнародний потік)**

Цзясіньський університет (Jiaxing university),
м. Цзясінь, провінція Чжецзянь, КНР
(Код спеціальності: 020401)
Перекладено на українську та англійську мови автором

Цілі ОПП

Наш міжнародний академічний потік шукає студентів з ґрунтовною базою знань та належним рівнем володіння англійською мовою. Очікується, що студенти будуть з великим ентузіазмом ставитися до економіки та менеджменту і чуйно сприйматимуть інформацію для кращого розуміння. Програма має на меті задовольнити високі вимоги до рівня володіння іноземною мовою, професійних знань та спеціалізованих навичок, які необхідні студентам, що прагнуть істотного розвитку в галузі бізнес-економіки та торгівлі.

У межах нашої програми ми поєднали наші характерні засади з англійськомовним/двомовним викладанням у невеликих групах та інтегрували методологію проблемно-орієнтованого навчання (PBL). Абсолютно новий метод викладання, що зосереджений на передових управлінських видах діяльності і робить значний акцент на інтернаціоналізації та глобальних перспективах. Ми високо цінуємо проблемно-орієнтоване навчання, аналіз ситуаційних завдань (кейс-стаді) та проєктне навчання. Студенти навчаються теоретичному аналізу, міжнародному мисленню та практичним навичкам глобального менеджменту, що розвиває їхню здатність до міжнародного бізнес-планування, управління та міжкультурної комунікації.

Міжнародний академічний потік культивує всебічний розвиток моралі, інтелекту, фізичної підготовки та естетичного сприйняття, що відповідає потребам стратегічної відкритості та останнім академічним досягненням Китаю. Ми розвиваємо та створюємо міцні теоретичні засади бізнес-економіки та торгівлі, транскордонної електронної комерції та управління міжнародним бізнесом, що сприяє створенню належно структурованої системи знань, доповненої теорією та можливостями розвитку професійних навичок. Крім того, програма покликана прищепити розуміння англійської мови та культури, фінансові та юридичні знання, пов'язані з іноземними мовами, а також здатність до навчання, комунікації, реалізації навичок на практиці, управління та певний дух інновацій і підприємництва у глобальному розумінні. Студенти отримують належні професійні навички та навчаються лідерським якостям для роботи в галузі міжнародного бізнесу. У контексті ініціативи «Один пояс, один шлях» випускники будуть готові до роботи у відділах управління зовнішньоекономічною діяльністю в урядових, фінансових установах, вітчизняних та іноземних підприємствах, що фінансуються з-за кордону, приватних підприємствах та інших пов'язаних інституціях. Вони належним чином адаптуються до міжнародної бізнес-сфери, стануть талановитими фахівцями з прийняття рішень, здатними вирішувати проблеми, пов'язані з міжнародним комерційним менеджментом та національною торгівлею, а також практикою міжнародного бізнесу онлайн та оффлайн, дослідженнями та плануванням. Ще важливіше те, що вони розвиватимуть таланти в галузі управління, самозайнятості та сталого розвитку в транскордонному середовищі електронної комерції. Студенти, що проходять навчання в межах нашої програми, можуть бути працевлаштовані на відповідні посади керівників відділів або супервайзерів у галузі управління міжнародним бізнесом протягом 3–5 років після завершення навчання. Вони опанують навички менеджменту та управління бізнес-командами, зможуть компетентно працювати на пов'язаних з міжнародним менеджментом посадах в багатонаціональних компаніях.

Вимоги до дипломної роботи (специфікації написання роботи)**1. Комплексні якості**

Позитивний погляд на життя та підприємництво; Глибокий зв'язок з національними традиціями та культурами; Висока міжкультурна гуманістична грамотність та горизонт знань; Дух внеску в розвиток нації та служіння суспільству; Володіння професійними теоретичними знаннями та практичними навичками, доповнене здатністю фундаментального якісного трансформування професійних знань в практичне застосування на міжнародному рівні; Постійне сприйняття міжкультурного навчання та саморозвиток; Тонкий духовний підхід до міжкультурної командної роботи та відкрите глобальне бачення; Професійна етика з прихильністю до патріотизму, чесності та надійності.

2. Професійні якості

Розуміти операційні правила управління транскордонною електронною комерцією та міжнародним бізнесом, а також основні правила та процедури Світової організації торгівлі, бути знайомим з культурою, політикою, правилами та міжнародними практиками в сфері бізнесу, економіки та торгівлі в контексті ініціативи «Один пояс, один шлях»; Розпізнавати майбутні тенденції та вимоги до знань для розвитку менеджменту в транскордонній електронній комерції та міжнародному бізнесі; Володіти високим рівнем професійної та національної відповідальності; Підтримувати суворий міжкультурний стиль управління та здорові психологічні якості; Володіти тонким професійним підходом до співпраці в міжкультурних командах; Попередньо сформувати науковий метод мислення, що відповідатиме міжнародним стандартам, а також володіти відкритим почуттям інновацій, дотримуватися духу інновацій та володіти практичними інноваційними навичками в міжкультурному середовищі.

3. Вимоги до навичок та компетентностей

(1) Мати ґрунтовну теоретичну базу в галузі бізнес-економіки та міжнародної торгівлі, навички самостійної практичної роботи як оффлайн, так і онлайн, а також навички управління міжнародним бізнесом. Вміти використовувати сучасні інформаційні інтернет-технології для ведення міжнародних торговельних операцій, розуміти способи діяльності та процедури транзакцій у міжнародній електронній комерції. Володіти базовими технологіями та навичками ведення діяльності, пов'язаної з транскордонною електронною комерцією, та управління нею.

(2) Володіти методами та інструментами якісного та кількісного аналізу, що використовують в сучасному економічному менеджменті. Вміти обробляти, аналізувати, оцінювати та приймати рішення у справах глобальної торгівлі та управління міжнародним бізнесом, ґрунтуючись на великих даних.

(3) Бути здатним здійснювати міжкультурний обмін та комунікацію з питань управління бізнесом, організувати та координувати міжнародну бізнес-діяльність, а також формувати здібності до самостійного розвитку в галузі стратегічного планування та глобального лідерства.

(4) Вільно володіти на спеціалізованому рівні принаймні однією іноземною мовою (зокрема англійською мовою), а також мати відповідні навички з міжнародного ділового етикету та ведення переговорів, бути здатним до координації, спілкування та висловлювання в усній та текстовій формах.

(5) Володіти навичками сучасного пошуку інформації та даних у спеціалізованих галузях, а також стійкою здатністю до безперервного самостійного навчання.

Основні (базові) курси

Менеджмент (англійська), Мікроекономіка (англійська), Макроекономіка (англійська), Політична економія, Теорія ігор (англійська), Бухгалтерський облік (англійська), Державні фінанси та оподаткування (англійська), Фінанси Б (англійська), Міжнародна економіка (торгівля) (англійська), Міжнародна економіка (фінанси) (англійська), Практика міжнародної торгівлі (англійська), Прикладна економетрика (англійська), Міжнародний маркетинг (англійська), Менеджмент транснаціональних корпорацій (англійська), Міжнародні розрахунки (англійська), Комплексна підготовка з міжнародної торгівлі (I) (англійська), Комплексна підготовка з міжнародної торгівлі (II) (англійська), Комплексна підготовка з міжнародної торгівлі (III) (англійська), Міжнародна ділова кореспонденція та документи (англійська), Переддипломна практика, Дипломна робота (англійська).

Базова академічна система

Зазвичай студенти в межах програми навчаються чотири роки. Повна тривалість навчання за програмою – від 3 до 6 років.

4. Мінімальна кількість кредитів для отримання диплому: 160,5 кредитів

5. Навчальний план (див. Таблицю 1)

6. Система практичного навчання та централізована організація практичного навчання

Завдяки об'єднанню курсу «Міжнародна зона вільної торгівлі» з курсом «Азійська спільнота спільного майбутнього» всі академічні лекції, пов'язані з основними курсами програми, будуть об'єднані в одну програму. Таке продовження і розширення базових курсів програми розвиватиме у студентів міжнародне бачення та сприятиме використанню ними фундаментальних професійних знань для проведення міжкультурних досліджень, аналізу та формування суджень. Практичний компонент з міжнародної торгівлі в режимі оффлайн та онлайн буде інтегрований у двомовні/англомовні комплексні практикуми з міжнародної торгівлі I, II та III. Курси з управління міжнародним бізнесом, пов'язані з управлінням підприємством, будуть доповнені курсами симуляцій в контрольованому середовищі (пісочниці) для управління підприємством та його функціонуванням. Практичний курс буде систематизованим, впорядкованим, інтегрованим та інтернаціоналізованим на підставі класифікації, що забезпечить реалізацію принципу інтернаціоналізації у навчанні та стажуванні в межах інтегрованої практичної підготовки. Модель 3+1 слугуватиме ядром, яке доповнюватиме централізовану організацію проходження практики, що гарантуватиме плавний перехід студентів від етапу отримання знань до

етапу їх реалізації. Це всебічно сприятиме позитивному вивільненню накопичених студентами знань і формуванню позитивного зворотного зв'язку, який говоритиме сам за себе, що дозволить реалізувати у такий спосіб навчання на власному досвіді в процесі практичної діяльності.

7. Різні форми підготовки в межах академічної програми та розподіл кредитів і годин (див. табл. 2).

8. Схематична діаграма взаємозв'язку елементів структури академічної програми (див. рис. 1)

9. Матриця відповідності вимог для отримання диплому та завершення навчальної програми (див. табл. 3 і табл. 4)

10. Англомовні (двомовні) курси, курси в межах співпраці між університетами та підприємствами, курси на здобуття певного ступеня

Англомовні (двомовні) курси

Експериментальна програма міжнародних курсів доступна виключно англійською мовою або у двомовній формі, за винятком загальних основних курсів, платформних класів для вищих ступенів та кількох спеціалізованих курсів. В межах усіх експериментальних практичних курсів використовують двомовне або англомовне програмне забезпечення і системи.

Курси в межах співпраці між університетами та підприємствами

Курси з корпоративізації, що стосуються транскордонного бізнесу в галузі електронної комерції, вестимуть такі підприємства, як “Jiaxing Zichi” та Східнокитайська філія Школи електронної комерції “Shenzhen 321”, згідно з угодами про співробітництво. Частка робочих місць, де англійська мова є обов'язковою, не може бути меншою, ніж 50% від загального обсягу робочих завдань.

Характерні ступеневі курси

Двомовна/англійська комплексна практика з міжнародної торгівлі (I, II, III), двомовна/англійська операційна практика роботи на міжнародній платформі, моделювання корпоративного управління в контрольованому середовищі (пісочниці), інформація про зображення товару та візуалізація інтернет-магазину, міжнародна зона вільної торгівлі та Азійська спільнота спільного майбутнього (зокрема заняття з іноземними викладачами).

11. Рекомендовані професійні кваліфікаційні сертифікати для розгляду кандидатур студентів на отримання місця роботи

Сертифікат мерчандайзера, міжнародний кваліфікаційний сертифікат з логістики, сертифікат про англійську мову як іноземну (CET6), кембриджський сертифікат з ділової англійської мови (початковий, середній, просунутий рівень), транскордонний сертифікат/професійний сертифікат з електронної комерції (зокрема сертифікати середнього та просунутого рівня, що видаються підприємствами та навчальними закладами).

Графік проведення спільного тренінгу між університетом та галузевими представниками (підприємствами, профільними департаментами, лікарнями тощо) (для прикладних спеціальностей)

Студенти 7-го та 8-го семестрів можуть проходити стажування в межах співпраці між університетами та підприємствами у компаніях Jiaxing Zhengao, Jiaxing Zichi та Shenzhen 321 Talent Direct Project, Zhejiang Fengdao Education Technology Co, Ltd. і Zhejiang Huixin Import and Export Group Co, Ltd. Крім того, вони можуть зануритися в аудиторні заняття з корпоративізації, де зможуть попрацювати в транскордонних лабораторіях електронної комерції (див. табл. 5).

Умови для завершення навчання та присвоєння академічного ступеня

Студенти стають випускниками у разі виконання таких умов:

1. Пройшли увесь матеріал, передбачений навчальним планом, склали іспит і набрали мінімальну кількість кредитів для отримання диплому.
2. Результати тестування фізичної підготовки відповідають «Стандартам щодо стану здоров'я студентів» Міністерства освіти.

Студенти отримують ступінь бакалавра економіки у разі виконання таких умов:

1. Виконали всі вимоги для офіційного завершення навчання
2. Виконали Національні вимоги щодо присудження ступеня бакалавра та умови Положень про присудження ступеня бакалавра в Цзясіньському університеті (редакція від 2018 року) в межах встановленої тривалості навчання в університеті.

Таблиця 1

Навчальний план для спеціальності «Бізнес-економіка» (1) (міжнародний потік)

Вимоги курсу	Категорія курсу	Академія відкриття курсу	Назва курсу англійською мовою	Назва курсу	Кредити	Загальний період навчання	Розподіл академічного навантаження		Розклад занять																
							Теоретична підготовка	Практична підготовка	Перший рік навчання			Другий рік			Третій рік		Четвертий рік								
									Експеримент/прак. заняття	1	2	свято	3	4	свято	5	6	свято	7	8					
Обов'язково	Загальні обов'язкові курси	Академія відкриття курсу	Principles of Marxism	Основні принципи марксизму Вступ	2	32	32						2												
			Mao Zedong Thought and the Theoretical System of Socialism with Chinese Characteristics	Думка Мао Цзедун і теоретична система соціалізму з китайською специфікою. Вступ	4	64	64					4													
			Ideological, Moral Cultivation and the Legal Foundation	Ідеологічне, моральне виховання та правове підґрунтя	3	48	48			3															
			A Concise History of Modern and Contemporary China	Нарис сучасної історії Китаю	2	32	32				2														
			Situation and Policy	Ситуація та політика	1	16	16			1															
			Red Boat Spirit and Times Value	Дух «червоного човна» та цінність часу	1	16	4	12				1													
			Physical Education I-IV	Фізичне виховання (I-IV)	4	128	128			2	2	2	2												
			Physical Fitness	Фізична підготовка	0,5	0				Організовується в 5-6 семестрі, заняття не вносяться в розклад, фітнес-біг + тест на фізичну підготовку.															
			IELTS I	IELTS Англійська I	3	56	32		24	4															
			IELTS II	IELTS Англійська II	3	56	32		24		4														
			IELTS III	IELTS Англійська III	2	40	16		24				3												
			IELTS IV	IELTS Англійська IV	2	40	16		24					3											
			Oral Foreign Language Training	Додаткова підготовка з усної мови	1	24			24						2										
			Advanced Mathematics B (I-II)	Вища математика Б (I-II)	8	128	128			4	4														
			Linear Algebra A	Лінійна алгебра А	3	48	48							3											
			Probability and Statistics A	Ймовірність і статистика А	3	48	48							3											
			University Computer B	Університетський комп'ютер Б	1	20	8	12	4																
			Access Database System	Система баз даних Access	2,5	48	24	24	4																
			Introduction to Modern Information Technology	Вступ до сучасних інформаційних технологій	0,5	8	8		4																
			Basics of Creating Enterprise	Основи підприємництва	1	16	3	13	Переважно змішане навчання, організоване в формі 3 годин очних занять в 2-му семестрі.																
			"Internet +" Innovation and Entrepreneurship	"Інтернет+" та інновації і підприємництво	1	16	16		2																
			Military Theory	Військова теорія	0,5	36	2	34	Запланований курс триває 2 години, а змішане навчання – 26 годин. Прослуховування військових лекцій, пройдених на першому курсі, протягом 8 годин.																
			Military Training	Військова підготовка	1	2 тижні			2 тижні																
Red Boat Spirit and Times Value Practice	Дух «червоного човна» та цінність часу. Практика	1	1 тиждень			1 тиждень																			

Таблиця 1а

Навчальний план для спеціальності «Бізнес-економіка» (2) (міжнародний потік)

Вимоги курсу	Категорія курсу	Open Academy of Science	Назва курсу англійською мовою	Назва курсу	Кредити	Загальний період навчання	Розподіл академічного навантаження		Розклад занять													
							Теоретична підготовка	Практична підготовка	Перший рік навчання			Другий рік		Третій рік		Четвертий рік						
									Експеримент/ Практичні заняття	1	2	свято	3	4	свято	5	6	свято	7	8		
Обов'язково	Обов'язкові курси для основних платформ за спеціальністю		Political Economics	Політична економія	3	48	48			3												
			Microeconomics (English)	Мікроекономіка (повністю англійською мовою)	3	48	48				3											
			Macroeconomics (English)	Мікроекономіка (англійською мовою)	3	48	48					3										
			Accounting (English)	Бухгалтерський облік (повністю англійською мовою)	3	48	48						3									
			Statistics	Статистика	3	48	40	8						4								
			Management	Менеджмент (англійською мовою)	3.5	56	56			4												
		Проміжний підсумок				18.5	296	288	0	8	7	3	3	7								
Факультатив	Факультативні дисципліни для основних платформ за спеціальністю		Introduction to Finance (English)	Фінанси Б (повністю англійською мовою)	3	48	48						3									
			Financial Management	Управління фінансами	3	48	48							3								
			Human Resource Development and Management (English)	Розвиток та управління людськими ресурсами (повністю англійською мовою)	2,5	40	40									4						
			Public relations	Зв'язки з громадськістю	2,5	40	40								3							
			Marketing B	Маркетинг Б	3	48	48								4							
			Electronic Commerce	Електронна комерція	2	40	24	16								3						
		Проміжний підсумок				5.5	88	88	0	16					3			4				
Обов'язково	Професійні базові курси		Introduction to International Economics and Trade (English)	Вступ до фаху (національна економіка) (англійською мовою)	0,5	8	8			2 (8-11)												
			Game theory (English)	Основи теорії ігор (повністю англійською мовою)	2	32	32				2											
			Public Finance and tax (English)	Фінанси та оподаткування (англійською мовою)	2	32	32							2								
			International Economics (Trade) (English)	Міжнародна економіка (торгівля) (повністю англійською мовою)	3	48	48					3										
			Applied Econometrics (English)	Прикладна економетрика (англійською мовою)	2	32	32								2							
			International Economics (Finance) (English)	Міжнародна економіка (фінанси) (повністю англійською мовою)	2	32	32									2						
			International Trade Practice (English)	Практика міжнародної торгівлі (повністю англійською мовою)	3	48	48											3				

Продовження табл. 1а

		International Marketing (English)	Міжнародний маркетинг (повністю англійською мовою)	3.5	56	56						4						
		Transnational Corperations Management (English)	Управління багатонаціональною компанією та менеджмент (повністю англійською мовою)	2	32	32						2						
		International trade comprehensive training (I) (English)	Комплексна практична підготовка з міжнародної торгівлі (I) (повністю англійською мовою)	3	48		48							4				
		Проміжний підсумок		23	368	320	48		1	5		6	6		7	0		
		Підсумок за цією таблицею		47	768	712	48	24	8	8		12	13		11	0		

Таблиця 16

**Навчальний план для спеціальності
«Бізнес-економіка» (3) (міжнародний потік)**

Вимоги курсу	Категорія курсу	Open Academy of Science	Назва курсу англійською мовою	Назва курсу	Кредити	Загальний період навчання	Розподіл академічного навантаження		Розклад занять												
							Теоретична підготовка	Практична підготовка	Перший рік			Другий рік			Третій рік			Четвертий рік			
									Експеримент/ Практичні заняття	1	2	свято	3	4	свято	5	6	свято	7	8	
																					Розподіл академічного навантаження
Факультативні курси	Профінансовані модульні курси	Напрямок транскордонної електронної комерції	International Settlement	Міжнародне врегулювання (повністю англійською мовою)	2	32	32								2						
			International Business Correspondence and Documents (English)	Міжнародна ділова кореспонденція, телеграми та документація (повністю англійською мовою)	2	32	32										2				
			International trade comprehensive training (II) (English)	Комплексна практична підготовка з міжнародної торгівлі (II) (повністю англійською мовою)	2	32	32										2				
			Commodity Science for International Trade (English)	Товарознавство для міжнародної торгівлі	2	32	32										2				
			Oversea Customer service and Management (English)	Обслуговування та супровід закордонних клієнтів (повністю англійською мовою)	1	16	16										2 (9-16)				
			International Platform Operation Practice (English)	Практика роботи на міжнародній платформі (повністю англійською мовою)	1	16	16										2 (1-8)				
			Commodity Visual Information	Інформація про імідж продукції та бачення інтернет-магазину (повністю англійською мовою)	1	16	16										2 (1-8)				
			International trade comprehensive training (III)	Комплексна практична підготовка з міжнародної торгівлі (III) (повністю англійською мовою)	2,5	40	40										4				
			Business Data Analysis	Аналіз бізнес-даних	2	40	24	16									3				
			International Trade Geography (English)	Географія міжнародної торгівлі (повністю англійською мовою)	2	32	32										2				
			Interdisciplinary Comprehensive Simulation	Міжпрофесійне інтеграційне симуляційне навчання	2	32	32										2				
			Проміжний підсумок					19,5	320	184	120	16	0	0	0	0	0	0	6	16	0

Таблиця 2

Різні форми підготовки в межах академічної програми та розподіл кредитів і годин для спеціальності «Бізнес-економіка» (міжнародний потік)

Проект		Обов'язкові курси		Факультативні курси		Загальна кількість кредитів	Загальна кількість кредитів
		Години	Кредити	Години	Кредити		
Орієнтація на практичну підготовку	Загальна освіта	920+4 тижні	52	160	10	1080	62
	Якісний розвиток	60	4	-	-	60	4
	Професійна платформа	296	18.5	88	5.5	384	24
	Професійні базові курси	368	23	-	-	368	23
	Професійне спрямування та характерні модульні курси	-	-	440	27	440	27
	Проміжний підсумок	1644+4 тижні	97.5	688	42.5	2332+4 тижні	140
Орієнтація на практичну підготовку	Проміжний підсумок	47 тижнів	14			47 тижнів	14
Заходи	Студенти отримують кредити за участь у предметних олімпіадах, науково-технічних, культурних, гурткових та соціальних заходах, а також за проходження атестації.		-	-	6	-	6
Всього			-	-	-	2332+51 тиждень	160
Загальна кількість кредитів для факультативних курсів		69					
Загальна кількість кредитів для практичних занять		49.5					
Співвідношення кредитів факультативних курсів до загальної кількості кредитів (%)		43.13					
Співвідношення кредитів практичних занять до загальної кількості кредитів (%)		30.94					

Примітка: "-" Вказує на те, що поле не заповнено

Таблиця 3

Матриця відповідності вимог для отримання диплому та завершення навчальної програми «Бізнес-економіка» (міжнародні курси)

		Знання/здібності/компетентності	Шляхи досягнення
1	2	3	4
Вимоги до якостей	Комплексні якості	Опанувати базові поняття марксизму, ідей Мао Цзедуна і теорії соціалізму з китайською специфікою, виховати в собі відмінні ідеологічно-моральні якості.	Ознайомлення з основними принципами марксизму, вченням Мао Цзедуна та теоретичною системою соціалізму з китайською специфікою, ідеологічним і моральним вихованням та правовою базою, огляд сучасної китайської історії, ситуації та політики (Дух «червоного човна» та цінність часу)
		Оволодіти основними поняттями соціалістичного права, виховувати правосвідомість, законслухняність, почуття чесності	Ідеологічне і моральне виховання та правова база, ситуація і політика
		Отримати базові знання з гуманітарних та суспільних наук і розвивати позитивні літературні та мистецькі досягнення	Основні принципи марксизму, нарис сучасної історії Китаю, факультативні курси з гуманітарних та мистецьких дисциплін, додаткове позапрограмне гуманітарне та суспільствознавче читання класичних творів
		Отримати базові знання з природничих наук і розвивати позитивні природничі досягнення	Шкільні загальні курси (природничі науки, суспільні науки, гуманітарні науки та мистецтво, здоров'я і життя), поглиблений курс математики Б (І-ІІ), теорія ймовірностей і статистика А, лінійна алгебра А, позакласний природничо-науковий курс, досвід читання класики
		Оволодіти базовими знаннями про спорт та розвивати здорове тіло	Політична економія, мікроекономіка, макроекономіка, вступ до фаху, міжнародна економіка, фінанси, функціонування та управління міжнародними компаніями, міжнародний маркетинг, міжнародна торгівля та транскордонні факультативні курси на платформах електронної комерції тощо.
		Оволодіти базовими знаннями про спорт та розвивати здорове тіло	Фізичне виховання (І-ІV), фізична підготовка, військова теорія, військова підготовка
	Розуміти базові знання з психології та розвивати позитивні психологічні якості та здорову особистість	Психічне здоров'я студентів коледжу, соціальні служби, другий клас (школа), другий клас (коледж)	
	Професійні якості	Оволодіти думкою та науковими методами дослідження міжнародної економіки та торгівлі, а також культивувати прагматичний інноваційний дух, спрямований на пошук істини.	Вступ до фаху, прикладна економетрика, основи теорії ігор, коротка семестрова практика, PBL-проект
		Соціальне анкетування та роботи за навчальний рік, концентроване практичне викладання (випуск короткого курсу), дипломна робота, PBL-проект (project-based learning)	Проекти та курси в межах співпраці між школами та підприємствами, комплексна професійна підготовка, планування кар'єри та працевлаштування студентів коледжу, випускна робота, соціальне дослідження та дипломна робота за навчальний рік, професійне стажування, PBL-проект

Продовження табл. 3

1	2	3	4
Вимоги до професійних та технічних здібностей	Набуття знань та здатність до сталого розвитку	Володіти науковими методами навчання та методами пошуку літератури, а також мати належні свідомі звички та навички	Соціальне анкетування та роботи за навчальний рік, концентроване практичне викладання (випуск короткого курсу), дипломна робота, PBL-проект
		Розвинути належні навички усного та письмового мовлення, а також позитивні соціальні навички	Написання дипломної роботи з міжнародної економіки та торгівлі, соціальна практика, професійне стажування, захист дипломної роботи, академічні доповіді та лекції, PBL-проект
		Досконало володіти іноземною мовою у галузі міжнародного бізнесу та торгівлі, а також опанувати на високому рівні навички аудіювання, читання, говоріння та письма англійською мовою у галузі міжнародного бізнесу та торгівлі.	Свідоцтво про знання іноземної мови для коледжу I, свідоцтво про знання іноземної мови для коледжу II, свідоцтво про знання іноземної мови для коледжу III, комплексне свідоцтво про знання іноземної мови для коледжу, свідоцтво про розмовну підготовку, міжнародне свідоцтво про знання в галузі торгівлі та інші свідоцтва
		Оволодіти знаннями про застосування комп'ютерних та інформаційних технологій, навчитися користуватися базами даних, вміти збирати та обробляти великі масиви даних для транскордонної електронної комерції та наукових досліджень.	Університетський комп'ютер (Б), система баз даних Access, вступ до сучасних інформаційних технологій, аналіз бізнес-даних, PBL-проект
	Стратегічне планування та лідерство в міжнародному бізнесі	Оволодіти базовими теоретичними знаннями з міжнародної економіки та торгівлі, розвинути здатність абстрактно узагальнювати об'єктивні міжнародні економічні явища та розуміти економічні закономірності на рівні звичайних пізнавальних здібностей.	Практика міжнародної торгівлі, зовнішньоторговельні товари, міжнародні розрахунки, міжнародне комерційне право, міжнародна торговельна кореспонденція та документи, міжнародні економічні та торговельні локації
Знання/здібності/якості		Шляхи досягнення	
		Оволодіти емпіричними методами дослідження міжнародної економіки та торгівлі, розвинути здатність спостерігати міжнародні економічні явища та розуміти сутність міжнародних економічних проблем. Здатність до всеосяжного аналізу	Статистика, прикладна економетрика, основи теорії ігор, зони вільної торгівлі та Азійське співтовариство, PBL-проект
		Оволодіти методами логічного мислення в управлінні міжнародним бізнесом та розвинути міжкультурне мислення, комунікативні та управлінські навички	Міжкультурна комунікація та ділові переговори, менеджмент, робота з іноземними клієнтами та менеджмент, моделювання бізнес-операцій в контрольованому середовищі (пісочниці)

Продовження табл. 3

1	2	3	4
	Накопичення знань та вміння їх застосовувати	Оволодіти базовими знаннями про весь процес (транскордонна електронна комерція) міжнародної оффлайн- та онлайн-торгівлі, а також розвивати а також аналітичні та управлінські навички в контексті міжнародної торгівлі.	Комплексна підготовка з міжнародної торгівлі 1 (Процес міжнародної торгівлі та міжнародні розрахунки), Комплексна підготовка з міжнародної торгівлі 2 (кореспонденція та документи), Комплексна підготовка з міжнародної торгівлі 3 (онлайн-маркетинг та транскордонна електронна комерція)
		Оволодіти базовими знаннями про транскордонну електронну комерцію та розвинути комплексні здібності до виконання аналізу транскордонних операцій електронної комерції на підставі аналізу великих даних та транскордонних операцій електронної комерції. Бути здатним приймати бізнес-рішення та планувати	Міжнародні практики роботи платформи, обслуговування та супровід закордонних клієнтів, інформація про імідж продукту та бачення інтернет-магазину, аналіз бізнес-даних, Обслуговування та супровід закордонних клієнтів, моделювання бізнес-операцій у контрольованому середовищі (пісочниці)
		Оволодіти базовими знаннями з управління міжнародним бізнесом та розвинути навички комплексного аналізу, прийняття рішень та управління для розвитку підприємств на міжнародному рівні.	Фінанси та оподаткування, менеджмент, бухгалтерський облік, міжнародна економіка, управління транснаціональними корпораціями, фінанси, бізнес-операції моделювання бізнес-операцій з використанням макета, PBL-проект
	Обробка, аналіз великих даних та прийняття рішень, ґрунтуючись на результатах	Опанувати навички використання програмного забезпечення для аналізу даних в межах професійної діяльності, навички виконання базових розрахунків і збирання даних, а також вміння використовувати основні експериментальні методи. Здатність застосовувати методи, способи та інструменти кількісного аналізу.	Теорія ймовірностей та статистика А, статистика, прикладна економетрика, аналіз бізнес-даних, бухгалтерський облік, система баз даних Access, вступ до сучасних інформаційних технологій
		Вміння обробляти та аналізувати великі дані формувати судження та приймати рішення з питань міжнародної торгівлі та управління міжнародним бізнесом	Проекти та курси в межах співпраці між школами та підприємствами, написання дипломних робіт, дослідження та прогнозування ринків, короткострокове практичне навчання, технологічні інновації студентів коледжів, нові проекти, випускні стажування та дисертації
	Мовні навички для міжкультурного спілкування і комунікації	Володіти 1 або більше іноземними мовами на високому професійному рівні та спеціалізованими іноземними мовами (зокрема англійською)	Іноземна мова для коледжів 1-3, комплексна іноземна мова для коледжів, розмовна підготовка, англійські лекційні курси, двомовні та англійські курси, PBL-проект
		Відповідні навички міжнародного ділового етикету та ведення переговорів, а також вміння координувати, спілкуватися, володіти мовою та письмово висловлюватися.	Міжнародні ділові переговори, міжкультурна комунікація, обслуговування та супровід іноземних клієнтів, лекційні курси повністю англійською мовою, двомовні та повністю англійські курси, PBL-проект

Таблиця 4

**Мінімальний рівень знань для успішного завершення навчання за ОПП
(міжнародний потік)**

Вимоги до випускників	1. Комплексні якості	2. Професійні якості	3. Набуття знань та здатність до сталого розвитку	4. Стратегічне планування та лідерство в міжнародному бізнесі	5. Мовні навички для міжкультурного спілкування і комунікації	6. Накопичення знань та вміння їх застосовувати	7. Обробка, аналіз великих даних та прийняття рішень, ґрунтуючись на результатах
Структура навчальної програми							
Дейно-моральне виховання та правова база	В	С					
Думки Мао Цзедуна та соціалізм з китайською специфікою	В	С					
Нарис сучасної історії Китаю	В	С					
Вступ до основних принципів марксизму	В	С	С			В	
Дух «червоного човна» та цінність часу	В	В					
Політика	С	С					
Іноземна мова	С		С	С	В		
Вища математика	С		Н			С	
Лінійна алгебра	С		Н			С	
Ймовірність і статистика	С		Н			С	В
Курси інформаційних технологій	С	С					В
Загальні факультативні курси	В	С	С		С		
Навчання підприємництву	С	С	С				
Освіта з питань психічного здоров'я	С	С		В			
Планування кар'єри та працевлаштування	С	В					
Політична економія	Н		В			В	В
Мікроекономіка			В	С		С	
Макроекономіка			В	С		В	В
Бухгалтерський облік		С					С
Статистика			В	В		В	С
Менеджмент			В	В		В	С
Розвиток та управління людськими ресурсами			В	С		С	

	1. Комплексні якості	2. Професійні якості	3. Набуття знань та здатність до сталого розвитку	4. Стратегічне планування та лідерство в міжнародному бізнесі	5. Мовні навички для міжкультурного спілкування і комунікації	6. Накопичення знань та вміння їх застосовувати	7. Обробка, аналіз великих даних та прийняття рішень, ґрунтуючись на результатах	
<p style="text-align: center;">Вимоги до випускників</p> <p style="text-align: center;">Структура освітньо-професійної програми</p>	С		С			С		
	Вступ до фаху		В	В	В	С	Н	
	Основи теорії ігор						С	
	Фінанси та оподаткування						С	
	Міжнародна економіка (англійською мовою)			В	В	В	В	
	Прикладна економіка		В	Н			В	В
	Практика міжнародної торгівлі				С		В	
	Міжнародний маркетинг (англійською мовою)					В		
	Управління багатонаціональною компанією та менеджмент			Н	С	В	В	В
	Зони вільної торгівлі та Азійське співтовариство (англійською мовою)			В	В	С	В	В
	Комплексна практична підготовка з міжнародної торгівлі (I, II, III)					В		
	Міжнародні розрахунки						В	
	Міжнародна торговельна кореспонденція та документи (англійською мовою)					С	С	
	Говорознавство для міжнародної торгівлі					С	С	
	Обслуговування та управління закордонними клієнтами (англійською мовою)					В		
	Практика користування міжнародними платформами (англійською)					В		
Інформація про імідж продукції та бачення інтернет-магазину							С	
Аналіз бізнес-даних		В	В	В			В	
Моделювання бізнес-операцій з використанням макета				С	С		В	
Міжнародна економічна і торговельна географія				С	В	В		
Позапрограмані заходи	Н	С	С	В	С	В	Н	
Дипломний проєкт (дипломна робота)		В	В	В	В	В	В	
Фізичне виховання				В				
Військова теорія та підготовка	С			С				
Державна служба	С	С		Н				

Таблиця 5

Графік проведення спільного тренінгу між університетом та галузевими представниками (підприємствами, профільними департаментами, лікарнями тощо) (для прикладних спеціальностей)

Зміст	Кредити	Семестр	Період	Спільний академічний модуль
Навчання професійним навичкам у галузі національної економіки I	1	Семестр 4	1 тиждень	Jiaxing Zichi, Shenzhen 321, Jiaxing Tizhi Trading Co
Навчання професійним навичкам у галузі національної економіки (II)	2	Семестр 6	2 тижні	Jiaxing Zichi, Shenzhen 321, Jiaxing Tizhi Trading Co

Додаток К

**Авторський міждисциплінарний спецкурс
 ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
 МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ В УНІВЕРСИТЕТАХ
 КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ**

Автор: Цицюра Ксенія Валеріївна

I. АНОТАЦІЯ СПЕЦКУРСУ

Спецкурс підготовлено з урахуванням вимог освітньо-професійної програми підготовки бакалавра зі спеціальності «Бізнес-економіка» у Китайській Народній Республіці. Метою спецкурсу є розвиток у викладачів навичок з формування професійної компетентності студентів-економістів як передумови їх конкурентоспроможності на світовому ринку праці на прикладі позитивного досвіду КНР.

Спецкурс містить авторську навчальну програму, погодинний розподіл аудиторних занять, комплекс навчально-методичного забезпечення до кожної теми курсу (плани семінарських та практичних занять, контрольні питання та тестові завдання для перевірки знань, теми для написання есе), зразки завдань для поточно-модульного контролю знань студентів, моделювання заняття з елементами інноваційних технологій навчання та авторський план заняття з використанням інноваційних технологій навчання для викладачів економіки.

Призначений для викладачів спеціальностей «Бізнес-економіка» та «Міжнародна економіка» в Україні, а також усіх зацікавлених у підвищенні рівня власної професійної компетентності.

Тематичний план

№ з/п	Тематичний план	Форми заняття, кількість годин			
		Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота	Разом
1	Розвиток функціональних компетентностей бакалавра з бізнес-економіки в КНР	4	2	4	10
2	Соціальні аспекти розвитку особистості бакалавра з бізнес-економіки в КНР	4	4	4	12
3	Формування особистості бакалавра з бізнес-економіки в умовах інформаційного суспільства	4	6	4	14
4	Розвиток методичної майстерності бакалавра з бізнес-економіки	4	6	4	14
	Разом	16	18	16	50

II. ЗМІСТ СПЕЦКУРСУ ЗА ТЕМАМИ

Тема 1 Розвиток функціональних компетентностей бакалавра з бізнес-економіки в КНР

План лекції

1. Професійна компетентність економіста в КНР. Складові професійної компетентності майбутніх економістів в КНР. Структура професійної компетентності бакалавра з бізнес-економіки в КНР.

2. Професійно важливі якості бакалавра з бізнес-економіки. Професійна активність фахівця. Нестандартне мислення.

3. Професійна етика бакалавра з бізнес-економіки. Моральні вимоги до бакалавра з бізнес-економіки. Корпоративна етика.

План семінарського заняття

1. Особливості професійної діяльності бакалавра з бізнес-економіки в КНР. Економічна компетентність. Економічне мислення.

2. Середовища професійної діяльності економіста КНР – економічне, управлінське, правове, соціальне, мовне.

3. Професійне самовизначення. Продуктивність. Здатність до управлінської діяльності в КНР та закордоном.

Тема 2 Соціальні аспекти розвитку особистості бакалавра з бізнес-економіки в КНР

План лекції

1. Розуміння відмінностей різних культур. Мультикультурність. Структурні ознаки культури: національний характер, сприйняття дійсності, сприйняття часу, сприйняття простору, мислення, мова, невербальна комунікація, цінності; модель поведінки: норми, звичаї, соціальні ролі; соціальні групи та відносини між ними.

2. Комунікативна культура. Вербальні засоби спілкування. Поняття та зміст мовного етикету. Вміння слухати як засіб комунікації. Форми ділової комунікації у професійній діяльності економіста.

3. Професійна культура особистості фахівця-економіста в КНР. Компоненти професійної культури фахівця КНР: аксіологічний, технологічний, креативний та особистісний. Компоненти особистісної культури фахівця КНР: культура емоцій, інтелекту, поведінки, спілкування, зовнішнього вигляду, екологічної обстановки, мови й мовлення.

План практичного заняття

1. Типи культур, притаманні окремими країнам і регіонам: європейський, американський, східний (КНР).

2. Діалог азійської та європейської культур.

3. Міжнародний етикет. Історія формування етикету. Етикет ділових прийомів. Невербальні особливості бізнес-етикету різних країн (Європа, Азія). Специфіка невербальних засобів комунікації в різних країнах: англійці, німці, французи, американці, італійці, японці, китайці та ін.

4. Основні свята країн світу (Європа, Азія). Традиції святкування у різних країнах світу.

Тема 3 Формування особистості бакалавра з бізнес-економіки в умовах інформаційного суспільства

План лекції

1. Інформаційні революції в історії розвитку людства: поява паперу в Китаї; винахід книгодрукування в Китаї; поява телефону, телеграфу, радіо, телебачення; винахід комп'ютеру, розвиток електронно-обчислюваної техніки. Роль інформаційних процесів у суспільстві.

2. Комп'ютерна та інформаційна грамотність. Інформаційні навички. Аналітичні здібності.

3. Інформаційна культура бакалавра з бізнес-економіки КНР: розуміння, структура, умови формування, практична значущість. Критерії та показники сформованості інформаційної культури бакалавра з бізнес-економіки в КНР.

4. Види аудіовізуальних і технічних засобів, що використовуються в офісах КНР. Технології і засоби мультимедіа. Електронні бібліотеки та сітьові ресурси ЗВО КНР. Інформаційно-пошукові системи КНР. Комп'ютерне моделювання. Інформаційні системи для мультинаціональних корпорацій.

Тема 4 Розвиток методичної майстерності бакалавра з бізнес-економіки

План лекції

1. Методична компетентність бакалавра з бізнес-економіки: визначення, практична значущість. Структурні компоненти методичної компетентності бакалавра з бізнес-економіки.

2. Способи формування професійних знань, умінь, навичок. Вміння вчитися.

3. Методична культура бакалавра з бізнес-економіки як основа професійної майстерності. Зміст і структура методичної культури бакалавра з бізнес-економіки. Умови формування методичної культури бакалавра з бізнес-економіки.

4. Науково-дослідна діяльність фахівця. Розвиток економічних наук та їх класифікація. Основні напрями досліджень з економіки. Нормативна база розвитку наукової діяльності в КНР та Україні. Основні напрямки наукових досліджень з економіки в КНР та Україні.

План практичного заняття

1. Когнітивна компетентність бакалавра з бізнес-економіки в КНР. Сприйняття та інтерпретація економічної інформації. Аналітичні здібності бізнес-економіста.

2. Потреба бакалавра з бізнес-економіки навчатися упродовж життя.

3. Організаційна компетентність бакалавра з бізнес-економіки в КНР. Здатність приймати економічні рішення. Готовність економіста до змін.

III. САМОСТІЙНА РОБОТА

Підбір матеріалу та написання економічного есе

Теми есе:

- Принципи бізнесу та його економіко-політичні основи.
- Моральні вимоги до бакалавра з бізнес-економіки в Китаї та Україні.
- Культурні відмінності міжнародного бізнесу – Захід та Схід.
- Західне та східне світовідчуття.
- Особливості сприйняття товарів та послуг на національних ринках України та Китайської Народної Республіки.
- Розуміння «патріотизму» в КНР у XXI столітті.
- Національні стереотипи й особливості спілкування в Китайській Народній Республіці.
- Стили керівництва різних країн: Україна та Китайська Народна Республіка.
- Спілкування: функції, види, специфіка формального та неформального спілкування.
- Комунікативні стратегії досягнення успіху під час взаємодії.
- Особливості письмового спілкування представників різних культур.

IV. КОМПЛЕКС ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

- Що таке «професійна компетентність»? Дайте визначення «професійної компетентності бакалавра з бізнес-економіки». Розкрийте структуру та рівні професійної компетентності бакалавра з бізнес-економіки.
- Назвіть основні вимоги роботодавців до фахівців зовнішньоекономічного профілю в КНР.
- Що таке професійна етика бакалавра з бізнес-економіки в КНР? Назвіть моральні вимоги до бакалавра з бізнес-економіки.
- Що таке корпоративна етика? Розкрийте специфіку корпоративної етики бакалавра з бізнес-економіки.
- Охарактеризуйте сутність поняття «культура». Подайте різні підходи до розуміння поняття «культура».
- Розкрийте специфіку вербальних та невербальних засобів комунікації. Визначте їх місце у професійній діяльності бакалавра з бізнес-економіки.
- Назвіть форми ділової комунікації у професійній діяльності бакалавра з бізнес-економіки в КНР. Які з них, на Ваш погляд, є найуживанішими у зовнішньоекономічній діяльності?
- Дайте визначення «особистісної культури бакалавра з бізнес-економіки КНР». Назвіть компоненти особистісної культури бакалавра з бізнес-економіки КНР.

– Розкрийте суть поняття «знання». Назвіть типи, види та рівні знань. Поясніть роль знань для успішної професійної діяльності бакалавра з бізнес-економіки.

– Дайте визначення терміну «інформаційні технології». Визначте їх класи та цілі.

– Які методи аналізу та оптимізації бізнес-процесів Ви знаєте?

– Охарактеризуйте основні методи аналізу, контролінгу, моніторингу, оптимізації бізнес-процесів.

– Розкрийте основні принципи та функції економічного прогнозування.

V. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

Які з перерахованих особливостей не належать до азійської культурної традиції:

а) потяг до цілісного, інтуїтивного осмислення світу;

б) швидке прийняття нового;

в) пріоритет матеріальних цінностей;

г) велика повага до батьків, родових зв'язків, зміцнення кланово-сімейних уз;

д) швидка зміна професійних інтересів, захоплень;

е) значна відмінність сільського способу життя від міського.

Вихідними джерелами наукової інформації служать:

а) знання;

б) документи;

в) гіпотези.

Професійна компетентність економіста – це:

а) сукупність знань і вмінь необхідних для успішної професійної діяльності;

б) готовність особистості самостійно виконувати основні види професійної діяльності;

в) володіння правом по своїм знанням або повноваженням робити або вирішувати щось.

Як співвідносяться поняття «інформація» та «знання»?

а) вони є тотожними;

б) інформація - перетворена форма знання.

Головною сферою застосування бізнес-моделювання є :

а) реінженірінг;

б) контролінг;

в) моніторинг.

Що є предметом вивчення етики?

а) мораль;

б) добро і зло;

в) методи виховання;

г) всі відповіді вірні.

Інформаційна культура особистості становить:

- а) складову частину загальної культури особистості;
- б) складову частину професійної культури особистості.

Толерантність – це:

а) здатність знижувати рівень емоційного реагування на негативні чинники міжособистісної взаємодії, з розумінням ставитися до іншої людини, до її інакодії (інакомислення);

б) система ціннісних орієнтацій особистості, за якою центральним критерієм взаємовідносин є інтереси інших людей чи співтовариств;

в) цінність, що відображає розуміння спрямованості поведінки у взаємодії з людиною як значимим іншим.

Візитну картку в Китаї вручають (беруть):

- а) лівою рукою;
- б) правою рукою;
- в) обома руками.

VI. МОДЕЛЮВАННЯ ЗАНЯТТЯ З ЕЛЕМЕНТАМИ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ

Я, Цицюра К. В., працюю експертом з іноземних мов на кафедрі англійської мови інституту іноземних мов у державному університеті в Китайській Народній Республіці протягом 6 років. Освітньо-професійна програма університету передбачає щоденне використання інноваційних технологій навчання та викладання англійської мови та інших предметів за фахом. До таких технологій відносимо:

- Проектне навчання;
- Проблемно-орієнтоване навчання (Problem-based learning);
- Кейси (case-study);
- Ігрове навчання (рольові ігри та ін.).

Використання інноваційних технологій передбачає впровадження сучасних комп'ютерних і мережевих технологій в освітній процес. Кожна аудиторія університету оснащена комп'ютером, інтерактивною дошкою, проектором, мікрофоном, аудіо-системою та має доступ до мережі Інтернет з використанням персональної картки викладача або студента. Саме тому вважаю за потрібне частіше використовувати дані можливості та переваги наших аудиторій при формуванні планів занять.

Однією з методичних знахідок, яка дає дуже гарні результати з моїми студентами, я вважаю **проектну технологію**, саме тому на своїх заняттях надаю великого значення проектній діяльності. Використання проектної технології є актуальною, тому що вона дійсно допомагає розширити комунікативні уміння студентів та дозволяє їм спілкуватися більш вільно, ось чому ми говоримо про комунікативну компетенцію як про одну з основних цілей навчання іноземних мов.

Основні вимоги, які передбачає проектна технологія та які я використовую для організації кожного проекту, це:

1) наявність значної в дослідницькому та творчому плані проблеми (наприклад, дослідження та порівняння різних свят в англomовних країнах, проблема орієнтування на місцевості в іншій країні, проблема формування молодіжного сленгу, плюси та мінуси розвитку та використання новітніх цифрових технологій);

2) практичне, теоретичне значення результатів (доповідь, спільне створення відео-презентації);

3) самостійна (індивідуальна, парна, групова) діяльність студентів на занятті та в позаурочний час;

4) структурування змістової частини проєкту;

5) використання дослідницьких методів: визначення проблеми, визначення та обговорення задач та методів дослідження, оформлення кінцевих результатів, висновки (використання в ході сумісного дослідження метода «мозкової атаки», «круглого столу»).

Програмою дисципліни «Англійська мова для спеціальних цілей» у майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки передбачено не тільки розуміння основ ведення бізнесу, а також і культури інших країн. Пропоную власну розробку заняття з елементами інноваційних технологій навчання з англійської мови для студентів першого курсу спеціальності «Бізнес-економіка» на тему: «Традиційні свята в англomовних країнах та Китаї».

ПЛАН ЗАНЯТТЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ

Викладач: Цицюра Ксенія Валеріївна

Дисципліна: *Англійська мова для спеціальних цілей. Бізнес-економіка*

Рівень знань студентів: B2 (Upper-Intermediate)

Тривалість заняття: 1 година 20 хвилин

ТЕМАТИЧНИЙ БЛОК СПЕЦКУРСУ: Функціонування бізнес-економіста у полікультурному середовищі. Основні свята країн світу. Традиції святкування у різних країнах світу. Тема: «Традиційні свята в англomовних країнах та Китаї: підготовка до виконання проєкту»

Мета: отримати нові знання про традиції святкування новорічних свят в англomовних країнах, порівняти традиції західних свят із святами Китаю, знайти спільні та відмінні риси, оволодіти новими лексичними одиницями, а також ознайомитися із структурою проєкту та почати підготовку до його презентації.

Е-ресурси та обладнання: підручник з англійської мови для бізнес-економістів, електронна презентація викладача, відео-матеріали, інтерактивна дошка, маркерна дошка та маркер, мікрофони, смартфони студентів.

Основні результати заняття: підготовка до створення власного проєкту в групах за темою заняття.

Додаткові результати заняття: ознайомлення з культурою святкування Різдва та Нового Року у західних країнах, порівняння традицій святкування Нового Року на Заході та Сході.

Вид діяльності	Час	Вид взаємодії	Процедура проведення, навчально-творчі завдання	Матеріали, що використовуються для проведення завдання	Можливі зміни, проблеми та рішення
Вступ	3 хв 5 хв	Викладач -студенти Студенти	1. Цитати відомих людей про свята та святкування. 2. Обговорення змісту цитат. Do you like celebrating holidays? Why? 3. Створення списку улюблених свят в Китаї	Інтерактивна дошка. Маркерна дошка, маркер	
Інформаційний блок	10 хв	Викладач	Розповісти студентам про традиції святкування Різдва та Нового Року на заході.	Інтерактивна дошка. Електронна презентація викладача, мікрофон. Відео матеріали	
Активне читання	10 хв 5 хв	Студенти Студент-Викладач	Прочитати текст про Новий Рік на Заході. Знайти та перекласти незнайомі слова. В парах знайти в тексті інформацію про свята за такими запитаннями: – Коли святкується; – Яка історія виникнення; – Типові подарунки; – Символи свята; – Як святкують; – Що не слід робити в ці свята (табу); – Цікаві факти про свято. Основні спільні та відмінні риси святкування Нового року на Заході та Сході Представити знайдену інформацію викладачеві	Підручник з англійської мови	Можливе виділення додаткового часу для ознайомлення з можливою незнайомою лексикою (5 хв)
Розробка структури проекту	10 хв	Викладач	Пояснити структуру проекту. Проект «Традиційні свята в Китаї» буде за таким самим планом, як і запитання за текстом. Студенти мають обрати одне традиційне свято в Китаї та представити його у вигляді презентації з використанням відео-матеріалів англійською мовою. Кожен студент має представити якнайменш 1 пункт плану англійською мовою впродовж 3-4 хвилин	Інтерактивна дошка Електронна презентація викладача Мікрофон	Можливе надання списку свят Китаю для полегшення вибору студентів
Формування мікрогруп	2 хв	Викладач-Студенти	Дати завдання студентам сформувати групи для виконання проекту: 1 група – 4 чол.		Можливий розподіл на групи викладачем

Збір інформації	25 хв	Студенти	Використання підручника та інтернет-ресурсів в групах для пошуку та збору інформації проекту для його подальшого виконання вдома, розподіл питань для презентації між студентами	Інтерактивна дошка Смартфони Мережа Інтернет Підручник	
Підсумки	10 хв	Викладач-Студенти	Підвести підсумки заняття. Запропонувати студентам поділитися власними фото та враженнями від святкування традиційних свят в Китаї під час презентації проекту на наступному занятті.	Інтерактивна дошка Електронна презентація викладача	

Висновок: Проектна технологія поєднує кращі ідеї сучасних методик викладання іноземних мов, дає студентам можливість поділитися власною думкою (его-фактор), розвиває творчі здібності студентів, надає їм можливість навчитися працювати в групі (кооперативні навички, розвиток лідерських якостей), стимулює активність студентів у вивченні іноземних мов.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ: В ході проведення спецкурсу рекомендовано використання міжпредметних зв'язків у професійній підготовці майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки та інноваційних технологій навчання інтерактивного характеру: ділових ігор, тренінгів, кейс-стаді, які моделюють професійні ситуації та економічні завдання. Використання таких технологій є актуальними та доцільними, тому що вони дійсно допомагають розширити комунікативні уміння студентів та дозволяють їм спілкуватися більш вільно, формуючи в них професійну та комунікативну компетентність.

VII. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА (ОСНОВНА)

1. Бех І. Д. Виховання особистості: у двох кн. Кн. друга: Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади. Київ : Либідь, 2003. 342 с.
2. Бобров В., Каніщенко Л. Вища економічна освіта на сучасному етапі розвитку суспільства. *Вища освіта України*. 2002. № 2. С. 16–23.
3. Вачевський М. В. Теоретико-методичні засади формування у майбутніх маркетологів професійної компетенції: монографія. Київ : Вид. «Професіонал». 2005. 364 с.
4. Гала С. В. Із досвіду реформування вищої освіти Китаю. *Економіка і держава*. 2011. № 8. С. 52–55.
5. Освітньо-професійна програма для ступеня бакалавра, 2018. Цзясін: Видавництво академічного офісу Цзясінського університету, 2018.
6. Офіційний сайт Міністерства освіти КНР. URL: <http://bit.ly/AO84Kr2a>
7. Пометун О. І. Теорія та практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з

освітньої політики / за заг. ред. О. В. Овчарук. Київ : „К.І.С”, 2004. 112 с. С. 16–26.

8. Сергійчук І. М. Китай у нові та новітні часи: практикум : навч. посібник. Суми : ВТД «Університетська книга», 2006. 329 с.

VIII. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА (ДОДАТКОВА)

1. Беспалов В. М., Вакула А. Ю., Гострик А. М. Інформатика для економістів: навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів екон. спец. Київ : ЦУЛ, 2003. 788 с.

2. Кузнецова В., Машкина О. А. Высшая школа КНР: успехи, проблемы, решения. URL: http://ispu.ru/files/Ekonom_obr_c64-81.pdf

3. Макаревич О. Технології розвитку та вдосконалення індивідуально-психологічних особливостей особистості. Соціальна психологія. 2005. № 3(11). С. 80–89.

4. Півень Г. Г. Економічна освіта: реалії та проблеми. Нові технології навчання: наук.-метод. зб. 2000. Вип. 27. С. 110–116.

*Додаток Л***СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ
Цицюри Ксенії Валеріївни****«ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ З БІЗНЕС-
ЕКОНОМІКИ В УНІВЕРСИТЕТАХ
КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ»
зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки*****Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дисертації***

1. Цицюра К. В. Соціокультурна компетентність майбутніх бакалаврів з бізнес економіки. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка: зб. наук. праць.* 2018. Вип. 17. С. 62–69.
URL: <https://jrnls.ivet.edu.ua/index.php/1/article/view/224/768>

2. Гао В., Цицюра К. В. Досвід Китайської Народної Республіки у визначенні результатів професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка: зб. наук. праць.* 2019. Вип. 19. С. 154–160.
URL: <https://jrnls.ivet.edu.ua/index.php/1/article/view/339/493>

3. Гао В., Цицюра К. В., Романова Г. М. Цифровізація освіти як сучасна тенденція професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки у Китайській Народній Республіці. *Науковий журнал «Інноваційна педагогіка».* 2020. Т. 3. Вип. 21. С. 201–204.
URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2020/21/part_3/45.pdf

4. Цицюра К. В. Провідні тенденції професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузів. зб. наук. праць молодих вчених Дрогобицького держ. пед. ун-ту ім. І. Франка.* 2020. Т. 4. Вип. 31. С. 209–215. URL: http://www.apfn-journal.in.ua/archive/31_2020/part_4/36.pdf

5. Цицюра К. В. Компаративний аналіз освітньо-професійних програм професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в університетах КНР та України. *Науковий часопис нац. пед. ун-ту імені М. П. Драгоманова. Серія 5.*

Педагогічні науки: реалії та перспективи: зб. наук. праць. 2020. Т. 5. Вип. 78. С. 238–243. URL: <http://chasopys.ps.npu.kiev.ua/archive/78/52.pdf>

6. Цицюра К. В. Чинники забезпечення якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки. *Науковий журнал «Інноваційна педагогіка»*. 2022. Вип. 47. С. 231–238. URL: <http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2022/47/45.pdf>

Публікації в зарубіжних періодичних наукових виданнях

7. Tsytsiura K., Gao W. Internet Plus strategy as a factor of development of economic education in the People's Republic of China. *Scientific Journal of Polonia University*. 2020. № 38(2). P. 291–300. URL: <http://pnap.ap.edu.pl/index.php/pnap/article/view/499/471>

8. Tsytsiura K., Romanova G. Analysis of the Efficiency of China's Distance Economic Education in Force Majeure Circumstances. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*. 2020. Vol. 19. № 9. P. 175–195. URL: <http://ijlter.org/index.php/ijlter/article/view/2656/pdf>

9. Gao W., Tsytsiura K. V. Information Literacy as a Factor of Developing Teaching Competency in Foreign Language Teachers in the People's Republic of China. *Journal for Educators, Teachers and Trainers*. 2021. Vol. 12(3). P. 133–145. URL: <https://jett.labosfor.com/index.php/jett/article/view/580/456>

Наукові праці, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації

10. Цицюра К. В. Актуальність позитивного досвіду професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки Китайської народної республіки для системи вищої економічної освіти України. *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання*: зб. матеріалів XIII звітної Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 18–28 берез. 2019 р. Київ : ІПТО НАПН України, 2019. С. 56–58.

11. Цицюра К. В. Застосування компетентнісного підходу у підготовці майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китаю. *Тенденції*

розвитку професійної та технологічної освіти в умовах ринку праці: матеріали Міжнар. інтернет-конф. молодих учених і студентів, 3 квіт. 2019 р., м. Суми. Суми : Вінніченко М. Д., 2019. С. 261–263.

12. Цицюра К. В. Структура професійної компетентності бакалаврів з бізнес-економіки в Китаї. *Актуальні проблеми професійного розвитку майстрів виробничого навчання закладів професійної (професійно-технічної) освіти: зб. матеріалів Всеукр. веб-конф., м. Київ, 20 трав. 2019 р. Київ : Ін-т проф.-тех. освіти НАПН України, 2019. С. 138–140.*

13. Цицюра К. В. Формування навичок міжкультурної комунікації як тенденція професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в Китаї. *Підготовка майстра виробничого навчання, викладача професійного навчання до впровадження в освітній процес інноваційних технологій: матеріали III Всеукр. наук.-метод. семінару, 1 листоп. 2019 р., м. Суми. Суми : Вінніченко М. Д., 2019. С. 247–249.*

14. Цицюра К. В. Білінгвальне навчання як умова професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в Китаї. *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи: тези доп. X Міжнар. наук.-практ. конф., м. Хмельницький, 7–8 листоп. 2019 р. Хмельницький : ХНУ. 2019. С. 220–221.*

15. Цицюра К. В. Особливості застосування технології проблемно-орієнтованого навчання у підготовці бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки. *Психологія і педагогіка як науки становлення і розвитку сучасної особистості: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 27–28 груд., 2019 р. Вроцлавек: Baltija Publ, 2019. С. 105–107.*

16. Цицюра К. В. Альтернативна технологія Flipped Classroom як тенденція підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки. *Проблеми реформування педагогічної науки та освіти: матеріали II наук.-практ. конф., м. Ужгород, 14–15 лют. 2020 р. Херсон : Вид-во «Молодий вчений», 2020. С. 101–103.*

17. Цицюра К. В. Використання компетентнісної моделі професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в Китайській народній республіці. *Розвиток професійної культури майбутніх фахівців: виклики, досвід, стратегії, перспективи*: зб. матеріалів IV Міжнар. наук.-практ. конф., Київ-Ірпінь, 7 квіт. 2020 р. Київ : Ун-т ДФС України, 2020. С. 316–318.

18. Цицюра К. В. Культурно-мовна підготовка як складова моделі професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в Китайській Народній Республіці. *Актуальні проблеми реформування системи виховання та освіти в Україні*: зб. тез наук. робіт учасників Міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 24–25 квіт. 2020 р. Львів : ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2020. Ч. 2. С. 138–141.

19. Цицюра К. В. Формування навичок володіння рідною та іноземною мовою як сучасна умова професійної підготовки економістів Китайської Народної Республіки. *Педагогіка та психологія: виклики і сьогодення*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 1–2 трав. 2020 р. Київ : ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2020. Ч. I. С. 69–71.

20. Цицюра К. В. Дистанційне навчання як чинник ефективної організації навчання студентів в університетах Китайської Народної Республіки. *Актуальні питання застосування на практиці досягнень сучасної педагогіки і психології*: зб. тез Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 8–9 трав. 2020 р. Харків : Східноукр. організація «Центр педагогічних досліджень», 2020. С. 35–37.

21. Цицюра К. В. Інтеграція глобальної та традиційної культури у вищій економічній освіті Китайської народної республіки. *Актуальні проблеми технологічної і професійної освіти*: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., 14 трав. 2020 р. Глухів : РВВ Глухів. НПУ ім. О. Довженка, 2018. С. 261–262.

22. Цицюра К. В. Використання скринкастингу для організації дистанційної освіти економістів в університетах Китаю. *Сучасні наукові дослідження у психології та педагогіці – прогрес майбутнього*: зб. наук. робіт

учасників Міжнар. наук.-практ. конф., 15–16 трав. 2020 р., м. Одеса. Одеса : ГО «Південна фундація педагогіки», 2020. С. 180–182.

23. Цицюра К. В. Цифровізація як сучасна тенденція професійної освіти економістів Китаю. *Психологія та педагогіка у XXI столітті: перспективні та пріоритетні напрямки досліджень*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 5–6 черв. 2020 р. Київ : ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2020. С. 110–112.

24. Цицюра К. В. Використання відео-лекцій в дистанційному навчанні економістів в університетах Китаю. *Modern Achievements of Science and Technology: Abstracts of the 4th International scientific and practical conference*. Liber A. Stockholm, Sweden, 2020. P. 150–153.

25. Цицюра К. В. Конфуціанство як аксіологічна основа професійної підготовки економістів в університетах КНР. *Pedagogical and psychological education as a component of the education system in Ukraine and the EU countries: proceedings Scientific and pedagogic internship, August 3 – September 11, 2020*. Baltijia Publishing, s. Wroclawek, Republic of Poland, 2020. С. 249–251.

26. Цицюра К. В. Інформаційна грамотність як фактор розвитку педагогічної компетентності китайських викладачів іноземних мов. *Abstracts of XVIII International Scientific and Practical Conference, Canada, Ottawa, 19–20, April 2021*. Pegas Publishing, Ottawa, Canada, 2021. С. 178–182.

27. Цицюра К. В. Управління змінами в економічній освіті як тенденція професійної підготовки економістів в закладах вищої освіти КНР. *Підготовка майстра виробничого навчання, викладача професійного навчання до впровадження в освітній процес інноваційних технологій*: матеріали V Всеукр. наук.-метод. семінару, 5 листоп. 2021 р. Глухів : Глухів. НПУ ім. О. Довженка, 2021. С. 280–282.

28. Tsytsiura K., Li Q. National economics competitions as a method of developing soft skills in future Bachelors of Business Economics in China. *Modern issues of practice and theory: Abstracts of II International Scientific and Practical*

Conference. London, Great Britain, 2022. P. 240–242. URL: <https://eu-conf.com/events/modern-issues-of-practice-and-theory/>

29. Цицюра К. В. Спільна залученість установ рівня держави та провінції як чинник забезпечення якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китаю. *Innovations technologies in science and practice: Abstracts of the VI International Scientific and Practical Conference*. Haifa, Israel, 2022. P. 377–380.

30. Цицюра К. В. Підтримка державою міжнародної економічної мобільності та залучення стейкхолдерів як важливі чинники забезпечення якості професійної підготовки економістів в закладах вищої освіти КНР. *Розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога в умовах освітніх трансформацій: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 13 трав. 2022 р.* Глухів : Глухів. НПУ ім. О. Довженка, 2022. С. 282–284.

31. Tsytsiura K V. Introduction of productive methods and technologies into the educational process as a factor of quality assurance of professional training of future Bachelors in Business Economics in the higher education institutions of China. *Actual priorities of modern science, education and practice: Abstracts of the XXI International Scientific and Practical Conference*. France, Paris, 2022. P. 501–502.

32. Tsytsiura K. V. Comparative analysis of Chinese and Ukrainian educational and professional programs for Bachelors' professional training in Business Economics. *Innovation in Science and Technology: The 14th International Scientific and Practical Conference, January 25-26, 2021*. Primedia E-launch LLC, USA, Boston. 2021. P. 180-184.

Наукові праці, що додатково відображають наукові результати дисертації

33. Цицюра К. В. Зарубіжний досвід розвитку цифрової компетентності науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти. *Професійний розвиток педагогічних і науково-педагогічних працівників в умовах відкритої*

освіти: метод. посібник / Л. М. Сергеева, Н. П. Муранова, С. М. Микитюк, К. В. Цицюра та ін. Чернівці : Вид. дім «Букрек», 2023. С. 65–76.

34. Gao W., Tsytsiura K. Study and Application of the “Sharing and Family” Teaching Mode Based on Keynote Speech. *Science and Technology Vision*. 2020. (18). Рр. 79–82.

URL: <https://kns.cnki.net/kcms/detail/detail.aspx?doi=10.19694/j.cnki.issn2095-2457.2020.18.34>

35. Hordiienko V., Sultanova L., Romanova G., Tsytsiura K. Development of soft skills of teachers of Physics and Mathematics. *Journal of Physics: Conference Series*, XII International Conference on Mathematics, Science and Technology Education (ICon-MaSTEd 2020), 15–17 October 2020. Kryvyi Rih, Ukraine, 2021. Vol. 1840. P. 1–14. URL: <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1742-6596/1840/1/012038/pdf>

Додаток М

ВІДОМОСТІ ПРО АПРОБАЦІЮ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ
Цицюри Ксенії Валеріївни
«Професійна підготовка майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в
університетах Китайської Народної Республіки»
зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Масові науково-практичні заходи міжнародного рівня

1. Міжнародна науково-практична конференція «Професійна освіта в умовах сталого розвитку суспільства». 08.11.2018 р., НАПН України, м. Київ, тема тез доповіді: Особливості формування соціокультурної компетентності економістів в університетах Китайської Народної Республіки.

2. Міжнародна науково-практична конференція «Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання». 28.03.2019 р., НАПН України, м. Київ, тема тез доповіді: Актуальність позитивного досвіду професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки Китайської народної республіки для системи вищої економічної освіти України.

3. Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми технологічної і професійної освіти». 22–23.05.2019 р., Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка, м. Глухів, тема тез доповіді: Застосування компетентнісного підходу у підготовці майбутніх бакалаврів з бізнес економіки в університетах Китаю.

4. X Міжнародна науково-практична конференція «Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи», 07–09.11.2019 р., м. Хмельницький, Хмельницький національний університет, тема тез доповіді: Білінгвальне навчання як умова професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в Китаї.

5. Міжнародна науково-практична конференція «Психологія і педагогіка як науки становлення і розвитку сучасної особистості», 27–28.12.2019 р.,

Польща, м. Вроцлавек, Куявський університет, тема тез доповіді: Особливості застосування технології проблемно-орієнтованого навчання у підготовці бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки.

6. IV Міжнародна науково-практична конференція «Розвиток професійної культури майбутніх фахівців: виклики, досвід, стратегії, перспективи», 07.04.2020 р., м. Ірпінь, тема тез доповіді: Використання компетентнісної моделі професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в Китайській Народній Республіці.

7. Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми реформування системи виховання та освіти в Україні», 24–25.04.2020 р., м. Львів, тема тез доповіді: Культурно-мовна підготовка як складова моделі професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в Китайській Народній Республіці.

8. Міжнародна науково-практична конференція «Педагогіка та психологія: виклики і сьогодення», 01–02.05.2020 р., м. Київ, тема тез доповіді: Формування навичок володіння рідною та іноземною мовою як сучасна умова професійної підготовки економістів Китайської Народної Республіки.

9. Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми технологічної і професійної освіти», 14.05.2020 р., м. Глухів, тема тез доповіді: Інтеграція глобальної та традиційної культури у вищій економічній освіті Китайської Народної Республіки.

10. Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні наукові дослідження у психології та педагогіці – прогрес майбутнього», 15–16.05.2020 р., м. Одеса, тема тез доповіді: Використання скринкастингу для організації дистанційної освіти економістів в університетах Китаю.

11. Міжнародна науково-практична конференція «Психологія та педагогіка у XXI столітті: перспективні та пріоритетні напрямки досліджень», 05–06.06.2020 р., м. Київ, тема тез доповіді: Цифровізація як сучасна тенденція професійної освіти економістів Китаю.

12.IV Міжнародна інтернет-конференція «Modern achievements of science and technology», 9–10 червня 2020 р., м. Стокгольм, Швеція, тема тез доповіді: Використання відео-лекцій в дистанційному навчанні економістів в університетах Китаю.

13.Міжнародна конференція ICon-MaSTEd 2020: XII International Conference on Mathematics, Science and Technology Education, 15–17.10.2020 р., Kryvyi Rih State Pedagogical University Kryvyi Rih, Ukraine. Результатом конференції є виступ з презентацією англійською мовою (12 хвилин) та публікація статті в SCOPUS. Тема статті: Development of soft skills of teachers of Physics and Mathematics.

14.Міжнародна інтернет-конференція “The world during a pandemic: new challenges for science”, 19–20.04.2021 р., Canada, Ottawa. Тема тез доповіді: Інформаційна грамотність як фактор розвитку педагогічної компетентності китайських викладачів іноземних мов.

15.The II International Scientific and Practical Conference “Modern Issues of Practice and Theory”, 17–19.01.2022 р., London, Great Britain. Тема тез доповіді: National economics competitions as a method of developing soft skills in future Bachelors of Business Economics in China. *Є сертифікат участі в конференції.*

16.The VI International Scientific and Practical Conference «Innovations technologies in science and practice», 15–18.02.2022 р., Haifa, Israel. Тема тез доповіді: Спільна залученість установ рівня держави та провінції як чинник забезпечення якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китаю. *Є сертифікат участі в конференції.*

17.II Міжнародна науково-практична конференція здобувачів вищої освіти і молодих учених «Наука і молодь – 2022: пріоритетні напрями глобалізаційних змін», 17.05.2022 р., ДЗВО «Університет менеджменту освіти», Київ. Тема тез доповіді: Особливості формування змісту підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в закладах вищої освіти Китайської Народної Республіки.

18.XXI International Scientific and Practical Conference “Actual priorities of modern science, education and practice”, 31.05–03.06.2022 р., France, Paris. Тема тез доповіді: Introduction of productive methods and technologies into the educational process as a factor of quality assurance of professional training of future Bachelors in Business Economics in the higher education institutions of China.

Масові науково-практичні заходи в Китайській Народній Республіці з очною участю

1. Круглий стіл «Викладання англійської мови студентам ЗВО з використанням мультимедійного обладнання (multimedia classroom)», 28.03.2019 р., Цзясінський університет (Jiaxing University), м. Цзясін, Китай.

2. Міжнародний семінар «Сучасні методики викладання англійської мови студентам немовних спеціальностей», 11.04.2019 р., Цзясінський університет (Jiaxing University), м. Цзясін, КНР.

3. Круглий стіл «Комунікативні методики викладання англійської мови студентам спеціальності «Економіка», 08.05.2019 р., Цзясінський університет (Jiaxing University), м. Цзясін, Китай, тема доповіді: «Використання ситуативних бізнес ігор в процесі викладання англійської мови студентам спеціальності «Економіка».

4. Круглий стіл «Викладання англійської мови студентам немовних спеціальностей з використанням методу PBL (problem-based learning)», 26.09.2019 р., Цзясінський університет (Jiaxing University), м. Цзясін, Китай.

5. Круглий стіл «Сучасні методики викладання англійської мови студентам немовних спеціальностей», 31.10.2019 р., Цзясінський університет (Jiaxing University), м. Цзясін, Китай, тема доповіді: «Використання аудіо-візуальних методик викладання англійської мови студентам немовних спеціальностей».

6. Міжнародний семінар «Вища освіта в Європі. Методики викладання англійської мови в університетах Європи», 28.11.2019 р., Цзясінський університет (Jiaxing University), м. Цзясін, Китай.

7. Міжнародний семінар «Дистанційне викладання та навчання у Цзясінському університеті», 17.04.2020 р., Цзясінський університет (Jiaxing University), м. Цзясін, Китай, тема доповіді: «Дизайн занять BOPPPS у викладанні англійської мови».

Масові науково-практичні заходи всеукраїнського рівня

1. Всеукраїнська web-конференція «Актуальні проблеми професійного розвитку майстрів виробничого навчання закладів професійної (професійно-технічної) освіти», 20.05.2019 р., тема тез доповіді: Структура професійної компетентності бакалаврів з бізнес економіки Китаю.

2. III Всеукраїнський науково-методичний семінар «Підготовка майстра виробничого навчання, викладача професійного навчання до впровадження в освітній процес інноваційних технологій, 01.11.2019 р., м. Глухів, факультет технологічної і професійної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, тема тез доповіді: Формування навичок міжкультурної комунікації як тенденція професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в Китаї.

3. II науково-практична конференція «Проблеми реформування педагогічної науки та освіти», 14–15.02.2020 р., м. Ужгород, тема тез доповіді: Альтернативна технологія Flipped Classroom як тенденція підготовки бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської народної республіки.

4. Науково-практична конференція «Актуальні питання застосування на практиці досягнень сучасної педагогіки та психології», 08–09.05.2020 р., м. Харків, тема тез доповіді: Дистанційне навчання як чинник ефективної організації навчання студентів в університетах Китайської Народної Республіки.

5. Всеукраїнська науково-практична конференція здобувачів вищої освіти і молодих учених «Наука і молодь – 2020: пріоритетні напрями глобалізаційних змін», 14.05.2020 р., м. Київ, ДЗВО «Університет менеджменту освіти», тема тез доповіді: Формування професійної компетентності бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китаю в умовах глобалізаційних змін.

6. V Всеукраїнський науково-методичний семінар «Підготовка майстра виробничого навчання, викладача професійного навчання до впровадження в освітній процес інноваційних технологій», 05.11.2021 р., м. Глухів. Тема тез доповіді: Управління змінами в економічній освіті як тенденція професійної підготовки економістів в закладах вищої освіти КНР.

7. V Всеукраїнський науково-методичний семінар «Підготовка майстра виробничого навчання, викладача професійного навчання до впровадження в освітній процес інноваційних технологій», 05.11.2021 р., м. Глухів. Тема тез доповіді: Управління змінами в економічній освіті як тенденція професійної підготовки економістів в закладах вищої освіти КНР. *Є сертифікат участі в конференції.*

8. Міжрегіональний вебінар (за міжнародної участі) за програмою педагогічного експерименту регіонального рівня з теми «Формування м'яких навичок (soft skills) майбутніх кваліфікованих робітників в освітньому середовищі закладу професійної (професійно-технічної) освіти», 21.12.2021 р., м. Чернівці. Тема виступу: Розвиток м'яких навичок майбутніх фахівців у закладах освіти Китайської Народної Республіки.

9. Всеукраїнська науково-практична конференція «Розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога в умовах освітніх трансформацій», 13.05.2022 р., Глухівський НПУ ім. О. Довженка, м. Глухів. Тема тез доповіді: Підтримка державою міжнародної економічної мобільності та залучення стейкхолдерів як важливі чинники забезпечення якості професійної підготовки економістів в закладах вищої освіти КНР. *Є сертифікат участі в конференції.*

За період навчання в аспірантурі було взято участь у 45 навчально-методичних заходах, зокрема: 11 вебінарів, тренінгів та семінарів (з індивідуальним виступом за темою), 7 круглих столів та конкурсів (3 з яких було організовано самостійно у державному ЗВО КНР), 27 науково-методичних конференцій. Упродовж 3 та 4 року навчання було складено науково-педагогічну практику за договором в Цзясінському університеті, м. Цзясін, КНР (29.03.2021–17.04.2021), а також **науково-педагогічне стажування «Педагогічна та психологічна освіта як складова системи освіти в Україні та країнах ЄС»** (03.08–11.09.2020), м. Вроцлавек, Польща (180 годин, 6 кредитів ECTS) та **науково-педагогічне стажування в університеті прикладних наук ISMA «Теорія та практика науково-педагогічних підходів в освіті»** (14.02.2022–14.03.2022), м. Рига, Латвія (180 годин, 6 кредитів ECTS).

Додаток Н

**ДОВІДКИ ТА АКТИ ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ
РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ**

Цицюри Ксенії Валеріївни

**«Професійна підготовка майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в
університетах Китайської Народної Республіки»
зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки**

БЛАНК АКТУ

Україна

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Вадима Гетьмана**

03057, м. Київ, проспект Перемоги, 54/1. e-mail: office@kneu.edu.ua
Тел.: (044) 456-50-55, (044) 371-61-19. ЄДРПОУ: 02070884

06.10.2023 № 0013-420

На № _____

Довідка

про впровадження результатів дисертаційної роботи
на здобуття наукового ступеня доктора філософії з педагогічних наук
за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки
Цицюри Ксенії Валеріївни
на тему **«Професійна підготовка майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в
університетах Китайської Народної Республіки»**

Результати дисертаційного дослідження К.В. Цицюри **«Професійна підготовка майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки»** впроваджено в підготовку бакалаврів економічних спеціальностей і бакалаврів зі спеціальності «Професійна освіта. Економіка». Обґрунтовані дослідницею рекомендації щодо використання позитивного досвіду КНР у підготовці економістів в закладах вищої освіти України враховано для оновлення навчальних планів, програм, навчально-методичних матеріалів, конспектів лекцій і практичних занять.

Матеріали авторського міждисциплінарного спецкурсу «Формування професійної компетентності майбутніх економістів в університетах Китайської Народної Республіки» упроваджено в процес підвищення кваліфікації викладачів університету, що сприятиме покращенню якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки.

Проректор
науково-дослідницької роботи

Анатолій КОЛОТ

001318

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
(ІПО НАПН України)**

пров. Віто-Литовський, 98-А, Київ, 03045
телефон (044) 252-71-75; факс (044) 259-45-53
e-mail: info@ivet.edu.ua / web-caim: ivet.edu.ua
код ЄДРПОУ 34288275

09.10.2023 № 02-15/296

Довідка
про впровадження результатів дисертаційної роботи
на здобуття наукового ступеня доктора філософії з педагогічних наук
за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки
Цицюри Ксенії Валеріївни
на тему «Професійна підготовка майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в
університетах Китайської Народної Республіки»

Цією довідкою підтверджується, що результати дисертаційного дослідження Цицюри К. В. «Професійна підготовка майбутніх бакалаврів з бізнес економіки в університетах Китайської Народної Республіки» ефективно впроваджено в процес підвищення кваліфікації слухачів Інституту професійної освіти НАПН України.

Матеріали авторського міждисциплінарного спецкурсу «Формування професійної компетентності в університетах Китайської Народної Республіки» та рекомендації щодо можливостей практичної реалізації у вищій економічній освіті України провідних особливостей підготовки економістів в університетах Китайської Народної Республіки враховано в особистісному та професійному розвитку педагогічної майстерності викладачів, які реалізують освітній процес за програмами підготовки магістрів зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» та докторів філософії зі спеціальності 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)».

У випускних роботах слухачів, які є науково-педагогічними та педагогічними працівниками, активізовано створення дидактичних розробок з урахуванням обґрунтованих автором дисертаційного дослідження особливостей застосування проектних та ігрових технологій, розвитку критичного мислення, ІКТ у підготовці майбутніх фахівців.

Директор Інституту
професійної освіти НАПН
України

Валентина РАДКЕВИЧ

020445

УКРАЇНА
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТРАНСПОРТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

вул. М.Омеляновича-Павленка, 1, м. Київ, Україна, 01010, т.ф. +38 (044) 280 82 03, т. +38 (044) 280 87 65
 e-mail: general@ntu.edu.ua, код ЄДРПОУ 02070915

10 10 23 № 1490/13 на № _____

Довідка

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
 Цищори К. В. *«Професійна підготовка майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки»*
 на здобуття наукового ступеня доктора філософії з педагогічних наук
 за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Результати дисертаційної роботи Цищори К. В. *«Професійна підготовка майбутніх бакалаврів з бізнес-економіки в університетах Китайської Народної Республіки»* та науково-педагогічні пропозиції щодо організації професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки у закладах вищої освіти України з урахуванням ідей Китайської Народної Республіки апробувалися на науково-практичних конференціях та семінарах Національного транспортного університету. Розроблені автором практичні рекомендації щодо підвищення рівня професійної підготовки майбутніх бакалаврів-економістів упроваджені в змісті освітньої складової підготовки економістів за ОКР «Бакалавр». Матеріали авторського міждисциплінарного спецкурсу «Формування професійної компетентності в університетах Китайської Народної Республіки» враховано в професійному розвитку викладачів Національного транспортного університету.

Проректор з наукової роботи,
 доктор технічних наук, професор

О.С. Славінська

НАПН України
 ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
 «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
 (ДЗВО «У М О»)

вул. Січових Стрільців, 52-а, м. Київ, 04053 ; тел. (044) 484-10-96, (044) 481-38-00

E-mail: rector@umo.edu.ua; web: umo.edu.ua

Код ЄДРПОУ 35830447

18.10.23 № 01-02/664

На № _____ від _____

Довідка

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
 Цицюри К. В. «Професійна підготовка майбутніх бакалаврів з бізнес-
 економіки в університетах Китайської Народної Республіки»
 на здобуття наукового ступеня доктора філософії з педагогічних наук
 за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Результати дисертаційної роботи Цицюри К. В. та пропозиції щодо організації професійної підготовки бакалаврів з бізнес-економіки у закладах вищої освіти України з урахуванням прогресивного досвіду Китайської Народної Республіки апробувалися на науково-практичних конференціях та семінарах ДЗВО «Університет менеджменту освіти», внутрішньо кафедральних науково-практичних семінарах, вебінарах та засіданнях кафедри професійної і вищої освіти університету.

Зокрема, К. В. Цицюра взяла участь в акції Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» «Освітня ватра перемоги» (спікер вебінару кафедри професійної і вищої освіти «Особистісно-розвивальні педагогічні технології як сучасна освітня зброя», 13 квітня 2023 р., понад 100 учасників), розкривши питання налагодження міжнародної співпраці педагогів і закладів освіти в

реалізації позитивних зарубіжних практик підготовки майбутніх фахівців в Україні.

До впровадження також прийнято методичний посібник «Професійний розвиток педагогічних і науково-педагогічних працівників в умовах відкритої освіти, співавтором якого є К. В. Цицюра (підрозділ «Зарубіжний досвід розвитку **цифрової** компетентності науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти»). У процесі підвищення кваліфікації педагогічних і **науково-педагогічних** працівників реалізуються матеріали авторського міждисциплінарного спецкурсу «Формування професійної компетентності майбутніх економістів в університетах Китайської Народної Республіки».

Розроблені автором рекомендації щодо підвищення якості професійної підготовки майбутніх **бакалаврів-економістів** враховано у підготовці бакалаврів в галузі **економіки** ДЗВО «Університет менеджменту освіти».

Ректор

Микола КИРИЧЕНКО